

***Statenstuk* 2010-429**

Ontwerp-Omgevingsvisie Drenthe

Voorgestelde behandeling:

- Statencommissie Omgevingsbeleid op 12 en 19 mei 2010
- provinciale staten op 2 juni 2010

Behandeld door de heer R. Vegelin, telefoonnummer (0592) 36 51 04, e-mail r.vegelin@drenthe.nl

Portefeuillehouder: mevrouw A. Haarsma

Inleiding

Het project Omgevingsvisie Drenthe onderscheidt drie fasen: Praten, Denken, Doen. In de eerste fase is met Dit tekent Drenthe het interactief proces gestart waarin met relevante partijen het gemeenschappelijk doel is bepaald; waar moet het de komende tien tot vijftien jaar in Drenthe over gaan. Dit heeft geresulteerd in de Discussienota invulling gezicht van Drenthe.

Vervolgens is in fase 2 Drenthe Kiest opgesteld, waarin de richtinggevende beleidskeuzes voor het nieuwe omgevingsbeleid zijn neergelegd.

Samen met onze bestuurlijke partners en belangenorganisaties hebben wij de beleidsthema's verder uitgewerkt en deze vervolgens vertaald naar de conceptontwerp-Omgevingsvisie.

Vervolgens is bestuurlijk overleg (de wettelijk bepaalde voorspraak) gevoerd met andere overheden, de Adviescommissie Fysieke Leefomgeving (AFLO) en belangengroepen. Ook zijn er 4 burgersessies gehouden met burgers die eerder hebben deelgenomen aan de invulling van het Gezicht van Drenthe.

Op 25 november 2009 is het concept besproken in uw Statencommissie Omgevingsbeleid. De statencommissie achtte het concept voldoende rijp om als ontwerp ter inzage te leggen.

De terinzageligging van het ontwerp, overeenkomstig de Awb-procedure, heeft plaats gevonden van 7 januari tot 18 februari 2010. In de periode van terinzageligging zijn drie presentatieavonden gehouden op:

1. 12 januari, regio Zuidoost-Drenthe te Emmen
2. 19 januari, regio Noord-Drenthe te Roden
3. 20 januari, regio Zuidwest-Drenthe te Frederiksoord

Er zijn ongeveer 300 zienswijzen ingediend. Zo hebben gemeenten en waterschappen, buurprovincies, rijksdiensten en ook de doelgroepen, waaronder de vertegenwoordigende instanties uit de diverse sectoren (landbouw, milieu, recreatie, verkeer en water) gereageerd. Verder heeft een groot aantal burgers gereageerd.

De Omgevingsvisie valt onder de werkingssfeer van het Besluit milieueffectrapportage (m.e.r.).

De duurzaamheidsbeoordeling is gezamenlijk met de ontwerp Omgevingsvisie ter inzage gelegd. De beantwoording van de op de m.e.r. ingekomen zienswijzen maakt deel uit van de Nota van beantwoording. Het van de Commissie voor de m.e.r. ontvangen toetsingsadvies over de duurzaamheidsbeoordeling (planMER) voor de Omgevingsvisie Drenthe gaat als bijlage hierbij.

De Adviescommissie voor de Fysieke Leefomgeving komt op 16 april in vergadering bijeen ter bespreking van het ontwerp. Het advies van de commissie met onze reactie daarop wordt u separaat toegezonden.

Advies

1. De Omgevingsvisie Drenthe vaststellen overeenkomstig bijgevoegd ontwerp en met inachtneming van de in de Nota van beantwoording van de op het ontwerp ingekomen zienswijzen aangegeven wijzigingen van 6 april 2010 en met inachtneming van de op 2 juni 2010 door provinciale staten aangenomen amendementen.
2. De zienswijzen waaraan de in de Nota van beantwoording op de ingekomen zienswijzen van 6 april 2010 niet is tegemoetgekomen, ongegrond verklaren.
3. De zienswijzen die buiten de reactietermijn zijn ingekomen niet-ontvankelijk verklaren wegens termijnoverschrijding.

4. Dat dit besluit in werking treedt zes weken na de dag waarop het bekendgemaakt is.

Beoogd effect

Een door uw staten vastgestelde Omgevingsvisie Drenthe dat voldoet aan een strategisch ruimtelijk economisch ontwikkelkader voor de fysieke leefomgeving passend binnen de wettelijke kaders.

Argumenten

1. Per 1 juli 2008 is de nieuwe Wet ruimtelijke ordening (nWro) in werking getreden. De nieuwe wet is een breuk met het verleden. Uitgangspunten zijn dereguleren, decentraliseren en uitvoeringsgerichtheid. Rijk, provincies en gemeenten stellen een structuurvisie op. Dit is een strategisch beleidsdocument waarin de hoofdlijnen van de voorgenomen ontwikkeling in een bepaald gebied is beschreven en het beleid waarmee dat doel wordt bereikt (uitvoeringsstrategie). De Europese Kaderrichtlijn Water (KRW) vraagt de vaststelling van een Stroomgebiedbeheersplan.
2. De Omgevingsvisie is een ruimtelijk strategisch kader dat flexibel is, onder andere als gevolg van een continu proces van informatieuitwisseling, afstemming, prioritering en bijstelling en op het moment dat de Provincie Nieuwe Stijl een feit is, de basis van voor al het provinciaal beleid dat wordt uitgewerkt in gedragen gebiedsopgaven.

Uitvoering

Tijdsplanning

16 april 2010

Behandeling concept-Omgevingsvisie en Nota van beantwoording door de AFLO.

27 april 2010

GS - reactie op advies van de AFLO.

Financiën

N.v.t.

Monitoring en evaluatie

N.v.t.

Extern betrokkenen

N.v.t.

Communicatie

N.v.t.

Bijlagen

1. Concept-ontwerp-Omgevingsvisie Drenthe (inclusief bijlagen)
2. Nota van beantwoording van de ingekomen zienswijzen
3. Toetsingsadvies over de duurzaamheidsbeoordeling (planMER)

Ter inzage in de leeskamer

1. Ingekomen zienswijzen op het ontwerp
2. Kaarten behorende bij het ontwerp (inclusief aanpassingen GS 30 maart 2010)

Assen, 15 april 2010

Kenmerk: 14/5.1/2010004599

Gedeputeerde staten van Drenthe,

J. Tichelaar, voorzitter

mevrouw drs. J.M. Imhof, secretaris

ga.coll.

Provinciale staten van Drenthe;

gelezen het voorstel van gedeputeerde staten van Drenthe van 15 april 2010, kenmerk 17/5.1/2010004599;

gelet op de desbetreffende artikelen van de Waterwet, de Wet op de Ruimtelijke Ordening, de Wet Milieubeheer en de Planwet verkeer en vervoer;

gezien de op het ontwerp ingekomen zienswijzen en de daarop opgestelde Nota van beantwoording;

gezien het toetsingsadvies over de duurzaamheidsbeoordeling (planMER) voor de Omgevingsvisie Drenthe;

BESLUITEN:

1. de Omgevingsvisie Drenthe vast te stellen overeenkomstig bijgevoegd ontwerp en met inachtneming van de in de Nota van beantwoording van de op het ontwerp ingekomen zienswijzen aangegeven wijzigingen van 6 april 2010 en met inachtneming van de op 2 juni 2010 door provinciale staten aangenomen amendementen;
2. de zienswijzen waaraan in de Nota van beantwoording op de ingekomen zienswijzen van 6 april 2010 niet is tegemoetgekomen, ongegrond te verklaren;
3. de zienswijzen die buiten de reactietermijn zijn ingekomen niet-ontvankelijk te verklaren wegens termijnoverschrijding;
4. dat dit besluit in werking treedt zes weken na de dag waarop het bekendgemaakt is.

Assen, 2 juni 2010

Provinciale staten voornoemd,

, griffier

, voorzitter

GEWIJZIGD CONCEPT
(NA VASTSTELLING GEDEPUTEERDE STATEN 6 APRIL 2010)

ONTWERP OMGEVINGSVISIE DRENTHE

(TEKSTVERSIE, DEF. OPMAAK VOLGT),

Colofon

Uitgave: Gedeputeerde staten van Drenthe

Productie: Kernteam projectgroep Omgevingsvisie provincie Drenthe

Kaartmateriaal: Team Informatie provincie Drenthe

Prepress en opmaak: Dizain Groningen

Druk: Docucentrum provincie Drenthe

Inhoud

Inhoud.....	3
1. Drenthe nu.....	6
2. Missie, ambities en belangen.....	7
2.1 Aard van de Omgevingsvisie.....	7
2.2 Missie.....	8
2.3 Ontwikkelingen.....	8
2.4 Ambities en belangen.....	8
2.4.1 Drentse kwaliteiten.....	8
2.4.2 Fysiek-ruimtelijke Ontwikkelingen.....	9
3. Strategie.....	12
3.1 Robuuste systemen en multifunctionele gebieden.....	12
3.2 Ruimtelijke kwaliteit.....	12
3.3 Rol en sturing.....	13
4. Uitwerking van de strategie.....	15
4.1 Ontwikkelen met ruimtelijke kwaliteit.....	15
4.1.1 Kernkwaliteiten.....	15
4.1.2 Zorgvuldig ruimtegebruik.....	16
4.1.3 Milieu- en leefomgevingkwaliteit.....	17
4.2 Uitwerking kernkwaliteiten.....	21
4.2.1 Landschap.....	21
4.2.2 Natuur.....	22
4.2.3 Oorspronkelijkheid.....	22
4.2.4 Rust (stilte en duisternis).....	26
4.3 Ontwikkeling van robuuste systemen.....	26
4.3.1 Robuuste sociaal-economische structuur.....	26
4.3.2 Robuust en klimaatbestendig watersysteem.....	42
4.3.3 Robuuste natuur.....	44
4.3.4 Robuuste landbouw.....	47
4.4 Multifunctionele gebieden.....	49
4.5 Recreatie en toerisme.....	50
4.6 5Cultuur en sport.....	52
4.7 6Duurzame energievoorziening en CO₂-reductie.....	52
4.8 7Ontgrondingen.....	55
5. Uitwerking gebiedsopgaven.....	58
5.1 Groningen-Assen.....	58
5.1.1 Positionering Assen in het nationaal stedelijk netwerk.....	58
5.1.2 Bereikbaarheid Groningen-Assen.....	58
5.1.3 Positionering Assen: label 'hoofdstad'.....	59
5.1.4 Assen in relatie tot het nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa.....	59
5.1.5. Positionering Roden.....	59
5.1.6. Ontwikkeling Groningen Airport Eelde	
5.2 De Drentse Zuidas.....	60
5.2.1 Positionering Drentse Zuidas.....	60
5.2.2 Meppel.....	61
5.2.3. Hoogeveen.....	61
5.2.4 Zuidoost-Drenthe.....	62
5.3 Hondsrug.....	65
5.3.1 Karakteristiek van de Hondrug.....	65

5.3.2 Identiteit van de Hondsrug	65
5.3.3 Ruimtelijke kwaliteit gekoppeld aan economische ontwikkeling	66
6. Regionaal Waterplan	68
6.1 Inleiding	68
6.1.1 Provinciaal belang regionaal waterplan	68
6.1.2 Uitvoering door en samenwerking met onze waterpartners	69
6.1.3 Instrumentarium	69
6.2 Oppervlaktewaterkwantiteit 'De wateropgave'	70
6.2.1 Hoofdlijn van het beleid	70
6.2.2 Beekdalen	71
6.2.3 Dagelijks waterbeheer	72
6.2.4 Wateroverlast door extreme weersomstandigheden	75
6.2.5 Watertekort	79
6.3 Oppervlaktewaterkwaliteit	80
6.3.1 Oppervlaktewaterlichamen	80
6.3.2 Zwemwaterkwaliteit	81
6.3.3 Diffuse bronnen	81
6.3.4 Waterbodems	81
6.4 Grondwater	82
6.4.1 Hoofdlijn van het beleid	82
6.4.2 Onze innovatieve grondwatervisie 'De waterfabriek van Drenthe'	82
6.4.3 Verdrogingsbestrijding (TOP-gebieden natuur)	84
6.4.4 Grondwaterkwaliteit (KRW)	84
6.4.5 Grondwaterbescherming	85
6.4.6 Grondwateronttrekkingen	87
6.5 Stad en keten	90
6.5.1 Stedelijk water	90
6.5.2 Waterketen	92
6.6 Monitoring, onderzoeksprogramma en gegevensbeheer	93
6.7 Financiën	94
7. Sturing en instrumenten	95
7.1 Sturingsprincipes	95
7.2 Inzet instrumenten	95
7.3 Monitoring	97
7.3.1. Resultaten en evaluatie Duurzaamheidbeoordeling (PlanMER)	
7.4 Handhaving	98
7.5 Compensatiebeginsel	99
Afkortingen	100

Bijlagen (apart bijgevoegd)

Bijlage 1. Schets van het Drentse landschap; landschapstypen en kenmerken in Drenthe **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Bijlage 2. Toelichting robuuste EHS **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Bijlage 3. Toelichting regionale afstemming werklocaties **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Bijlage 4. Toelichting regionale afstemming wonen **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Bijlage 5. Toelichting bereikbaarheid **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Bijlage 6. Besluit vaststelling doelen en maatregelen oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen in Drenthe op grond van de Europese Kaderrichtlijn Water . **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Bijlage 7. Proces totstandkoming Omgevingsvisie in beeld **Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.**

Kaarten (los bijgevoegd)

1. Visie 2020
2. Kernkwaliteiten
 - A. Natuur
 - B. Landschap
 - C. Duisternis en Stilte
 - D. Aardkundig
 - E. Archeologie
 - F. Cultuurhistorie
3. Ruimtelijk-economische ontwikkeling en mobiliteit
4. Robuuste EHS 2020 / 2040
5. Landbouw
6. Wonen en Sociale componenten
7. Recreatie en Toerisme
8. Energie-infrastructuur
 - A. Zoekgebied Windenergie**
9. Oppervlaktewater
10. Kaderrichtlijn Water
11. Grondwater
- 12. Overige aanduidingen**

1. Drenthe nu

Drenthe; een provincie waar in 2010 ruim 490.000 mensen op een prettige manier samenleven. De inwoners waarderen het leven en wonen in hun provincie¹ met een acht. De meeste mensen wonen in een van de kernen in het landelijk gebied. Vier op de tien wonen in Assen, Emmen, Hoogeveen, Meppel of Coevorden.

Drenthe; een provincie met een landschap dat in de loop van de tijd wel is veranderd, maar nooit zijn aantrekkelijkheid heeft verloren. Water, bodem en lucht zijn relatief schoon en cultuurhistorische, natuurlijke, landschappelijke en sociale kwaliteiten zijn nog beleefbaar. Landbouw en natuur bepalen het beeld van het landelijk gebied. Veel bezoekers komen af op het ruime aanbod van dag- en verblijfsrecreatie en (inter)nationale trekkers, zoals het TT-circuit Assen en Dierenpark Emmen.

Drenthe; een provincie met, **als onderdeel van Noord Nederland**, een interessante positie als schakel tussen de Randstad en Noordoost-Europa. De interne infrastructuur is grofmazig. Bereikbaarheidsproblemen beperken zich nog tot de ontsluitende wegen van steden en de hoofdinfrastructuur in en naar de provincie.

Drenthe; een provincie waarin de bevolking in sommige gebieden na 2010 gaat afnemen. Ook de samenstelling van de bevolking verandert. Vergrijzing en ontgroening hebben consequenties voor onder andere het aanbod van voorzieningen.

Drenthe; een provincie die, onder invloed van verdergaande internationalisering, geleidelijk de overstap maakt naar een kennis- en netwerkeconomie. Het midden- en kleinbedrijf (mkb) is de motor van de economie. De werkgelegenheid wordt bepaald door de industrie, (groot)handel en gezondheidszorg. In vergelijking met andere delen van het land is het beschikbare arbeidspotentieel relatief laaggeschoold en de arbeidsparticipatie relatief laag.

Drenthe; een provincie waar de klimaatverandering effect heeft op de waterhuishouding, de biodiversiteit en de landbouw. Het schaarser en duurder worden van fossiele brandstoffen heeft sociaal-economische en ruimtelijke gevolgen.

Drenthe; een provincie die zijn Omgevingsvisie invult vanuit de wetenschap dat er een nieuwe Wet ruimtelijke ordening in werking is getreden, waarin de rol van de provincie anders is gedefinieerd. Deze nieuwe rol brengt met zich mee dat de provincie zijn eigen perspectieven en belangen moet benoemen. Drenthe doet dit vanuit een basishouding 'decentraal wat kan, centraal wat moet'. De provincie Drenthe wil binnen de Wro zelf actief met haar belangen aan de slag. De provincie doet dit op basis van gelijkwaardigheid met en vertrouwen in haar partners, waaronder de twaalf Drentse gemeenten.

Drenthe; een provincie waar inwoners, overheden en maatschappelijke partners twee aspecten hebben benoemd die cruciaal zijn voor de toekomst. De kernkwaliteiten van Drenthe moeten we koesteren. Daarnaast moeten we, passend bij deze kernkwaliteiten, de provincie verder ontwikkelen tot een bruisend Drenthe².

¹ Het gemiddelde waarderingscijfer in Nederland is een 6,5

² Discussienota 'Invulling Gezicht van Drenthe, resultaat van fase 1 nieuw omgevingsbeleid'.

2. Missie, ambities en belangen

2.1 Aard van de Omgevingsvisie

Deze Omgevingsvisie is hét strategische kader voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling van Drenthe. De visie formuleert de belangen, ambities, rollen, verantwoordelijkheden en sturing van de provincie in het ruimtelijke domein. De Omgevingsvisie kent een duidelijke relatie met bestaande programma's en plannen. Dat geldt op landsdelig niveau (bijvoorbeeld de Gebiedsagenda Noord-Nederland en de SNN-agenda), op regionaal niveau (bijvoorbeeld Regiovisie Groningen-Assen), op provinciaal niveau (bijvoorbeeld RSP en pMJP) en uitwerkingen van het collegeprogramma van gedeputeerde staten (bijvoorbeeld programma Klimaat en Energie). Deze programma's en plannen zijn medebepalend geweest bij het tot stand komen van de Omgevingsvisie en worden benut bij de uitvoering ervan. Bestaande bestuurlijke afspraken zijn gerespecteerd.

In deze Omgevingsvisie zijn vier wettelijk voorgeschreven provinciale planvormen samengenomen:

- de provinciale structuurvisie op grond van de Wet ruimtelijke ordening;
- het provinciaal milieubeleidsplan op grond van de Wet milieubeheer;
- het regionaal waterplan op grond van de waterwetgeving;
- het provinciaal verkeers- en vervoersplan op grond van de Planwet Verkeer en Vervoer.

De Omgevingsvisie beschrijft de ruimtelijk-economische ontwikkeling van Drenthe voor de periode tot 2020, met in sommige gevallen een doorkijk naar de periode daarna. Als in de tekst wordt gesproken over 'lange termijn', betreft het de periode ná 2020.

De Omgevingsvisie heeft vooral een interne binding. Dit betekent dat wij bij de uitoefening van onze taken aan de Omgevingsvisie gebonden zijn. Wel zijn (binnen de wettelijke kaders) afwijkingen van de Omgevingsvisie mogelijk, zolang de ambities en doelstellingen van de visie niet worden aangetast.

Besluiten over de uitwerkingen en eventuele afwijkingen van de Omgevingsvisie worden genomen door provinciale staten. Voorafgaand aan de besluitvorming moeten de Adviescommissie Fysieke Leefomgeving (AFLO) en de provinciale statencommissie Omgevingsbeleid worden gehoord. Uitwerkingsplannen moeten worden voorbereid in overeenstemming met afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht (Awb) en hebben dezelfde juridische betekenis als de Omgevingsvisie.

Totstandkoming van de visie

Deze Omgevingsvisie is een interactief proces tot stand gekomen. Zowel bij de voorbereiding als bij het opstellen van de Omgevingsvisie zijn onze partners, maatschappelijke organisaties en de inwoners van Drenthe nauw betrokken.

De Omgevingsvisie wordt in overeenstemming met Afdeling 3.4 van de Awb voorbereid. De reacties die op het ontwerp van de Omgevingsvisie binnenkomen, nemen we mee in de definitieve versie, net als het advies van de Adviescommissie voor de Fysieke Leefomgeving (AFLO) en de opmerkingen uit de provinciale statencommissie Omgevingsbeleid. Ook wordt een m.e.r.-procedure doorlopen. In de definitieve Omgevingsvisie motiveren we hoe met de resultaten van deze m.e.r. is omgegaan.

2.2 Missie

Onze missie luidt:

Het koesteren van de Drentse kernkwaliteiten en het ontwikkelen van een bruisend Drenthe, passend bij deze kernkwaliteiten.

Deze missie is ingegeven door wat bewoners, medeoverheden en maatschappelijke partners belangrijk vinden voor de toekomst van Drenthe. De kernkwaliteiten hebben we samen met onze partners en de inwoners van Drenthe benoemd: rust, ruimte, natuur, landschap, oorspronkelijkheid, kleinschaligheid, naoberschap, menselijke maat en veiligheid. Onder een 'bruisend Drenthe' verstaan we een provincie waarin het goed wonen en werken is en waar voldoende te doen is voor jong en oud. Onze missie laat zien dat we streven naar ruimtelijke kwaliteit door nieuwe ontwikkelingen en bestaande kwaliteiten in samenhang te bezien.

2.3 Ontwikkelingen

We zien tot 2020 vijf belangrijke ontwikkelingen:

- de demografische ontwikkeling;
- de klimaatverandering;
- de afname van de biodiversiteit;
- de transitie naar een kennis- en netwerkeconomie;
- de transitie naar een duurzame energievoorziening.

Onze belangrijkste opdracht tot 2020 is het vinden van een antwoord op de vraag hoe we met deze ontwikkelingen moeten omgaan.

2.4 Ambities en belangen

De provincie heeft diverse ambities en daarmee ook belangen. De basis hiervoor zijn de wettelijke taken en verantwoordelijkheden. Deze zijn aangevuld met een selectie onderwerpen die in onze ogen het meest effectief te beïnvloeden zijn op provinciaal niveau. De wijze waarop we met onze provinciale belangen willen omgaan, wordt aangegeven in paragraaf 3.3.

Onze ambities en de daaruit voortvloeiende provinciale belangen zijn hieronder op hoofdlijnen weergegeven. In de volgende hoofdstukken worden deze nader toegelicht.

2.4.1 Drentse kwaliteiten

Kernkwaliteiten

Het is onze ambitie om de ruimtelijke identiteit van Drenthe te versterken. Dat doen we door nieuwe ontwikkelingen te bezien in samenhang met onze kernkwaliteiten. De kernkwaliteiten zijn de kwaliteiten die bijdragen aan de identiteit en aantrekkelijkheid van Drenthe. Samen met vertegenwoordigers van overheden, belangengroepen, marktpartijen en inwoners hebben we de volgende kernkwaliteiten van Drenthe benoemd³:

- Rust, ruimte, natuur en landschap
- Oorspronkelijkheid (authenticiteit, Drents eigen)
- Naoberschap

³

Discussienota 'Invulling Gezicht van Drenthe, resultaat van fase 1 nieuw omgevingsbeleid'

- Menselijke maat
- Veiligheid
- Kleinschaligheid (Drentse schaal)

Wij vinden het behouden en waar mogelijk ontwikkelen van de kernkwaliteiten van provinciaal belang.

Biodiversiteit

Wij streven naar het behouden en versterken van de biodiversiteit. Het belangrijkste instrument om deze ambitie te verwezenlijken, is het realiseren van de Ecologische hoofdstructuur (EHS). Dit is een provinciaal belang.

Milieu- en leefomgevingkwaliteit

Wij streven naar een gezonde en veilige leefomgeving voor mens, plant en dier. Het beschermen van de milieu- en leefomgevingkwaliteit is veelal op Europees en nationaal niveau geregeld. Daarbij zijn diverse taken en verantwoordelijkheden bij de provincie neergelegd. Deze taken, gericht op het beschermen van de kwaliteit van lucht, water en bodem en het verbeteren van de verkeersveiligheid, waterveiligheid en externe veiligheid, zijn daarmee van provinciaal belang.

2.4.2 Fysiek-ruimtelijke ontwikkelingen

Economische ontwikkeling en werkgelegenheid

~~Het regionale economische vestigingsklimaat is van provinciaal belang. Wij streven naar~~ **Om werkgelegenheid te behouden en nieuwe te creëren streven wij naar de ontwikkeling van een dynamische, vitale en zichzelf vernieuwende regionale economie. Een belangrijke voorwaarde daarvoor is het kunnen bieden van** voldoende, gevarieerde, aantrekkelijke en vitale vestigingsmogelijkheden op regionale bedrijventerreinen en andere stedelijke werklocaties. Ook willen we in het landelijk gebied voldoende ontwikkelingsmogelijkheden bieden voor landbouw, recreatie en toerisme en **andere niet-agrarische** bedrijvigheid. **Het regionale economische vestigingsklimaat is voor ons van provinciaal belang.**

Van provinciaal belang is ook een goed gespreid en gevarieerd aanbod van regionale werklocaties, aansluitend bij de vraag (zowel kwantitatief als kwalitatief) vanuit ondernemingen. Deze locaties moeten goed bereikbaar zijn. Verder wijzen we locaties aan voor milieuhinderlijke bedrijvigheid.

De landbouw moet in de provincie voldoende mogelijkheden hebben voor schaalvergroting en voor de productie van energie. Ook dit is een provinciaal belang.

De ontwikkeling van de radioastronomie in Drenthe en het voorkomen van verstoring van activiteiten die daarmee samenhangen is voor ons van provinciaal belang. Bij ontwikkelingen binnen de verstoringgevoelige zones is de waarborging van een goede storingsvrije ontvangst van signalen uit het heelal voor ons dan ook leidend.

Toerisme is een belangrijke economische pijler voor Drenthe. Drenthe moet aantrekkelijk blijven voor recreanten en toeristen. Van provinciaal belang is daarom het verbeteren en vernieuwen van het bestaande aanbod van verblijfs- en dagrecreatie en van de toeristisch-recreatieve infrastructuur.

Zowel de landbouw als de toeristisch/recreatieve sector speelt een belangrijke rol bij het behouden en ontwikkelen van de kernkwaliteiten.

De ontwikkeling van de radioastronomie in Drenthe en het voorkomen van verstoring van activiteiten die daarmee samenhangen is voor ons van provinciaal belang. Bij ontwikkelingen binnen de verstoringgevoelige zones is de waarborging van een goede storingsvrije ontvangst van signalen uit het heelal voor ons dan ook leidend.

Demografische ontwikkeling

Structurele bevolkingsdaling is voor de provincie een nieuw fenomeen. Dalende bevolkingsaantallen kunnen leiden tot concurrentie om bewoners en bedrijven. Dit vraagt om nieuwe, bovenlokale visies op de inrichting van de openbare ruimte. Wij zien het als een bestuurlijke uitdaging om de demografische ontwikkeling samen met de gemeenten in goede banen te leiden. Het is dus een provinciaal belang om een adequate strategie te ontwikkelen voor krimpgebieden, met aandacht voor wonen, leefbaarheid, bereikbaarheid en arbeid.

Wonen

Wij streven naar aantrekkelijke, gevarieerde en leefbare woonmilieus die voorzien in de woonvraag. Het maken van bovenlokale afspraken hierover is van provinciaal belang. Gemeenten werken hun aandeel in het woonaanbod en de woonmilieus uit in de gemeentelijke structuurvisie of het woonplan. Zij houden daarbij rekening met de huidige kernenstructuur in de gemeente en de behoefte aan verschillende woonmilieus.

Steden en stedelijke netwerken

De stedelijke centra maken Drenthe voor haar inwoners en voor bezoekers extra aantrekkelijk. Wij streven naar steden met een onderscheidende identiteit, gebaseerd op historische of gebiedskenmerken. Deze differentiatie is van provinciaal belang. Dat geldt ook voor ontwikkelingen die bijdragen aan het bruisende karakter van de steden.

Van provinciaal belang is dat de stedelijke netwerken 'robuust' zijn. Daaronder verstaan we dat de steden samenhangen, samenwerken en complementair zijn. Dit is nodig voor een toekomstbestendige ontwikkeling van mobiliteit, woon- en werklocaties, werkgelegenheid en voorzieningen.

Klimaatverandering

Wij streven naar een leefomgeving die de langetermijnveranderingen in het klimaat en weersextremen kan opvangen. Hiervoor is een klimaatbestendig watersysteem cruciaal. De beleidsverantwoordelijkheid voor de kwaliteit en kwantiteit van (grond)water ligt bij de provincie en is daarmee van provinciaal belang.

Duurzame energievoorziening en gebruik van de ondergrond

Onze ambitie is een betrouwbare en betaalbare energievoorziening met een beperkte uitstoot van broeikasgassen. Van provinciaal belang is daarom het benutten van de mogelijkheden voor duurzame energieopwekking en -distributie, onder andere door het bieden van voldoende mogelijkheden voor ruimtelijke ontwikkeling. Ook het besparen van energie, het zorgvuldige gebruik van de ondergrond voor de energiewinning, de opslag van CO₂, groen gas en aardgas en de energie-infrastructuur zijn van provinciaal belang. De provincie voert hierbij de regie over de ruimtelijke ontwikkeling.

Mobiliteit en bereikbaarheid

Voor onze ambities op het gebied van wonen, werken en recreëren moet onze provincie veilig en goed te bereiken zijn, ook internationaal. Wij willen voorwaarden creëren voor een duurzame ontwikkeling van de mobiliteit. De samenhang en de betrouwbaarheid van (inter)regionale netwerken voor auto, openbaar vervoer, fiets en goederen door de lucht en over weg, spoor en water zijn daarom van provinciaal belang, evenals de verknoping met de (inter)nationale netwerken.

Natuur en landschap

De Ecologische Hoofdstructuur, de verschillende Drentse landschapstypen en de diversiteit in landschapstypen zijn voor ons van provinciaal belang.

Multifunctionaliteit

Op veel plekken in de provincie komen verschillende gebruiksfuncties samen. Een goede verweving van deze functies is van provinciaal belang. Het gaat ons hierbij om het verbinden van stad en land, het verweven van landbouw, natuur en water in het landelijk gebied en het benutten van de kernkwaliteiten voor de plattelandseconomie.

Cultuur en sport

We streven naar een bruisende provincie die uitdaagt tot bewegen en inspireert met culturele activiteiten. Sport- en cultuurparticipatie en de infrastructuur die hiervoor nodig is, zijn van provinciaal belang.

3. Strategie

3.1 Robuuste systemen en multifunctionele gebieden

Om onze ambities te kunnen verwezenlijken, maken we een onderscheid tussen 'robuuste systemen' en 'multifunctionele gebieden'.

Robuuste systemen

Er zijn vier 'systemen' die in onze ogen de dragers zijn voor de ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe⁴:

- Sociaal-economische systeem
- Watersysteem
- Natuursysteem
- Landbouwsysteem

Voor de gewenste ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe moeten deze vier systemen 'robuust' zijn. Een systeem is robuust als een verstoring als gevolg van een ontwikkeling geen significante gevolgen heeft voor het functioneren ervan.

Binnen de robuuste systemen staat de ontwikkeling van de betreffende hoofdfunctie (wonen, werken, water, natuur of landbouw) voorop. Dit betekent dat de ontwikkeling van andere functies geen significante negatieve invloed mag hebben op het functioneren van de hoofdfunctie. Voor alle ontwikkelingen, dus ook die van de hoofdfunctie, geldt dat de ruimtelijke kwaliteit er door moet worden versterkt.

In sommige situaties komen twee robuuste systemen samen, met mogelijk conflicterende belangen. In die gevallen is het van belang maatwerk te leveren met betrekking tot de gewenste ontwikkeling.

Het robuuste watersysteem staat niet op zichzelf, maar valt samen met de andere systemen. Water leidt tot een verbijzondering van het natuur- en landbouwsysteem (zie paragraaf 4.3.2 en hoofdstuk 6).

Multifunctionele gebieden

Naast de robuuste systemen kent Drenthe gebieden waar verschillende functies en ambities samenkomen. Het gaat hierbij vooral om de combinatie van landbouw, natuur, recreatie en landschappelijke waarden. Wij noemen deze gebieden multifunctionele gebieden. Kenmerkend hiervoor is dat er – in tegenstelling tot de robuuste systemen – geen sprake is van een hoofdfunctie die leidend is in de ordening. Deze gebieden hebben in onze visie een eigen functie-indeling gekregen (zie paragraaf 4.4).

3.2 Ruimtelijke kwaliteit

Wij willen ontwikkelingen stimuleren die een bijdrage leveren aan de ruimtelijke kwaliteit van Drenthe. Deze kwaliteit zit voor ons in het zorgvuldig gebruik maken van de ruimte, het behouden en waar mogelijk versterken van de kernkwaliteiten en het waarborgen van de kwaliteit van het milieu en de leefomgeving.

Wij kijken niet alleen naar de bovengrond, maar houden ook rekening met de eigenschappen en functies van de ondergrond. Onze ondergrond kent een lange ontstaansgeschiedenis en is kwetsbaar

⁴ 'Drenthe kiest, richtinggevende beleidskeuzes voor het nieuwe omgevingsbeleid Drenthe'

voor veranderingen. Het is daarom noodzakelijk dat we hier zorgvuldig mee omgaan. De ondergrond is medestructurerend voor de bovengrondse ontwikkelingen.

Bij ontwikkelingen maken we gebruik van de structurerende werking van:

- de waterinfrastructuur (voor landbouw, natuur en landschap);
- de verkeers- en vervoersinfrastructuur (voor de stedelijke ontwikkeling en recreatie en toerisme);
- de energie-infrastructuur en de energiepotentie van de ondergrond (voor de ontwikkeling van een duurzame energievoorziening).

Om zorgvuldig ruimtegebruik in Drenthe te stimuleren, streven we naar het bundelen van wonen en werken. We laten verdichting vóór uitbreiding gaan. Extra ruimte voor wonen en werken is er in (of aansluitend op) het bestaande bebouwde gebied en gebundeld rond de regionale voorzieningen voor infrastructuur en openbaar vervoer. Uiteraard is het niet de bedoeling dat dit streven ten koste gaat van cultuurhistorisch waardevolle dorpskernen. In zulke situaties zoeken we met de betrokken partijen naar een maatwerkoplossing.

3.3 Rol en sturing

De nieuwe Wro en andere ontwikkelingen in het binnenlandse bestuur leiden tot een veranderende rol van overheden. De provincie richt zich meer op haar kerntaken zoals overeengekomen in het bestuursakkoord tussen rijk, provincie en gemeente. Dit heeft tot gevolg dat wij voor sommige onderwerpen niet langer (alleen) de verantwoordelijkheid dragen. Dit geldt bijvoorbeeld voor taken binnen het sociale domein. Wij hebben het provinciaal belang in deze omgevingsvisie afgestemd op onze kerntaken.

Door scherp te benoemen wat van provinciaal belang is, ontstaat een verschuiving in beleidsverantwoordelijkheid. Daar waar wij onderwerpen loslaten, moeten deze door andere partijen (in de meeste gevallen: gemeenten) worden ingevuld. Bijvoorbeeld: waar de provincie in het verleden verantwoordelijk was voor de kwaliteit van alle natuurwaarden in Drenthe, kiezen we er nu voor een deel van de verantwoordelijkheid bij de gemeenten te leggen. Wij willen hierbij voorkomen dat onderwerpen 'over de schutting worden gegooid'. Daarom investeren we in kennisoverdracht, samenwerking en ontwikkelkracht. De nieuwe vorm van ontwikkelingsgerichte samenwerking wordt zichtbaar bij het schetsen van hoe het provinciaal belang doorwerkt in gebiedsopgaven. Een belangrijke voorwaarde voor ons voor effectieve samenwerking is een gedragen en eenduidige afbakening van wederzijdse ambities en verantwoordelijkheid. Onze uitgangspunten hierbij zijn 'vertrouwen' en 'gezamenlijke verantwoordelijkheid voor Drenthe'.

Dit vertrouwen uit zich de instrumenten die we kiezen om onze ambities te realiseren. Door in een vroeg stadium het overleg te zoeken, vertrouwen wij er op dat er voldoende draagvlak is voor een gezamenlijk gedragen standpunt. ~~Mocht na verloop van tijd blijken dat deze werkwijze onvoldoende effect sorteert, dan nemen we meer verplichtende instrumenten alsnog in overweging. De juridische consequenties van de algemene maatregel van bestuur Ruimte van het Rijk vertalen we door nadat provinciale staten de Omgevingsvisie heeft vastgesteld (zie paragraaf 7.2).~~

Wij zien daarnaast een aantal redenen om een ruimtelijke verordening vast te stellen ter borging van provinciale en nationale belangen. In paragraaf 7.2 gaan wij hierop nader in, alsmede op de wijze waarop wij van de overige Wro-instrumenten gebruik willen gaan maken.

In onze Omgevingsvisie neemt het stelsel van kernkwaliteiten een belangrijke plaats in. De kernkwaliteiten die van provinciaal belang zijn, staan op kaart 2. Onze inzet is deze kernkwaliteiten te

behouden en waar mogelijk te ontwikkelen. Het koesteren en behouden van de kernkwaliteiten die niet op de kaart zijn aangegeven, is een gemeentelijke verantwoordelijkheid.

In de Omgevingsvisie verwoorden wij onze ambities voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling van Drenthe. Deze ambities willen wij samen met onze partners verder vorm geven. We hebben duidelijk aangegeven welke ontwikkelingen in onze ogen ongewenst zijn, bijvoorbeeld uitbreiding van intensieve veehouderij. Wij gaan er vanuit dat onze partners deze mening respecteren en deze laten doorwerken in hun visie en beleid. Onze visie op sturing en instrumenten wordt in hoofdstuk 7 nader toegelicht.

4. Uitwerking van de strategie

4.1 Ontwikkelen met ruimtelijke kwaliteit

Ruimtelijke kwaliteit is een begrip waarvoor geen scherpe definitie bestaat. Voor ons is ruimtelijke kwaliteit een optelsom van de gebruikswaarde, de belevingswaarde en de toekomstwaarde. Wij vinden dat een omgeving een goede ruimtelijke kwaliteit heeft wanneer deze geschikt is voor mens, plant en dier. We bedoelen een omgeving die mooi is, waar mensen zich thuis voelen, waar de historie van de streek kan worden beleefd, waar lucht, bodem en water schoon zijn, waar huizen, bedrijven en wegen een logische plek kennen. Kortom: een omgeving die mede door deze kenmerken aantrekkelijk is voor vestiging en verblijf.

De ruimtelijke kwaliteit van Drenthe is hoog. Het tot dusver gevoerde ruimtelijk beleid heeft ertoe geleid dat ontwikkelingen nauwelijks los van de ondergrond en los van de cultuurhistorische basis hebben plaatsgevonden. Er is evenwicht tussen stad en platteland, tussen rust en dynamiek, tussen historie en het heden. Ons landschap is rijk aan herinneringen aan vroegere bewoning, kent karakteristieke bebouwingspatronen en borgt hoge natuurwaarden. In Drenthe kan nog steeds openheid, rust, ruimte en duisternis worden ervaren. Deze aspecten worden in de rest van het land steeds zeldzamer en worden door onze samenleving steeds meer gewaardeerd.

De kernkwaliteiten vormen voor ons de belangrijkste basis voor het begrip 'ruimtelijke kwaliteit'. Daarnaast zijn voor ons zorgvuldig ruimtegebruik en milieu- en leefomgevingkwaliteit van belang.

4.1.1 Kernkwaliteiten

De kernkwaliteiten dragen bij aan de samenhang, identiteit en herkenbaarheid van de omgeving. Omdat de benoemde kernkwaliteiten niet allemaal goed te duiden zijn als factoren in het fysiek-ruimtelijk domein, hebben wij ze vertaald naar indicatoren. Rust is vertaald naar stilte en duisternis. Ruimte staat voor de openheid van het landschap. Onder natuur verstaan we natuur binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS). Landschap is vertaald naar diversiteit en gaafheid van landschapstypen. Oorspronkelijkheid hebben we concreet gemaakt in cultuurhistorische, archeologische en aardkundige waarden. Veiligheid staat voor sociale, externe en verkeersveiligheid. De kernkwaliteiten naoberschap, menselijke maat en kleinschaligheid zijn lastig ruimtelijk te duiden, maar zijn meegenomen in het begrippen 'leefbaarheid' en 'passend bij Drenthe'.

Kernkwaliteiten	Indicatoren
Rust	Stilte en duisternis
Ruimte	Openheid van het landschap
Natuur	Natuur binnen de ecologische hoofdstructuur
Landschap	Diversiteit en gaafheid van landschapstypen
Oorspronkelijkheid	Cultuurhistorische, archeologische en aardkundige waarden
Veiligheid	Sociale, externe en verkeersveiligheid
Naoberschap Menselijke maat Kleinschaligheid (Drentse schaal)	Leefbaarheid Passend bij Drenthe

Kernkwaliteitenkaart

Wij hebben de kernkwaliteiten die van provinciaal belang zijn, aangegeven op kaart 2 (Kernkwaliteiten). De kernkwaliteiten die niet op de kaart zijn aangegeven, vallen onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten. In paragraaf 4.2 worden de kernkwaliteiten verder uitgewerkt.

In een aantal gebieden komen veel verschillende kernkwaliteiten samen. Deze gebieden zijn op de kaart globaal aangegeven (Drentsche Aa, Dwingelderveld, Drents-Friese Wold, Hondsrug, Havelterberg, de kop van Drenthe en het Reestgebied). Voor deze gebieden geldt dat:

- de samenhang van kernkwaliteiten in deze gebieden van provinciaal belang is;
- een integrale provinciale advisering voor deze gebieden prioriteit heeft;
- de inzet van provinciale middelen (waaronder subsidies) voor behoud en ontwikkeling van de kernkwaliteiten in deze gebieden prioriteit heeft.

Kernkwaliteiten binnen de bebouwde kom

De verantwoordelijkheid voor de kernkwaliteiten binnen de bebouwde kom ligt bij de gemeente. Een uitzondering hierop wordt op gemaakt voor archeologie (**kaart 2E**) en in specifieke gevallen voor cultuurhistorie. Het provinciaal belang voor archeologie geldt ~~wet~~ **alleen** binnen de bebouwde kom als de betreffende kern is opgenomen op de kaart cultuurhistorische hoofdstructuur (**kaart 2F**).

4.1.2 Zorgvuldig ruimtegebruik

Wij willen zorgvuldig omgaan met de beschikbare ruimte in onze provincie. Grootschalige bouwplannen en uitbreidingen in het landelijk gebied, los van bestaande bebouwingslocaties, zijn niet vanzelfsprekend. Wij vinden dat gemeenten bij nieuwbouwplannen een werkwijze moeten hanteren die leidt tot zorgvuldig ruimtegebruik. Zorgvuldig ruimtegebruik is van provinciaal belang.

SER-ladder en bundelingsbeleid

Voor het inpassen van ruimteveragende functies stellen wij voor de SER-ladder als denkmodel te hanteren. Deze methode, geïntroduceerd door de Sociaal-Economische Raad, helpt een goede afweging te maken bij het inpassen van ruimtebehoefte voor wonen, bedrijvigheid en infrastructuur. Het model stelt onder meer dat extra ruimte voor wonen en werken zo veel mogelijk moet worden gezocht in of aansluitend aan bestaand bebouwd gebied en gebundeld rond de nationale en regionale infrastructuur en de openbaar vervoervoorzieningen.

Met bundeling en intensivering van verstedelijking ontstaat voldoende massa voor hoogwaardige voorzieningen. De verzorgingsfunctie van stedelijke centra wordt daardoor versterkt en er ontstaan kansen voor het verbeteren van de bereikbaarheid met openbaar vervoer.

Wij willen de mogelijkheden nagaan om het denkmodel van de SER-ladder ook toe te passen bij het ontwikkelen van recreatie en toerisme en landbouw.

SER-ladder

1. *Gebruik de ruimte die al beschikbaar is gesteld voor een bepaalde functie of door herstructurering beschikbaar gemaakt kan worden.*
2. *Maak optimaal gebruik van de mogelijkheden om door meervoudig ruimtegebruik de ruimteproductiviteit te verhogen.*
3. *Indien het voorgaande onvoldoende soelaas biedt, is de optie van uitbreiding van het ruimtegebruik aan de orde. Daarbij dienen de verschillende relevante waarden en belangen goed te worden afgewogen in een gebiedsgerichte aanpak. Door een zorgvuldige keuze van de locatie van 'rode' functies en door investeringen in kwaliteitsverbetering van de omliggende groene ruimte moet worden verzekerd dat het meerdere ruimtegebruik voor wonen, bedrijventerreinen of infrastructuur de kwaliteit van natuur en landschap respecteert en waar mogelijk versterkt.*

Een logisch gevolg van onze keuze voor zorgvuldig ruimtegebruik is dat wij sturen op herstructurering. Dit geldt voor wonen en werken in het stedelijk gebied én het landelijk gebied (zie paragraaf 4.3.1).

4.1.3 Milieu- en leefomgevingkwaliteit

De milieubelasting in Drenthe is relatief gering en neemt, met uitzondering van ammoniak, steeds verder af. De gewenste kwaliteit wordt echter nog niet overal bereikt. Wij willen dat in Drenthe minimaal aan de wettelijke milieunormen wordt voldaan, en streven naar behoud en waar mogelijk verbetering van de huidige milieu- en leefomgevingskwaliteit.

De uitvoering van het milieubeleid in Drenthe wordt in sterke mate gestuurd door Europese en landelijke wet- en regelgeving. Ons milieubeleid richt zich in hoofdlijnen op het vroegtijdig aanhaken bij processen in de ruimtelijke ordening, het opnemen van eisen in milieuvergunningen, het saneren van situaties die niet aan de milieunorm voldoen, het concentreren en zoneren van milieuhinderlijke bedrijven en het verlenen van subsidies.

Leefomgevingskwaliteit en ruimtelijke ordening

De sleutel voor behoud en verbetering van de leefomgevingskwaliteit ligt in een goede samenwerking met de gemeenten. Het is een gemeentelijke taak om bij het ontwerpen en inrichten van de fysieke leefomgeving rekening te houden met milieuaspecten als water, bodem en luchtkwaliteit, geluid-, geur- en lichthinder en externe veiligheid. Van provinciaal belang zijn milieueffecten en externe veiligheidseffecten die de gemeentegrenzen overschrijden of samenhangen met provinciale verantwoordelijkheden. Daarom is leefomgevingskwaliteit een structureel onderwerp van overleg tussen provincie en gemeenten. Hierdoor kunnen we gezamenlijk in een vroegtijdig stadium kansen signaleren voor het verbeteren van de leefomgevingskwaliteit en mogelijke knelpunten voorkomen en aanpakken, al dan niet gebiedsgericht.

Er kunnen zich situaties voordoen waarin een gewenste ruimtelijke ontwikkeling alleen mogelijk is als de grenswaarden voor een goede milieukwaliteit worden overschreden, zelfs na het treffen van overlastbeperkende maatregelen. Voor dit soort gevallen wordt de stad-en-milieubenadering toegepast (een integrale benadering van milieu en ruimtelijke ordening in de ruimtelijke planvorming). Het uitgangspunt daarbij is dat de betrokken partijen al het redelijke moeten doen om overschrijding van de grenswaarden te voorkomen.

Milieuvergunningverlening, toezicht en handhaving

De provincie is op grond van de Wet Milieubeheer verantwoordelijk voor het verlenen van milieuvergunningen aan grote industriële inrichtingen en bedrijven die afvalstoffen verwerken. Ook houdt de provincie toezicht op de naleving van de verleende vergunningen. Via vergunningvoorschriften streeft de provincie naar zo laag mogelijke emissies, een zuinig gebruik van energie, (grond)water en grondstoffen en de toepassing van de best beschikbare technieken. Daarnaast wordt samen met de bedrijven gezocht naar mogelijkheden voor ketenvorming en/of bundeling van productieprocessen.

Met de toekomstige Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) wordt geregeld dat een initiatiefnemer kan volstaan met één vergunningaanvraag voor verschillende activiteiten. Voor het verlenen en handhaven van deze omgevingsvergunningen zal, onder de regie van de provincie, een Regionale Uitvoeringsdienst worden opgericht. In deze dienst worden verschillende provinciale en gemeentelijke uitvoeringstaken ondergebracht. De uitvoeringsdienst zal volgens de huidige planning op 1 januari 2012 operationeel zijn.

Vestiging van milieuhinderlijke bedrijven

Wij verwachten van gemeenten dat bij het inrichten van bedrijventerreinen de VNG-systematiek 'Bedrijven en Milieuzonering' wordt toegepast. De vestiging van milieuhinderlijke bedrijven vraagt om een zorgvuldige ruimtelijke inpassing. In onze optiek moeten **nieuwe** bedrijven die vallen in de milieucategorieën 4, 5 en 6 van de VNG-systematiek zich vestigen op daartoe geschikte regionale ~~bedrijventerreinen~~ **werklocaties**. Op dit moment is er voor **dergelijke** bedrijven fysieke en milieuhygiënische ruimte op het Bargermeer in Emmen, het Europark en Leeuwerikenveld II in Coevorden (**alleen cat. 4**), het Tweesporenland/MERA-terrein in Wijster en Oevers D in Meppel. ~~Vestiging buiten deze terreinen sluiten we uit.~~ **Voor de categorie 4 bedrijven bieden wij de gemeenten ruimte om uitzonderingsbeleid te formuleren, waarmee ook vestiging buiten de regionale werklocaties mogelijk wordt.**

Bij de regionale afstemming over ~~bedrijventerreinen~~ **regionale werklocaties** (zie paragraaf 4.3.1) willen we zowel aandacht besteden aan het inpassen van milieuhinderlijke bedrijven als aan de vestigingsmogelijkheden in relatie tot de vraag vanuit de markt.

De provincie gaat zich inspannen, samen met de grondeigenaren Attero Noord en de gemeente Midden-Drenthe, om het Tweesporenland/MERA-terrein snel te ontwikkelen als energietransitiepark (ETP) (zie paragraaf 4.7).

Luchtkwaliteit en geurhinder

Momenteel worden nergens in de provincie de wettelijke grenswaarden voor luchtkwaliteit overschreden. We willen de huidige luchtkwaliteit behouden en waar mogelijk verbeteren. Daartoe is het Provinciaal Actieplan Luchtkwaliteit Drenthe 2009-2012 opgesteld. Jaarlijks rapporteert de provincie over de luchtkwaliteit aan het Rijk. Eens in de drie jaar moet de actuele luchtkwaliteit met een onderzoek in kaart worden gebracht.

De belangrijkste veroorzakers van geur zijn de landbouw en de industrie. Het beheersen van de geurhinder van de landbouw is geregeld in de Wet geurhinder en veehouderij, en valt onder de gemeentelijke verantwoordelijkheid. De geuroverlast van bedrijven wordt gereguleerd met de milieuvergunning. Omdat bedrijven en woningen steeds dichterbij elkaar komen, vraagt het aspect geur steeds meer om een beleidskader. Daarom stellen we in 2010 een eigen geurbeleid vast voor onze vergunningverlening.

Bodemkwaliteit en bodemsanering

Wij willen de bodemkwaliteit in onze provincie bewaken en waar mogelijk verbeteren, en streven naar een duurzaam beheer van de bodem. In onze Bodemnota 'Werk maken van eigen bodem' uit 2008 hebben wij aangegeven wat het belang van een goede bodemkwaliteit is. In deze nota zijn beleidsregels vastgelegd die de provincie hanteert voor het uitvoeren van bodemsaneringen. (Nadere regels zijn vastgelegd in de Provinciale Omgevingsverordening.) In 2010 stellen wij, als uitwerking van deze Omgevingsvisie, een Bodemvisie vast. Deze vormt de beleidsbasis voor de aanpak en verbetering van de bodemkwaliteit.

De provincie is op grond van de Wet Bodembescherming het bevoegde gezag voor het uitvoeren van bodemsaneringen. In Drenthe worden circa 40.000 locaties verdacht van bodemverontreiniging. Daarvan zijn er ongeveer 300 spoedeisend: ze vormen een potentieel onaanvaardbaar risico voor mensen, het ecosysteem of verdere verspreiding. In 2030 willen we de bodemverontreiniging in de provincie beheersbaar hebben gemaakt door kosteneffectief en functiegericht te saneren en beheren. De ernstige gevallen van bodemverontreiniging met onaanvaardbare risico's willen we voor 2015 saneren of beheersen.

We geven prioriteit aan de aanpak van spoedlocaties zoals opgenomen in het 'Convenant bodemontwikkelingsbeleid en aanpak spoedlocaties' (juli 2009). Het 'Bodemberaad', waarin alle Drentse gemeenten zitting hebben, vormt voor ons een belangrijk overlegorgaan waar in de geest van dit convenant afspraken worden gemaakt over de uitvoering van bodemsaneringstaken.

De uit te voeren bodemonderzoeken en -saneringen worden opgenomen in vijfjarenprogramma's. Op basis hiervan stelt het Rijk financiële middelen beschikbaar. Er zijn drie sporen: ISV-budget voor saneringen in het stedelijk gebied, het WBB-budget voor saneringen in het landelijk gebied en de bedrijvenregeling voor saneringen op bedrijventerreinen. De meeste saneringen (moeten) worden uitgevoerd door bedrijven, gemeenten en particulieren. Alleen in uitzonderlijke situaties worden saneringen door de provincie voorbereid en uitgevoerd.

Wij wijzen het opbergen van afvalstoffen in de ondergrond af, vanuit onze zorg voor de bodem en de Drentse ondergrond. Een uitzondering daarop vormt de opslag van injectiewater uit de delfstoffenwinning. De opslag van dit water beoordelen wij aan de hand van een daarvoor opgesteld beoordelingskader.

Samen met een groep van ongeveer honderd melkveehouders hebben we goede resultaten bereikt met het project 'Bedreven Bedrijven' (2001-2006). Door de stikstof in de kringloop binnen het melkveebedrijf beter te benutten, werd de uitstoot van zowel ammoniak als nitraat gereduceerd. De bodem heeft een centrale rol in deze kringloop. Met het traject 'Duurzaam boer blijven in Drenthe' blijven wij deze wijze van duurzame melkveehouderij stimuleren.

Verkeerslawaai

Wij streven ernaar dat nergens in de provincie de wettelijk vastgestelde grenswaarden voor verkeerslawaai worden overschreden. De provinciale wegen met een verkeersintensiteit van meer dan zes miljoen verkeersbewegingen per jaar voldoen al aan de normen. Dat geldt nog niet voor de provinciale wegen met jaarlijks ten minste drie miljoen verkeersbewegingen. De verwachting is dat langs deze wegen maatregelen nodig zijn om de geluidbelasting op woningen te verminderen. Daartoe stellen wij, conform de EU-richtlijn Omgevingslawaai, in 2013 een actieplan op.

Voor de provinciale wegen waar knelpunten bekend zijn, zoeken we bij het reguliere onderhoud naar geschikte oplossingen, zoals het toepassen van stil asfalt.

Binnenkort geeft de Regelgeving Burgerluchthavens en Militaire luchthavens (RBML) ons bevoegdheden over alle luchtvaartactiviteiten en luchthavens, met uitzondering van Groningen Airport Eelde. Bij eventuele verzoeken voor nieuwe luchtvaartactiviteiten is ons uitgangspunt dat de wettelijke normen niet overschreden mogen worden. Ook moet rekening worden gehouden met de regelgeving over Natura2000- en stiltegebieden.

Industrielawaai en lawaaisport

De provincie is op grond van de Wet geluidhinder beheerder van de geluidszone van twintig gezonede bedrijventerreinen, geluidsportcentra en motorcrossterreinen. Dit betekent dat de provincie erop toeziet dat binnen de geluidszone niet meer geluid wordt geproduceerd dan is toegestaan. Gevoelige bestemmingen, zoals woningen, moeten bovendien op voldoende afstand van de gezonede terreinen blijven.

Het provinciale beleid is erop gericht ~~lawaai~~ **geluid** te concentreren. **Conform geldende wet- en regelgeving dient** geluidproducerende industrie ~~moet~~ **te** vestigen op daarvoor geschikte bedrijventerreinen.

Geluidssportcentra

~~Lawaaisport~~ **Geluidssport** mag in principe alleen worden bedreven op de bestaande geluidssportcentra in Assen, Nieuw Roden en Emmen. Daarnaast heeft Drenthe twee lokale motorsportterreinen, in Zuidwolde en Westerbork. Wij werken niet mee aan het ontwikkelen van nieuwe geluidssportcentra of **permanente** motorcrossterreinen. **Ook de** uitbreiding van de gebruiksmogelijkheden van de motorcrossterreinen in Emmen, Roden, Zuidwolde en Westerbork staan wij **in principe** niet toe, conform de afspraken die zijn gemaakt bij de oprichting en zoals vastgelegd in de vigerende vergunning. **Dit betekent dat de vergunde hoeveelheid uren en / of dagen per week kan niet worden uitgebreid. Voor het geluidssportcentrum Emmen geldt dat de geluidszone geen ruimte meer biedt voor uitbreiding van activiteiten. Wel bestaat er de mogelijkheid om, bij een gelijkblijvende geluidproductie, en binnen de vergunde uren en/of dagen, de activiteiten uit te breiden.**

Wanneer er op de bestaande centra en terreinen behoefte bestaat aan uitbreiding van de activiteiten zal er, overeenkomstig het visietraject bij het TT-circuit (zie hieronder), een traject worden opgestart waarbij de mogelijkheden voor groei in relatie tot de wensen van de omgeving nader worden uitgewerkt. Uitbreiding van de bestaande lawaaisportactiviteiten is alleen mogelijk binnen de bestaande geluidszone. Dit zal worden beoordeeld bij een milieuvergunningaanvraag. Bij het verlenen van vergunningen zijn wij zeer terughoudend met het toestaan van activiteiten in de nacht.

Het beleid voor permanente geluidssportcentra (inrichtingen in de zin van de Wet milieubeheer) staat los van de vraag of het mogelijk is om incidentele / kortdurende evenementen te organiseren. Hiervoor is het bestemmingsplan, eventueel een gemeentelijke verordening en onder omstandigheden het Besluit geluidproductie sportmotoren bepalend. In voorkomende gevallen beslissen Gedeputeerde Staten of zij ontheffing zullen verlenen van de verbodsbepalingen in artikel 2 van dit Besluit.

Integrale gebiedsontwikkeling TT-circuit en omgeving

~~Voor het TT-circuit in Assen gelden extra beperkingen, aanvullend op de geluidszone en de maximaal toelaatbare geluidsniveaus die door de minister zijn vastgesteld. Op het circuit mogen jaarlijks ten hoogste twaalf evenementen van het type 0 (popconcerten, dan wel festivals) of van het type 1 (waaronder grootschalige internationale motorsportevenementen) worden gehouden. Daarnaast is er een maximum van 27 dagen voor evenementen van het type 2 (waaronder motorsportevenementen die minder geluid produceren dan type 1). Binnen de kaders van de '12-dagenwet' wordt bekeken of de twaalf toegestane dagen op het TT-circuit flexibeler kunnen worden benut met meerdere soorten grootschalige evenementen (waaronder autoraces). Daarnaast werken we samen met diverse belanghebbende partijen aan een visie op de verdere ontwikkeling van het TT-circuit, in samenhang met de milieukwaliteit van het gebied.~~

Het TT circuit is een circuit met een geweldige uitstraling dat veel bezoekers trekt. Economisch, recreatief, sportief en uit en oogpunt van werkgelegenheid is het circuit van groot belang. Het circuit is gelegen in een omgeving die ook haar belangen kent. Aan de rand van het circuit ligt het natuurgebied Witterveld, een gebied met onvervangbare natuur. Op enige afstand van het circuit ligt een aantal dorpen en woonwijken. Verder ligt in de nabije omgeving het Vakantiepark Witterzomer en zijn er in de omgeving andere belangrijke accommodaties waar regelmatig evenementen worden georganiseerd .

Het is zaak om alle belangen op een evenwichtige manier met elkaar te verenigen. Om die reden werkt de provincie op dit moment nauw samen met betrokken partijen aan een integrale visie met bijbehorende uitvoeringsprogramma's voor het TT – circuit en haar omgeving.

Het beleid ten aanzien van het TT-circuit is dat binnen de kaders van de '12-dagenwet' de twaalf toegestane type 0- en type 1-dagen op het circuit flexibeler kunnen worden benut. Wat betreft de andere activiteiten die het meeste geluid produceren, is het beleid dat aanvullend op de vastgestelde maximale toegestane geluidsniveaus en de geluidszone, de activiteiten qua aantal en geluidsbelasting beperkt moeten blijven tot 27 type 2-dagen. Eventuele herijking van dit beleid vindt plaats op basis van de uitkomsten van het visietraject.

Externe veiligheid

De provincie heeft een regiefunctie voor de externe veiligheid. Wij streven naar een samenleving waarin het basisveiligheidsniveau gegarandeerd is en de risico's op zware ongevallen zo veel mogelijk beperkt zijn. De huidige risicosituatie in Drenthe is weergegeven op de externe veiligheidskaart (www.risicokaart.drenthe.nl). Ons externe veiligheidsbeleid is nader uitgewerkt in de Structuurvisie externe veiligheid (2007). Daarin zijn ondermeer de uitgangspunten geformuleerd voor een strenge regulering van risicovolle bedrijven. Voor een verantwoord en doelmatig vestigingsbeleid kiezen we ervoor deze risicovolle bedrijven te concentreren op daartoe geschikte bedrijventerreinen. Deze terreinen zijn vaak ook geschikt voor milieuhinderlijke bedrijven. Ook dient, op basis van het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi), bij ruimtelijke plannen en milieuvergunningverlening rekening te worden gehouden met het aspect externe veiligheid

Samen met de gemeenten en de Hulpverleningsdienst van de Veiligheidsregio Drenthe hebben we een provinciaal uitvoeringsprogramma Externe Veiligheid opgesteld. Voor de structurele samenwerking op dit gebied hebben de gemeenten, de provincie en de Hulpverleningsdienst een samenwerkingsconvenant getekend.

Bij ruimtelijke ontwikkelingen in de nabijheid van routes voor gevaarlijke stoffen wordt, vooruitlopend op rijksbeleid, geadviseerd rekening te houden met de externe veiligheidsrisico's.

4.2 Uitwerking kernkwaliteiten

4.2.1 Landschap

De kwaliteit en de diversiteit van het Drentse landschap dragen sterk bij aan het aantrekkelijke milieu om te wonen, te werken en te recreëren. De identiteit van het Drentse landschap wordt bepaald door de ontstaansgeschiedenis en de diversiteit aan landschapstypen.

Onze ambitie is het behouden en versterken van de verscheidenheid, de kwaliteit, de identiteit en de beleefbaarheid van het landschap. Van provinciaal belang is het behouden van landschapskenmerken en de onderlinge samenhang en het versterken van de verschillende landschapstypen. Op de Kernkwaliteitenkaart (kaart 2) hebben we aangegeven welke landschappen en onderdelen daarvan van provinciaal belang zijn. In Bijlage 1 zijn de verschillende landschapstypen nader omschreven.

Onze doelstellingen voor de kernkwaliteit landschap zijn:

- Het behouden en versterken van de ruimtelijke afwisseling van landschapstypen.
- Het behouden en versterken van de volgende karakteristieke kenmerken van de verschillende landschapstypen:
 - in esdorpenlandschap/esgehuchten: de essen en beekdalen;

- in de veenkoloniën: de wijkenstructuur en de openheid;
 - in de ontginningskoloniën: bijzondere elementen, zoals de Maatschappij van Weldadigheid;
 - in het wegdorpenlandschap van de laagveenontginning: de openheid;
 - in het wegdorpenlandschap van de veenrandontginning: de kavelstructuur en de openheid.
- Het behouden en versterken van de karakteristieke macrogradiënt van het Drents Plateau.
 - Het behouden en ontwikkelen van het Nationaal Landschap Drentsche Aa.

Landschaps- en wegpanorama

We willen de beleving van het Drentse landschap versterken. Als inspiratie introduceren we het concept van de 'landschaps- en wegpanorama's'. Dit zijn zichtlocaties van karakteristieke landschapstypen of het contrast tussen stad en land, gezien vanaf de hoofdinfrastructuur. Op de visiekaart (kaart 1, Visie 2020) zijn als landschapspanorama aangegeven:

- A28 Hogeveen - Assen: de beleving van het landelijke beeld van Drenthe;
- N33 Assen - Gieten: de zichtbaarheid van het Nationaal Landschap Drentsche Aa.

Als wegpanorama zijn aangegeven:

- A28 Meppel-Hogeveen;
- A37 Hogeveen-Emmen: contrast tussen stad en land.

Het Rijk heeft op het traject A28 (Assen-Groningen) een snelwegpanorama aangewezen met als doel de beleving van het Nationaal Landschap Drentsche Aa te behouden. Hier op aansluitend willen we op dezelfde wijze omgaan met het tracé van de A28 tussen De Punt en Assen.

Hoogbouw

Wij vinden dat hoogbouw geen inbreuk mag maken op de beleving van het landschap in de (directe) omgeving van de steden. Met de gemeenten willen we vanuit een gezamenlijke visie nadere afspraken maken over de mogelijkheden van en de beperkingen voor hoogbouw. Hiervoor willen we 'Mooi Drenthe' benutten, een samenwerkingsverband tussen Drentse overheden en maatschappelijke organisaties met als doel de ruimtelijke kwaliteit van Drenthe te verbeteren. Voor gemeenten die al een hoogbouwvisie hebben vastgesteld, vormt deze uiteraard de basis voor de gezamenlijke visie.

4.2.2 Natuur

Natuur neemt in deze Omgevingsvisie een dubbelrol in. Natuur is zowel een kernkwaliteit als een te ontwikkelen functie. De bestaande natuur binnen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) beschouwen we als een kernkwaliteit. Onze ambitie ten aanzien van natuurontwikkeling is verwoord in paragraaf 4.3.3.

4.2.3 Oorspronkelijkheid

De kernkwaliteit oorspronkelijkheid hebben we vertaald in cultuurhistorische, archeologische en aardkundige waarden.

Cultuurhistorische waarden betreffen het samenspel van historische landschappen, historische geografische elementen, monumentale gebouwen en archeologische vindplaatsen die iets vertellen over het verleden. Archeologische waarden zijn overblijfselen **in de bodem** van menselijke activiteiten uit het verleden. Aardkundige waarden zijn natuurlijke variaties in het aardoppervlak van geomorfologische, geologische, bodemkundige en geohydrologische verschijnselen.

Drenthe kent een voor Nederland uniek cultuurhistorisch landschap en telt veel archeologische en aardkundige waarden. De historische en prehistorische waarden van onze provincie zijn zeer bepalend voor de identiteit en de ruimtelijke kwaliteit van Drenthe. Wij beschouwen ze daarom ook van grote betekenis als 'drager' voor nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Door objecten en structuren boven- en ondergronds in samenhang te bekijken, winnen ze aan betekenis voor onze woon-, werk en leefomgeving.

Wij hebben het provinciaal belang voor cultuurhistorie, archeologie en aardkundige waarden gedefinieerd. Cultuurhistorie, aardkundige waarden en archeologie maken deel uit van de Kernkwaliteitenkaart (bijlage 2).

Cultuurhistorie

Ons beleid ten aanzien van cultuurhistorie is beschreven in het Cultuurhistorisch Kompas. Twee doelstellingen staan hierin centraal. Ten eerste willen we de cultuurhistorie herkenbaar houden. Wat wij tot de cultuurhistorie rekenen is vastgelegd in de Cultuurhistorische Hoofdstructuur (onderdeel van de Kernkwaliteitenkaart). Ten tweede willen we de ruimtelijke identiteit versterken. We doen dat door ruimtelijke ontwikkelingen te sturen vanuit samenhangende cultuurhistorische kwaliteiten, met respect en durf. Daarin is ruimte voor inspiratie en eigen afwegingen van onze partners.

Het veilig stellen van cultuurhistorische waarden en het tegelijkertijd bieden van ruimte voor ontwikkelingen vraagt om een heldere wijze van sturing. Wij maken onderscheid tussen drie sturingsniveaus: respecteren, voorwaarden stellen en eisen stellen. De sturingsniveaus zijn gebiedsgericht toegepast en weergegeven in de beleidskaart in het Cultuurhistorisch Kompas.

1. *Respecteren*: we richten ons op het waarborgen van de cultuurhistorische samenhang voor de toekomst. De initiatiefnemers hebben de verantwoordelijkheid om de cultuurhistorische hoofdstructuur als inspiratiebron te benutten. Wij beoordelen de plannen en initiatieven daarop.
2. *Voorwaarden stellen*: we stellen de cultuurhistorische samenhang als randvoorwaarde. De initiatiefnemers hebben daarmee de verantwoordelijkheid om vroegtijdig in het planproces inzichtelijk te maken op welke wijze ze de cultuurhistorische samenhang als een van de (ruimtelijke) onderleggers voor nieuwe plannen benutten. Wij zijn beschikbaar voor (het regelen van) begeleiding van het planvormingsproces, waarbij de kansen vanuit de cultuurhistorische samenhang uitgangspunt zijn.
3. *Eisen stellen*: wij sturen de ontwikkelingen in de (vanuit de cultuurhistorie bezien) gewenste richting. Van de initiatiefnemer verwachten wij dat de cultuurhistorische samenhang als dé drager voor nieuwe plannen wordt gebruikt. Ontwikkelingen bouwen op deze samenhang voort. Vanaf het begin bedingen we een plek in het planvormingsproces.

De gebieden waarop we ons zullen concentreren zijn:

- Het esdorpenlandschap rond Norg
- De Drentsche Hoofdvaart
- De Havelterberg
- Het esdorpenlandschap rond Mars- en Westerstroom
- De Reest
- Het Amsterdamscheveld
- De Kop van Drenthe
- De Drentsche Aa
- De Maatschappij van Weldadigheid
- De Hondsrug

- De Monden

Voor de richtinggevende ambities, karakteristiekbeschrijvingen en achtergronden voor deze gebieden, verwijzen wij naar het Cultuurhistorisch Kompas.

Archeologie

Het archeologisch erfgoed is onze enige bron van informatie over de bewoningsgeschiedenis van onze provincie van de steentijd tot de middeleeuwen. Het merendeel van het archeologisch erfgoed is onzichtbaar en is daardoor zeer kwetsbaar voor ruimtelijke ontwikkelingen die met bodemingrepen gepaard gaan. Archeologische waarden zijn onvervangbaar en niet te compenseren. Daarom geven wij het archeologisch erfgoed een duidelijke plaats in ons ruimtelijk beleid.

De kaart Archeologie (zie kaart 2E) geeft een totaaloverzicht van de archeologische waarden en verwachtingen die wij van provinciaal belang achten. Deze waarden zijn volgens ons essentieel om het verhaal van de regionale bewoningsgeschiedenis te kunnen vertellen, voor nu en voor toekomstige generaties. De archeologische waarden van provinciaal belang die samenhangen met de cultuurhistorische waarden of die ruimtelijk zichtbaar zijn, zijn terug te vinden op de kaart Cultuurhistorie (zie kaart 2F).

Onze doelstellingen voor archeologie zijn:

- Het in de bodem bewaren (behoud 'in situ') van waardevol Drents archeologische erfgoed of – als dat niet mogelijk is – het opgraven en duurzaam veilig stellen (behoud 'ex situ') van het erfgoed in het Noordelijk Archeologisch Depot in Nuis.
- Het op goede wijze uitvoeren van archeologisch onderzoek in het kader van ruimtelijke plannen.
- Het vergroten van het draagvlak voor het archeologisch erfgoed.
- Het ontsluiten van het 'archeologische verhaal van Drenthe'.

In de praktijk zijn we vooral verantwoordelijk voor het inbrengen van het aspect archeologie bij ontgrondingen, m.e.r-procedures en bovenlokale ruimtelijke ontwikkelingen, zoals de landinrichting, waterberging, infrastructuur en natuurontwikkeling. De Wet archeologische monumentenzorg regelt daarnaast dat alle vondsten (en de opgravingsdocumentatie) uit archeologisch onderzoek in Drenthe, eigendom zijn van de provincie. Daartoe houden wij, samen met de provincies Groningen en Fryslân, het Noordelijk Archeologisch Depot in Nuis in stand. Hier wordt het archeologisch erfgoed ex situ op verantwoorde wijze beheerd. Wij staan voor een ruimhartig uitleenbeleid.

De sturing op het provinciaal belang archeologie komt overeen met die van Cultuurhistorie:

1. *Respecteren en inspireren:* ons uitgangspunt is dat alle behoudenswaardige vindplaatsen die op de Archeologische Monumentenkaart van Drenthe (AMK) staan en de nieuw ontdekte vindplaatsen niet ongezien kunnen verdwijnen.
2. *Voorwaarden stellen:* we sturen op een goede uitvoering van archeologisch onderzoek op de plekken die zijn aangegeven op de kaart Archeologie. Als hier archeologische waarden worden aangetroffen, verwachten wij dat deze door hun ruimtelijke spreiding, samenhang, zeldzaamheid, tijdsdiepte en goede fysieke kwaliteit van provinciaal belang zullen zijn. Of er voor bodemingrepen onderzoek vereist is, wordt bepaald door de gemeentelijke archeologische beleidsadvieskaart of, als deze er nog niet is, de Indicatieve Kaart Archeologische Waarden (IKAW derde generatie). Bij bodemingrepen in beekdalen, essen, Celtic fields, offerveentjes en de (pre)historische Hondsrugroute is altijd een archeologisch onderzoek nodig.
3. *Eisen stellen:* we hebben op de kaart de bekende en gewaardeerde archeologische vindplaatsen aangegeven waarvan wij vinden dat ze 'in situ' behouden moeten blijven voor toekomstige generaties. Voor de historische kernen van Coevorden en Meppel wordt hierop een uitzondering

gemaakt. De hier aanwezige archeologische waarden zijn weliswaar van grote archeologische waarde, maar vanwege de ruimtelijke dynamiek is behoud 'in situ' hier meestal niet realiseerbaar. Wij sturen in dit geval op de uitvoering van goed onderzoek.

Een direct gevolg van bovenstaande is dat wij vroegtijdig in het planvormingsproces met de initiatiefnemer(s) aan tafel willen zitten en het archeologieonderdeel in de planvorming zullen begeleiden.

Het definiëren van het provinciaal belang voor archeologie en de daarbij behorende sturing zien wij als handreiking en kader voor gemeenten bij het ontwikkelen van een eigen gemeentelijk archeologiebeleid.

Aardkundige waarden

~~Aardkundige waarden komen in gevaar bij ontwikkelingen die gepaard gaan met ingrepen in de bodem, zoals graafwerkzaamheden, veranderingen in de waterhuishouding of egalisatie. Als aardkundige waarden zoals aangegeven op kaart 2D in gevaar komen, is overleg met ons vereist.~~
Drenthe heeft een eigen karakter, een eigen (ruimtelijke) identiteit, die door inwoners en bezoekers hoog gewaardeerd wordt. Het aardkundige landschap van Drenthe is hiervoor in belangrijke mate bepalend. Ons aardkundig erfgoed is de enige informatiebron over de natuurlijke ontstaansgeschiedenis van Drenthe. Net als archeologische waarden zijn aardkundige waarden voor het merendeel onzichtbaar, onvervangbaar en niet te compenseren. Ze zijn per definitie kwetsbaar voor ruimtelijke ontwikkelingen die met bodemingrepen gepaard gaan. Wij willen aardkundige waarden die bijdragen aan het specifieke Drentse karakter behouden en waar mogelijk herstellen.

Ook voor aardkundige waarden onderscheiden wij drie beschermingsniveaus die verschillen in de mate van inzet van de provincie. De twee hoogste beschermingsniveau's (regisseren en beschermen) zijn van provinciaal belang en aangegeven op kaart 2D:

- 1. Respecteren:** bij ontwikkelingen ligt onze inzet bij het waarborgen van de lokale aardkundige kenmerken voor de toekomst. Het is een gemeentelijke verantwoordelijkheid hieraan via het bestemmingsplan invulling te geven. Initiatiefnemers hebben de verantwoordelijkheid om de aardkundige kenmerken als inspiratiebron te benutten voor ontwikkelingen. Wij vragen gemeenten plannen en initiatieven daar op te beoordelen.
- 2. Voorwaarden stellen:** bij ontwikkelingen zijn de aardkundige kenmerken randvoorwaarde. Initiatiefnemers hebben daarmee de verantwoordelijkheid om vroegtijdig in het planproces inzichtelijk te maken op welke wijze de aardkundige kwaliteiten als (ruimtelijke) onderlegger voor nieuwe plannen worden benut. Wij zijn beschikbaar voor (het regelen van) begeleiding van het planvormingsproces, waarbij de kansen vanuit de aardkundige samenhang uitgangspunt zijn.
- 3. Eisen stellen:** wij willen ontwikkelingen alleen toestaan als aardkundige kwaliteiten en kenmerken worden behouden. Wij zullen vanaf het begin een plek bedingen in het planvormingsproces. Het zorgvuldig en verantwoord omgaan met de aardkundige waarden vormen het vertrekpunt van onze inzet.

Om bij ontwikkelingen het belang van de aardkundige waarden volwaardig mee te kunnen wegen, is goede informatie over en kennis van aardkundige waarden belangrijk. Deze informatie is beschikbaar via het 'geoportaal' van de provinciale website. Daarnaast willen we dat beleidsmakers, planontwikkelaars, landbouwers, terreinbeheerders en waterschappen een groter besef krijgen van de aanwezigheid en het belang van aardkundige waarden. Als onderdeel van dit bewustwordingsproces gaan we jaarlijks minimaal één aardkundig monument onthullen. De Hondsrug willen we laten aanwijzen als European Geopark.

4.2.4 Rust (stilte en duisternis)

In onze provincie kan nog rust worden ervaren. Op veel plekken is het stil en donker. Op de kernkwaliteitenkaart (kaart 2) zijn twaalf gebieden aangewezen als stiltegebied. **Het gebied Oosterzand nabij Uffelte zal in de toekomst stiltegebied worden.** De stilte in deze gebieden beschouwen we van provinciaal belang. Ons doel is om de stilte in deze gebieden te behouden, door geen ontwikkelingen toe te staan die de rust verstoren. In de stiltegebieden geldt voor niet-natuurlijke geluidsbronnen een richtwaarde van 35 dB(A) voor het Leq en 40 dB(A) voor het Lmax, alsmede een streefwaarde van 30 dB(A) voor het Leq en 35 dB(A) voor het Lmax.

Momenteel hebben we onvoldoende in beeld of de geluidskwaliteit in de stiltegebieden voldoet aan de gestelde geluidsnorm. Pas nadat we de geluidssituatie voldoende in kaart hebben gebracht, kunnen we beoordelen of sanering van storende geluidsbronnen aan de orde is. Daarbij is het onze insteek om geen beperkingen aan bestaande bewoning en bedrijvigheid op te leggen.

In de nationale parken Dwingelderveld, Drents-Friese Wold, het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa en in de Natura2000-gebieden zetten we in op het behouden van duisternis. We nemen dit op in de beheerplannen voor deze gebieden. De stilte- en duisternisgebieden zijn aangegeven op de kernkwaliteitenkaart (kaart 2).

De belangrijkste bronnen van lichthinder vallen onder de bevoegdheid van de gemeenten. Te denken valt aan openbare verlichting, glastuinbouw, sportveldverlichting, terreinverlichting, sierverlichting en reclameverlichting. Wij willen samen met de Drentse gemeenten onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om lichthinder terug te dringen en duisternis te bevorderen. Dit draagt ook bij aan de energiebesparing. Op basis van de resultaten van het onderzoek overwegen wij een bestuursovereenkomst met de gemeenten af te sluiten. Ons streven is vastgelegd in de nota 'Openbare verlichting, provinciale wegen Drenthe' (onderdeel van de klimaatakkoorden).

Bij het verlenen van vergunningen op grond van de Wet milieubeheer en de Natuurbeschermingswet letten wij nadrukkelijk op het voorkomen en beperken van lichthinder.

4.3 Ontwikkeling van robuuste systemen

We beschouwen het sociaal-economisch systeem en de systemen van water, natuur en landbouw als de dragers voor de ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe. We willen dat deze systemen voldoende robuust zijn. Dat houdt in dat verstoring als gevolg van een ontwikkeling geen significante gevolgen heeft voor het functioneren van het systeem. Binnen de robuuste systemen staat voor ons in principe de ontwikkeling van de hoofdfunctie (wonen, werken, water, natuur of landbouw) voorop.

Op de visiekaart (kaart 1, Visie 2020) hebben we de robuuste systemen aangegeven. De begrenzing is globaal en wordt specifiek gemaakt in de gemeentelijke bestemmingsplannen.

4.3.1 Robuuste sociaal-economische structuur

Het behouden en ontwikkelen van de kernkwaliteiten is belangrijk voor een gezonde en aantrekkelijke leefomgeving in Drenthe. Dit is echter één kant van de medaille. Even belangrijk is een gezond economisch klimaat, met voldoende bedrijvigheid en werkgelegenheid, en een gezond sociaal klimaat, met voldoende variatie in het aanbod van woonmilieus met een hoge leefbaarheid.

Wij willen met ons beleid voorwaarden creëren voor het ontwikkelen van een robuuste sociaal-economische structuur van Drenthe. Daarbij houden wij rekening met de economische en demografische ontwikkeling. Centraal in ons beleid staat het onderscheid tussen stad en land en het complementaire karakter van deze gebieden.

Bevolkingsontwikkeling

In de stedelijke gebieden zal de bevolking in de komende periode doorgroeien. De steden moeten een adequate strategie hebben om zorgvuldig met de ruimtevrage om te gaan, variatie in woonmilieus te bieden, bereikbaarheid duurzaam te organiseren en het voorzieningenniveau op peil te houden.

Delen van het landelijk gebied krijgen juist te maken met een bevolkingskrimp. Deze ontwikkeling vraagt om een adequate strategie voor het landelijk gebied, die ervoor zorgt dat het platteland leefbaar is, dat de voorzieningen bereikbaar zijn en dat er een goede verbinding is met de steden.

Economische ontwikkeling

Doordat de noordelijke economie relatief ijl is, is het van belang om economische ontwikkelingen te concentreren. Wij willen dit doen binnen de stedelijke netwerken Groningen-Assen en de Drentse Zuidas. Dit vraagt om een adequate strategie voor netwerkvorming van de steden, (inter)nationale en (inter)regionale bereikbaarheid, zorgvuldig ruimtegebruik, een aantrekkelijk aanbod in **woon- en werkmilieus en voorzieningen**.

In Drenthe zijn op verschillende niveaus vrijetijdslandschappen te onderscheiden die zowel fysiek als functioneel een samenhangend aanbod bieden ten aanzien van de vrijetijdsbesteding van de inwoners en bezoekers van Drenthe enerzijds en werkgelegenheid en besteding en economische ontwikkeling anderzijds. Deze landschappen worden gevormd door mogelijkheden ten aanzien van deelname aan c.q. beleving van natuur, cultuur, cultuurhistorie, sport, dagrecreatie, steden en toeristisch verblijf. Toerisme is hierbinnen een belangrijke economische pijler en ook mede vormgever van het landschap.

Op het platteland blijft de landbouw een belangrijke economische drager. Daarnaast wordt de economische ontwikkeling van het landelijk gebied voor een belangrijk deel bepaald door activiteiten die complementair zijn aan die in de stedelijke gebieden. Dit vraagt om een adequate strategie voor de ontwikkeling van het MKB, voor het zoeken naar ruimte voor economische activiteiten en voor de verbinding met de steden.

Robuuste stedelijke netwerken met bruisende steden

Stedelijke netwerken hebben een eigen identiteit, gebaseerd op de geografische ligging, de sociaal-economische situatie en gezamenlijke opgaven en kansen. In Drenthe onderscheiden wij twee stedelijke netwerken waarbinnen economische activiteiten worden geconcentreerd, namelijk de Regio Groningen-Assen en de Drentse Zuidas, met de steden Emmen, Coevorden, Hoogeveen en Meppel. De Regio Groningen-Assen heeft de status van nationaal stedelijk netwerk (Nota Ruimte).

De steden binnen de stedelijke netwerken zijn vanwege hun maatschappelijke en sociaal-culturele voorzieningen, winkelcentra en evenementen van grote betekenis voor het leefklimaat in Drenthe. Door de steden in het netwerk te verbinden, maken we de weg vrij voor het uitwisselen van kennis en het vormen van netwerken. Binnen deze netwerken is het landelijk gebied complementair aan het stedelijk gebied. In het landelijk gebied is vooral ruimte voor recreatieve ontwikkelingen en, op beperkte schaal, voor unieke woonmilieus.

Wij willen dat de Drentse steden zich verder ontwikkelen als schakels in het (inter)nationale economisch netwerk. Een hoogwaardige bereikbaarheid van de steden, over de weg en met het openbaar vervoer, is hiervoor belangrijk. In het licht van de demografische ontwikkelingen willen we daarnaast dat de steden de ruggengraat van Drenthe vormen voor wonen, werken en voorzieningen. De (binnen)steden moeten zich blijven ontwikkelen als bruisende centra voor het omliggende landelijk gebied. Daarnaast willen we de schakelpositie van Drenthe in het (inter)nationale netwerk benutten door passanten te verleiden hier te blijven (wonen of werken) of te verblijven (voor recreatie en toerisme).

Om tot robuuste stedelijke netwerken te komen, richten wij ons op:

- een goede bereikbaarheid over de weg en met het openbaar vervoer;
- aantrekkelijke woon- en werkmilieus;
- een goede bereikbaarheid van het aanbod van voorzieningen;
- het ontwikkelen van innovatieve en klimaatneutrale strategieën.

Wij vinden het van belang dat de steden binnen het netwerk een sterke aantrekkingskracht hebben. Daarom ondersteunen wij ontwikkelingen die bijdragen aan mooie, cultureel aantrekkelijke en bruisende binnensteden. Wij denken verder dat een onderscheidend profiel de aantrekkingskracht van de steden kan versterken. Om dit te stimuleren, hebben wij de steden voorzien van een identiteitslabel. Stedelijke activiteiten en ontwikkelingen die passen bij het label komen in aanmerking voor provinciale stimulering. De labels zijn:

- Assen 'hoofdstad': ontwikkelingen die de stad positioneren als hoofdstad van Drenthe (en onderdeel van het nationaal stedelijk netwerk);
- Emmen 'vermaak': ontwikkelingen die zijn gericht op het versterken van de grootschalige dagrecreatie en culturele infrastructuur;
- Coevorden 'vesting': ontwikkelingen die het historische karakter van de stad versterken;
- Hoogeveen 'centrum': ontwikkelingen die de attractiviteit van het centrum van de stad versterken;
- Meppel 'waterpoort': ontwikkelingen die economische en recreatieve relatie van de stad met het water versterken.

Wij beschouwen het doorgaan met het bundelen en intensiveren van verstedelijking in de stedelijke netwerken als een noodzakelijke voorwaarde voor de sociaal-economische ontwikkeling van Drenthe. Bij Assen, Meppel en Hoogeveen achten wij uitbreiding van de stad in sommige richtingen onwenselijk. Daar hebben wij een harde grens getrokken (zie kaart 1, Visie 2020). Met de gemeenten willen we aandacht besteden aan de kwaliteit van de stadsrandzones (zie hieronder).

In het nationaal stedelijk netwerk Groningen-Assen en de Drentse Zuidas liggen veel opgaven en kansen. Vandaar dat wij ons samen met de betrokken gemeenten inzetten om deze verschillende opgaven integraal op te pakken. In hoofdstuk 5 gaan we hier verder op in.

Stadsrandzones

Doordat steden zich ontwikkelen en groeien, zijn in de loop der tijd nieuwe stadsranden ontstaan. De stadsrandzones vormen de overgang van stad naar landelijk gebied. Soms zijn deze hard begrensd door hoofdinfrastructuur (weg, water of spoor). Soms zijn de stadsranden begrensd door de landschappelijke waarde die het aangrenzende gebied vertegenwoordigt en om die reden ook gekoesterd wordt ('emotionele verbondenheid'). De Drentsche Aa (Assen), het Oude Diep (Hoogeveen) en de Reest (Meppel) zijn daar duidelijke voorbeelden van.

Maar er zijn ook stadsranden die niet duidelijk en definitief zijn begrensd, of (nog) niet in de volle aandacht van de overheden staan. Hier bestaat het risico dat er zich ontwikkelingen voordoen die

afbreuk doen aan de ruimtelijke kwaliteit, waardoor het gebied als 'verrommeld' wordt beleefd. Voor deze gebieden willen samen met de betreffende gemeenten afspreken:

- wat de invulling van ruimtelijke kwaliteit in het gebied betekent (zie paragraaf 4.1);
- welke activiteiten gestimuleerd worden;
- welke ontwikkeling als ongewenst worden beschouwd.

Samen met de steden willen wij komen tot een programma voor het invullen van de stadsrandzones als 'natuurlijke' overgangen tussen stad en platteland. Wij zien hiervoor een rol voor het samenwerkingsverband 'Mooi Drenthe'. Onze inzet is:

- het versterken van de beeldkwaliteit (hoe toont de stad zich naar buiten);
- het stimuleren van de mogelijkheden van recreatieve uitloop en medegebruik, in aansluiting op de routestructuren in de omgeving;
- het realiseren van een natuurlijke verbinding van stad en omgeving.

We willen daarbij zowel van binnen naar buiten kijken (van stad naar land), als van buiten naar binnen (van land naar stad).

Vitaal platteland

In het verleden had het platteland vooral een productiefunctie voor voedsel. Tegenwoordig krijgt het steeds meer andere economische functies. Hoewel de landbouw nog steeds een belangrijke pijler van de plattelandseconomie is, wordt het 'medegebruik' van het platteland door de gehele samenleving groter. Voorbeelden zijn toerisme en recreatie, educatie, genieten van natuur, ruimte en stilte en authentieke voedingsproducten. Op deze manier wordt het platteland als het ware een producent van belevenissen. Ten slotte heeft het platteland zich in de loop der jaren ook bewezen als (innovatieve) kraamkamer voor het mkb en kunst en cultuur.

Om het platteland vitaal te houden, zetten wij, naast de focus op een robuuste landbouw, in op het versterken en verbreden van niet-agrarische economische activiteiten. Het groene karakter van Drenthe met haar natuurlijke, cultuurhistorische en landschappelijke diversiteit biedt immers uitstekende potenties voor toeristisch-recreatieve ontwikkelingen en activiteiten in de sfeer van gezondheid, wellness en leisure. Daarnaast bieden wij ruimte aan kleinschalige en lokaal georiënteerde activiteiten op het gebied van nijverheid en dienstverlening.

Krimp als kans

Het platteland, en in het bijzonder Oost-Drenthe, wordt als eerste geconfronteerd met krimp van de bevolking. Gemeenten krijgen te maken met kernen waarin het draagvlak voor bepaalde voorzieningen afneemt. Het is dan niet meer mogelijk om alle voorzieningen te behouden. In die situatie moeten er keuzes worden gemaakt.

De demografische krimp heeft ook gevolgen voor het huishoudboekje van de gemeenten. Geld verdienen door woningen te bouwen, wordt steeds minder gangbaar. We moeten dus op zoek naar nieuwe verdienmodellen en waardecreaties. Mogelijkheden liggen er wellicht in de transitie naar een duurzame energievoorziening (zie paragraaf 4.7) ~~en in het gebruik van het grondwater~~ (zie paragraaf 4.3.2).

Wij willen vroegtijdig kunnen inspelen op de gevolgen van deze demografische ontwikkeling. Daarom zijn wij samen met de gemeenten Aa & Hunze, Borger-Odoorn, Emmen, Coevorden en Westerveld een onderzoek gestart. Hiermee willen wij meer inzicht krijgen in wat het effect van de krimp is voor de thema's wonen, leefbaarheid, bereikbaarheid en arbeid. Ook willen we hiermee vaststellen welke sturingsmogelijkheden de gemeenten en de provincie hebben om de ontwikkelingen te beïnvloeden.

De resultaten van het onderzoek gebruiken we bij het opstellen van een uitvoeringsstrategie voor krimpregio's.

Recreatie en Toerisme

Drenthe wil een topspeler zijn op de (binnenlandse) toeristische markt. Hiervoor vinden wij het van belang dat Drenthe in haar diversiteit een totaalproduct aanbiedt dat onderscheidend en van hoogwaardig niveau is. Een totaalproduct met veel variatie, aansluitend op de behoeften van de hedendaagse toerist en leidend tot een bruisend Drenthe.

In dat toeristische totaalproduct Drenthe moet geïnvesteerd worden. Het bestaande aanbod van verblijfs- en dagrecreatie en de huidige toeristisch-recreatieve infrastructuur moet kwalitatief verbeterd en vernieuwd worden. De focus moet komen te liggen op de diversiteit en de kwaliteit van het toeristische product. Niet méér van hetzelfde, maar juist het creëren van toegevoegde waarde ten opzichte van het bestaande toeristische product. Wij dagen de markt uit om nieuwe, aansprekende concepten te ontwikkelen die passen bij de kernkwaliteiten van Drenthe.

Verblijfsrecreatie

Ten aanzien van de verblijfsrecreatie willen wij inzetten op versterking, mogelijk uitbreiding en vernieuwing van de bestaande bedrijven in samenhang met de omgeving, het vrijetijds landschap Nieuwe vestigingen van grootschalige verblijfsrecreatie zijn alleen mogelijk als sprake is van een aantoonbaar nieuw concept, in aanvulling op het al bestaande aanbod in de provincie Drenthe. Nieuwvestiging is niet mogelijk in de EHS en robuuste landbouwgebieden. Met uitzondering van nieuwvestiging als gevolg van ver/uitplaatsing van bestaande bedrijven uit kwetsbare gebieden, daarvoor willen we ruimte zoeken aan de randen van natuurgebieden.

~~Wij hebben aangegeven welk gebied wij vooral als versterkingsgebied voor recreatie beschouwen (kaart 7, Recreatie en Toerisme). Hier willen we inzetten op het versterken en eventueel uitbreiden van bestaande recreatiebedrijven. Ook hiervoor willen wij de systematiek van de SER-ladder toepassen (zie paragraaf 4.1).~~

Wij willen de aanpak van het project 'Natuurlijke recreatie Drenthe' voortzetten. In de komende periode gaan we onderzoeken of aanvullende initiatieven nodig zijn om de kwaliteit verder te verbeteren.

~~Daarnaast zien we in Drenthe selectief mogelijkheden voor nieuwe, grootschalige verblijfsrecreatieve initiatieven. Voor volledig nieuwe initiatieven is er in principe alleen ruimte in de gebieden die op de kaart zijn aangegeven als ontwikkelingsgebied (kaart 7, Recreatie en Toerisme). Het moet dan gaan om initiatieven die een duidelijke aanvulling vormen op het bestaande aanbod. De robuuste landbouwgebieden zijn hiervan uitgesloten.~~

~~We leggen een accent op het versterken en ontwikkelen van de kleinschalige verblijfsrecreatie, bijvoorbeeld gekoppeld aan doorgaande nationale lange-afstandsroutes voor wandelen en fietsen (kaart 7, Recreatie en Toerisme). Wij willen gemeenten hiervoor ruimere mogelijkheden bieden, bijvoorbeeld als het gaat om vrijkomende agrarische bebouwing.~~

Wij zien in de zones langs en gekoppeld aan de grensoverschrijdende doorgaande routes voor wandelen, fietsen of toervaart, mogelijkheden voor meer samenhang en versterking van verblijfs- en dagrecreatie, bijvoorbeeld Bed & Breakfast, horeca en aanlegvoorzieningen (kaart 7, Recreatie en Toerisme). Deze activiteiten kunnen ook worden gevestigd in voormalige agrarische gebouwen. De gemeenten kunnen deze mogelijkheden uitwerken.

In 'de Koningsas', tussen Assen en Groningen, en de Drentse Zuidas zien we mogelijkheden voor specifieke vormen van verblijfsrecreatie die gerelateerd zijn aan de stedelijk netwerken. Te denken valt aan hotels, conferentieoorden en wellness-concepten.

Voor Veenhuizen zien we kansen voor specifieke nieuwe vormen van (kleinschalige) verblijfsrecreatie die de unieke betekenis van Veenhuizen versterken (zie ook tekstkader hierna).

Dagrecreatie

~~Voor nieuwe, grootschalige dagrecreatie vormt Zuidoost-Drenthe en het gebied rond het TT-circuit voor ons een speerpuntgebied (kaart 7, Recreatie en Toerisme).~~

Versterking van het aanbod aan dagrecreatieve voorzieningen staan wij voor met name in kwalitatieve zin. Nieuwvestiging van grootschalige dagrecreatie wordt in belangrijke mate bepaald en gestuurd door de potentie van de locatie en haar omgeving. Wij zien ondermeer potentie in Zuid Oost Drenthe.

Bij de nadere invulling van de stadsrandzones door gemeenten, willen we graag recreatieve onderdelen inbrengen die de betekenis van de stad en de stadsrandzone kunnen versterken. Daarnaast zien we specifieke recreatieve aanknopingspunten bij de gebieden Havelterberg, Hondsrug en Veenhuizen. Hierbij gaat het vooral om het benutten van de cultuurhistorische betekenis van deze gebieden. Voor Veenhuizen geldt dat deze oriëntatie past bij onze ambitie om het cultuurerfgoed op de Werelderfgoedlijst van UNESCO geplaatst te krijgen (zie hieronder).

Veenhuizen

Veenhuizen is een voormalig gevangenisdorp met een zeer bijzondere historie. We streven ernaar om naast de overgebleven penitentiaire inrichtingen te zorgen voor andere, passende economische ontwikkelingen. Behalve recreatie en toerisme richten we ons op zorg, landbouw, onderwijs, kennis, creatieve industrie en cultuur. Een van de locaties die hiervoor in aanmerking komt, is de voormalige locatie van het Derde Gesticht. Het uitvoeren van deze beleidslijn gebeurt onder verantwoordelijkheid van de Bestuurscommissie Veenhuizen, die hiervoor een uitvoeringsprogramma opstelt, het 'Transitieplan Veenhuizen'.

Recreatieve infrastructuur

Drenthe heeft een zeer fijnmazig net van wandel-, fiets- en ruiterspaden, waaronder een aantal doorgaande landelijke routes. Voor de recreatietoervaart zijn er doorgaande vaarverbindingen.

Wij investeren in het instandhouden en verbeteren van de provinciale infrastructuur voor recreatie en toerisme. Aan uitbreiding van de infrastructuur willen we meewerken als er sprake is van een knelpunt dan wel een ontbrekende schakel, of als onderdeel van een gebiedsontwikkeling. Op de visiekaart (kaart 1, Visie 2020) hebben we een idee aangegeven voor een route die het gebied rond Veenhuizen verbindt met het gebied rond Frederiksoord (Pauperpad).

De Drentse trajecten van de landelijke routestructuren (LAW en LAF) worden door ons in samenwerking met de gemeenten in stand gehouden. Wij zien, gekoppeld aan deze doorgaande routes voor wandelen, fietsen of toervaart, mogelijkheden voor kleinschalige verblijfs- en dagrecreatie, bijvoorbeeld Bed & Breakfast, horeca en haven- en afmeervoorzieningen (kaart 7, Recreatie en Toerisme). Deze activiteiten kunnen worden gevestigd in voormalige agrarische gebouwen. De gemeenten kunnen deze mogelijkheden uitwerken.

Recreatief openbaar vervoer

Wij willen de rol van het openbaar vervoer voor recreatie en toerisme versterken. Assen en Beilen zijn voor ons speerpunten. Zo zien we kansen om Beilen te ontwikkelen tot OV-entree voor het hart van Drenthe (kaart 1, Visie 2020). Het dorp heeft een prominente ligging in het hart van Drenthe, tussen beide stedelijke netwerken in, op het kruispunt van het internationale en regionale wegennet en het spoor. Met deze entree willen we het toeristisch interessante achterland nog beter toegankelijk maken en de toeristische betekenis ervan versterken. Voor Assen geldt dezelfde benadering, maar dan vanuit het gegeven dat het station Assen Centrum de poort tot het Drentsche Aa gebied vormt.

Werken

Wij willen de ontwikkeling van een dynamische, vitale en zichzelf vernieuwende regionale economie stimuleren. Daarbij richten we ons op voldoende en gevarieerde vestigingsmogelijkheden voor kennisintensieve (maak)industrie en het mkb. Het vestigingsklimaat wordt beïnvloed door factoren op zowel nationaal, provinciaal als lokaal niveau. Op provinciaal niveau spelen vooral ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden, regionale bereikbaarheid en het scheppen van voorwaarden voor kennisontwikkeling en innovatie.

Om werkgelegenheid te behouden en te creëren, streven wij naar een regionaal evenwichtige, duurzame economische groei. We zetten in op een overgang naar een dynamische kennis- en netwerkeconomie en op het verstevigen van de economische structuur. We willen de (inter)nationale en regionale concurrentiekracht versterken door:

- grensoverschrijdende en interregionale samenwerking;
- inzet op kennisontwikkeling, innovatie en het ontwikkelen van clusters en speerpuntsectoren;
- het concentreren van economische activiteiten in stedelijke netwerken;
- het versterken van de sociaal-economische vitaliteit van de plattelandseconomie.

Grensoverschrijdende en interregionale samenwerking

De ontwikkeling van Drenthe is steeds meer vervlochten met die van Noord-Europa en dan vooral met het aangrenzende Duitse gebied. De ontwikkelingen in Noordoost-Europa en het wegvallen van de landsgrenzen hebben geleid tot sterkere oost-westrelaties. Om de (inter)nationale concurrentiekracht van Drenthe te verstevigen, zoeken wij, al dan niet in samenwerking met Groningen en Fryslân, actief samenwerking met relevante Duitse partners. Samen met de provincies Groningen en Fryslân geven wij verder invulling aan de Noordelijke Ontwikkelingsas. Wij willen Noord-Nederland en Drenthe profileren als schakel tussen de Randstad en Noordoost-Europa. Ook willen we onze politieke, economische en culturele netwerken in dit gebied verder uitbouwen.

Het ontwikkelen van robuuste stedelijke netwerken is cruciaal voor onze (inter)nationale oriëntatie. De stedelijke netwerken fungeren als schakels in de internationale verbinding. Met het versterken van deze schakels, verbeteren we de economische positie van Drenthe in Europa.

Kennisontwikkeling, innovatie en ontwikkeling van clusters en speerpuntsectoren

Wij stimuleren de omvorming naar een meer kennisintensieve regionale economie **en een arbeidsmarkt met voldoende en goed gekwalificeerde werknemers. Vanuit de sterke punten van de regio wordt gestreefd naar verbetering van de samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen, het wegnemen van belemmeringen en het geven van ruimte aan vernieuwende initiatieven** van de (potentieel) stuwende bedrijvigheid in het mkb. Onze inspanningen richten zich vooral op kennisverspreiding, innovatie, exportbevordering, investeringsbevordering, ondernemerschap, **het aantrekken en behouden van kenniswerkers**, scholing, talentontwikkeling **en het bouwen van kennisclusters. Hiertoe werken we samen met onder andere ondernemers(organisaties), onderwijs- en kennisinstellingen en andere overheden.**

Samen met de Duitse gemeente Emmlichheim ontwikkelt de gemeente Coevorden een uniek grensoverschrijdend industrieel en logistiek bedrijvenpark met een oppervlakte van circa 350 ha: het Europark . Het ligt deels in de gemeente Coevorden en deel in de gemeente Emmlichheim. Via de op het Europark gevestigde Euroterminal Coevorden (ETC) vindt met name uitwisseling plaats van goederen tussen vervoersmodaliteiten over de weg en per spoor. Met twee spoorterminals (een derde is in ontwikkeling) worden onder meer containers verladen via de Bentheimer Eisenbahn.

Daarnaast ondersteunen we sectoren die kansrijk zijn, de 'speerpuntsectoren'. Clusterontwikkeling is daarbij van groot belang. In Noord-Nederland gaat het om de sectoren energie (Energy Valley), water (Wetsus), sensortechnologie (Sensor Universe/LOFAR (kaart 1. visie 2020)) en agribusiness (inclusief glastuinbouw). Op regionaal niveau gaat het om de sectoren chemie, recreatie & toerisme, life sciences en Healthy Aging. In de Drentse Zuidas bevorderen we het ontwikkelen van de sector transport & logistiek, in combinatie met de kennisintensieve (maak)industrie.

Radioastronomie (ASTRON)

Het Nederlands Instituut voor de Radio Astronomie, ASTRON, heeft vanaf de jaren vijftig van de vorige eeuw een plaats binnen de sociaal-economische en ruimtelijke context van Drenthe. ASTRON heeft drie grote vestigingen in Drenthe en manifesteert zich ruimtelijk bij Lhee, Dwingeloo, met het researchcomplex (inclusief radiotelescoop) en hoofdkantoor, bij Hooghalen met de Westerbork Synthese Radiotelescoop (WSRT) en bij Exloo en Buinen met het centrumgebied van LOFAR. Ten slotte zijn er verspreid over de provincie kleine LOFAR-buitenstations voor wetenschappelijk onderzoek op het gebied van zowel astronomie, geofysica als infrageluid.

Wij willen ruimte bieden aan de verdere ontwikkeling van de radioastronomie in Drenthe en streven er naar verstoring van activiteiten die hiermee samenhang te voorkomen.

Radiotelescopen Dwingeloo en Hooghalen

In de bossen van Dwingeloo en Hooghalen staan radiotelescopen opgesteld voor waarnemingen aan het zonnestelsel. Rond elk van deze waarnemingsposten zijn op de kaart 12 Overige aanduidingen zones aangegeven die betrekking hebben op de toelating van gemotoriseerd verkeer en de oprichting van nieuwe bebouwing. Binnen zone I kunnen, buiten de verharde wegen Eursinge – Lhee en Hooghalen – Amen, alleen in uitzonderingsgevallen gemotoriseerd verkeer en activiteiten, waarbij elektromagnetische straling wordt opgewekt, worden toegelaten. Noodzakelijk landbouwverkeer wordt tot deze uitzonderingen gerekend. Binnen zone II worden storingsgevolgen voorkomen door vooraf overleg te plegen met ASTRON over storingsgevolgen van bedrijfsvestigingen en –uitbreidingen, intensivering van verkeer en dergelijke activiteiten.

LOFAR

De afgelopen jaren heeft ASTRON een nieuwe radiotelescoop gebouwd LOFAR (Low Frequency Array). LOFAR bestaat uit enkele duizenden kleine antennes die geclusterd zijn geplaatst in het centrale LOFAR-gebied bij Exloo en Buinen en in enkele buitenstations in zowel Drenthe, Groningen, Fryslân als Overijssel. De locatiekeuze voor de antennestations is tot stand gekomen in goede samenwerking tussen gemeenten, provincies en ASTRON. Als belangrijke criteria golden daarbij steeds de beschikbaarheid van de fysieke ruimte en het relatief lage storingsniveau door elektromagnetische straling. Wij vinden het van belang dat de LOFAR-stations in Drenthe optimaal kunnen blijven functioneren in een omgeving met een zo laag mogelijk storingsniveau. De storingsvrije zone I (samenvallend met het centrale

LOFAR-gebied) en de zgn. overlegzone II zijn aangegeven op kaart 12 Overige aanduidingen. Voor deze zones geldt hetzelfde beschermingsbeleid ten aanzien van zone I en II als hiervoor beschreven bij de radiotelescopen in Dwingeloo en Hooghalen.

LOFAR-buitenstations

Wij verwachten van gemeenten dat binnen een straal van twee kilometer rond een LOFAR-buitenstation storing wordt voorkomen door vooraf overleg te plegen met ASTRON over de gevolgen van mogelijke storingsbronnen zoals zenders, zendmasten, hoogspanningsmasten, windmolens, motoren en andere mechanische of elektrotechnische installaties alsmede intensivering van het gemotoriseerde verkeer

Concentratie van economische activiteiten in stedelijke netwerken

Wij streven naar het concentreren van bedrijvigheid in de Drentse steden, als schakels binnen de stedelijke netwerken. Op deze wijze profiteren bedrijven van elkaars nabijheid (agglomeratie- en netwerkeffecten). Daarnaast leidt concentratie tot minder druk op het landelijk gebied.

Wij streven naar een concentratie van de detailhandel in de binnenstedelijke gebieden.

Tegelijkertijd zijn er activiteiten die om uiteenlopende redenen minder goed passen in de stedelijke centra, bijvoorbeeld vanwege de omvang, brandgevaar of bevoorrading. Voor deze activiteiten is vestiging op een locatie voor perifere detailhandel (PDV) een betere optie.

Wij streven naar concentratie van de detailhandel in de stedelijke gebieden. In 2006 hebben de provincies gezamenlijk besloten dat bestaande winkelgebieden worden beschermd en dat vestiging van grootschalige winkels buiten het stedelijk gebied (zogenaamde weidewinkels) wordt tegengehouden. Dit beleid blijft de komende jaren onverminderd van kracht.

Voor nieuwe en bestaande **regionale** werklocaties streven we naar kwaliteit die past bij het gewenste ruimtelijk-economisch profiel van de werklocatie. Om te voorzien in de ruimtevrage, zetten we in op het herstructureren van bestaande terreinen en regionale afstemming van het aanbod aan nieuwe **regionale** werklocaties (**zie kader**). Voor bedrijven die milieuhinder veroorzaken, voeren we een apart vestigingsbeleid.

Een regionale werklocatie (bedrijventerrein / kantorenlocatie):

- **biedt overwegend plaats aan bedrijven met een bovenlokale oriëntatie, zowel qua arbeidsmarkt als qua toelevering- en afnemers relaties;**
- **is (met uitzondering van het VAM/MERA-terrein te Wijster) gelegen binnen een van de twee stedelijke netwerken, te weten Groningen-Assen of de Drentse Zuidas.**

Regionale afstemming

Wij willen dat er regionale afstemming over **regionale** werklocaties komt om onderlinge concurrentie tussen gemeenten te voorkomen. Op basis van de regionale markt **en de regionaal-economische identiteit**, onderscheiden we twee afstemmingsregio's: Groningen-Assen en ~~Meppel-Hoogeveen-Emmen-Goevorden~~ de Drentse Zuidas. Voor deze regio's nemen wij het initiatief voor afstemming. Ons primaire doel hierbij is om met gemeenten afspraken te maken over de verdeling van het aanbod in regionale werklocaties. Vertrekpunt hierbij is de analyse van de ruimtevrage voor de periode tot 2020. Voor de periode tot 2020 is er naar verwachting behoefte aan 545 tot 605 hectare aan werklocaties.

We constateren dat ook aan Drenthe grenzende gemeenten deel uitmaken van de regionale 'bedrijventerreinenmarkt'. Daarnaast worden niet alle Drentse gemeenten gedekt door beide stedelijke regio's. Dit kan aanleiding zijn om aanvullende afstemmingsvormen te organiseren.

Herstructurering van het bestaande aanbod stellen we in principe boven nieuwe uitleg. Wij vragen gemeenten in hun visie op werklocaties op te nemen welk deel van de vraag wordt ingevuld met herstructurering en welk deel wordt ingevuld met nieuwe locaties.

Kansen voor kwaliteit

Voor de kwaliteitsverbetering van bestaande werklocaties willen wij het initiatief nemen door voor de komende tien jaar een herstructurerings- en intensiveringsprogramma op te stellen.

Daarnaast willen we met gemeenten en andere relevante partners afspraken maken over de kwaliteit en duurzaamheid van werklocaties. Dit past bij ons streven naar ruimtelijke kwaliteit (zie paragraaf 4.1). Bij herstructurering en nieuwe aanleg moet een beeldkwaliteitplan worden opgesteld, waarin in ieder geval de volgende aspecten worden uitgewerkt:

- terreinindeling (verhouding openbare en private ruimte);
- inrichting van de openbare ruimte;
- kavelinrichting (inclusief erfafscheidingen);
- kwaliteit van de bebouwing;
- omgang met reclame-uitingen;
- landschappelijke en stedenbouwkundige inpassing.

Wij zien hierin ook een rol voor het samenwerkingsverband 'Mooi Drenthe'.

Versterken van de sociaal-economische vitaliteit van de plattelandseconomie

De aanwezigheid van het MKB op het platteland levert een belangrijke bijdrage aan de sociaal-economische vitaliteit op het platteland. Ons streven naar concentratie van bedrijvigheid in de steden wil dan ook niet zeggen dat daarmee geen ruimte wordt geboden aan bedrijvigheid op het platteland. Het moet daarbij wel gaan om lokaal georiënteerde bedrijvigheid (zie definitie in het kader van de lokale werklocatie).

Veel bedrijvigheid op het platteland vestigt zich in vrijkomende agrarische bebouwing (VAB). Voorheen was het provinciale beleid ten aanzien van het gebruik en/of het herinrichten hiervan nogal restrictief. Wij willen dat gemeenten nu in principe zelf gaan bepalen welke activiteiten zij willen toestaan in de VAB. Wij stellen wel enkele randvoorwaarden:

- De invulling van de VAB doet geen inbreuk op de ruimtelijke kwaliteit (zie paragraaf 4.1);
- De nieuwe bedrijfsactiviteit heeft geen negatieve gevolgen voor de hoofdfunctie van het gebied;
- De nieuwe bedrijfsactiviteit is kleinschalig van aard;
- De woonfunctie van de VAB blijft gehandhaafd.

Aanleg van nieuwe **lokale** werklocaties (**zie kader**) in het landelijke gebied staan wij in principe niet toe. Wel is het onder bepaalde voorwaarden mogelijk bestaande locaties uit te breiden. Deze voorwaarden zijn:

- Uit toepassing van de SER-ladder (zie paragraaf 4.1.2) blijkt herstructurering van het bestaande terrein onvoldoende ruimtewinst op te leveren;
- De uitbreiding wordt ruimtelijk goed ingepast, wat wordt beschreven in een beeldkwaliteitplan (zie paragraaf 4.3.1);
- De locatie wordt bestemd voor kleinschalige en lokaal georiënteerde bedrijvigheid.

Een lokale werklocatie (bedrijventerrein):

- **biedt overwegend plaats aan bedrijven met een lokale oriëntatie vanwege de sociale binding aan de kern (veelal doordat de eigenaar daar in de buurt woonachtig is) en haar directe omgeving vooral qua arbeidsmarkt en qua toelevering- en afnemers relaties;**
- **huisvest bedrijven die overwegend kleinschalig zijn;**
- **kwaliteit van de bedrijfsbebouwing, het volume en de kavelgrootte moeten aansluiten bij de kwaliteit van de directe omgeving (de structuur van de nabijgelegen kern);**
- **bevat geen significant milieubelastende activiteiten (max. categorie 3);**
- **huisvest bedrijven die geen grootschalige vervoersstromen met zich meebrengen;**
- **mag woon-werkfuncties bevatten.**

Het komt hier en daar in de provincie nog voor dat een regionaal georiënteerd bedrijf (**niet behorend tot de categorie Landbouw of Recreatie en Toerisme**) dat belangrijk is voor de werkgelegenheid, **solitair** gevestigd is in het buitengebied. Als een dergelijk bedrijf zich wil uitbreiden, koersen wij in eerste instantie aan op verplaatsing naar een bedrijventerrein. Mocht dit vanwege zwaarwegende argumenten niet mogelijk of wenselijk zijn, dan bekijken we in overleg met het bedrijf en de gemeente of, en onder welke voorwaarden, we uitbreiding op de bestaande locatie kunnen toestaan.

~~Wij streven naar concentratie van de detailhandel in de stedelijke gebieden. In 2006 hebben de provincies gezamenlijk besloten dat bestaande winkelgebieden worden beschermd en dat vestiging van grootschalige winkels buiten het stedelijk gebied (zogenaamde weidewinkels) wordt tegengehouden. Dit beleid blijft de komende jaren onverminderd van kracht.~~

Wonen

Wij hebben de ambitie om Drenthe als woonprovincie aantrekkelijker te maken met gevarieerde en leefbare woonmilieus die voorzien in de woonvraag. Bovenlokale afstemming is nodig om vraag en aanbod op de woningmarkt in balans te houden en om doorstroming op gang te brengen. Binnen deze bovenlokale afstemming voeren wij de regie.

Voor het verbeteren van de kwaliteit van de woonomgeving stellen we middelen beschikbaar uit het Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing (ISV). Wij geven prioriteit aan projecten in centrumgebieden, transformatiegebieden en vroeg-naoorlogse wijken.

Demografische ontwikkeling

De bevolking van Drenthe blijft doorgroeien, van ruim 490.000 inwoners nu tot ruim 496.000 inwoners in 2020. Na 2020 zal het inwonertal afnemen, tot 474.500 inwoners in 2040. Ook de leeftijdsopbouw verschuift de komende jaren. Het aantal huishoudens in Drenthe blijft tot 2030 doorgroeien tot boven de 228.000. Dat is een toename van ongeveer 19.800 huishoudens. Het aantal huishoudens groeit sneller dan het aantal inwoners, omdat het gemiddelde aantal personen per huishouden afneemt. De woningbehoefte blijft de komende periode dus licht groeien. Vanaf 2030 neemt de groei van het aantal huishoudens af, en daalt het aantal tot 224.000 in 2040. Op basis van de behoefteberekening zijn in de periode 2008 – 2020 nog **een netto aantal toevoegingen van circa 22.000 woningen** nodig. Hierbij is uitgegaan van een positief migratiesaldo. Jaarlijks komt dit neer op een **netto** toename van de woningvoorraad met circa 1.850 woningen. **De werkelijke woningbouwproductie zal hoger moeten liggen door vervangende nieuwbouw voor gesloopte woningen.** ~~Dit is nieuwbouw én vervanging van sloop.~~

Regionale afstemming

Wij willen ons bij het wonen meer richten op het regionale niveau en meer op kwaliteit. De kwaliteit van de inrichting van de woonomgeving is in de eerste plaats een gemeentelijke verantwoordelijkheid. **Wij gaan er van uit dat gemeenten woonplannen opstellen, waarin op planmatige en**

samenhangende wijze het woonbeleid van de gemeente invulling krijgt en eigen keuzes inzichtelijk worden gemaakt. Wij richten ons voornamelijk op:

- Regionale afstemming van woningbouwplannen;
- Het stimuleren van herstructurering;
- Het stimuleren van de ontwikkeling van specifieke, kleinschalige woonmilieus.

Bij de woonopgave willen we komen tot een goede regionale samenwerking en afstemming. Gelet op de demografische ontwikkelingen vinden we het belangrijk dat woningbouwprogramma's in een bovenlokale strategie worden vervat. Om onderlinge concurrentie te voorkomen en de diversiteit in het regionale aanbod te vergroten, worden regionale afspraken gemaakt. Voor de onderbouwing van deze afspraken vragen wij van de regio's een regionale woonvisie, waarin kwantiteit en kwaliteit van bouwprogramma's op elkaar is afgestemd. **Gemeentelijke woonplannen vormen een belangrijke basis voor regionale woonvisies.**

Wij willen regionale woonvisies op laten stellen voor gebieden met een samenhangende woningmarkt. Op basis van verhuisbewegingen en woon-werkverkeer hebben we de volgende drie regio's gedefinieerd (kaart 6, Wonen en Sociale componenten):

- Noord-Drenthe (gemeenten Aa en Hunze, Assen, Noordenveld, Tynaarlo en Midden-Drenthe);
- Zuidoost-Drenthe (gemeenten Borger-Odoorn, Coevorden en Emmen);
- Zuidwest-Drenthe (gemeenten Hogeveen, De Wolden, Meppel en Westerveld).

Drie gemeenten van Noord-Drenthe maken ook deel uit van het gebied van de Regio Groningen-Assen: Assen, Noordenveld en Tynaarlo.

Wij hebben provinciegrensoverschrijdende ontwikkelingen aangegeven op kaart 6. Wonen en Sociale Componenten en verwachten dat in de regionale woonvisies invulling wordt gegeven aan afstemming met woningbouwontwikkelingen in de beïnvloedingsgebieden, voor zover deze van invloed zijn op ontwikkelingen binnen de onderscheiden afstemmingsregio 's.

In de regionale woonvisies komen in ieder geval de volgende onderwerpen aan bod:

- Demografie;
- Ontwikkelingen op de woningmarkt;
- Invulling van de ruimtevraag (bundeling, zorgvuldig ruimtegebruik en kernenstructuur);
- Doelgroepenbenadering (**kwalitatieve afstemming**);
- **Monitoring (uitvoering en effecten regionale woonvisie)**;

Kwantitatief plafond

Op basis van de bevolkingprognose hebben wij voor iedere regio een maximum bepaald voor de woningbehoefte (kwantitatief plafond).

- Noord-Drenthe: nettotoename van 11.800 woningen. Dit aantal komt onder andere uit de opgave van de Regio Groningen-Assen.
- Zuidoost-Drenthe: nettotoename van 5.100 woningen.
- Zuidwest-Drenthe: nettotoename van 5.100 woningen. Hierbij is rekening gehouden met de opgave voor Nieuwveense Landen (Meppel).

Bundeling

Bij de verdeling van de woningbehoefte streven we ernaar de groei van de bevolking en de arbeidsplaatsen te concentreren in de (sub)streekcentra. Per 1 januari 2008 is de verdeling van de huidige woningvoorraad per regio als volgt:

- Noord-Drenthe: 49,5% in (sub)streekcentra en 50,5% in overige kernen.

- Zuidoost-Drenthe: 43,4% in (sub)streekcentra en 56,6% in overige kernen.
- Zuidwest-Drenthe: 54,7% in (sub) streekcentra en 45,3 % in overige kernen.

Onze ambitie is om tweederde van de bouwopgave in de planperiode 2010-2019 op te vangen in (sub)streekcentra en één derde in de overige kernen. Daarbij hebben de streekcentra (Assen, Emmen, Hoogeveen en Meppel) een regionale functie om te bouwen voor de opvang van migratie. De substreekcentra (Beilen, Coevorden en Roden) hebben een bovenlokale functie. Overige kernen hebben alleen een lokale functie.

De toedeling van de woonopgave aan de (sub)streekcentra en overige kernen is de verantwoordelijkheid van de gemeenten. Wij verwachten van de gemeenten dat de toedeling gebeurt op basis van de functie van de kern binnen de gemeente. Wij vinden het van belang dat, waar mogelijk, de woonopgave van deze kernen wordt benut om de dorpsranden 'af te hechten.' Dit verbetert de ruimtelijke kwaliteit.

Zorgvuldig ruimtegebruik en kernenstructuur

De gelaagde kernenstructuur van een regio is de basis voor het invullen van de woningbehoefte. Verder is het belangrijk dat regio's overeenkomstige uitgangspunten hanteren bij locatiekeuzes. Vanuit de doelstelling zorgvuldig en doelmatig om te gaan met ruimtegebruik, hanteren wij het uitgangspunt 'inbreiding voor uitbreiding'. Wij willen dat eerst wordt ingezet op het gebruik van ruimte binnen bestaand bebouwd gebied (bijvoorbeeld door herstructurering, verdichting, inbreiding of functieverandering). Pas daarna wordt gekozen voor nieuwe uitleglocaties (zie ook paragraaf 4.1).

Doelgroepen

Wij besteden ook aandacht aan de kwalitatieve afstemming van het woningaanbod. We willen de huidige bevolking binnen een regio voldoende huisvestingsmogelijkheden bieden voor haar wooncarrière. Dit betekent dat binnen een regio voldoende aanbod moet zijn voor verschillende doelgroepen, zoals woningen voor starters en senioren. Ook is het van belang doorstroming in de woningmarkt te stimuleren. In de regionale afstemming zullen wij vanuit deze doelgroepenbenadering sturen.

Duurzaamheid

Om de energiedoelstellingen te halen, willen wij de energetische prestatie van de bestaande woningvoorraad helpen verbeteren (zie paragraaf 4.7). Wij onderzoeken de mogelijkheid om in Noord-Nederland een verscherpte Energie Prestatie Coëfficiënt voor nieuwbouwwoningen te hanteren.

Ontwikkelen van bijzondere woonmilieus

Om Drenthe meer te profileren als woonprovincie, willen we gezamenlijk met gemeenten en partners aantrekkelijke nieuwe woonconcepten ontwikkelen met meer ruimte voor experimentele architectuur. We willen nieuwe kleinschalige woonmilieus laten ontwikkelen die passen bij de kwaliteiten en behoeften in een bepaald gebied. Daarmee komen we tegemoet aan woonwensen en leefstijlen van kleine specifieke doelgroepen. Uitgangspunt bij de ontwikkeling van deze woonmilieus is een landschappelijk kader dat aansluit bij gebiedsspecifieke kernkwaliteiten. Het woonmilieu kan alleen worden ontwikkeld samen met andere functies, zoals het verbeteren van de ruimtelijke kwaliteit, het verbeteren van voorzieningen, het realiseren van de water- en natuuropgave en het versterken van de recreatie. Zo kunnen meerdere doelstellingen worden gerealiseerd, wat maatschappelijk meerwaarde oplevert. Wij geven daarbij de voorkeur aan het opknappen van bestaande locaties waar een kwaliteitsimpuls gewenst is (bijvoorbeeld een vervallen bedrijfsbestemming).

Ook bieden wij ruimte voor woningbouw ter vervanging van landschapsontsierende (voormalige) agrarische bedrijfsgebouwen (ruimte-voor-ruimteregeling). Bij eventuele aantasting van de kernkwaliteiten streven we naar compensatie. In overleg met gemeenten en andere partners geven we hieraan verder invulling.

We stimuleren de ontwikkeling van nieuwe landgoederen, als vorm van kleinschalige nieuwe woonmilieus. Voor nieuwe landgoederen hanteren wij de volgende voorwaarden:

- Het landgoed bestaat minimaal uit 5 hectare bos.
- Het landgoed is in principe openbaar toegankelijk.
- Het landgoed vormt een ecologische, economische en esthetische eenheid.
- Het landgoed past in het aanwezige landschap en houdt rekening met de cultuurhistorie en de bodemgesteldheid.

Permanente bewoning recreatieverblijven

Wij zijn in beginsel tegen permanente bewoning van recreatieverblijven. Dit leidt tot 'verstening' van het landelijk gebied. Ook gaat het ten koste van de capaciteit van recreatieverblijven, waardoor elders in het landelijk gebied een nieuwe vraag naar recreatiewoningen ontstaat. Wij verlenen daarom in principe geen medewerking aan het legaliseren van permanente bewoning door gemeenten, waarbij de bestemming verblijfsrecreatie wordt omgezet in de bestemming wonen.

Alleen in uitzonderlijke gevallen zijn we bereid deze medewerking te verlenen. Hierbij moet worden voldaan aan de voorwaarden die de VROM-inspectie stelt in de brochure 'Onrechtmatige bewoning van recreatiewoningen; handreiking voor gemeenten'. Verdere voorwaarden zijn:

- De legalisatie heeft alleen betrekking op recreatiecomplexen en niet op losse recreatieverblijven.
- Het recreatiecomplex sluit aan op een kernbebouwing.
- De legalisatie past binnen het integrale woonbeleid van de desbetreffende gemeente.
- De noodzakelijke integratieslag met de naastgelegen kern levert een duurzame ruimtelijke kwaliteitsslag op.

Wij zijn in gesprek met gemeenten over de legalisatie van recreatiecomplexen in Breistroeken in Nieuw Balinge, Blanckenberg in Havelte en de Wiedelanden in Nijeveen.

Mobiliteit

Voor de ruimtelijk-economische ontwikkeling van Drenthe is het van belang gunstige vestigingsvoorwaarden te creëren waarmee Drenthe kan concurreren met andere regio's. Dit vraagt om een goede bereikbaarheid. Mobiliteit heeft ook een belangrijke sociale functie: een goede bereikbaarheid van sociale voorzieningen, zorgvoorzieningen, onderwijsvoorzieningen en recreatieve voorzieningen draagt bij aan de ontplooiingsmogelijkheden van de inwoners van Drenthe.

Wij streven voor Drenthe naar een optimale en veilige bereikbaarheid. In ons verkeers- en vervoersbeleid hebben wij normen voor reistijd en veiligheid opgenomen voor de verschillende schaalniveaus van infrastructuur (internationaal, regionaal en lokaal). De samenhang en de betrouwbaarheid van de netwerken voor auto, openbaar vervoer, fiets en goederen zijn van provinciaal belang, evenals de verknoping van het regionale netwerk met het (inter)nationale netwerk. Het beleid zoals vastgelegd in het Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan (PVVP, 2007) blijft onveranderd van kracht.

Wij voeren de regie op de duurzame verbetering van de regionale mobiliteit door met de partners afspraken te maken over investeringen. We geven prioriteit aan:

- het verbeteren van verbindingen, locaties of voorzieningen in het regionale netwerk (weg, spoor en water) die niet voldoen aan de normen voor bereikbaarheid en/of veiligheid;
- het verbeteren van het openbaar vervoer per spoor en/of over de weg;
- het vervolmaken van het fietsnetwerk voor woon-werkverkeer.

Met het Rijk proberen we tot afspraken te komen over maatregelen voor het (inter)nationale netwerk (weg, spoor en water). Met de gemeenten willen we komen tot een samenhangend pakket van maatregelen om de bereikbaarheid voor auto, openbaar vervoer en fiets te verbeteren. Ook stimuleren we de gemeenten om de infrastructuur veiliger te maken en het verkeersgedrag te verbeteren.

Stedelijke bereikbaarheid

In stedelijke gebieden zien wij voldoende mogelijkheden om de infrastructuur en voorzieningen voor de auto, het openbaar vervoer en de fiets te optimaliseren, zodat de groei in mobiliteit kan worden opgevangen. Vanuit het principe van de leefbare stad geven we de voorkeur aan een betere bereikbaarheid per openbaar vervoer en per fiets. Dit kan alleen als wonen en werken wordt geconcentreerd in de stedelijke gebieden. Samen met de gemeenten kijken wij naar de mogelijkheden om het autoverkeer in stedelijke gebieden te reguleren, bijvoorbeeld via parkeermanagement, stadsrandtransferia en informatietechnologie.

Voor het nationaal stedelijk netwerk is een 'systeemsprong' in het openbaar vervoer vereist. Vanwege de toenemende verkeersstroom tussen Groningen en Assen willen we de inzet onderzoeken van een regiotram of een innovatief bussysteem. Hierbij hoort een goede ontsluiting van Groningen Airport Eelde (zie paragraaf 5.1). In de studie bekijken we ook of bij De Punt een transferium kan worden ingericht. In dit gebied komen diverse wegen en het spoor samen. Reizigers zouden hier van de auto op een ander vervoersmiddel kunnen overstappen. Op het transferium kan men ook de auto laten staan en met de fiets of per voet het nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa intrekken.

Voor de steden in de Drentse Zuidas geven we prioriteit aan een betere bereikbaarheid over het spoor. Voor Emmen en Coevorden gaat het om de spoorverbinding met Zwolle, Twente en Duitsland. Voor Meppel gaat het om de spoorverbinding met Zwolle.

De belangrijkste knelpunten voor het autoverkeer bevinden zich op het hoofdwegennet en de stedelijke ontsluiting. In de uitwerking van ons verkeers- en vervoersbeleid geven we prioriteit aan verbindingen die niet voldoen aan de normen voor bereikbaarheid en/of veiligheid.

Bereikbaarheid landelijk gebied

Ons uitgangspunt is dat het landelijk gebied hoofdzakelijk aangewezen blijft op de auto. Door geringe groei van de landelijke woonkernen hoeft dat geen problemen voor de bereikbaarheid op te leveren. Het openbaar vervoer zal vergaand kleinschalig en als 'vervoer op maat' worden uitgevoerd. Door de langere reisafstanden en de minder hoogwaardig uitgeruste wegen blijft de verkeersveiligheid een belangrijk aandachtspunt.

Wij willen het toeristisch-recreatieve netwerk vervolmaken door de recreatieve 'hotspots' beter onderling te verbeteren of met steden en (natuur)transferia binnen Drenthe. Voor de recreatieve bereikbaarheid willen we sterker inzetten op kleinschalig openbaar vervoer en fiets, voor het verkeer van en naar centrale ontmoetings- en informatieplaatsen.

Duurzame mobiliteit

We streven naar een meer duurzaam karakter van de mobiliteit in Drenthe. Een van de lijnen waarlangs wij dat willen bereiken, is het laten groeien van het aandeel openbaar vervoer en fiets in de

Drentse mobiliteit. Daarnaast willen wij, binnen onze verantwoordelijkheid, stimuleren dat milieuvriendelijke vervoerwijzen en technologieën meer worden toegepast. We zien mogelijkheden in de infrastructuur (bijvoorbeeld vulpunten voor biogas of elektriciteit) en materieel (bijvoorbeeld 'groene' bussen).

Voorzieningen

~~Voorzieningen~~

~~De manier waarop mensen hun leven vandaag de dag inrichten, stelt nieuwe eisen aan het voorzieningenniveau en de toegankelijkheid daarvan. Het combineren van de wensen op het gebied van sociale contacten, gezin en werk blijkt lastig te zijn. Het levenspatroon van de afnemers van voorzieningen (de '7-tot-7-dynamiek') sluit niet aan bij het ritme dat de voorzieningen zelf aanhouden (de '9-tot-5-dynamiek'). Door het afnemende aantal voorzieningen en de verspreide ligging ervan, levert dit in het landelijk gebied problemen op.~~

~~De demografische ontwikkeling leidt er bovendien toe dat het in sommige gevallen niet meer rendabel is om publieke voorzieningen zoals scholen en kinderopvang te continueren. Ook het openbaar vervoer is moeilijk rendabel te houden. Daarnaast hebben maatschappelijke organisaties de tendens om te centraliseren. Hierdoor zijn veel mensen met meerdere taken, de zogenoemde 'taakcombineerders', steeds minder goed in staat om werk en privé te combineren.~~

~~Vanuit ruimtelijk perspectief kunnen we het combineren van werk en privé vergemakkelijken door goede verbindingen te creëren tussen de plek(ken) waar we wonen, werken en zorgen. Dit stelt eisen aan de locatie van voorzieningen, de ruimtelijke invulling van de locatie, de clustering van voorzieningen en de bereikbaarheid. Wij gaan er vanuit dat gemeenten aandacht hebben voor deze aspecten wanneer ze keuzes moeten maken. Ook gaan we er van uit dat de kernenstructuur, die gemeenten opnemen in de woonopgave, bepalend is voor (de spreiding van) het aanbod van voorzieningen binnen de gemeente.~~

~~Doordat voorzieningen verdwijnen, gaan 'autonome dorpen' (met diverse voorzieningen) over in dorpen waarin voornamelijk gewoond wordt. Of deze dorpen hun aantrekkelijkheid kunnen behouden, hangt voor een belangrijk deel af van de vraag of de bewoners in staat zijn een moderne sociale cohesie te ontwikkelen.~~

Drenthe is de op twee na (Flevoland en Zeeland) dunst bevolkte provincie van Nederland. Het gevolg van een lagere bevolkingsdichtheid is dat aspecten die grotendeels afhankelijk zijn van een hogere bevolkingsdichtheid zoals werk, openbaar vervoer, cultuuraanbod, voorzieningen en winkels, extra aandacht behoeven. Door demografische veranderingen (krimp) zal de aandacht voor deze aspecten noodzakelijkerwijs groter worden.

De leefbaarheid in het landelijke gebied van Drenthe komt onder druk te staan. In een aantal delen van Drenthe speelt deze ontwikkeling in hoge mate: de lokale economie is veelal niet sterk, voorzieningen worden gecentraliseerd in grotere plaatsen, het buitengebied is relatief groot, het aantal kernen verspreid. Ook is er in de nabije toekomst sprake van een bevolkingsafname. Een afnemende bevolkingsomvang kan negatieve gevolgen hebben voor de leefbaarheid van een gebied. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan leegstand, sociale tweedeling, waardedaling van de woningen en een afnemende bereikbaarheid van het buitengebied. Een goede ontsluiting van de steden en dorpen in het buitengebied is van belang voor de bereikbaarheid van noodzakelijke voorzieningen.

We willen de leefkwaliteit in onze provincie op een hoog niveau houden, zowel op het platteland als in de kernen. Het behoud van de leefkwaliteit is voor ons een majeure opgave in sociaal, ruimtelijk en economisch opzicht. Deze ambitie gaan wij samen met gemeenten, woningcorporaties, marktpartijen, maatschappelijke instellingen en niet in de laatste plaats de bewoners van Drenthe waarmaken. Een veranderende bevolkingssamenstelling vraagt om een

integrale provinciale visie. We vinden het noodzakelijk dat het beleid voor de fysieke leefomgeving in dit omgevingsbeleid wordt gekoppeld aan de sociale aspecten zoals die zijn neergelegd in ons sociaal beleid. Hierbij maken wij onder andere gebruik van de instrumenten die binnen het tijdenbeleid zijn ontwikkeld. Binnen tijdenbeleid denken wij niet enkel vanuit een ruimtelijk perspectief (waar plaats je welke voorziening?), maar ook vanuit de tijdscomponent (welke voorzieningen zijn waar nodig? én hoe maken we deze beschikbaar en bereikbaar?). Hierbij betrekken wij zowel commerciële voorzieningen als voorzieningen voor onder andere welzijn, sport, onderwijs, cultuur, maar ook digitale bereikbaarheid.

Gemeenten die te maken hebben met een veranderende bevolkingssamenstelling krijgen te maken met leefbaarheids- en woonvragen. Het is belangrijk dat deze vragen samen met onder andere woningcorporaties en de bevolking wordt uitgewerkt. Wij zien het als onze rol om de ontwikkeling van een gemeentelijke visie, alsmede de regionale afstemming van woon- en leefbaarheidsvragen, met kennis en informatie te ondersteunen.

4.3.2 Robuust en klimaatbestendig watersysteem

Wij streven naar een robuust watersysteem dat voldoende schoon grond- en oppervlaktewater biedt voor alle waterafhankelijke functies. Het watersysteem moet in staat zijn om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen, waardoor wateroverlast en watertekort tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau beperkt blijven. Ook moet het watersysteem voldoen aan de kwaliteitseisen die voortvloeien uit de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Onze watervisie wordt hieronder op hoofdlijnen beschreven. Het waterbeleid is in hoofdstuk 6 nader uitgewerkt.

De beekdalen

De beekdalen vormen, met de kanalen en de grondwaterlichamen, de kern van het Drentse watersysteem. De beekdalen verzorgen de waterafvoer van het Drents Plateau en bepalen de grondwatervoorraad onder dit plateau. Ook zijn de beekdalen van grote waarde voor de natuur en bepalen ze in belangrijke mate de landschappelijke kwaliteit van Drenthe.

Ruimte voor water

De klimaatverandering vraagt om meer ruimte voor water. Om de aard en de omvang van de klimaatverandering vast te stellen, gebruiken we de meest recente klimaatscenario's van het KNMI..

Ruimte voor water zoeken we vooral in de ~~bovenlopen~~ van de beekdalen. Door hier water vast te houden, wordt wateroverlast in de lager gelegen gebieden voorkomen, vermindert de verdroging bovenstrooms, verbetert de waterkwaliteit en neemt de grondwatervoorraad toe. Om de ruimte voor water te garanderen, voeren wij een 'nee, tenzij-beleid'. Dit betekent dat kapitaalintensieve functies zo veel mogelijk worden geweerd. Daarbij gaat het vooral om woon- en werkgebieden en bepaalde vormen van agrarisch grondgebruik, zoals glastuinbouw, kwekerijen en intensieve veehouderijen (zie paragraaf 6.2.2).

In perioden van intensieve neerslag kan in de beekdalen, vanwege hun natuurlijke lage ligging, wateroverlast worden verwacht. Bij de inrichting en het beheer van het beekdal wordt hiermee rekening gehouden. Ons uitgangspunt is dat wateroverlast niet mag worden afgewenteld op benedenstrooms gelegen gebieden en dat de grondwatervoorraad onder het Drents Plateau behouden moet blijven en waar mogelijk worden aangevuld.

Functionele indeling beekdalen

De beekdalen zijn als functie opgenomen op de visiekaart (kaart 1, Visie 2020). Deze aanduiding geeft een verbijzondering aan van de functies landbouw en natuur. Voor een beekdal met een natuurfunctie streven we naar het combineren van de natuur- en wateropgave. In de beekdalen met een landbouwfunctie streven we ~~naar een betere waterkwaliteit en~~ naar een waterhuishoudkundige inrichting die **onder randvoorwaarden** op de landbouw is afgestemd (zie paragraaf 6.2.3).

Specifieke opgaven

De (her)inrichting van een beekdal wordt integraal opgepakt, waarbij de **toegekende** functies ~~natuur, landbouw en recreatie~~ zo veel mogelijk worden verenigd. Voor de beekdalen van de Oude Vaart, ter hoogte van Ansen, voor de Hunzebeekdal en het Loodiep gelden specifieke opgaven (zie paragraaf 6.2.2).

Daarbij betrekken wij de uitkomsten van een studie naar de maatschappelijke kosten en baten van het waterbeheer in Zuidwest-Drenthe. Uit deze MKBA is gebleken dat het vasthouden van water in een beekdal zonder functieverandering naar natuur, maar met compensatie van natschade, op basis van louter economische overwegingen een goede keuze is. Daar waar natuurdoelen in beekdalen moeten worden gerealiseerd kunnen blauw en groen elkaar versterken. De totale kosten zijn daarbij vanwege aankoop en langjarig beheer aanzienlijk hoger dan bij de blauwe variant maar het natuurr resultaat is dan ook aanzienlijk groter. Het afzonderlijk realiseren van groene en blauwe doelen zou nog hogere kosten met zich meebrengen. De uitkomsten van deze studie zijn voor ons aanleiding om bij nieuwe projecten zorgvuldig te kijken naar de voor- en nadelen van het combineren van de natuur- en wateropgave.

Ons grondwater; 'Het Blauwe Goud'

De Drentse grondwatervoorraad vertegenwoordigt een grote waarde en wordt daarom ook wel aangeduid als 'het blauwe goud'. Wij baseren onze grondwatervisie op deze waarde en de kansen die dat biedt. Daarbij richten wij ons op de volgende ontwikkelingen.

- *De mogelijke gevolgen van klimaatverandering*
Naar verwachting zullen steeds vaker langdurige en extreme perioden van droogte voorkomen, met schadelijke gevolgen voor landbouw en natuur. Momenteel wordt in droge perioden water van elders aangevoerd, maar het is zeer de vraag of Drenthe in de toekomst nog wel kan beschikken over voldoende aanvoer van water uit het IJsselmeer. Aangezien er in ons land sprake is van een neerslagoverschot, moet het echter mogelijk zijn watertekorten grotendeels te voorkómen, bijvoorbeeld door gebiedseigen water vast te houden.
- *De vraag om driedimensionale ruimtelijke sturing*
Het wordt steeds 'drukker' in de ondergrond, met mogelijke consequenties voor het grondwater. Ook bovengrondse ontwikkelingen zijn van invloed op het grondwater. Het beschermen van de kwaliteit van het grondwater vergt een nauwkeurige driedimensionale ruimtelijke afstemming, tussen activiteiten in de ondergrond en aan het maaiveld.
- *Het gebruik van grondwater voor de diverse voorzieningen*
Er kan een situatie ontstaan dat bestaande drinkwaterwinningen niet meer goed benut kunnen worden, bijvoorbeeld door verzilting, en nieuwe locaties lastig te vinden zijn. Wij willen de grondwatervoorraad onder het Drents Plateau vergroten, zodat we het grondwater zo goed mogelijk kunnen benutten voor de drinkwatervoorziening. Met deze grondwatervoorraad willen we ook de landbouw en de natuur zo veel mogelijk bedienen. In het stedelijk gebied kan het grondwater worden benut voor bedrijfseconomische ontwikkelingen en energietoepassingen. Mogelijk biedt deze strategie ook voordelen voor voorzieningen buiten onze provinciegrenzen.

In onze innovatieve grondwatervisie spreken wij over de 'Waterfabriek'. In de komende periode willen wij samen met onze partners een verdere invulling geven aan dit concept. Onze insteek is dat we met het vasthouden van water aan het oppervlak een zo'n groot mogelijke voorraad grondwater opbouwen. Daarbij zijn twee factoren van belang: het peil in de beekdalen en de infiltratie van neerslag. Een hoger peil in de beekdalen resulteert in een hogere grondwaterstand op het Drents Plateau en daarmee in een grotere grondwatervoorraad. Om infiltratie van neerslag veilig te stellen, moet een grote toename van verhard oppervlak worden voorkomen in de beekdalen en op delen van het Drents Plateau.

4.3.3 Robuuste natuur

Wereldwijd gaat de verscheidenheid van de in het wild levende dier- en plantensoorten sterk achteruit. Deze biodiversiteit neemt af door de aantasting van leefgebieden en door het veranderde klimaat. Om de biodiversiteit te behouden en waar mogelijk te herstellen, zijn er wereldwijd afspraken gemaakt. In Nederland worden gebieden met een bijzondere natuurkwaliteit onderling verbonden tot een Ecologische Hoofdstructuur (EHS). De EHS is een samenhangend netwerk van gebieden dat voldoende robuust is voor een duurzame verbetering van de omstandigheden voor de wilde flora en fauna en voor natuurlijke leefgemeenschappen. De provincies zijn verantwoordelijk voor het realiseren van de EHS, door gebieden aan te wijzen en door zorg te dragen voor de kwaliteit van die gebieden.

Functionele indeling Natuur

Binnen gebieden met de functie Natuur (zie kaart 1, Visie 2020), staat de ontwikkeling van de hoofdfunctie Natuur voorop. Daarbij gaat het om het behouden, herstellen en ontwikkelen van natuurwaarden. De visiekaart toont een globale gebiedsindeling. Er is een ondergrens gehanteerd van enige tientallen hectares. Andere functies kunnen onderdeel blijven uitmaken van deze gebieden. Zo zijn in deze gebieden ook aspecten van cultuurhistorie en landschap van belang (kaart 2, Kernkwaliteiten). Andere ontwikkelingen zijn aanvaardbaar zolang deze verenigbaar zijn met, of ten dienste staan van, de natuurontwikkeling. Vestiging en uitbreiding van verblijfsrecreatie wordt getoetst aan het beleid voor de EHS. De waterhuishouding wordt afgestemd op de natuur- en bosdoelstellingen en sluit zo dicht mogelijk aan bij een 'natuurlijke' waterhuishouding (zie paragraaf 6.2.3).

Ecologische Hoofdstructuur (EHS)

De belangrijkste natuurgebieden in Drenthe zijn de heidevelden, vennen en hoogvenen op de plateaus en de beekdalen en laagveengebieden aan de randen van de plateaus. Vooral de hoogvenen, de natte heide en de bossen op de droge zandgronden zijn gevoelig voor een warmer klimaat. De beken ontspringen op de voedselarme hogere gronden en stromen door een geleidelijk voedselrijker wordende bodem af naar de lage randen. De belangrijkste natuurgebieden en de tussenliggende verbindingen samen vormen de basis van de EHS in Drenthe.

Onze langetermijnstrategie voor het realiseren van de EHS richt zich op het meer robuust maken ervan. Met een robuuste EHS willen we bereiken dat de kwaliteit van de natuur zich duurzaam verbetert. Door de natuur in een robuuste EHS te concentreren, ondervinden andere functies (vooral landbouw en recreatie) hier minder beperkingen van. Ons streven is dat de EHS in staat is om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen.

Wij zijn primair verantwoordelijk voor het realiseren van de EHS **en het instandhouden van de natuurwaarden in de EHS**. ~~Gemeenten en waterschappen zijn verantwoordelijk voor natuurwaarden~~

buiten de EHS. **Van waterschappen en gemeentes verwachten wij eigen beleid dat er op is gericht om natuurwaarden binnen de beheersgrenzen in stand te houden.**

Een gedeeld belang is dus een actueel natuurinformatiebestand, het delen van beleid- en beheerskennis en het onderhouden van maatschappelijk draagvlak (waaronder de inzet van vrijwilligers en natuurorganisaties). Op deze vlakken willen we dan ook met onze partners samenwerken. Ook het soortenbeleid, met de leefgebiedenbenadering, willen we samen met de gemeenten uitvoeren.

Onze visie op de robuuste EHS is weergegeven op kaart 4, Robuuste EHS 2020/2040. Bij het robuust maken van de EHS richten we ons op vier aspecten:

- Het realiseren van grotere, aaneengesloten natuurgebieden en het laten vervallen van de EHS-status voor kleinere, verspreid liggende gebieden.
- Het versterken van de verbindingen in het netwerk, in combinatie met het verminderen van het aantal verbindingen.
- Bij het verbinden van gebieden zo veel mogelijk gebruik maken van de beekdalen.
- Het behouden en ontwikkelen van natuurwaarden buiten de EHS door de 'doorlaatbaarheid' van het tussenliggende landschap te verbeteren, onder andere door invulling te geven aan het concept 'klimaatmantels'.

Grotere, aaneengesloten natuurgebieden

Met het continueren van het ingezette EHS-beleid (kaart 4, Robuuste EHS 2020/2040), worden grotere, aaneengesloten natuurgebieden gerealiseerd. Om ook overblijvende enclaves op te kunnen vullen en om tot een goede afronding te komen, is extra inzet nodig.

Het pMJP en ons bosclusteringsbeleid zetten we gericht in op het realiseren van grotere, aaneengesloten natuurgebieden en verbindingzones. Het bestaande bosclusteringsbeleid heeft tot doel om, op basis van particulier initiatief, de aanleg van jaarlijks gemiddeld 150 ha nieuw bos te subsidiëren tot 2014. Daarbij moet minimaal worden voldaan aan een van de volgende voorwaarden:

- De bosuitbreiding grenst aan een bestaand bos dat groter is dan 50 ha, of grenst aan een kleinere waardevolle bosgemeenschap.
- De bosuitbreiding grenst aan een natuurgebied dat groter is dan 50 ha, en versterkt de ontwikkeling van de natuurwaarden.
- De bosuitbreiding grenst aan een bestaand of toekomstig recreatiegebied, dat groter is dan 10 ha.
- De bosuitbreiding grenst aan een woonkern (vastgestelde bebouwde kom), en het bos kan een recreatieve functie krijgen, waarbij bestaande cultuurhistorische, landschappelijke en natuurwaarden niet worden aangetast.
- De bosuitbreiding die de realisatie van de robuuste EHS ondersteunt, heeft prioriteit in de stimuleringsregeling.

Daarnaast zetten we het beleid voort voor het Nationaal Park Dwingelderveld, het Nationaal Park Drents-Friese Wold en het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa. Ook voeren we de Natura 2000-taken uit. Wij geven in deze gebieden voorrang aan:

- het bereiken van de instandhoudingsdoelen van Natura 2000;
- het verminderen van de belasting door licht, geluid en gemotoriseerd verkeer;
- het herstel van de oorspronkelijke hydrologische situatie **gericht op de instandhoudingsdoelen.**

Versterkte verbindingen in het netwerk

Als gevolg van het robuuster maken van de EHS verliezen enkele verbindingzones de EHS-status. Daar staat tegenover dat andere verbindingzones worden versterkt, onder meer door ze op te nemen

in de multifunctionele strategie (zie paragraaf 4.4) en via het concept 'klimaatmantels' (zie paragraaf klimaatmantels).

Op termijn willen we het Dwingelderveld via Havelte en het Drents-Friese Wold verbinden met de boswachterijen van Grolloo en Schoonloo (ambitie 2040). Ook willen we de bestaande verbinding tussen het Dwingelderveld en de boswachterijen van Grolloo en Schoonloo via het Scharreveld versterken. In overleg en samenwerking met de provincie Fryslân zetten we in op het doortrekken van de bestaande verbinding tussen het Drents-Friese Wold en de Weerribben in noordelijke richting naar het Fochteloërveen.

Gebruik maken van de beekdalen

De beekdalen zijn belangrijke verbindingen in de EHS. In een aantal beekdalen is in een langjarig proces een omslag gemaakt van landbouw naar natuur of zijn landbouw en natuur verweven. In andere beekdalen is landbouw de primaire functie, zoals in de Oude Vaart, het Schoonebeekerdiep en benedenstroomse delen van Loo- en Drostendiep en Wold Aa. Bij het realiseren van de EHS geven we prioriteit aan het gebied tussen Uffelte en Ansen, in het beekdal van de Oude Vaart. Hier kunnen doelen op het gebied van klimaat en water, passend binnen een robuuste EHS, worden behaald.

Daarnaast zijn er enkele locaties in de beekdalen waar we kansen zien voor een versterkte inzet op natuur, zoals Groote Diep, Amerdiep, Drentsche Aa en de bovenloop van het Deurzerdiep. In de komende periode gaan we nader onderzoeken wat de mogelijkheden zijn. Dit geldt ook voor het 'Hart van Drenthe', waar verschillende bovenlopen van beken samenkomen (globaal het gebied Nieuw Balinge, Schoonloo en Odoorn).

Betere 'doorlaatbaarheid' van het tussenliggende landschap (klimaatmantels)

Sommige delen van de EHS zijn meer kwetsbaar voor klimaatverandering dan andere delen. **Uit onderzoek is gebleken dat in deze kwetsbare EHS gebieden de dichtheid van soorten substantieel toeneemt als het gebied er om heen een betere groen-blaauwe dooradering heeft. Onder deze dooradering verstaan wij de verweving van** ~~Op die plekken kan het omliggende gebied als een klimaatmantel functioneren, waardoor de kwetsbaarheid voor klimaatverandering afneemt. Daarbinnen zijn de 'groene' landschapselementen (zoals houtwallen, singels, kleinere natuurgebieden, gebieden voor dagrecreatie en groene verblijfsrecreatie) en 'blauwe' elementen (zoals sloten, wijken, kanalen en gebieden waarin water wordt vastgehouden of geborgen) van belang. In een klimaatmantel streven we daarom naar het instandhouden of versterken van de al aanwezige 'groen-blaauwe dooradering'. In de praktijk valt dit vaak samen met de aanwezigheid van kleinschalige of verbrede landbouw. Indien in zo'n gebied, een gebiedsontwikkeling wordt gestart, streven we ernaar de groen-blaauwe dooradering te versterken.~~ **Wij noemen dit concept 'klimaatmantel'. De potentiële gebieden voor de klimaatmantels liggen grotendeels in de multifunctionele gebieden in beekdalen en op de flanken van de Hondsrug. Wij willen in multifunctionele gebieden die grenzen aan klimaatgevoelige EHS de mogelijkheden voor het versterken van de groen-blaauwe dooradering verkennen. In deze gebieden worden de voordelen van het versterken van de dooradering afgewogen tegen de effecten op het huidige landgebruik, waarbij geldt dat het huidige landgebruik gecontinueerd moet kunnen worden.**

Om te voorkomen dat bestaande afspraken en lopende processen worden doorkruist, zal alleen invulling worden gegeven aan het concept klimaatmantel wanneer potentiële gebieden samenvallen met toekomstige gebiedsgerichte projecten. Dit is bijvoorbeeld het geval in de Oude Vaart nabij Ansen en in het Hunzebeekdal.

De gebieden die in verband met klimaatgevoeligheid het meest in aanmerking komen als klimaatmantel zijn met een symbool weergegeven op kaart 4: Robuuste EHS natuur 2020/2040.

Milieucondities natuurontwikkeling

De kwaliteit van de natuur wordt sterk bepaald door de milieucondities van de omgeving. We geven bijzondere aandacht aan het tegengaan van verdroging in kwetsbare gebieden en aan de invloed van ammoniak.

Verdrogingbestrijding

Verdroging van natuurgebieden is een van de belangrijkste knelpunten bij het behalen van de natuurdoelen. We streven naar volledig herstel van de verdroogde natuurgebieden (circa 24.000 hectare). In paragraaf 6.4.3 wordt de verdrogingdoelstelling voor de meest kwetsbare gebieden (TOP-gebieden) nader toegelicht.

Ammoniakbeleid

De huidige ammoniakdepositie (de neerslag van ammoniak) staat het bereiken van de natuurdoelstellingen in de weg. De ammoniak is grotendeels afkomstig uit andere gebieden, een kleiner deel komt van de lokale landbouw. Onze inzet is om in landelijk en Europees verband de ammoniak uit andere gebieden te verlagen. De Wet ammoniak en veehouderij (Wav) zetten we in om kwetsbare natuur te beschermen tegen ammoniak uit lokale veehouderijen. Veebedrijven in de directe omgeving van de natuurgebieden die zijn aangegeven op de Wav-kaart (zie www.drenthe.nl), hebben te maken met beperkingen.

De verspreid liggende kleine natuurgebieden (circa 2.500 ha) maken niet langer deel uit van de EHS en verliezen daarmee de EHS-status. Hierdoor is het ammoniakbeleid voor de EHS niet meer van toepassing, waardoor de landbouw rondom deze natuurgebieden meer perspectief krijgt. Het loslaten van de EHS-status betekent echter niet dat de feitelijke natuurfunctie verdwijnt. De gemeenten zijn verantwoordelijk voor deze natuurwaarden in deze gebieden.

4.3.4 Robuuste landbouw

Wij willen de Drentse agribusiness in staat stellen haar positie op de Europese en wereldmarkt te versterken. Ook voor de landbouw streven we om die reden naar een robuust systeem. Dit doen we onder andere door gebieden aan te wijzen waar de landbouw de ruimte krijgt om zich te ontwikkelen, door innovatie in de landbouw te stimuleren en door minder beperkingen op te leggen.

Functionele indeling Landbouw

Wij bieden de landbouw maximale speelruimte in de gebieden die op de visiekaart (kaart 1, Visie 2020) als landbouwgebieden zijn aangeduid, ~~binnen de kaders van de kernkwaliteiten~~ **Bij te nemen inrichtingsmaatregelen voor de landbouw wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de kernkwaliteiten (kaart 2, Kernkwaliteiten)**. Dat betekent dat ook ontwikkelingen in deze gebieden geen negatief effect mogen hebben op de landbouw. In deze gebieden wordt gestreefd naar een waterhuishoudkundige inrichting die is afgestemd op de functie landbouw (zie paragraaf 6.2.3).

Robuuste gebieden

Binnen de functie landbouw zijn robuuste landbouwgebieden aangegeven (kaart 5, Landbouw). In deze gebieden staat de landbouw voorop. Dit maakt schaalvergroting en meer geïndustrialiseerde vormen van landbouw mogelijk. Ook zijn dit de voorkeursgebieden voor het verplaatsen en inplaatsen van agrarische bedrijven. De kernkwaliteiten (kaart 2, Kernkwaliteiten) spelen in deze gebieden een ondergeschikte rol. Er is in deze gebieden geen ruimte voor andere grootschalige functies,

bijvoorbeeld nieuwe grootschalige verblijfsrecreatie, **natuur en vestiging van landgoederen en woonmilieus.**

Bouwvlak-Grondgebonden agrarische bedrijven

Agrarische bedrijven die zich verder willen ontwikkelen, hebben vaak behoefte aan uitbreiding of nieuwbouw van bedrijfsgebouwen. Bij uitbreiding van het bouwvlak moet de SER-ladder worden toegepast (zie paragraaf 4.1) en de uitbreiding moet ruimtelijk worden ingepast. Hierbij moeten de kernkwaliteiten (kaart 2, Kernkwaliteiten) in acht worden genomen.

Voor de gebieden met de functie landbouw (kaart 1, Visie 2020) is het vaststellen van een maximale oppervlaktemaat de verantwoordelijkheid van de gemeente. Voor de multifunctionele gebieden geldt dat de maximale grootte van het bouwblok 1,5 ha is. Onder voorwaarde van ruimtelijke inpassing is een verdere vergroting mogelijk.

Wanneer aantoonbaar andere provinciale doelen worden gehaald (bijvoorbeeld uitplaatsing uit de EHS), hoeft de grootte van een agrarisch bouwvlak wat ons betreft onze medewerking niet in de weg te staan. We streven in die gevallen samen met de betrokken partijen naar een maatwerkoplossing.

Intensieve niet-grondgebonden veehouderij

~~Wij willen geen nieuwvestiging van niet-grondgebonden intensieve veehouderijbedrijven in Drenthe. Dat geldt ook voor het starten van een neventak intensieve veehouderij en voor het omschakelen van een grondgebonden landbouwbedrijf naar een intensief veehouderijbedrijf. Intensieve veehouderijbedrijven tasten de belevingswaarde van het buitengebied aan en leiden tot een grotere milieudruk.~~

~~Wij bieden alleen ontwikkelkansen aan bestaande intensieve veehouderijbedrijven in Drenthe, onder de voorwaarde dat de ontwikkeling ontstaat:~~

- ~~• door een zorgvuldige maatwerkbenadering, passend bij de kernkwaliteiten (kaart 2, Kernkwaliteiten);~~
- ~~• door sanering en samenvoegen van kleinere bedrijven (bijvoorbeeld uit gebieden waar verdere groei niet of nauwelijks mogelijk is).~~

Wij voorzien dat een te sterke groei van de intensieve veehouderij de toch al beperkte milieuruimte voor de landbouw in zijn totaliteit onder druk zet. Om deze reden kiezen wij in onze visie voor de focus op de grondgebonden melkveehouderij en de akkerbouw. Wij willen de niet grondgebonden landbouw in zijn totaliteit niet verder te laten groeien in Drenthe. Nieuw vestiging van intensieve veehouderijbedrijven wordt uitgesloten. Onder intensieve veehouderijbedrijven vallen de hokdierbedrijven(CBS/LEI) met varkens, pluimvee, vleeskalveren of pelsdieren. Ook het starten van een neventak intensieve veehouderij is uitgesloten, als ook de omschakeling van grondgebonden landbouw naar een veehouderijbedrijf of naar een hokdierbedrijf.

Bestaande niet-grondgebonden veehouderijbedrijven mogen uitbreiden tot een bouw-perceel van maximaal 1,5 ha. Voorwaarde hierbij is dat er milieuwinst moeten worden behaald en/of dat er winst wordt geboekt op het gebied van dierenwelzijn. Er zijn geen mogelijkheden voor een verdere uitbreiding boven deze 1.5 ha. Daarnaast geldt dat er slechts sprake kan zijn van maximaal 1 bouwlaag.

Voor een intensieve tak bij een grondgebonden bedrijf geldt dat een vergroting van het oppervlak alleen mogelijk is als gevolg van aangescherpte normen op het gebied van milieu en dierenwelzijn.

Indien een bestaand intensief veehouderijbedrijf al groter is dan een bouwperceel van 1.5 ha. kan alleen nog sprake zijn van uitbreiding als dit rechtstreeks voorkomt uit aangescherpte normen op het gebied van milieu en dierenwelzijn.

Verplaatsing van bedrijven naar de robuuste landbouwgebieden is mogelijk, als dit het gevolg is van sanering en samenvoegen van kleinere bedrijven uit gebieden waar verdere groei niet mogelijk is, vanwege geldende beperkingen., maar dient wel een maatwerk benadering te worden gekozen die aansluit bij de kernkwaliteiten (kaart 2).

Proefgebied landbouw

Een groot deel van De Veenkoloniën is aangewezen als proefgebied landbouw (kaart 1, Visie 2020). Nieuwe ontwikkelingen op landbouwgebied kunnen als eerste hier worden geïntroduceerd. Dit willen wij actief ondersteunen. Het kan hierbij gaan om innovaties op het gebied van huisvesting, nieuwe teelten, verduurzaming en duurzame energie. Het initiëren van deze nieuwe mogelijkheden loopt via de 'Agenda voor de Veenkoloniën' (een gezamenlijke gebiedsopgave van gemeenten en provincies in Groningen en Drenthe).

Agroparken

Wij gaan onderzoeken waar clustering van verschillende agroproductieketens mogelijk is. Het doel is om grootschalige industriële ontwikkelingen te concentreren op locaties waar dit kan. In deze afweging spelen vooral de impact op het landschap en op het verkeer- en vervoersnetwerk een rol. Op diverse locaties zijn inmiddels initiatieven met verschillende schaalgroottes gestart (bijvoorbeeld in Schoonebeek en Nieuw Buinen). Ook zijn er plannen om functies te koppelen en kringlopen te sluiten. Wij zoeken aansluiting bij deze initiatieven en kijken welke aanvullende mogelijkheden er (nodig) zijn.

Het sluiten van kringlopen past in ons streven naar een 'biobased economy'. Hierbij wordt biomassa uit landbouw(rest)producten onder meer gebruikt voor de productie van energie. Naast de lopende initiatieven zien we mogelijkheden in het glastuinbouwgebied in de gemeente Emmen en op het MERA-terrein in Wijster.

Glastuinbouw

Onze ambitie is de glastuinbouw te bundelen op de glastuinbouwlocaties in de gemeente Emmen (Klazienaveen, Het Rundedal en Erica). Daarbij willen we ook de mogelijkheden onderzoeken voor de toepassing van aardwarmte. Tot 2020 is er 500 ha ruimte voor glastuinbouwbedrijvigheid. Nieuwvestiging buiten deze locaties wordt uitgesloten.

4.4 Multifunctionele gebieden

De afgelopen decennia hebben veel gebieden in Drenthe een ontwikkeling doorgemaakt die gericht was op één bepaalde functie. Hierdoor zijn op veel plaatsen scherpe landschappelijke overgangen ontstaan (bijvoorbeeld tussen natuur en landbouw of tussen stad en land). Dit beleid zetten we door voor de robuuste gebieden voor landbouw, natuur en stedelijk netwerken (zie paragraaf 4.3). De overige gebieden kenmerken zich door het naast elkaar voorkomen van meerdere functies **en thema's**. In één gebied kan bijvoorbeeld zowel landbouw, natuur, recreatie als wonen voorkomen. We noemen dit multifunctionele gebieden.

Op de visiekaart (kaart 1, Visie 2020) zijn de multifunctionele gebieden aangegeven. In tegenstelling tot de robuuste systemen is in deze gebieden geen sprake van een hoofdfunctie die leidend is in de ordening. In deze gebieden zijn meerdere functies van belang. Naast water, landbouw en natuur gaat het in de meeste gevallen om recreatie. Er is in deze gebieden een duidelijke samenhang tussen de genoemde functies en de aanwezige kernkwaliteiten (kaart 2, Kernkwaliteiten). Het behouden en ontwikkelen van functies en kernkwaliteiten gebeurt hier gebiedsgericht en **waar nodig** met maatwerk. **Hierbij geldt als uitgangspunt dat de van oudsher bestaande en/of dominante functie zo min mogelijk negatieve gevolgen mag ondervinden van de ontwikkeling van nieuwe of andere functies.**

Proefgebied verweving

Voor de multifunctionele gebieden willen we komen tot combinatieopgaven. In het gebied ten oosten van Beilen willen we hier als eerste ervaring mee opdoen. We hebben dit gebied aangegeven als proefgebied verweving (kaart 1, Visie 2020). Ons doel is om verschillende ontwikkelingen en ambities te verenigen, waarbij tegelijkertijd de kernkwaliteiten worden versterkt. We willen ons richten op het combineren van ontwikkelingen die de sociaal-economische positie van het landelijk gebied versterken (zie paragraaf 4.3.1) en die de herkenbaarheid van het gebied vergroten. Het gaat hierbij om combinaties van recreatie, (duurzame, al dan niet grootschalige) landbouw, water en landschapsontwikkeling (overgang van beekdal naar veld) en natuur. Van deze aanpak willen we leren hoe om te gaan met verschillende functies in een gebied met deze kenmerken. Onze insteek is dus niet om een gebiedsopgave voor het gebied te realiseren, maar om ervaring op te doen met de verweving van functies en kernkwaliteiten.

4.5 Recreatie en toerisme

Drenthe wil een topspeler zijn op de (binnenlandse) toeristische markt. Hiervoor vinden wij het van belang dat Drenthe in haar diversiteit een totaalproduct aanbiedt dat onderscheidend en van hoogwaardig niveau is. Een totaalproduct met veel variatie, aansluitend op de behoeften van de hedendaagse toerist en leidend tot een bruisend Drenthe.

In dat toeristische totaalproduct Drenthe moet geïnvesteerd worden. Het bestaande aanbod van verblijfs- en dagrecreatie en de huidige toeristisch-recreatieve infrastructuur moet kwalitatief verbeterd en vernieuwd worden. De focus moet komen te liggen op de diversiteit en de kwaliteit van het toeristische product. Niet méér van hetzelfde, maar juist het creëren van toegevoegde waarde ten opzichte van het bestaande toeristische product. Wij dagen de markt uit om nieuwe, aansprekende concepten te ontwikkelen die passen bij de kernkwaliteiten van Drenthe.

Verblifsrecreatie

Wij hebben aangegeven welk gebied wij vooral als versterkingsgebied voor recreatie beschouwen (kaart 7, Recreatie en Toerisme). Hier willen we inzetten op het versterken en eventueel uitbreiden van bestaande recreatiebedrijven. Ook hiervoor willen wij de systematiek van de SER-ladder toepassen (zie paragraaf 4.1).

Wij willen de aanpak van het project 'Natuurlijke recreatie Drenthe' voortzetten. In de komende periode gaan we onderzoeken of aanvullende initiatieven nodig zijn om de kwaliteit verder te verbeteren.

Daarnaast zien we in Drenthe selectief mogelijkheden voor nieuwe, grootschalige verblifsrecreatieve initiatieven. Voor volledig nieuwe initiatieven is er in principe alleen ruimte in de gebieden die op de kaart zijn aangegeven als ontwikkelingsgebied (kaart 7, Recreatie en Toerisme). Het moet dan gaan om initiatieven die een duidelijke aanvulling vormen op het bestaande aanbod. De robuuste landbouwgebieden zijn hiervan uitgesloten.

We leggen een accent op het versterken en ontwikkelen van de kleinschalige verblifsrecreatie, bijvoorbeeld gekoppeld aan doorgaande nationale lange-afstandsroutes voor wandelen en fietsen (kaart 7, Recreatie en Toerisme). Wij willen gemeenten hiervoor ruimere mogelijkheden bieden, bijvoorbeeld als het gaat om vrijkomende agrarische bebouwing.

In 'de Koningsas', tussen Assen en Groningen, en de Drentse Zuidas zien we mogelijkheden voor specifieke vormen van verblijfsrecreatie die gerelateerd zijn aan de stedelijk netwerken. Te denken valt aan hotels, conferentieoorden en wellness-concepten.

Voor Veenhuizen zien we kansen voor specifieke nieuwe vormen van (kleinschalige) verblijfsrecreatie die de unieke betekenis van Veenhuizen versterken (zie ook tekstkader hierna).

Dagrecreatie

Voor nieuwe, grootschalige dagrecreatie vormt Zuidoost-Drenthe en het gebied rond het TT-circuit voor ons een speerpuntgebied (kaart 7, Recreatie en Toerisme). Bij de nadere invulling van de stadsrandzones door gemeenten, willen we graag recreatieve onderdelen inbrengen die de betekenis van de stad en de stadsrandzone kunnen versterken. Daarnaast zien we specifieke recreatieve aanknopingspunten bij de gebieden Havelterberg, Hondsrug en Veenhuizen. Hierbij gaat het vooral om het benutten van de cultuurhistorische betekenis van deze gebieden. Voor Veenhuizen geldt dat deze oriëntatie past bij onze ambitie om het cultuurerfgoed op de Werelderfgoedlijst van UNESCO geplaatst te krijgen (zie hieronder).

Veenhuizen

Veenhuizen is een voormalig gevangenisdorp met een zeer bijzondere historie. We streven ernaar om naast de overgebleven penitentiaire inrichtingen te zorgen voor andere, passende economische ontwikkelingen. Behalve recreatie en toerisme richten we ons op zorg, landbouw, onderwijs, kennis, creatieve industrie en cultuur. Een van de locaties die hiervoor in aanmerking komt, is de voormalige locatie van het Derde Gesticht. Het uitvoeren van deze beleidslijn gebeurt onder verantwoordelijkheid van de Bestuurscommissie Veenhuizen, die hiervoor een uitvoeringsprogramma opstelt, het 'Transitieplan Veenhuizen'.

Recreatieve infrastructuur

Drenthe heeft een zeer fijnmazig net van wandel-, fiets- en ruiterspaden, waaronder een aantal doorgaande landelijke routes. Voor de recreatietoervaart zijn er doorgaande vaarverbindingen.

Wij investeren in het instandhouden en verbeteren van de provinciale infrastructuur voor recreatie en toerisme. Aan uitbreiding van de infrastructuur willen we meewerken als er sprake is van een knelpunt dan wel een ontbrekende schakel, of als onderdeel van een gebiedsontwikkeling. Op de visiekaart (kaart 1, Visie 2020) hebben we een idee aangegeven voor een route die het gebied rond Veenhuizen verbindt met het gebied rond Frederiksoord (Pauperpad).

De Drentse trajecten van de landelijke routestructuren (LAW en LAF) worden door ons in samenwerking met de gemeenten in stand gehouden. Wij zien, gekoppeld aan deze doorgaande routes voor wandelen, fietsen of toervaart, mogelijkheden voor kleinschalige verblijfs- en dagrecreatie, bijvoorbeeld Bed & Breakfast, horeca en haven- en afmeervoorzieningen (kaart 7, Recreatie en Toerisme). Deze activiteiten kunnen worden gevestigd in voormalige agrarische gebouwen. De gemeenten kunnen deze mogelijkheden uitwerken.

Recreatief openbaar vervoer

Wij willen de rol van het openbaar vervoer voor recreatie en toerisme versterken. Assen en Beilen zijn voor ons speerpunten. Zo zien we kansen om Beilen te ontwikkelen tot OV-entree voor het hart van Drenthe (kaart 1, Visie 2020). Het dorp heeft een prominente ligging in het hart van Drenthe, tussen beide stedelijke netwerken in, op het kruispunt van het internationale en regionale wegennet en het spoor. Met deze entree willen we het toeristisch interessante achterland nog beter toegankelijk maken.

en de toeristische betekenis ervan versterken. Voor Assen geldt dezelfde benadering, maar dan vanuit het gegeven dat het station Assen Centrum de poort tot het Drentsche Aa gebied vormt.

4.6 Cultuur en sport

Cultuur

Een hoogwaardige culturele infrastructuur en deelname aan kunst en culturele activiteiten draagt in onze ogen bij aan cultuurtoerisme. Ook zorgt dit voor een gunstig klimaat voor sociale cohesie en voor vestiging van inwoners en bedrijven. Dit is van belang voor de plattelandsgebieden, maar ook voor stedelijke gebieden. Vooral in Zuidoost-Drenthe willen we de culturele infrastructuur en de culturele participatie versterken.

Wij ondersteunen ontwikkelingen die bijdragen aan mooie, cultureel aantrekkelijke en ‘bruisende’ binnensteden. Daarbij gaat het ons om musea, presentatie-instellingen voor beeldende kunst, theaters, bibliotheken en archieven, festivals, culturele broedplaatsen, professionele podiumkunsten, en aantrekkelijke architectuur en vormgeving van de openbare ruimte.

Zowel in de steden als in de dorpen en op het platteland ondersteunen wij de ontsluiting en presentatie van cultuurhistorische gebouwen en monumenten. Dat geldt ook voor bijzondere festivals, evenementen en tentoonstellingen met een bovenlokale uitstraling. Voor het platteland geldt bovendien het belang van voorzieningen als bibliotheken en kleine podia.

Sport

Sport heeft de kracht om processen op gang te brengen op sociaal-maatschappelijk en ruimtelijk vlak en op het gebied van gezondheid en welzijn. Daarnaast wordt de economische betekenis van sport steeds groter. Sport ondersteunt ons streven naar een bruisend Drenthe. De missie van Drenthe richting de Olympische Spelen in 2028 (die mogelijk in Nederland plaatsvinden), is om sport in de volle breedte voor héél Drenthe naar Olympisch niveau te brengen.

Wij zien in de ruimte, de natuur en het uitgestrekte netwerk van fiets- en wandelpaden een unieke kans voor Drenthe om uit te groeien tot dé sportprovincie. Hiervoor introduceren wij een nieuw landschapstype: het sportlandschap. Het sportlandschap wordt gekarakteriseerd door vijf grote ‘beweegparken’ die in verbinding met elkaar staan via routenetwerken. Wij willen samen met gemeenten deze beweegparken ontwikkelen rondom vijf A-sporten: wielrennen, atletiek, motorsport, outdoor & duursport en hippische sport. De parken worden gesitueerd bij de steden.

4.7 Duurzame energievoorziening en CO₂-reductie

Klimaat- en energiedoelstellingen

Wij zetten in op een overgang naar een duurzame-energiehuishouding. Dit is mede ingegeven door veranderingen in het klimaat en het schaarser worden van fossiele brandstoffen. Wij willen een energieuishouding die betrouwbaar is, een minimum aan broeikasgassen uitstoot en betaalbaar is. Wij streven tot 2020 naar een reductie van 30% van de CO₂-uitstoot ten opzichte van 1990. In 2020 moet het aandeel hernieuwbare energiebronnen zijn gestegen tot 20%. Ook streven we naar een verhoging van de energie-efficiënte met 2% per jaar (nu 1%). Wij stimuleren de productie van energie uit bodem en biomassa en zetten in op het realiseren van 60 megawatt aan windenergie in 2020.

De aanpak van het energievraagstuk vraagt, net als de aanpak van het klimaatvraagstuk, om een integrale benadering. De drie noordelijke provincies geven uitvoering aan het Energieakkoord Noord-Nederland. In landelijk verband werken we mee aan de uitvoering van het landelijke Klimaat- en energieakkoord. De samenwerkingsorganisatie Energy Valley bundelt de inspanningen van de

provincie en andere publieke en private partijen gericht op het creëren van een duurzame-energie-economie. In Zuidoost-Drenthe zetten we samen met de gemeenten Emmen en Coevorden een Energiebureau op, dat alle energiegerelateerde initiatieven in het gebied zal coördineren.

Decentrale energieopwekking en infrastructuur

Een belangrijk onderdeel van de gewenste overgang is het bieden van voldoende mogelijkheden voor decentrale opwekking van duurzame energie. Ook bevorderen we de bouw van energieneutrale en/of energieproducerende gebouwen en woningen. Het ideaalplaatje is dat een bedrijf, bedrijventerrein, woning, kantoor, wijk, dorp of stad haar eigen energie opwekt, met het openbare net als terugvaloptie. Daarbij is een intensieve samenwerking nodig tussen provincie, andere overheden, private en particuliere partijen. Er zal vaker sprake zijn van maatwerkoplossingen, onder andere doordat decentrale energieopwekking om meer afstemming vraagt tussen vraag en aanbod. Zo is op dit moment een robuustere electriciteitsinfrastructuur gewenst in Zuidoost-Drenthe (kaart 8, Energie-infrastructuur). Samen met de netbeheerders en rijkspartners blijven wij ons inzetten voor een toereikende energie-infrastructuur, met voldoende mogelijkheden voor het invoeren van groen gas.

'Grounds for Change'

Wij handelen vanuit de 'Grounds for Change-filosofie'. Omdat duurzame-energiesystemen om meer ruimte vragen en meer zichtbaar zijn in het landschap, vraagt dit om een nieuwe kijk op de toepassing ervan. In de 'Grounds for Change-filosofie' staat het besef centraal dat onze samenleving moet wennen aan moderne landschappen (die ontstaan door het toepassen van bijvoorbeeld windenergie) en aan een intensiever gebruik van de ondergrond. Dit gewenningsproces gaat gepaard met de nodige weerstand in de samenleving. Wij kiezen daarom voor zorgvuldige landschappelijke inpassing, heldere communicatie en informatieverstrekking en transparante besluitvorming.

Energie en ruimtelijke ontwikkelingen

Bij de ruimtelijke inrichting van onze provincie is het bereiken van de energiedoelstellingen een van de leidende principes. Vooral als het gaat om bedrijventerreinen en woningbouw. In de regionale afstemming over bedrijventerreinen wordt het thema integraal meegenomen. Bij woningbouw en energiebesparing in de bebouwde omgeving, gelden de afspraken die zijn gemaakt in het kader van het energieakkoord tussen Noord-Nederland en de rijksoverheid (het '100.000 woningenplan').

Het toepassen van kleinschalige installaties voor de productie van duurzame energie binnen de bebouwde kom, valt onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten. Toepassing van kleinschalige installaties daarbuiten zijn toegestaan, voorzover ze passen in het landschap.

Grootschalige energiesystemen moeten in onze optiek geconcentreerd worden op daarvoor aangewezen locaties, bijvoorbeeld op de bedrijventerreinen Bargermeer in Emmen, Europark in Coevorden en nabij Essent Milieu in Wijster. Op deze terreinen zien we ook kansen om energieproducenten en -consumenten aan elkaar te koppelen (energiecascadering). De genoemde terreinen zijn daarom als energietransitieparken (ETP) aangeduid (kaart 1, Visie 2020).

~~Bij het realiseren van duurzame energieprojecten vinden wij het van belang dat procedures geen onnodige vertraging oplopen. Bijvoorbeeld bij de inpassing van windmolens, het realiseren van transportnetten en bij het gebruik van de diepe ondergrond.~~

Windenergie

~~Wij willen in 2020 minstens 60 MW (megawatt) vermogen aan windenergie geoperationaliseerd hebben. Dit is inclusief de 15 MW die op en nabij het Europark in Coevorden in voorbereiding is. Deze doelstelling willen wij halen door een windturbinepark te ontwikkelen. Omdat het landschap van de~~

~~gemeenten Emmen en Coevorden zich er het best voor leent, wordt in dit gebied gezocht naar een geschikte locatie voor een dergelijk windpark. De toepassing van grote windmolens buiten het te ontwikkelen windturbinepark sluiten wij uit.~~

Wij streven naar een opgesteld windenergievermogen van maximaal 200 MW in 2020. Omdat de maat en de schaal van het landschap van een groot deel van de gemeenten Emmen en Coevorden, en van het oostelijke veenkoloniale gebied, zich er het beste voor leent, kan in dit gebied worden gezocht naar geschikte locaties voor windturbineparken (zie kaart 8a “Zoeklocatie grootschalige Windenergie”). Buiten het aangegeven gebied sluiten wij de toepassing van windenergie uit, met uitzondering van de opstelling van kleine windenergie-installaties binnen het bebouwde gebied (niet zijnde buitengebied), passend bij de bestaande bebouwings- en/of beplantingshoogte. Dergelijke kleine installaties achten wij van gemeentelijk belang.

Aan de toepassing van windenergie geven wij de volgende randvoorwaarden en criteria mee:

- **Het vermogen van een windmolen dient ten minste 3 MW te bedragen;**
- **Solitaire windmolens zijn niet toegestaan. Molens dienen ten minste in een cluster van 5 te worden gerealiseerd;**
- **Windmolens worden in LOFAR zone 1 uitgesloten en mogen in LOFAR zone 2 het LOFAR-project niet hinderen;**
- **Er dient rekening te worden gehouden met laagvliegroutes;**
- **Er dient aan de natuur- en milieuwetgeving worden voldaan (o.a. Natura-2000, rode lijstsoorten, geluid, veiligheid);**
- **En de kernkwaliteiten dienen zoveel als mogelijk behouden te blijven.**

Naast bovenstaande randvoorwaarden en criteria gericht op de omvang en de locatie van windturbines stellen wij ook eisen aan de wijze waarop windenergieprojecten ontwikkeld moeten worden. Geïnspireerd op ervaringen in Denemarken, streven wij naar een coöperatievorm waarin bewoners participeren. Ook zien wij de ontwikkeling van windenergieprojecten door de landbouwsector als een kansrijke tweede tak.

Energie uit biomassa

Wij stimuleren energieopwekking uit biomassa. Grootschalige bio-energiecentrales vestigen zich bij voorkeur op goed bereikbare bedrijventerreinen met mogelijkheden voor de energie-infrastructuur en afnamemogelijkheden van vrijkomende warmte. Daarbij kan gedacht worden aan de Energietransitieparken (kaart 1, Visie 2020). Voor de vestiging van kleinschalige mestvergistingsinstallaties bij veehouderijbedrijven hanteren wij het ‘Beleidskader co-vergisting’.

De productie van energie uit biomassa koppelen wij aan ons streven naar een ‘bio-based economy’. Dat is een economie waarin bedrijven non-food toepassingen, zoals brandstoffen, chemicaliën, medicijnen en energie, vervaardigen uit groene grondstoffen. Daarbij denken wij ook aan het koppelen van landbouwbedrijven aan bedrijven op Energietransitieparken.

Bodemenergie

De Drentse ondergrond biedt veel potentie voor het leveren van aardwarmte en voor warmte-koude-opslag (WKO). Daarnaast kan in de diepe ondergrond energie worden opgeslagen, bijvoorbeeld in de vorm van aardgas of perslucht. Wij hebben de gebruikspotentie van de Drentse diepe ondergrond en de geschiktheid van de ondergrond voor de toepassing van WKO in kaart gebracht (zie figuur Mogelijkheden benutten ondergrond). De verwachting is dat het gebruik van de ondergrond voor allerlei energietoepassingen in de nabije toekomst substantieel zal toenemen. Dit vraagt om meer

afstemming. We willen voorkomen dat functies elkaar in de weg gaan zitten. Ook is er een balans nodig tussen enerzijds het gebruik van de ondergrond en anderzijds het beschermen van de aanwezige kwaliteiten onder- en bovengronds. Als vervolg op deze Omgevingsvisie werken we de keuzes ten aanzien van het gebruik van de ondergrond en de mogelijkheden voor de opslag van CO₂ verder uit (uitwerking voor het gebruik van de ondergrond, inclusief plan-m.e.r.). Opslag van afval in de ondergrond sluiten wij uit.

We stimuleren het gebruik van geothermie en WKO. Ook bekijken we of aardwarmte toegepast kan worden in de glastuinbouw in Emmen. Daarbij zijn wij bereid ook zelf te investeren. Voor een versnelde groei van WKO-systemen zetten we in op drie aangrijpingspunten (in lijn met het advies van de landelijke Taskforce WKO). We stimuleren de marktvraag, bevorderen de marktwerking en zorgen voor een helder en duidelijk beleidskader. We stellen de gemeenten in de gelegenheid om masterplannen op te stellen voor locaties met veel WKO-potentie. Deze masterplannen moeten leiden tot een optimaal bodemgebruik en moeten negatieve interferentie (storing) tussen WKO-systemen voorkomen. Wij hebben de intentie om op basis van een masterplan een parapluvergunning af te geven zodat nieuwe WKO-systemen snel kunnen worden gerealiseerd. De beleidsregels voor de toepassing van WKO zijn opgenomen in de Provinciale Omgevingsverordening.

Terugdringen veenoxidatie

Door ontwatering en grondgebruik verdwijnen de veengronden in Drenthe geleidelijk. De afgelopen decennia is het aantal hectare veengrond in de provincie afgenomen van 54.000 ha naar 33.000 ha. Deze veenoxidatie gaat gepaard met een uitstoot van ongeveer 900 kiloton CO₂ per jaar. Dit is circa 20% van de totale Drentse uitstoot. Wij onderzoeken welke mogelijkheden er zijn om verdere afbraak van het veen tegen te gaan. Wellicht kunnen we dit combineren met het behalen van doelen op het gebied van landbouw, natuur en water.

Planologische reservering aardgas- en olievelden

Vooralsnog zijn wij sterk aangewezen op fossiele brandstoffen. Kortgeleden is het westelijk deel van het olieveld Schoonebeek zelfs heropend. Wij gaan er vanuit dat op termijn ook in het oostelijk deel weer olie gewonnen gaat worden. In het gehele olieveld staan we daarom geen nieuwe ontwikkelingen toe die het winnen van olie kunnen belemmeren. Daarom moeten de ruimtelijke reserveringen in de bestemmingsplannen worden vastgehouden. Wij staan positief tegenover initiatieven om met nieuwe technieken het resterende aardgas in de uitgeproduceerde gasvelden te winnen.

4.8 Ontgrondingen

Op basis van de Ontgrondingenwet is het provinciaal bestuur het bevoegd gezag voor het verlenen van vergunningen voor zowel diepe zandwinningen als functionele ontgrondingen. Bij het verlenen van de vergunningen hanteren we de integrale doelstellingen van het omgevingsbeleid.

In de Provinciale Omgevingsverordening hebben wij een aantal vrijstellingen benoemd. Voor alle vrijgestelde ontgrondingen waarbij minimaal 10.000 m³ of meer bodemmateriaal wordt afgevoerd of in depot wordt gezet, geldt een meldingsplicht.

Zandwinning

Er blijft een continue vraag naar zand in Drenthe. De winning van zand heeft echter geleid tot een versnipperd ruimtebeslag van vele honderden hectares. Ook heeft zandwinning vaak negatieve gevolgen voor de landschappelijke kwaliteit. Om de eigen Drentse behoefte in bouwgrondstoffen veilig

te stellen, maar ook om het landschap zo veel mogelijk te ontzien, is regie op zandwinning nodig. Wij willen de winningen beperken tot wat noodzakelijk is.

We willen uitsluitend zandwinning mogelijk maken om te voorzien in de feitelijke behoefte aan beton- en metselzand en ophoogzand. De zandwinning willen we zo veel mogelijk concentreren in een beperkt aantal zandwinplaatsen, verspreid over de provincie. Wij geven de voorkeur aan het uitbreiden van de bestaande centrale zandwinplaatsen boven het ontwikkelen van nieuwe winplaatsen. Wij werken alleen mee aan nieuwe zandwinningen wanneer die multifunctioneel zijn en ruimtelijke kwaliteit hebben. ~~Na 1 januari 2013 willen we dat er geen zand meer in de EHS wordt gewonnen.~~ In de EHS is geen plaats voor nieuwe zandwinningen of uitbreiding van bestaande zandwinningen. Lopende vergunningen blijven geldig maar er worden vanaf heden geen nieuwe meer verstrekt of verlengd.

Bij het verlenen van vergunningen, stellen wij eisen aan de afwerking van de zandwinplaats. Bij ontgrondingen, waarbij een plas ontstaat, gaan de eisen onder andere over de oeverbelijning, de steilte van de oever en de diepte. Bij zandwinningen moet van tevoren het toekomstige gebruik of de bestemming worden aangegeven. In de praktijk is dit niet altijd mogelijk, zoals bij zeer langdurige zandwinningen van enkele tientallen jaren. In dat geval moet de afwerking mogelijkheden bieden om de zandwinplaats in een later stadium een nuttige functie te geven.

Vrijkomende teelaarde die niet kan worden gebruikt voor andere doeleinden, kan onder voorwaarden in oude ontgrondingsputten of ontgrondingsplassen worden gebracht. Uitgesloten hiervan zijn ontgrondingsplassen in een grondwaterbeschermingsgebied, in een reservegebied voor de drinkwaterwinning of bovenstrooms in een natuurgebied dat grondwaterafhankelijk is. De kwaliteit van de teelaarde moet voldoen aan de eisen van het Besluit Bodemkwaliteit. De waarde voor arseen mag niet uitkomen boven de achtergrondwaarde. Ook mag de teelaarde de grenswaarde van fosfaatverzadiging én de waarde van 4 mg N/kg droge stof voor het in water oplosbare stikstof, niet overschrijden. Verder mag de kwaliteit van het water in de ontgrondingsplas niet significant verslechteren door het storten van de teelaarde. De waterkwaliteit moet aan de geldende kwaliteitsnormen blijven voldoen (zie hoofdstuk 6 en bijlage 6).

Ophoogzand

In afwijking van het voorgaande kunnen voor grootschalige werken, waarmee grote hoeveelheden zand zijn gemoeid, specifieke oplossingen worden gevonden. Hierbij kan 'werk met werk' worden gemaakt. Als dit niet mogelijk is, moet de zandvoorziening deel uitmaken van de besluitvorming over het zandvragende project.

Beton- en metselzand

Met het verlenen van een ontgrondingsvergunning in 2006 voor de locatie Traandijk in Echten is de provinciale doelstelling gehaald om één toekomstige zandwinning voor beton- en metselzand in Zuidwest-Drenthe mogelijk te maken. We werken niet mee aan een tweede ontgroning voor het winnen van beton- en metselzand in Zuidwest-Drenthe. Om de continuïteit in de grondstoffenvoorziening veilig te stellen, is een uitbreiding van de bestaande winput bij Gasselte mogelijk gemaakt tot uiterlijk 1 januari 2013. Na deze datum is de winning van beton- en metselzand geconcentreerd in de winplaats Traandijk in Echten en in Ellertshaar.

Zand voor de kalkzandsteenindustrie

Voor de winplaats bij Hoogersmilde, waar zand wordt gewonnen voor de kalksteenindustrie, zijn nog slechts beperkte uitbreidingsmogelijkheden. De natuurgebieden Alenburg, het Blauwe Meer en het

Leggelderveld vormen de definitieve begrenzing van deze zandwinning. Voor de toekomst zoeken wij naar een andere voorziening.

Functionele ontgrondingen

Ontgrondingen in onze provincie betreffen vaak landbouwverbetering, natuurontwikkeling, verveningen en ontgrondingen in het kader van gemeentelijke uitbreidingsplannen. Vergunningen worden verleend op basis van het algemene beleidskader van deze Omgevingsvisie, waaronder het hier geformuleerde ontgrondingenbeleid.

5. Uitwerking gebiedsopgaven

Voor enkele gebieden in Drenthe willen wij samen met onze partners integrale opgaven uitwerken. Algemeen beleid sluit in deze gebieden onvoldoende aan op de specifieke ambities en kansen. Daarnaast biedt een gebiedsgerichte uitwerking de mogelijkheid om, vanuit het provinciaal belang, de uitvoering te faciliteren.

5.1 Groningen–Assen

De Regio Groningen-Assen is het meest verstedelijkte gebied in Noord-Nederland en heeft in het rijksbeleid de status van nationaal stedelijk netwerk (Nota Ruimte). De hoofdpoging voor Groningen-Assen is in onze ogen het faciliteren van de te verwachten economische en demografische groei met een adequaat verkeer- en vervoersysteem. Dit systeem moet de bereikbaarheid garanderen van de binnensteden van Groningen en Assen en van de belangrijke woon- en werkgebieden in de regio. Daarnaast moet het de groeiende vervoersvraag opvangen. Het is hierbij onze ambitie om het gebruik van het openbaar vervoer maximaal te stimuleren. Daarnaast is het van belang om de verschillende landschapstypen binnen de as Groningen-Assen te versterken. Dit krijgt gestalte binnen het programma Regiopark. Uitgangspunt hierbij is een scherpe scheiding tussen 'rood' (woningbouw) en 'groen' (landschap en natuur).

Bij het ontwikkelen van het stedelijk netwerk houden wij vast aan ons uitgangspunt om wonen en werken te concentreren in de twee steden. Voor het Drentse deel geldt daarnaast een belangrijke woningbouwopgave voor Roden.

5.1.1 Positionering Assen in het nationaal stedelijk netwerk

Wij vinden het van belang voor Drenthe om Assen te positioneren binnen het nationaal stedelijk netwerk. Assen moet zich complementair aan Groningen kunnen ontwikkelen. Wij onderschrijven de keuze voor verdichting van de stad die in het kader van de FlorijnAs is gemaakt. Het complementaire karakter van Assen kan verder worden versterkt door het ontwikkelen van unieke en afwisselende woonmilieus. Belangrijk hierbij is de herontwikkeling van een deel van het Stadsbedrijvenpark tot woongebied, waarmee aan de noordzijde van het stadscentrum een belangrijk ontwikkelgebied ontstaat. Ook de relatie met het Nationaal Landschap Drentsche Aa is van belang.

Graag zien wij Assen-Zuid, als de zuidelijke poort van het nationaal stedelijk netwerk, een (inter)nationale uitstraling krijgen. Concepten als het TT-circuit Assen, Sensoruniverse en Energieneutraal dragen hieraan bij. Wij vinden het van belang dat Assen-Zuid kan fungeren als een strategisch draaipunt tussen het ruimtelijk-economische en het sociaal-recreatieve netwerk. In de uitwerking van het knooppunt Assen-Zuid (A28/N33) houden wij hiermee rekening.

5.1.2 Bereikbaarheid Groningen-Assen

De toenemende mobiliteit en verkeersdruk in de kop van Drenthe richting de stad Groningen biedt kansen voor een 'systeemsprong' in het openbaar vervoer. Groningen heeft een eerste stap gezet voor een regiotramnetwerk, door groen licht te geven voor een centrumlijn (Hoofdstation-Zernike). Het doortrekken van deze centrumlijn vanaf het Hoofdstation via een westelijk tracé (Martinizekenhuis, Ter Borch, Hoornse Meer) biedt kansen voor doorkoppeling via Eelde/Paterswolde en Groningen Airport Eelde. Een logische vervolgstap is deze lijn aan te laten sluiten op bestaand spoor ter hoogte van De Punt. Voor een verbinding met Assen zijn vervolgens twee scenario's denkbaar. Er kan een verbinding komen via bestaand spoor, waardoor de centrale noord-zuidverbinding verder vorm wordt

gegeven, of er wordt gekozen voor een tracé ten westen van de A28 (via Vries). Dit tracé kan worden ingevuld met een tram of met een Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-bus.

In deze denkbare ontstaat bij De Punt een interessante locatie voor een transferium. Hier komen de tram- of buslijn, het NS-spoor, twee wegverbindingen en een waterverbinding samen. De locatie is enerzijds verbonden met het (inter)nationale netwerk (A28, spoor) en anderzijds met het regionale netwerk (N34, Regiotram/HOV). Een transferium bij De Punt biedt vanwege deze strategische ligging reizigers keuzemogelijkheden in de vervoerswijze. Ook kunnen parkeervoorzieningen van Groningen Airport Eelde hier naartoe worden verplaatst. Daardoor ontstaan rond de luchthaven mogelijkheden voor nieuwe bedrijvigheid binnen het huidige ruimtebeslag. De andere functie van het transferium kan zijn het bedienen van het toeristisch-recreatieve netwerk van het Nationaal Landschap Drentsche Aa en de Hondsrug.

Het openbaar vervoer tussen Groningen en Leek/Roden wordt aantrekkelijker gemaakt door twee HOV-lijnen te versterken: Roden-Groningen en Leek-Groningen. Ook is voorzien in de mogelijkheid van een doorkoppeling tussen Roden en Leek. Op deze manier ontstaat een netwerk dat flexibel gebruikt kan worden, al naar gelang de vraag naar openbaar vervoer.

5.1.3 Positionering Assen: label 'hoofdstad'

Wij hebben Assen het label 'hoofdstad' gegeven (kaart 1, Visie 2020). Hiermee ondersteunen we de positionering van Assen als de hoofdstad van Drenthe. Assen is een historisch bestuurscentrum waarbij ontwikkelingen rond de Vaart en het nieuwe cultureel centrum (theater, CBK en bibliotheek) nieuwe openbare ruimten toevoegen aan het stadscentrum. Ook met de uitbouw van het Drents Museum en met de beoogde nieuwbouw van het Drents Archief worden nieuwe architectonische kwaliteiten aan de openbare ruimte toegevoegd (het Erfgoedkwartier).

5.1.4 Assen in relatie tot het Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa

Om de ruimtelijke kwaliteit van Assen te waarborgen, willen we samen met de gemeente komen tot een visie op Assen in relatie tot het nationaal beek- en esdorpenlandschap de Drentsche Aa. Langs de N33 en de A28 willen we het waardevolle karakter van het gebied uitdragen. In de vorm van landschapspanorama's (zie paragraaf 4.2.1) willen we de beleefbaarheid van het landschap vergroten. Ook willen we het recreatief gebruik van het nationaal landschap stimuleren.

Assen-Zuid kan ontwikkeld worden als de poort tot het Nationale Landschap Drentsche Aa. Hier kan ook station Assen Centrum voor gebruikt worden, wat naar verwachting een grotere spin-off voor de stad zelf betekent. We geven daarom de voorkeur aan alternatief Assen Centrum, onder de voorwaarde dat het stationsgebied ook wordt ontwikkeld als entree naar de stad.

5.1.5. Positionering Roden

~~Roden heeft, samen met Leek, in de Regio Groningen-Assen een schragende functie voor wonen en werken.~~ Wij bieden ruimte voor het realiseren van de intergemeentelijke structuurvisie (IGS) Leek-Roden (kaart 1, Visie 2020). Deze visie brengt samenhang aan in vooral het wonen, het werken, de bereikbaarheid en de ontwikkeling van natuur en landschap. Deze visie biedt Roden de mogelijkheid zich te blijven ontwikkelen als woon- en werkgemeente met een goede bereikbaarheid, ook per openbaar vervoer.

Onze inbreng in het proces van de IGS Leek – Roden is erop gericht de woonopgave mogelijk te maken binnen de kaders van de kernkwaliteiten en de actualiteit van de woningmarkt. Op

basis van een zorgvuldige en gedragen inschatting van de woonbehoefte maken wij integrale afspraken over:

- **de fasering van de woonopgave;**
- **de bijbehorende infrastructurele en openbaar vervoersontsluiting;**
- **de inpassing van de woonopgave en infrastructuur in het landschap en de cultuurhistorische structuren.**

Door de samenwerking met Leek ontstaan meer mogelijkheden om Roden verder te positioneren als centrum voor kennisintensieve bedrijvigheid, zoals in de sector life sciences. Het technologiepark Roden vormt in zijn nieuwe setting een aantrekkelijk vestigingsmilieu voor bedrijven.

5.1.6. Ontwikkeling Groningen Airport Eelde

In de Luchtvaartnota van het Rijk is Groningen Airport Eelde (GAE) aangewezen als luchthaven van nationale betekenis heeft daarin de ruimte zich verder te ontwikkelen als luchthaven die bijdraagt aan de internationale bereikbaarheid van met name Noord-Nederland.

Wij zien de ontwikkeling van Groningen Airport Eelde als een belangrijke bijdrage aan de versterking van de ruimtelijk-economische structuur van het stedelijk netwerk Groningen-Assen. Een sterke luchthaven verbindt de regio beter met internationale en intercontinentale netwerken. Bovendien draagt de luchthaven bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat. De verlenging van de start- en landingsbaan zal er toe leiden dat de positie van de luchthaven verder wordt versterkt.

Wij vinden het van belang dat de ontwikkeling van Groningen Airport Eelde gepaard gaat met zo min mogelijk overlast en milieuschade. Wij ondersteunen dan ook de ambitie van Groningen Airport Eelde om zich te ontwikkelen tot duurzame groene luchthaven en voorloper te worden op het ontwikkelen en toepassen van duurzame innovaties in de luchtvaart.

Wij vinden eveneens dat de ontwikkeling van de luchthaven goed ruimtelijk dient te worden ingepast, waarbij het gehele gebied duurzaam en kwalitatief hoogwaardig wordt ingericht. Voor dit gebied ontwikkelen we in samenwerking met de luchthaven en andere belanghebbenden (waaronder de provincie Groningen) een integrale en samenhangende ontwikkelingsvisie. Wij leggen hierbij een relatie met de hierboven geschetste ontwikkelingen rond Regiotram en De Punt.

5.2 De Drentse Zuidas

De Drentse Zuidas is strategisch gunstig gelegen als onderdeel van een internationale transportverbinding die loopt vanaf de Randstad, via Zwolle, richting Duitsland en Noordoost-Europa. Dit biedt de nodige ontwikkelingskansen voor de regio. De vier stedelijke kernen binnen de Zuidas kennen een vergelijkbare economische structuur, met industrie en logistiek als belangrijke economische ontwikkelingssectoren. Ook hebben ze een aantal vergelijkbare sociaal- en ruimtelijk-economische opgaven. Deze regio heeft enerzijds een gevarieerd en groen landschap met veel ruimte en mogelijkheden voor ontspanning, toerisme en recreatie; anderzijds telt het vier stedelijke kernen met een vrij compleet aanbod van winkels, horeca en cultuur. Ook deze combinatie biedt veel kansen. Er zijn dus volop mogelijkheden om diverse onderwerpen op regionaal niveau in samenhang op te pakken.

5.2.1 Positionering Drentse Zuidas

Wij vinden het van belang om de Drentse Zuidas te positioneren als industriële en logistieke as en als logistieke hotspot. De regio moet een logische plaats gaan innemen binnen het nationale en trans-Europese vervoersnetwerk. We vinden het bovendien van belang dat de economische structuur van de regio duurzaam wordt versterkt. Het is daarbij onder meer nodig om goede **sociaal-economische** relaties en netwerken te vormen met omliggende regio's als Zwolle-Kampen, Twente en de Duitse Ems-as. Wij zien bovendien volop mogelijkheden voor initiatieven op het gebied van duurzame energie. Deze initiatieven kunnen zowel bijdragen aan de concurrentiepositie als aan het imago van de regio.

Wij willen het ruimtelijk-economisch profiel van de Zuidas verder versterken langs vier sporen:

- Innovatie, kennis- en arbeidsmarktontwikkeling en (grensoverschrijdende) netwerkvorming.
- Vestigingsmogelijkheden en bereikbaarheid.
- Regionale profilering en marketing.
- Duurzame energieopwekking.

Binnen de Zuidas hebben we voor de steden een aantal specifieke aspecten en ambities opgenomen. Voor het gebied Zuidoost hebben we als onderdeel van de Zuidas nog een aantal aanvullende ambities.

5.2.2 Meppel

Voor Meppel spelen twee specifieke uitdagende ontwikkelingen en kansen. Ten eerste is Meppel de enige plaats in Drenthe met ruimte voor watergebonden bedrijvigheid. Meppel beschikt over de grootste binnenvaartcontainerterminal van Noord-Nederland. Daarnaast is Meppel de logische schakel voor netwerkvorming met de regio Zwolle-Kampen.

Positionering Meppel: label 'waterpoort'

De Meppeler binnenstad wordt door zijn kleinschaligheid hoog gewaardeerd. Meppel wil deze kwaliteit versterken door een herkenbare pleinenreeks te maken, waarbij ieder binnenstadsplein een eigen vormgeving en inrichting krijgt. Daarnaast is Meppel rijk aan water- en groenstructuren en historische linten die de verbindingen vormen tussen plekken en pleinen. Ook wil Meppel haar historisch bijzonder theater Ogterop meer betrekken in het culturele leven van de binnenstad. **Door deze ingrepen versterkt Meppel haar bovenlokale functie.** De entrees aan de noord- en oostzijde van de binnenstad vragen bijzondere aandacht, zodat woonwijken goed aansluiten.

Meppel heeft van ons het label 'waterpoort' gekregen (kaart 1, Visie 2020). Hiermee ondersteunen we de betekenis van Meppel als poort tot Drenthe en als kleinschalige stad aan en rond het water. Meppel legt de focus op het uitbreiden van de rol voor de beroeps- en recreatievaart. **In samenwerking met Meppel willen we de functie van Meppel als multimodaal knooppunt voor de overslag van containers en bulkgoederen verder versterken. Het accent ligt daarbij op water en weg.**

Versterken van de culturele infrastructuur van Meppel

Met Meppel sluiten we een culturele alliantie voor het versterken van de culturele infrastructuur. We leggen gezamenlijke ambities vast en er komt een uitvoeringsplan voor de komende jaren.

5.2.3. Hoogeveen

Voor Hoogeveen spelen twee specifieke uitdagende ontwikkelingen en kansen. Hoogeveen is ten eerste strategisch gelegen op het draaipunt van de dynamiek van de (inter)nationale verbindingssassen A28 en A37. Dit maakt Hoogeveen letterlijk een logistiek centrum voor

wegtransport. Verder ontwikkelt Hoogeveen het eerste klimaatneutrale bedrijventerrein van Drenthe, in combinatie met een Kenniscentrum Duurzaamheid.

Hoogeveen heeft een eigenstandige functie in de Drentse Zuidas. Hoogeveen bedient het omliggende landelijk gebied met voorzieningen, werkgelegenheid en recreatieve mogelijkheden.

Positionering Hoogeveen: label 'centrum'

Met de ontwikkelingsvisie 'Aangenaam anders' versterkt Hoogeveen de woon- en verblijfsfunctie van het stadscentrum. Door routes te creëren (pleinen, doorsteken en groenstructuren), maakt Hoogeveen zijn verleden weer zichtbaar en wordt de eenvormigheid van het centrum doorbroken. Op een aantal plekken wordt water weer een drager van de openbare ruimte. Met de voltooiing van de centrumring is de routing naar de nieuwe parkeerlocaties duidelijker. Daarmee creëert Hoogeveen een aantrekkelijk woon- en verblijfsklimaat.

Hoogeveen heeft van ons het label 'centrum' gekregen (kaart 1, Visie 2020). Hiermee ondersteunen we de positionering van Hoogeveen als stad met een attractief centrum, waar inwoners, mensen uit de regio, maar ook toeristen graag een dag willen doorbrengen.

Bijzondere woonvormen

Wij zien mogelijkheden om de positie van Hoogeveen te versterken door het realiseren van specifieke, unieke woonmilieus, geënt op de gebiedskarakteristieken.

Versterken van de culturele infrastructuur van Hoogeveen

Met Hoogeveen sluiten wij een culturele alliantie voor het versterken van de culturele infrastructuur. Dit wordt vastgelegd in gezamenlijke ambities en een uitvoeringsplan.

5.2.4 Zuidoost-Drenthe

Binnen de Zuidas kent het gebied Zuidoost (Emmen-Coevorden) enkele uitdagende ontwikkelingen en kansen. Ten eerste krijgt Zuidoost-Drenthe te maken met een verschuiving in de samenstelling van de bevolking. Het aantal inwoners gaat minder groeien of zelfs dalen, wat ook gevolgen heeft voor het aantal huishoudens. Ten tweede biedt Zuidoost-Drenthe op Drentse schaal de beste mogelijkheden voor ontwikkelingen op het gebied van duurzame energie. Verder heeft Zuidoost-Drenthe potentie voor het verder ontwikkelen van de glastuinbouwsector. Het streven is versterking, kwaliteitsverbetering, innovatie en verduurzaming van de glastuinbouwketen. Tot slot staat Zuidoost-Drenthe dankzij het Regiospecifiek Pakket Zuiderzeelijn aan de vooravond van een duurzame versterking van de ruimtelijk-economische structuur en een betere bereikbaarheid. Er komen middelen vrij voor de centrumontwikkeling van Emmen en Coevorden, het verplaatsen van het Dierenpark Emmen en het ontwikkelen van de spoorverbinding met Zwolle en Twente.

Onze focus ligt op de demografische ontwikkeling en de werkgelegenheid. We willen dat het vestigingsklimaat voor wonen en werken wordt geoptimaliseerd, dat de bereikbaarheid van voorzieningen voor de inwoners gewaarborgd blijft en dat het gebied een voortrekkersrol gaat spelen op het gebied van klimaat en energie.

Krimp als kans

Samen met de gemeenten Aa en Hunze, Borger-Odoorn, Emmen, Coevorden en Westerveld zijn we een project gestart met als doel de effecten van de demografische ontwikkelingen in beeld te brengen. Aan de hand daarvan kunnen we een beleidsstrategie ontwikkelen. Het onderwerp vraagt om integrale keuzes voor ruimtelijke opgaven vanuit de thema's wonen, leefbaarheid (inclusief

voorzieningen), bereikbaarheid en arbeid. Bundeling is hierbij een themaoverstijgende doelstelling en ook het uitgangspunt voor de strategie. Uitgaan van krimp leidt tot andere keuzes, die ook consequenties hebben voor de kernenstructuur (zie paragraaf 4.3.1).

Klimaat en Energie

Wij willen Zuidoost-Drenthe een voortrekkersrol laten spelen bij het ontwikkelen, produceren en toepassen van duurzame energie. Voorbeeldprojecten zijn het benutten van aardwarmte voor de glastuinbouwgebieden in Erica en Klazienaveen en het ontwikkelen van lokale energienetwerken tussen producenten en consumenten op de bedrijventerreinen Bargermeer en Europark. Om kansen te kunnen benutten, wordt een Energiebureau Zuidoost-Drenthe opgericht. Provincie en de gemeenten Emmen en Coevorden investeren op deze wijze, samen met betrokken private partijen, in de uitvoering op projectniveau.

In onze provincie biedt de regio Zuidoost-Drenthe de beste mogelijkheden voor energiemaatregelen. Dit heeft ten eerste te maken met natuurlijke omstandigheden: er is aardgas, aardolie en aardwarmte. Verder kent het gebied relevante functies, namelijk glastuinbouw en grootschalige landbouw in een open landschap. Ook zijn er twee grote industriële complexen met relatief veel basisindustrie (Bargermeer in Emmen en Europark in Coevorden).

De industrieterreinen Bargermeer en Europark zijn aangemerkt als energietransitiepark (ETP). Hier wordt de omslag gemaakt naar het gebruik van duurzame energie. Deze gezamenlijke aanpak van het energievraagstuk moet, in combinatie met parkmanagement, leiden tot lagere bedrijfskosten. Dit kan ook een positieve vestigingsvoorwaarde worden. In de aanpak kan ook het 'cascaderen' van water en energie meegenomen worden. Hieronder verstaan we het gebruiken en hergebruiken van water en energie, waarbij de functie of activiteit die de hoogste kwaliteit vraagt, voorop wordt gesteld.

Positionering Emmen: label 'vermaak'

Emmen creëert met de verplaatsing van het Dierenpark Emmen ruimte om de (functionele) samenhang in het centrum te versterken en de Hoofdstraat te herontwikkelen. Het stadscentrum wordt met een nieuw plein verbonden met het Dierenpark en het nieuwe theater. De 'verlaten' locatie van het Dierenpark (de oostzijde van het centrum) krijgt een passende invulling. De uitgangspunten hierbij zijn om het groen en openbare karakter te handhaven. Hierdoor ontwikkelt deze zijde van het stadscentrum een geheel nieuwe identiteit, die zeer attractief is.

Wij hebben Emmen het label 'vermaak' gegeven (kaart 1, Visie 2020). Hiermee ondersteunen we de positionering van Emmen als belangrijke stad op het gebied van grootschalig vermaak (dierenpark, theater, sport en dergelijke).

Positionering Coevorden: label 'vesting'

Coevorden is volop bezig met het uitvoeren van het centrumplan. Dit plan laat de historie weer tot leven komen, onder andere door upgradering van het Stedelijk Museum. Markt en haven vormen straks het kloppend hart van deze historische vestingstad. Behalve aan het stadscentrum wordt ook gewerkt aan de ontwikkeling van het stationsgebied. Als het rangeeremplacement wordt verplaatst, ontstaat ruimte om de omgeving van het station als een tweede pool te ontwikkelen.

Coevorden heeft van ons de label 'vesting' gekregen (kaart 1, Visie 2020). Hiermee ondersteunen we de positionering van Coevorden als historische vestingstad.

Versterken van de werkgelegenheid

Het arbeidspotentieel in Zuidoost-Drenthe is relatief laaggeschoold. In dit gebied is de maakindustrie een belangrijke werkgever. De spin-off van deze sector voor de lokale economie is groot: de industrie is de drijvende kracht achter de groei van de dienstverlening. De ontwikkeling van deze sector wordt onder meer belemmerd door een tekort aan hoger geschoolde arbeidskrachten.

Voor het versterken van de werkgelegenheid richten we ons op een ketenbenadering van werk, onderwijs en kennisinfrastructuur. Daarnaast investeren we in werklocaties, fysieke infrastructuur en ICT-infrastructuur. Onderwijsinstellingen zien wij bij voorkeur doorgroeien tot echte kennisinstellingen met een innovatief karakter. Samen met de betrokken partijen willen wij ons inzetten voor het verder verbeteren van de verbinding tussen onderwijsinstellingen en bedrijfsleven.

Wij willen de sectoren met een relatief grote behoefte aan lagergeschoold personeel de ruimte bieden zich te ontwikkelen. De aandacht gaat hierbij, naast industrie en logistiek, voornamelijk uit naar recreatie en toerisme en zorg en welzijn.

Om het arbeidspotentieel aan hoger opgeleiden te versterken, streven wij naar netwerkvorming met regio's met onderwijsinstellingen voor hbo en wo (Twente, Zwolle en Groningen). Daarnaast zien wij kansen in het aantrekkelijker maken van Zuidoost-Drenthe voor deze doelgroep. Dit kan bijvoorbeeld door het realiseren van specifieke woonmilieus en door een beter aanbod aan stedelijke en recreatieve voorzieningen.

Versterken van de bereikbaarheid

Essentieel voor een gunstig vestigingsklimaat van Zuidoost-Drenthe is een optimale bereikbaarheid. Om de internationale verbinding te versterken, maken wij ons sterk voor verbeterde aansluiting op het Duitse hoofdwegennet en de mogelijkheid voor personen- **en goederenvervoer** per spoor. **Dit doen wij onder meer om de positie van Emmen-Coevorden als logistieke draaischijf te versterken.**

Voor het versterken van de interne bereikbaarheid en een betere verbinding met de regio's Zwolle en Twente, zetten wij vooral in op het verbeteren van het spoor. De stedelijke ontsluiting van Emmen is niet optimaal. Wij willen met Emmen en Coevorden nadere afspraken maken over het verbeteren van de bereikbaarheid van deze steden. Ons uitgangspunt daarbij is dat de netwerken voor auto, openbaar vervoer en fiets samen moeten komen in een duurzaam mobiliteitsconcept.

Daarnaast zetten wij ons in voor een betere aansluiting op (inter)nationale ICT-netwerken en netwerken voor energie.

Recreatieve ontwikkeling

Emmen beschikt met het Dierenpark over een nationale recreatieve publiekstrekker. De verplaatsing van het Dierenpark biedt kansen voor de kwalitatieve ontwikkeling van het centrum van Emmen. We zien graag dat bij de ontwikkeling van het nieuwe Dierenpark de verbinding met het centrum van Emmen gewaarborgd blijft. Er moet een impuls ontstaan voor de (kwalitatieve) ontwikkeling van verdere (verblijfs)recreatie in het gebied.

De steden Emmen en Coevorden en de landelijke omgeving zijn complementair aan elkaar. De steden dragen met hun variatie aan cultuur, horeca, detailhandel en dagrecreatieve mogelijkheden bij aan het bruisende karakter van Zuidoost-Drenthe. De landelijke omgeving met haar natuur, landschap en cultuurhistorie vormt de rustieke en ontspannen tegenhanger. De verblijfsrecreatie in Zuidoost-Drenthe verdient naar onze mening een kwalitatieve impuls. Het aanbod aan moderne verblijfsrecreatie is beperkt, evenals het aanbod aan slechtweervoorzieningen. Om deze reden is

Zuidoost-Drenthe aangewezen als toeristisch-recreatief ontwikkelgebied. Hier is ruimte voor nieuwe voorzieningen die een toegevoegde waarde vormen voor het totale aanbod in de regio.

5.3 Hondsrug

De gebiedsopgave voor de Hondsrug, de zandrug die zich uitstrekt van Emmen tot de stad Groningen, is anders van aard dan die in de Zuidas en Groningen-Assen. Bij de opgave voor de Hondsrug gaat het vooral om het benutten en ontwikkelen van de vele kernkwaliteiten, in samenhang met ruimtelijk-economische functies. Daarbij focussen wij ons op functies die passen bij en gebruik maken van de kwaliteiten van de Hondsrug, zoals recreatie en toerisme en wonen.

5.3.1 Karakteristiek van de Hondrug

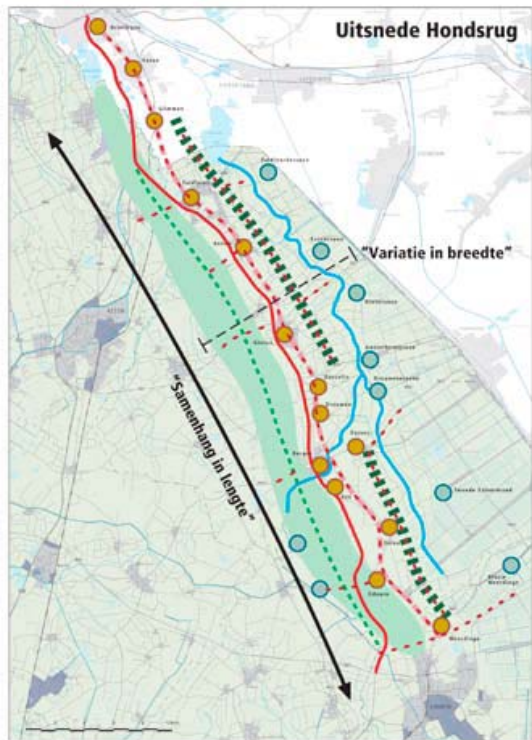
De Hondsrug is een markant en dominerend onderdeel van het Drents Plateau. Het landschappelijk contrast met het naastgelegen Hunzedal is beeldbepalend. Door de hogere ligging van de Hondsrug heeft de infrastructuur, het wonen en het werken zich van oudsher op een gebiedseigen wijze ontwikkeld. Er zijn daardoor hoogwaardige cultuurhistorische, landschappelijke en archeologische waarden ontstaan. Kenmerk van de Hondsrug is het contrast in oost-westrichting en de samenhang (eenduidigheid) in noord-zuidrichting. Deze samenhang is kwetsbaar voor aantasting, omdat het gaat om een groot gebied, over meerdere beheersgrenzen.

5.3.2 Identiteit van de Hondsrug

Wij vinden de identiteit van de Hondsrug waardevol en willen deze versterken. Wij willen daartoe samen met de betreffende gemeenten en de andere organisaties met verantwoordelijkheden in het gebied een integraal gebiedsperspectief voor de Hondsrug ontwikkelen. Het belangrijkste doel is een zorgvuldige profilering en ontwikkeling van de Hondsrug, waarbij de bijzondere kwaliteiten drager zijn voor de economische en ruimtelijke ontwikkeling. We volgen hierbij de volgende sporen:

- Het versterken van de landschappelijke samenhang in de lengterichting, waarbij we streven naar eenduidigheid (zie figuur Uitsnede Hondsrug). De beleefbaarheid van de Hondsrug vanaf de N34 maakt hier ook deel van uit.
- Het versterken van het contrast in de oost-westrichting. Doorkijkjes van de N34 richting de Veenkoloniën zijn daarbij typerend voor de Hondsrug.
- Het behouden van de karakteristiek van het esdorpenlandschap. Dit uit zich in de zichtbare ruimtelijke samenhang tussen esdorp en es, waarbij de esdorpen en essen als een keten op de Hondsrug liggen. We houden daarbij zorgvuldig vast aan de ruimtelijke opzet van de esdorpen.
- Het benadrukken van het lineaire patroon van prehistorische relicten die samenhangen met de prehistorische route over de Hondsrug.

Figuur Uitsnede Hondsrug

5.3.3 Ruimtelijke kwaliteit gekoppeld aan economische ontwikkeling

De inspanningen om de identiteit van de Hondsrug te versterken, moeten vooral de recreatief-toeristische betekenis van de Hondsrug ondersteunen. We zien kansen om thematisch-recreatieve verbindingen te maken die bijvoorbeeld cultuurhistorische plekken verbinden (vanuit het Hunebedcentrum). Ook zien we mogelijkheden voor meer sportief-recreatieve invullingen, zoals het versterken van de betekenis als ATB-fietsgebied. Specifieke (kleinschalige) verblijfsrecreatie past ook prima bij de Hondsrug. Bijzondere woonvormen zijn ook mogelijk, als ze de kwaliteit van het gebied versterken.

Bij de integrale gebiedsvisie voor de Hondsrug worden de volgende bestaande programma-onderdelen betrokken:

Hondsrugspoor

~~Dit project richt zich op het in samenhang ontsluiten van de vele verhalen die in de Hondsrug besloten liggen voor Drenten en toeristen. Hiermee wordt op creatieve wijze de cultuurhistorische en geologische waarde van de Hondsrug geprofileerd. Belangrijke ankerpunten (zoals publiekstrekkers, musea, artefacten en monumenten) worden opgenomen in thematische routes die de historische rijkdom van het gebied laten zien.~~

Hondsrug

Het Hondsrug Geopark

Met dit project streven we **Wij streven** naar de aanwijzing van de Hondsrug als eerste UNESCO European Geopark **van Nederland**. Deze status biedt kansen voor het behouden en ontwikkelen van de aardkundige en cultuurhistorische waarden, voor toeristisch-recreatieve voorzieningen en voor netwerkvorming. Voorbeelden in het buitenland laten zien dat een Geopark een positieve invloed heeft op de ontwikkeling en profilering van de regio.

Het project richt zich op het in samenhang ontsluiten van de vele verhalen die in de Hondsrug besloten liggen voor Drenten en toeristen. Hiermee wordt op creatieve wijze de cultuurhistorische en geologische waarde van de Hondsrug geprofileerd. Belangrijke ankerpunten (zoals publiekstrekkingen, musea, geologische objecten, artefacten en monumenten) worden opgenomen in thematische routes die de historische rijkdom van het gebied laten zien. Het project is daarmee ook een voorbeeld van een regionaal beeldverhaal.

Kunstproject N34

Wij ontwikkelen een kunstproject voor de N34 van Zuidlaren naar Coevorden. Onderwerp van het kunstproject is de weg zelf, in relatie tot het landschap. Het thema voor het project is de ontwikkeling van productie- naar consumptielandschap.

6. Regionaal Waterplan

6.1 Inleiding

6.1.1 Provinciaal belang regionaal waterplan

In dit hoofdstuk beschrijven we hoe we invulling geven aan onze ambitie om te komen tot een robuust en klimaatbestendig watersysteem (zie ook paragraaf 4.3.2). Dit hoofdstuk vormt ook het regionaal waterplan op grond van de Waterwet.

In dit regionaal waterplan formuleren we onze strategische doelen voor het regionale waterbeleid. Ook geven we in dit plan de ruimtelijke vertaling van deze doelen. We gaan in op de functies van de regionale wateren en de bescherming daarvan, de gewenste ontwikkelingen en de inzet van instrumenten. Het regionaal waterplan vormt het kader voor de vergunningverlening en de uitvoeringsprogramma's. In de Waterwet staat dat het regionaal waterplan eens per zes jaar moet worden herzien.

Het regionaal waterplan vormt een belangrijke schakel tussen het waterbeleid op rijksniveau en de uitvoering op regionaal en lokaal niveau. In de afgelopen periode zijn al afzonderlijke besluiten genomen over de Kaderrichtlijn Water⁵, de waterbergingsgebieden in Zuid-Drenthe⁶ en de strategische grondwaterwinningen⁷. Deze besluiten maken integraal onderdeel uit van dit regionaal waterplan.

Het provinciale waterbeleid is op veel onderdelen een voorzetting van het voorgaande beleid. Het regionaal waterplan zet sterker in op het op orde krijgen en houden van een watersysteem dat in staat is de gevolgen van klimaatverandering op te vangen. Daarbij spelen de beekdalen een belangrijke rol. Zo zetten we het beleid om aan de bovenlopen van de beekdalen een natuurfunctie toe te kennen, zo veel mogelijk voort. Ook richten we de beken zo natuurlijk mogelijk in, zodat daar zo veel mogelijk water vastgehouden kan worden. Daarnaast moet de kwaliteit van het grond- en oppervlaktewater verder verbeterd worden.

Van provinciaal belang is/zijn:

- Een robuust watersysteem, dat zodanig is ingericht dat de risico's op wateroverlast en watertekort tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau beperkt blijven, met bijzondere aandacht voor de beekdalen.
- Een goede kwaliteit van het oppervlaktewater, gebaseerd op de normen van de Kaderrichtlijn water (KRW). Voor de Drentsche Aa moet de kwaliteit zo goed zijn dat het water geschikt is voor de bereiding van drinkwater.
- Een zo groot mogelijke voorraad zoet grondwater van een goede kwaliteit, beschikbaar voor mens en natuur.
- Een zodanige kwaliteit van het grondwater dat het zonder ingrijpende en kostbare zuivering geschikt is voor de bereiding van drinkwater.
- **De waterbergingsgebieden zoals deze zijn aangeduid op kaart 9 .**

⁵ Het 'Besluit vaststelling doelen en maatregelen oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen Drenthe Kaderrichtlijn Water', opgenomen als bijlage 6. Deze **is vastgesteld in** ~~doorloopt een eigen procedure met besluitvorming~~ in de Statenvergadering van 16 december 2009.

⁶ De deelstructuurvisie 'De aanwijzing van waterbergingsgebieden in Zuid-Drenthe'.

⁷ De uitwerking van POP II Drenthe voor 'De aanduiding van strategische grondwaterwinningen'.

6.1.2 Uitvoering door en samenwerking met onze waterpartners

Voor de uitvoering van het waterbeleid zijn de waterschappen, gemeenten en waterleidingbedrijven belangrijke partners. Wij hechten sterk aan een goede samenwerking met deze waterpartners.

De waterschappen geven in de waterbeheerplannen aan hoe zij de doelen uit het regionaal waterplan willen realiseren. Zij rapporteren via de jaarlijkse bestuursrapportages over de voortgang van de uitvoering. Het overleg tussen provincie en waterschappen over deze rapportages kan leiden tot tussentijdse evaluatie en zonodig bijstelling van het beleid.

De waterleidingbedrijven zijn in eerste instantie de grootste belanghebbenden bij een goede grondwaterkwaliteit. Zij hebben een maatschappelijke verantwoordelijkheid om bij te dragen aan de bescherming van het grondwater. Vandaar dat wij bij de uitvoering van het beleid nadrukkelijk samenwerken met de waterleidingbedrijven. Wij doen een beroep op de waterleidingbedrijven om een deel van de uitvoering te financieren.

De gemeenten leggen hun waterbeleid vast in de gemeentelijke water- en rioleringsplannen. Met het oog op de waterwinning vragen wij de gemeenten met ons samen te werken aan het uitvoeren van gebiedsgericht beleid om het grondwater te beschermen. Daarvoor willen wij samen met de gemeenten gebiedsdossiers opstellen en uitvoeren. Bij samenwerking in de waterketen zijn wij als aanjager gericht op innovatieve oplossingen.

6.1.3 Instrumentarium

Provinciale Omgevingsverordening

De Waterwet verplicht ons een aantal onderdelen uit te werken in een waterverordening. Daarnaast biedt de wet ons de mogelijkheid om op een aantal punten aanvullende regelingen op te nemen. Als het vanuit provinciaal belang noodzakelijk is, maken we van deze bevoegdheid gebruik.

Op grond van de Wet milieubeheer zijn we verplicht om in de provinciale milieuverordening gebieden aan te wijzen en regels op te nemen om, met het oog op drinkwaterwinning, het grondwater te beschermen. Deze regels gaan over het vestigen van nieuwe bedrijven in de aangewezen gebieden en het uitvoeren van bepaalde activiteiten. Daarnaast is in de milieuverordening een speciale regeling opgenomen die de winning van oppervlaktewater uit de Drentsche Aa garandeert.

De waterverordening en de milieuverordening zijn opgenomen in de Provinciale Omgevingsverordening Drenthe (POV).

Watertoets

De watertoets beoogt water een belangrijkere rol bij ruimtelijke ontwikkelingen te geven. Hoe de watertoets moet worden toegepast, is vastgelegd in het Besluit ruimtelijke ordening (Bro). Hierin zijn afspraken opgenomen over de betrokkenheid van de waterbeheerder, meestal het waterschap. Het waterschap neemt in het waterbeheerplan op hoe het de watertoets toepast. Wij vinden de watertoets een belangrijk instrument voor de communicatie tussen de waterschappen en de gemeenten. **Wij dringen er bij de waterschappen op aan om ook de grondwaterbeschermingsaspecten rond grondwaterwinningen voor de drinkwatervoorziening mee te nemen in de watertoets.** Bij ruimtelijke plannen zien wij erop toe dat de provinciale belangen voldoende aandacht krijgen.

Stimulering en onderzoek

Het waterbeleid wordt grotendeels door andere partijen uitgevoerd. Daarom zijn het opzetten van en bijdragen aan relevant onderzoek en het stimuleren van activiteiten die bijdragen aan de uitvoering van onze ambities belangrijke instrumenten voor ons.

Monitoring

Wij vinden het belangrijk bij te dragen aan het meten en registreren van relevante gegevens. Op basis van deze gegevens kunnen wij ons beleid monitoren, evalueren en zo nodig bijstellen.

Gebiedsdossiers

Om het grondwater te beschermen, stellen wij in alle beschermingsgebieden gebiedsdossiers op, met daarin alle voor het gebied relevante informatie. Op basis van deze dossiers zoeken wij naar oplossingen voor bestaande risico's voor het grondwater. Ook bepalen we op basis hiervan de sturing en regie op toekomstige ontwikkelingen in het gebied. Aan het gebiedsdossier wordt een uitvoeringsprogramma gekoppeld. Bij het opstellen van de dossiers is een belangrijke rol weggelegd voor de waterleidingbedrijven en de gemeenten. Ook andere relevante partijen zullen bij de gebiedsdossiers worden betrokken.

6.2 Oppervlaktewaterkwantiteit 'De wateropgave'

6.2.1 Hoofdlijn van het beleid

Onze ambitie is het creëren van een duurzaam en veerkrachtig watersysteem. Dit betekent een watersysteem dat op orde is om de te verwachten gevolgen van klimaatverandering op te vangen. Het watersysteem moet zodanig zijn ingericht dat risico's op wateroverlast en watertekort tot een maatschappelijk aanvaardbaar niveau beperkt blijven. Daarmee vormt het watersysteem een belangrijk ordenend principe voor de ruimtelijke ordening in Drenthe. In 2027 dienen onze oppervlaktewaterlichamen te voldoen aan de doelen die voortvloeien uit de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW).

Om onze ambitie te kunnen bewerkstelligen, heeft het watersysteem meer ruimte nodig dan het nu heeft. We willen daarom de natuurlijke veerkracht van het watersysteem handhaven en waar nodig herstellen. De wateropgave realiseren wij grotendeels in de beekdalen. **Voor de wateropgave per waterschap wordt verwezen naar de Waterbeheerplannen van de Waterschappen.** ~~Om zoveel mogelijk water vast te houden, richten wij ons op een zo natuurlijk mogelijke inrichting van deze beekdalen. Daar waar mogelijk combineren we de wateropgave met de natuuropgave.~~

Om de kans op overstromingen te beperken tot een aanvaardbaar risico, zijn op voorstel van de waterschappen normen voor regionale wateroverlast vastgesteld. Met de inrichting van waterbergingsgebieden zorgen we ervoor dat de kans op overstroming vanuit het hoofdsysteem beperkt blijft tot gemiddeld één keer per honderd jaar.

In 2015 willen we dat het watersysteem op orde is. Dat betekent:

- Het gehele watersysteem voldoet aan de normen voor regionale wateroverlast.
- De regionale keringen voldoen aan de daarvoor vastgestelde normen.
- Alle aangewezen bergingsgebieden zijn gerealiseerd.

~~Alle maatregelen voor het oplossen van watertekorten zijn uitgevoerd.~~

Daarnaast is er een strategie voor het oplossen van mogelijke toekomstige watertekorten opgesteld.

De uitvoering kan alleen in overeenstemming met ons worden verschoven naar een later tijdstip. Het verzoek tot uitstel moet onderbouwd zijn en voorzien van een nieuwe, haalbare planning. De risico's moeten beperkt zijn. Mogelijke redenen voor afwijking van de planning:

- De maatregelen kunnen aantoonbaar efficiënter worden uitgevoerd op een later tijdstip, bijvoorbeeld door ze te koppelen aan andere projecten.
- Door problemen met grondverwerving kunnen de maatregelen niet voor 2015 gerealiseerd worden. De waterschappen brengen voor 2013 dergelijke knelpunten in beeld brengen. In overleg met ons worden oplossingen gezocht.
- Er geen sprake is van een urgente wateropgave in bestaand stedelijk gebied. In dat geval moeten maatregelen uiterlijk in 2027 door gemeenten en waterschappen zijn uitgevoerd.

6.2.2 Beekdalen

Uit diverse studies blijkt dat de klimaatverandering in ons land gaat leiden tot een grotere hoeveelheid neerslag, vooral in de winterperiode. Dit regenwater moet zo veel mogelijk worden vastgehouden in de **bovenstroomse gebieden bovenlopen van de beekdalen**. Dit voorkomt wateroverlast in de lager gelegen gebieden. Het bovenstrooms vasthouden van water heeft nog meer voordelen. Het vermindert de verdroging, verbetert de waterkwaliteit en leidt tot een grotere grondwatervoorraad. Bij het herstellen van beekdalen is er nadrukkelijk aandacht voor het verruimen van mogelijkheden voor wateropvang en het verbeteren van de waterkwaliteit.

De beekdalen zijn aangegeven op de visiekaart (kaart 1, Visie 2020) **en zijn bovengeschild aan de functies**. Deze aanduiding betekent ~~een verbijzondering~~ **dat randvoorwaarden en uitgangspunten de inrichting bepalen** van de onderliggende functies landbouw, **multifunctioneel** en natuur. In de beekdalen met een landbouwfunctie wordt gestreefd naar een **goede** ~~beter~~ waterkwaliteit en naar een waterhuishoudkundige inrichting die **onder randvoorwaarden (zie par 6.2.3)** op de landbouw is afgestemd. In perioden van intensieve neerslag kan in het beekdal, vanwege de natuurlijke lage ligging, wateroverlast worden verwacht. Door de klimaatverandering komt dit in de toekomst waarschijnlijk vaker voor. Bij het inrichten en beheren van het beekdal geldt dat wateroverlast niet mag worden afgewenteld op benedenstrooms gelegen gebieden. Ook moet de grondwatervoorraad onder het Drents Plateau in ieder geval behouden blijven. ~~Voor verder is er~~ **aandacht nodig voor de aanpak van maaiveld daling als gevolg van veenoxidatie wordt beleid ontwikkeld**. Voor een beekdal met een natuurfunctie streven we naar het combineren van de natuur- en wateropgave.

Bij het (her)inrichten van een beekdal gaan beekherstel en maatregelen voor het vasthouden van het water hand in hand. Hierbij worden ~~ook alle~~ **toegekende** functies ~~als natuur en recreatie~~ en het behouden en zo mogelijk versterken van de kernkwaliteiten betrokken. Zo willen we verschillende ambities en ontwikkelingen verenigen. Voor beekdalen met een landbouwfunctie kan bijvoorbeeld een relatief smalle zone (enkele tientallen meters tot 100 à 200 meter) als een 'winterbed' worden ingericht, wat jaarlijks kan overstromen. Inmiddels zijn hierover met de waterschappen afspraken gemaakt (zie kader). Voor onderstaande beekdalen gelden de volgende opgaven:

Oude Vaart, ter hoogte van Ansen (als onderdeel van het convenant Meppelerdiep):.

Het Hunzebeekdal: onderzoek naar de mogelijkheden van grondwaterwinning, in combinatie met het vasthouden van water voor landbouw en natuur.

Loodiep: onderzoek naar de ontwikkeling van een nieuw beekdal ten westen van Coevorden **als ecologische verbinding tussen Loodiep en Vecht**.

Voor onderstaande beekdalen gelden de volgende opgaven:

- Oude Vaart, ter hoogte van Ansen (als onderdeel van het convenant Meppelerdiep): inrichting voor natuur en vasthouden van water om daarmee natuurgebieden te verbinden **en te versterken**

met het oog op klimaatverandering ('klimaatmantel') en de wateropgave in het stroomgebied van de Oude Vaart en de Wold Aa te realiseren.

- Het Hunzebeekdal: onderzoek naar de mogelijkheden van grondwaterwinning in combinatie met het vasthouden van water in relatie tot de landbouw- en natuurfunctie **en met het oog op de klimaatgevoeligheid van de EHS op de Hondsrug ('klimaatmantel')**.
- Loodiep: onderzoek naar de ontwikkeling van een nieuw beekdal ten westen van Coevorden.

'Nee-tenzijbeleid'

In perioden van intensieve neerslag kan over de gehele lengte van een beekdal wateroverlast worden verwacht. **Om de ruimte in het beekdal te behouden hebben we het** ~~In de beekdalen mogen daarom geen werken worden uitgevoerd die de afvoer van water versnellen. Dit hebben we omschreven in ons 'Nee-tenzijbeleid'.~~ Dit beleid geldt in alle beekdalen en gebieden die zijn aangeduid als 'beekdal' op kaart 9 (Oppervlaktewater).

Het 'Nee-tenzijbeleid' betekent dat kapitaalintensieve functies zo veel mogelijk worden geweerd. Daarbij gaat het om woon- en werkgebieden en kapitaalintensieve vormen van agrarisch grondgebruik, zoals glastuinbouw, intensieve veehouderijen en kwekerijen. Nieuwe kapitaalintensieve functies zijn alleen toegestaan als aan vier voorwaarden is voldaan.

1. Er is sprake van een zwaarwegend maatschappelijk belang.
2. Er zijn geen alternatieven.
3. De functie vormt op de locatie geen feitelijke belemmering om in de toekomst de afvoer- en bergingscapaciteit van het regionale watersysteem te vergroten.
4. Het negatieve effect op het watersysteem wordt in het plan gecompenseerd.

Maatwerk beekherstel en wateropgave

- Met waterschap Reest en Wieden hebben we in het convenant Meppelerdiep afspraken gemaakt om de wateropgave te realiseren.
- Waterschap Velt en Vecht lost de wateropgave deels op met waterbergingsgebieden en deels met 'winterbedden' langs beken, zoals de Aalder- en Westerstroom, de Sleenerstroom, het Loodiep en het Schoonebeekerdiep.
- Waterschap Hunze en Aa's heeft in het project Waterdrager met de omgeving uitgewerkt hoe de gevolgen van de klimaatveranderingen kunnen worden opgevangen in de bovenstroomse delen. Het waterschap ziet mogelijkheden om de wateropgave tot 2050 te realiseren binnen de EHS Drentsche Aa en Hunze. ~~Verder worden in de Hunze drie waterbergingsgebieden ingericht.~~ Verder wordt in het Hunzegebied het waterbergingsgebied (Tusschenwater) ingericht.
- In de benedenloop van het Peizerdiep richt waterschap Noorderzijlvest een waterbergingsgebied in, in combinatie met het inrichten van de EHS. Hiermee realiseert het waterschap al een groot deel van de wateropgave.

6.2.3 ~~Dagelijks~~ Functioneel waterbeheer

Functie-indeling van het landelijke gebied

Functie-indeling van het landelijke gebied

Het dagelijkse of operationele waterbeheer wordt afgestemd op de aanwezige functies. Daarbij wordt zo veel mogelijk gebruik gemaakt van de natuurlijke veerkracht van het watersysteem. Er wordt geanticipeerd op de gevolgen van klimaatverandering.

Onze provincie is, met uitzondering van het bebouwde gebied, ingedeeld in gebieden met een hoofdfunctie (voor natuur en landbouw) en multifunctionele gebieden (zie kaart 1, Visie 2020). Hieronder wordt per type gebied aangegeven welke waterhuishoudkundige aspecten van belang zijn.

Gebieden met hoofdfunctie landbouw

Binnen de gebieden met hoofdfunctie landbouw staat de uitoefening van grondgebonden landbouw op bedrijfseconomische grondslag voorop. Dit betekent voor het watersysteem het volgende:

- De waterhuishouding is, binnen de mogelijkheden van het watersysteem, afgestemd op optimale productieomstandigheden voor de landbouw.
- Het hierbij behorende grondwaterregime is afhankelijk van de combinatie van grondgebruik en grondsoort. Afhankelijk van het grondgebruik realiseert het waterschap per peilvak het gewenste grondwaterregime.
- De beekdalen zijn als een aparte aanduiding op de kaart aangegeven. Deze aanduiding betekent een **randvoorwaarden voor** ~~een verbijzondering van~~ de onderliggende functie landbouw. De ruimte voor water moet behouden blijven, de waterhuishoudkundige inrichting mag niet leiden tot wateroverlast benedenstrooms en tot een vermindering van de grondwatervoorraad (zie paragraaf 6.2.2).
- Om in droge periodes over voldoende water te kunnen beschikken, is het peilbeheer erop gericht de grondwaterstand niet verder uit te laten zakken dan noodzakelijk is voor landbouwkundig gebruik (optimale conservering).
- De aanvoer van en beregening met oppervlaktewater is mogelijk. Hierbij geldt als voorwaarde dat dit technisch mogelijk moet zijn en moet passen binnen de huidige aanvoercapaciteit van de provincie.
- De doelstelling voor de oppervlaktewaterkwaliteit is per oppervlaktewaterlichaam vastgelegd onder de uitwerking van de Europese Kaderrichtlijn water (zie paragraaf 6.3.1).

Multifunctionele gebieden

In de multifunctionele gebieden (paragraaf 4.4) zijn meerdere functies van belang, zoals landbouw, natuur, landschap en cultuurhistorie. De onderlinge verhouding verschilt per gebied. Het waterbeleid richt zich op het versterken van de samenhang tussen de functies landbouw en natuur.

- De waterhuishouding is, binnen de mogelijkheden van het watersysteem, afgestemd op optimale productieomstandigheden voor de landbouw, met instandhouding van de natuurlijke verschillen tussen hoog en laag.
- Om het karakter van de laaggelegen grond niet aan te tasten, geven de waterschappen bij het bepalen van het optimum voor de waterhuishouding, voorrang aan een grondgebruik dat past bij een relatief nat grondwaterregime.
- De beekdalen zijn als een aparte aanduiding op de kaart aangegeven. Deze aanduiding betekent **randvoorwaarden voor** ~~een verbijzondering van~~ de onderliggende functie. De ruimte voor water moet behouden blijven en de waterhuishoudkundige inrichting mag niet leiden tot wateroverlast benedenstrooms en tot een vermindering van de grondwatervoorraad (zie paragraaf 6.2.2).
- Om in droge periodes over voldoende water te kunnen beschikken, is het peilbeheer erop gericht de grondwaterstand niet verder uit te laten zakken dan noodzakelijk is voor landbouwkundig gebruik (optimale conservering).
- De aanvoer van en de beregening met oppervlaktewater blijft beperkt tot de huidige mogelijkheden van het gebied.
- De doelstelling voor de oppervlaktewaterkwaliteit is per oppervlaktewaterlichaam vastgelegd op basis van de Europese Kaderrichtlijn water (zie paragraaf 6.3.1).

Gebieden met hoofdfunctie natuur

Binnen de gebieden met als hoofdfunctie natuur gaat het om het behouden, herstellen of ontwikkelen van natuurwaarden. Daarbij zijn ook aspecten van cultuurhistorie en landschap van belang. Andere doeleinden zijn slechts aanvaardbaar zolang ze verenigbaar zijn met, of ten dienste staan van, de natuurdoelstelling.

- De waterhuishouding wordt afgestemd op de natuurdoelen. Het bijbehorende grondwaterregime is afhankelijk van de randvoorwaarden die het natuurdoel stelt. Daarnaast is er een samenhang met ter plaatse voorkomende natuurlijke omstandigheden.
- De waterhuishouding sluit zo dicht mogelijk aan op de 'natuurlijke' waterhuishouding.
- Daar waar de aanduiding 'beekdal' over een natuurfunctie ligt, streven we naar het combineren van de groene opgave en de wateropgave. Bij beekdalherstel nemen we een deel van de wateropgave mee door extra water vast te houden in perioden met veel neerslag (zie paragraaf 6.2.2).
- Bij het bepalen van het gewenst grond- en oppervlaktewaterregime (GGOR) in en rond natuurgebieden wordt ook bepaald in hoeverre een deel van de wateropgave in de natuurgebieden vastgehouden kan worden. Dit hangt onder andere af van de vastgestelde natuurdoelen. Als dit mogelijk is, wordt dit, na het doorlopen van het GGOR-proces als medegebruik vastgelegd in het bestemmingsplan.
- Wateraanvoer wordt beperkt tot de huidige mogelijkheden en wordt, indien mogelijk, verminderd.
- De doelstelling voor de oppervlaktewaterkwaliteit is per oppervlaktewaterlichaam vastgelegd op basis van de Europese Kaderrichtlijn water (zie paragraaf 6.3.1).

Scheepvaartkanalen

Vaarwegen kunnen onder normale omstandigheden veilig en zonder problemen bevaren worden door de schepen waarvoor ze zijn aangewezen. In het 'Beheerplan voor de scheepvaartkanalen' wordt de klassenindeling van de kanalen en de daarbij gewenste inrichting aangegeven.

Gewenste Grond- en Oppervlaktewaterregime (GGOR)

De waterschappen stemmen met behulp van het Gewenste grond- en oppervlaktewaterregime (GGOR) het waterbeheer af op de functies van een gebied en leggen dit vast. Zij doen dit in overleg met de betrokken partijen, per gebied en op basis van de zonering van het landelijke gebied (zie hierboven). In de Natura 2000-gebieden en de TOP-gebieden moet het GGOR in 2010 zijn vastgesteld en in 2015 de bijbehorende maatregelen klaar moeten zijn. Voor de overige gebieden geldt dat het GGOR in 2015 moet zijn vastgesteld en in 2030 moet zijn uitgevoerd. Gelet op de complexiteit van het vaststellen van het GGOR en het uitvoeren van de maatregelen, bieden we ruimte om in overleg van dit schema af te wijken. Als provincie coördineren wij en bewaken wij de procesgang voor het toepassen van het GGOR. Ook ondersteunen we het ontwikkelen van het modelinstrumentarium (MIPWA), gericht op het uitwerken van het GGOR.

Wij vinden dat maatregelen buiten de EHS niet zodanig mogen worden uitgevoerd dat hiermee gebieden in de EHS negatief worden beïnvloed. Naast beïnvloeding van landbouw op natuur geldt het omgekeerde ook. De volgende stappen worden gezet indien bij herstelprojecten ongewenste vernatting zou kunnen optreden:

- **Voorkomen;**
- **Ondervangen door technische maatregelen;**
- **Ondervangen met behulp van kavelruil, aankoop van natuurontwikkelingsgebieden en bosuitbreiding;**
- **Compenseren met geld en/of grond;**
- **Indien schadecompensatie niet mogelijk is, of te duur blijkt te zijn, dan is bestuurlijke heroverweging van het hersteltempo, herstelwijze of natuurambitie nodig (indien dit past binnen de wettelijke mogelijkheden).**

De waterschappen nemen in de keur nadere regels op, waarmee het vergunningstelsel voor lozingen en onttrekkingen van toepassing wordt verklaard op een (in het GGOR) nader te bepalen zone. Op grond van dit artikel kunnen vergunningaanvragen voor lozing uit drainage,

naast de onttrekkingen uit het grond- en oppervlaktewater, mede op het effect op de grondwaterstand beoordeeld worden.

Maaiveldddaling door veenoxidatie kan resulteren in ongeschikte waterhuishoudkundige condities voor de aanwezige functies. Daarnaast komt bij veenoxidatie een aanzienlijke hoeveelheid CO₂ en nitraat vrij (zie ook paragraaf 4.7). Wij willen het instrument GGOR mede inzetten om te komen tot maatregelen om de maaiveldddaling door veenoxidatie te verminderen. Voorafgaand aan de waterbeheerplannen die de waterschappen in 2015 opstellen, willen we samen met de waterschappen een strategie voor de aanpak van de veenoxidatie hebben uitgewerkt.

6.2.4 Wateroverlast door extreme weersomstandigheden

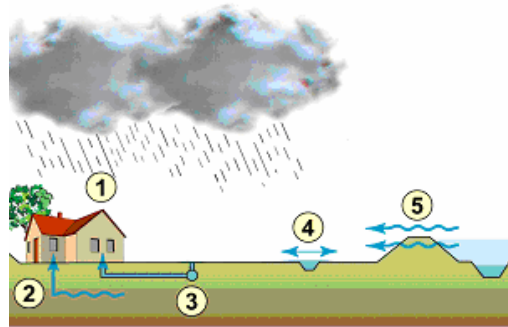
Bij extreme weersomstandigheden is het dagelijkse waterbeheer niet toereikend om wateroverlast te voorkomen. Er zijn daarom extra maatregelen nodig om de kans op inundatie tot een aanvaardbaar risico te beperken. We hanteren de volgende strategie:

1. Water wordt zo veel mogelijk vastgehouden in de bestaande natuurgebieden. Daar waar mogelijk wordt de wateropgave gecombineerd met de groene opgave (zie ook paragraaf 6.2.3).
2. De beekdalen worden ingericht voor het vasthouden van water, in combinatie met beekherstel (zie paragraaf 6.2.2).
3. Als bovenstaande maatregelen onvoldoende resultaat opleveren, worden waterbergingsgebieden ingericht.
4. De regionale waterkeringen moeten voldoen aan de veiligheidsnorm van eens in de honderd of tweehonderd jaar. ~~Waarbij de kans op overstromingen slechts één keer per honderd jaar is.~~ **Dit houdt in dat de waterkering niet mag falen bij een waterstand die optreedt bij die norm. Op dat moment is er nog niet direct sprake van overstroming.** Dit moet grote schade en maatschappelijke ontwrichting voorkomen.

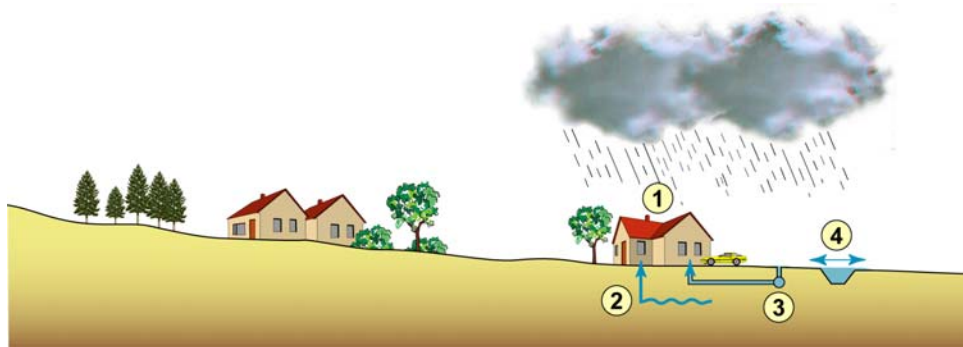
De komende periode werken we aan een risicobeheerplan op grond van de Europese Richtlijn Overstromingsrisico's. Het doel is dit risicobeheerplan in 2015 als onderdeel van het regionaal waterplan op te nemen.

Typen wateroverlast

In de onderstaande afbeeldingen zijn verschillende typen wateroverlast aangegeven. De regionale wateroverlast is in deze afbeeldingen aangeduid als type 4. Afbeelding 1 geeft de situatie in de laaggelegen gebieden weer; afbeelding 2 de situatie op de hoger gelegen zandgronden.

Afbeelding 1: Oorzaken van wateroverlast in laaggelegen gebieden.

Afbeelding 2: Oorzaken van wateroverlast op de hogere gronden.

Toelichting typen wateroverlast

1. Waterschade in huis door bijvoorbeeld binnendringende neerslag of een gesprongen waterleiding.
2. Hoge grondwaterstanden in bijvoorbeeld kruipruimten en tuinen.
3. Overbelasting van het riool als gevolg van veel neerslag. Er komt water op straat te staan. Er kan ook rioolwater het huis binnendringen.
4. Overstroming vanuit regionaal oppervlaktewater. Oorzaak is hevige neerslag, waardoor waterlopen buiten de oevers treden.
5. Overstroming of het bezwijken van een regionale waterkering. Het gaat om waterkeringen langs het hoofdsysteem (bestaande uit kanalen en benedenlopen van beken).

Bron: Rapport 'Verantwoordelijkheid en aansprakelijkheid van wateroverlastschade' (HKV 'Lijn in water', in opdracht van Rijkswaterstaat RIZA en DG Water)

Figuur 6.1: Typen wateroverlast

Normen Regionale Wateroverlast

In het ontwerp-Nationaal Waterplan zijn referentienormen opgenomen voor regionale wateroverlast. Daarbij is de toelaatbare inundatiekans per grondgebruiktype aangegeven. Wij nemen deze normen over. Voor beekdalen is geen norm voorgesteld: inundatie mag hier elk jaar plaatsvinden. De norm voor de Drentse beekdalen moet nog worden bepaald. In tabel 6.1 is per type grondgebruik de norm aangegeven, uitgedrukt in de kans op inundatie per zoveel jaar.

Tabel 6.1: Normen regionale wateroverlast

Functie	Grondgebruik	Toelaatbare overstromingskans (eens per zoveel jaar)
Landbouw	Grasland	1:10
	Akkerbouw	1:25
	Hoogwaardige land- en tuinbouw	1:50
	Glastuinbouw	1:50
Stedelijk	Bebouwd gebied	1:100
Natuur	Natuur	Geen norm, eventueel norm afstemmen op natuurdoeltype
Beekdalen		Nader te bepalen

Deze normering is bedoeld als een garantieniveau waaraan het watersysteem moet voldoen. Het waterschap kan op deze garantie worden aangesproken. De normen voor regionale wateroverlast zijn met de bijbehorende kaart vastgelegd in de Provinciale Omgevingsverordening. In de verordening is naast de procedure voor het vaststellen van de normen ook een procedure voor het eventueel wijzigen van deze norm opgenomen.

De waterschappen maken, op basis van een gebiedsproces voorstellen voor de normering en voor bijbehorende maatregelen. Deze leggen ze voor aan gedeputeerde staten. Bij de beoordeling let gedeputeerde staten op:

- Het voorkomen van afwenteling van wateroverlast op benedenstroomse gebieden.
- Het voorkomen van het inrichten van nieuwe waterbergingsgebieden.
- De mate waarin wordt bijgedragen aan de toename van de grondwatervoorraad.
- De gevolgen voor huidige en toekomstige functies in het licht van het gewenste waterbeleid.
- De kosten.

Als de kans op inundatie groter is dan de norm, is er sprake van een ontoelaatbaar risico op wateroverlast. In dat geval moeten er maatregelen worden getroffen. In de gebieden waar momenteel niet aan de norm wordt voldaan, de zogenaamde knelpuntgebieden, treffen de waterschappen (landelijk gebied) en de gemeenten (stedelijk gebied) vóór 2015 maatregelen.

In gebieden waar (ruimschoots) aan de normen wordt voldaan, zijn uiteraard geen maatregelen nodig. In deze gebieden mag de waterhuishoudkundige inrichting niet actief worden verslechterd, tenzij dit in het kader van gebiedsprocessen door betrokken partijen als een gewenste ontwikkeling wordt beschouwd. Toename van de inundatiekans door autonome ontwikkelingen, zoals maaiveld daling en/of toenemende neerslag, wordt wel geaccepteerd. Hierdoor kan de actuele inundatiekans in de loop van de tijd dichterbij de norm komen te liggen. Als dit nadelige gevolgen voor de huidige functies heeft, gaan we samen met de betrokken partijen tot een oplossing zien te komen. Te denken valt aan compensatie of het inzetten van subsidies.

Voor de Hunze wordt onder onze leiding, samen met waterschap Hunze en Aa's, de begrenzing van het beekdal nader bepaald. Vervolgens wordt beslist of en welke maatregelen nodig zijn.

Hertoetsing normen

Iedere twaalf jaar, voor het eerst in 2015, gaan de waterschappen de normen hertoetsen aan de (nieuwe) inundatiefrequenties. De waterschappen in Drenthe voeren deze hertoetsen op gelijke wijze uit, zoals beschreven in het NBW-actueel. Zij maken hierbij een nieuwe afweging tussen inundatiekansen, normering en kosten voor maatregelen. Ook in de tussenliggende jaren kan een herziening van de normen nodig zijn, bijvoorbeeld vanwege gebiedsontwikkelingen.

Waterbergingsgebieden

Waterberging is het tijdelijk opslaan van grote hoeveelheden water. Deze maatregel wordt ingezet als wateroverlast voorkomen moet worden en alle andere maatregelen tekortschieten. De waterberging moet ervoor zorgen dat de kans op overstroming vanuit het hoofdsysteem (dit zijn de kanalen en benedenlopen van de beken) beperkt blijft tot gemiddeld één keer per honderd jaar (1:100 jaar).

Voor waterberging worden gebieden aangewezen en ingericht zoals bedoeld in artikel 1.1 van de Waterwet. Er zijn twee soorten waterbergingsgebieden:

- gebieden die rechtstreeks aan het hoofdsysteem zijn gekoppeld en meebewegen met het oppervlaktewaterpeil;
- gebieden die als 'noodoplossingen' worden ingezet wanneer andere maatregelen niet meer toereikend zijn.

De gebieden Tusschenwater, Peize en Roden-Norg zijn geheel of gedeeltelijk 'meebewegende' bergingsgebieden.

De waterbergingsgebieden in onze provincie zijn aangegeven op kaart 9 (Oppervlaktewater). Deze gebieden zijn van provinciaal belang⁸. De waterschappen zorgen ervoor dat alle aangewezen waterbergingsgebieden in 2015 zijn aangelegd. Wij streven ernaar dat in de toekomst de hoofdfunctie in de bergingsgebieden langjarig gehandhaafd blijft. Daarom worden de inrichtingsmaatregelen op de aanwezige hoofdfunctie afgestemd. De gemeenten nemen de waterbergingsgebieden op in de gemeentelijke bestemmingsplannen. Waterberging wordt daarbij opgenomen als dubbelbestemming op de hoofdfunctie. Voor de waterbergingsgebieden is de nadeelcompensatieregeling, zoals door de waterschappen is vastgesteld van kracht.

Toekomstige ontwikkelingen

Het is niet uit te sluiten dat, als gevolg van klimaatverandering, op termijn meer bergingscapaciteit noodzakelijk is. Wij laten daarom onderzoek doen naar de noodzaak en mogelijke locaties voor toekomstige bergingsgebieden.

Voor het selecteren van nieuwe bergingsgebieden gelden de volgende criteria.

- Het bergend vermogen is voldoende om onevenredige schade in een groot gebied te voorkomen.
- De bergingsgebieden zijn gesitueerd tegen of bij het hoofdwatersysteem (kanalen en benedenlopen van beken), zodat de gebieden snel gevuld kunnen worden. Dit stelt ook eisen aan de aanvoercapaciteit van de watergang
- Functie's worden gecombineerd. Natte natuurgebieden en landbouwgebieden (grasland) lenen zich in principe het beste voor waterberging. Combinaties met andere functies sluiten we niet uit.
- Inrichtingskosten zijn zo laag mogelijk.

⁸ Voor Noord-Drenthe zijn de bergingsgebieden uit POP II overgenomen. Voor Zuid-Drenthe gelden de waterbergingsgebieden zoals aangewezen in de deelstructuurvisie 'De aanwijzing van waterbergingsgebieden in Zuid-Drenthe'.

- Gebieden met veel bebouwing en/of infrastructuur met het oog op de hoge beschermingskosten worden zo veel mogelijk vermeden. Aanwezige bebouwing en/of infrastructuur moet bij voorkeur geclusterd of relatief hooggelegen zijn.
- Aanleggen van hoge kaden ter bescherming van aanwezige bebouwing wordt zo veel mogelijk vermeden om de leefbaarheid niet aan te tasten.

Regionale waterkeringen

Regionale waterkeringen moeten grote schade of maatschappelijke ontwrichting voorkomen bij een waterstand die één keer per honderd jaar voorkomt. De regionale waterkeringen en de veiligheidsnormen hiervoor zijn vastgelegd in de provinciale omgevingsvergunning. Voor alle regionale waterkeringen hebben gedeputeerde staten maatgevende hoogwaterstanden vastgesteld. Deze worden indien nodig om de zes jaar aangepast. Vanwege verschillende onderzoeksresultaten worden de maatgevende hoogwaterstanden bij de Drentsche Hoofdvaart nog nader onderzocht.

De waterschappen zorgen ervoor dat de regionale waterkeringen uiterlijk in 2013 zijn getoetst. Voor de keringen die niet voldoen aan de veiligheidsnorm, moeten uiterlijk in 2015 maatregelen getroffen zijn. Als dat niet lukt, bijvoorbeeld doordat de opgave te groot is of omdat het efficiënter is de uitvoering te koppelen aan andere werkzaamheden, moet er in 2015 een plan van aanpak voor uitvoering gereed zijn. De waterschappen brengen jaarlijks via de bestuursrapportage verslag uit aan gedeputeerde staten over de voortgang.

Naast regionale zijn er ook lokale waterkeringen. Deze worden door de waterschappen genormeerd en beheerd. Voor deze keringen geldt geen rapportageplicht.

Voor hoogwater is een apart draaiboek opgesteld om de taken van de diverse beheerders goed te coördineren. Zo kan adequaat worden ingegrepen.

Samen met de provincie Groningen gaan via een quick scan vaststellen of de gewenste normen voor veiligheid in de Groningse kanalen haalbaar zijn. Er komen maatregelen om deze normen te realiseren.

6.2.5 Watertekort

Maatregelen in het watersysteem

Ons leidende principe om in tijden van droogte watertekorten te voorkomen, is het vasthouden van water. De waterschappen nemen in hun waterbeheerplannen maatregelen op die gericht zijn op het conserveren van water op de plateaus. Dit kan worden bereikt door de waterlopen ondieper en breder aan te leggen. Hierdoor blijft het waterpeil van het oppervlaktewater gelijk, maar in droge perioden zakt het water minder ver uit en blijft er meer water in het gebied achter. Op het plateau heeft deze maatregel alleen een lokaal effect. Het opzetten van peilen in de beekdalen heeft een groter effect, omdat daardoor ook de grondwaterstanden in het aan het beekdal gekoppelde watersysteem stijgen. Met deze maatregel kan ook de grondwatervoorraad worden aangevuld (zie paragraaf 6.4.2). Om deze aanpassing van de waterlopen te kunnen realiseren, stellen we een gebiedsgerichte aanpak voor.

Voor anti-verdrogingsbeleid voor natuurgebieden verwijzen we naar paragraaf 6.4.3.

Wateraanvoer

Als er in onze provincie niet genoeg water aanwezig is voor de verschillende functies, laten we water aanvoeren vanuit de Vecht en het IJsselmeer. Voor deze aanvoer hebben we een waterakkoord

afgesloten met het Rijk, andere provincies en waterschappen. In dit waterakkoord zijn op basis van de nationale verdringingsreeks afspraken gemaakt over de verdeling van het water. Omdat de nationale verdringingsreeks kortgeleden is gewijzigd (figuur 6.2), moet het waterakkoord hierop worden aangepast. Dit geldt ook voor de afspraken die voor Noord-Nederland zijn gemaakt over de waterverdeling vanuit het IJsselmeer. Deze afspraken gaan over de prioriteiten in de categorieën 3 en 4, en zijn vastgelegd in de Provinciale Omgevingsverordening.

In noordelijk verband gaan we samen met de waterschappen onderzoeken wat de invloed van het klimaat is op de toekomstige watertekorten. We stellen een strategie vast om hierop adequaat te reageren. We sluiten hierbij aan bij landelijke onderzoeken.

De Nationale Verdringingsreeks

Binnen de categorieën 1 en 2 is een prioriteitsvolgorde. Binnen de categorieën 3 en 4 vindt onderlinge prioritering plaats gericht op zo min mogelijk economische en maatschappelijke schade.

Figuur 6.2 Verdringingsreeks nationaal Waterplan.

6.3 Oppervlaktewaterkwaliteit

6.3.1 Oppervlaktewaterlichamen

In 2027 moeten de oppervlaktewaterlichamen in Drenthe voldoen aan de kwaliteitsdoelen die voortvloeien uit de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). Deze doelen zijn vastgelegd in bijlage 6. De periode tot 2027 wordt benut om de hiervoor benodigde maatregelen gefaseerd uit te voeren. De oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen zijn opgenomen op kaart 10 (Kaderrichtlijn Water).

De KRW maakt onderscheid tussen ecologische en chemische waterkwaliteitsdoelen. Er zijn ecologische doelen voor beken, meren en kanalen.

Voor de beken:

- een inrichting die beter gericht is op de stromingsprocessen;
- een meer natuurlijke inrichting van de oevers;
- het opheffen van knelpunten voor migratie van vissen;
- de mogelijkheid voor beken om te kunnen overstromen.

Voor de meren:

- een natuurlijker peilbeheer;
- meer natuurlijke oevers met overstromingsvlaktes;
- helder, plantenrijk water met voldoende paai- en opgroeiplaatsen voor vis.

Voor de kanalen:

- een natuurvriendelijker inrichting;
- betere mogelijkheden voor vismigratie.

Het bereiken van de ecologische doelen (het zogenaamde Goed Ecologisch Potentieel) mag door ruimtelijke ontwikkelingen of nieuwe functies niet onmogelijk worden gemaakt. Ook mag de aanwezige situatie niet zodanig verslechteren dat het betreffende water in een lagere beoordelingsklasse terechtkomt (stand-still vereiste).

Alle oppervlaktewaterlichamen voldoen aan de fysisch-chemische milieukwaliteitsnormen, zoals beschreven in bijlage 6. Ook moeten de oppervlaktewaterlichamen voldoen aan de normen die zijn beschreven in de AMvB Kwaliteitseisen en monitoring.

De overige wateren moeten met hun waterkwaliteit de vastgelegde doelstellingen voor waterlichamen ondersteunen. Het water moet minimaal voldoen aan de normen van de AMvB Kwaliteitseisen en monitoring.

Wij zijn eindverantwoordelijk voor de KRW-doelstellingen. De waterschappen voeren de benodigde maatregelen uit.

6.3.2 Zwemwaterkwaliteit

Op grond van de KRW hebben we zwemwaterlocaties aangewezen (zie kaart 10). De waterschappen stellen op grond van de EU-zwemwaterrichtlijn (2006) voor iedere zwemwaterlocatie een zwemwaterprofiel op. Hierin worden onder meer de mogelijke vervuilingbronnen en benodigde maatregelen beschreven. Verwacht wordt dat deze profielen niet leiden tot extra maatregelen. Ook verwachten wij dat de vastgestelde KRW-maatregelen voldoende bijdragen aan de zwemwaterkwaliteit.

De waterschappen controleren in het badseizoen tweewekelijks de kwaliteit van het zwemwater. Wij inspecteren de zwemwateren op hygiëne en veiligheid. De resultaten van deze metingen gebruiken we om zonodig een negatief zwemadvies of zwemverbod af te geven.

6.3.3 Diffuse bronnen

Het water kan ook vervuild raken door stoffen uit uiteenlopende bronnen. De aanpak van deze 'diffuse bronnen' is voornamelijk een taak van het Rijk. Tot de aan te pakken stoffen behoren onder andere nutriënten, emissies van metalen, polycyclische aromatische koolwaterstoffen, gewasbeschermings- en biocidenmiddelen en (dier)geneesmiddelen. De aanpak hiervan is vastgelegd in het nationale 'Uitvoeringsprogramma diffuse bronnen waterverontreiniging 2007'.

In aanvulling op het nationale beleid, zetten wij het stimuleringsproject 'Duurzaam boer blijven in Drenthe' voort. Verder ondersteunen we gebiedsgerichte pilots die gericht zijn op het terugdringen van diffuse belasting van zowel grond- als oppervlaktewater.

6.3.4 Waterbodems

Op grond van de Waterwet maakt het beheer van de waterbodem vanaf 2010 integraal onderdeel uit van het beheer van het watersysteem. De waterschappen zijn dan als bevoegd gezag verantwoordelijk voor de kwaliteit, het beheer en de sanering van de waterbodem van regionale wateren.

Waterbodemsanering

Bij de nieuwe, integrale Waterwet worden ingrepen in de bodem niet meer op zichzelf beschouwd. Of een waterbodem moet worden gesaneerd, is niet alleen meer afhankelijk van de milieuhygiënische kwaliteit. Waterbodemsanering is pas noodzakelijk wanneer de verontreiniging het bereiken van de gewenste waterkwaliteit in de weg staat. Daarnaast blijft het noodzakelijk om via regulier onderhoud de watergangen op orde te houden. Het integrale beheer van watersystemen vraagt van waterschappen een andere rol bij de aanpak van waterbodems. Zij moeten hieraan zoveel mogelijk invulling geven via lokale afspraken met de gemeenten en eventueel de provincie.

Baggerspecie

Vrijkomend baggerspecie moet zo mogelijk worden hergebruikt. Het is onze taak om voldoende en verantwoorde mogelijkheden voor hergebruik te creëren. De kaders voor hergebruik (inclusief verspreiding op de kant) zijn vastgelegd in het Besluit bodemkwaliteit. Wij faciliteren waterschappen en gemeenten bij de invoering van dit Besluit, onder andere door bodemfunctieclassenkaarten te laten opstellen. Als baggerspecie niet direct toepasbaar is, moet de beheerder tijdelijke depots inrichten. Na ontwatering kan de baggerspecie vanuit de tijdelijke depots definitief worden verwerkt.

6.4 Grondwater

6.4.1 Hoofdlijn van het beleid

Onze ambitie is om een zo groot mogelijke voorraad zoet grondwater van goede kwaliteit beschikbaar te hebben en te houden voor mens en natuur. Ons grondwaterbeheer gaat uit van de kansen die de waarde van het grondwater biedt.

- Wij streven naar een zo groot mogelijke voorraad grondwater onder het Drents Plateau. Dit kan gebruikt worden voor grondwaterafhankelijke functies, de drinkwatervoorziening en economische ontwikkelingen.
- De grondwaterkwaliteitsdoelen voor de grondwaterlichamen moeten in 2027 behaald zijn. Deze doelen zijn vastgesteld op grond van de Europese Kaderrichtlijn Water.
- Wij stellen de openbare drinkwatervoorziening duurzaam veilig.
- Onder voorwaarden stellen wij grondwater beschikbaar voor drink- en industriewater en warmte- en koudeopslag.
- Voor de verdroogde natuurgebieden concentreren wij ons tot 2015 op acht TOP-gebieden. Wij streven uiteindelijk naar een volledig herstel.

6.4.2 Onze innovatieve grondwatervisie 'De waterfabriek van Drenthe'

Onze grondwatervisie (zie paragraaf 4.3.2) wordt in de komende periode verder uitgewerkt. Daarbij maken we een onderscheid tussen laagdynamische functies in het landelijk gebied en hoogdynamische functies in het stedelijk gebied. In het landelijk gebied gaat het over het aanvullen van het grondwater, de grondwaterwinning voor drinkwater en de watervoorziening voor landbouw en natuur. In stedelijk gebied speelt het benutten van grondwater voor economische doeleinden en energietoepassingen.

Inzigggebieden

Het hart van het Drents Plateau en de Hondsrug zijn op kaart 11 aangeduid als inzigggebieden. In deze gebieden houden we oppervlaktewater vast, om een zo groot mogelijke voorraad grondwater op te bouwen. Hiervoor zijn twee aspecten van belang: het peil in de beekdalen en de infiltratie van regenwater. Een hoger peil in de beekdalen leidt tot hogere grondwaterstanden op het Drents Plateau en daarmee tot een grotere grondwatervoorraad. Doordat de grondlagen onder de Hondsrug scheef gesteld zijn, kan het neerslagwater makkelijk tot grote diepte infiltreren. Voor de inzigggebieden is het

belangrijk dat het verhard oppervlak niet toeneemt en dat er maatregelen worden genomen om de infiltratie van neerslag te bevorderen.

Het water uit het inzigtgebied Drents Plateau komt vooral ten goede aan de natuur in de beekdalen (via het opkwellend grondwater) en aan de landbouwgebieden (tegengaan van droogteschade). Het benutten van grondwater uit dit inzigtgebied voor drinkwater kan alleen langs de randen van het Drents Plateau (de precieze locatie moet nog worden bepaald). Het inzigtgebied op de Hondsrug is van belang voor de natuur en de grondwaterwinning in het Hunzedal.

Naast de hoeveelheid grondwater is ook de kwaliteit van het grondwater, en het beschermen daarvan, van belang. Deze kwaliteit kan bedreigd worden door stoffen die met infiltrerend grondwater worden meegevoerd. In het landelijk gebied zijn dat vooral gewasbeschermingsmiddelen uit de landbouw. In stedelijk gebied gaat het om verontreiniging via infiltrerend regenwater. Verder wordt de grondwaterkwaliteit bedreigd door de bestaande bodem- en grondwaterverontreinigingen.

In de komende periode gaan we de invulling van de inzigtgebieden verder uitwerken. Daarbij gaat het ook om wat de inzigtgebieden betekenen voor de bestaande en mogelijke toekomstige functies. Hierbij moeten we ook antwoord geven op de vraag hoeveel extra water voor de betreffende functies beschikbaar kan komen.

Wateroogstgebied Hunze

Vanuit het inzigtgebied op de Hondrug stroomt het water naar het Hunzedal. In het benedenstroomse gedeelte van het Hunzedal wordt op meerdere locaties grondwater gewonnen voor drinkwater. Onderzoek in het project Tussenwater heeft aangetoond dat er meer grondwater kan worden gewonnen als het gebied wordt ingericht als moerasgebied. De effecten van de grondwaterwinning worden gecompenseerd door extra infiltratie van oppervlaktewater. Wij denken een dergelijk systeem op grotere schaal te kunnen toepassen. Voor het Hunzedal willen we onderzoeken of en in welke mate de waterwinning kan worden vergroot door het wijzigen van functies of door andere vormen van landbouw.

Het Hunzedal is niet alleen geschikt voor het winnen van grondwater, maar ook voor het vasthouden van water voor andere functies. Hierbij denken we vooral aan het vasthouden van water dat in periodes van droogte beschikbaar kan worden gesteld aan de landbouw. Uit de klimaatscenario's blijkt dat vooral de Veenkoloniën steeds vaker te maken gaan krijgen met droogte. Onderzoek moet aantonen hoeveel water in het Hunzedal kan worden vastgehouden en in hoeverre de landbouw in het aangrenzende (veenkoloniale) landbouwgebied hiervan kan profiteren. Hierbij wordt ook een relatie gelegd met de aanpak van veenoxidatie. Hoe de watervoorziening van de Veenkoloniën in de toekomst georganiseerd moet worden en welke rol het Hunzedal daarbij kan spelen, gaan we uitwerken in een integraal plan.

Gebiedsgericht grondwaterbeheer in stedelijk gebied

Voor Emmen, Coevorden, Hoogeveen en Meppel zetten we in op het benutten van grondwater voor economische activiteiten. De economische ontwikkeling van de steden kan worden versterkt door de levering van warmte en koude uit grondwater (warmte-koudeopslag, WKO) en waterkwaliteit op maat. Het stedelijk gebied in Noord-Drenthe leent zich bij uitstek voor grootschalige toepassing van WKO. Het gebied lijkt, vanwege mogelijke effecten op de natuur, minder geschikt voor grootschalig gebruik van grondwater voor bedrijfseconomische activiteiten.

De toename van het aantal WKO-installaties vraagt om een goede onderlinge afstemming. WKO-installaties kunnen elkaar, maar ook bestaande grondwaterwinningen beïnvloeden. Wij stimuleren dat

gemeenten masterplannen **WKO** gaan opstellen voor de ondergrond in de grote kernen, om deze problematiek integraal aan te pakken (zie ook paragraaf 4.7).

6.4.3 Verdrogingsbestrijding (TOP-gebieden natuur)

Voor het behalen van de natuurdoelen, is de verdroging van de natuurgebieden een van de belangrijkste knelpunten. We streven naar volledig herstel van de verdroogde natuurgebieden (circa 24.000 hectare). Op basis van het advies van de Taskforce Verdroging concentreren we ons tot 2015 op de aanpak van de verdroging in acht TOP-gebieden. In tabel 6.2 is per gebied de doelstelling geformuleerd. We streven bij de aanpak van de verdroging naar synergie door WB21- en KRW-doelen mee te nemen.

Tabel 6.2 Doelstellingen TOP-gebieden

Verdroogd gebied	Doelstelling 2015	Relatie met natuur en KRW
Fochteloërveen	geen verdroging	EHS, N2000
Drentsche Aa	geen verdroging	EHS, N2000 en KRW
Elperstroom	matig verdroogd	EHS, N2000 (urgent) en KRW
Drents Friese Wold en Leggelderveld	matig verdroogd	EHS, N2000
Dwingelderveld	matig verdroogd	EHS, N2000
Bargerveen	matig verdroogd	EHS, N2000 (urgent) en KRW
Peizerdiep	geen verdroging	EHS en KRW
Reest	matig verdroogd	EHS, N2000 en KRW

De aanpak moet ertoe leiden dat in drie van de acht TOP-gebieden de verdroging in 2015 is opgelost. In de overige vijf gebieden moet de situatie aanzienlijk verbeterd zijn (van ernstig naar matig verdroogd). In deze gebieden hangen verdergaande maatregelen af van functiewijzigingen of hebben de maatregelen meer tijd en middelen nodig. De overige verdroogde gebieden in Drenthe komen na 2015 aan bod.

6.4.4 Grondwaterkwaliteit (KRW)

In bijlage 6 zijn op grond van de Europese Kaderrichtlijn Water de doelen en maatregelen voor de grondwaterlichamen vastgelegd. De grondwaterlichamen zijn weergegeven op kaart 10 (Kaderrichtlijn Water).

De grondwaterlichamen moeten voldoen aan de goede chemische en kwantitatieve toestand. Om de toestand te kunnen beoordelen, is een KRW-meetnet ingericht. Elke zes jaar moet de huidige toestand én de trend op basis van de meetgegevens worden beschreven.

De toestand van het grondwaterlichaam mag het behalen van oppervlaktewaterdoelen en het realiseren van grondwaterafhankelijke ecosystemen niet in de weg staan. Uit de grondwaterlichamen wordt op diverse locaties water onttrokken voor menselijke consumptie. Daarom moeten ze zo goed worden beschermd dat op termijn het niveau van de waterzuivering omlaag kan. Dit wordt beoordeeld op de plekken waar daadwerkelijk water wordt onttrokken.

De oppervlaktewaterlichamen waaruit water wordt gewonnen voor drinkwater, zijn opgenomen in het landelijk register voor beschermde gebieden. Ook alle vergunde winningen groter dan 240 m³/dag op basis van de Grondwaterwet zijn in dit register opgenomen. Het belang van grond- en oppervlaktewater voor de drinkwaterbereiding komt ook tot uitdrukking in de Kaderrichtlijn Water (KRW). Daarin staat dat de waterkwaliteit niet mag verslechteren, zodat op termijn minder zuivering

nodig is (artikel 7.3). Wij zijn ook op basis van de Wet Milieubeheer gehouden aan het beschermen van de grondwaterkwaliteit (zie paragraaf 6.4.5).

De KRW richt zich ook op gebieden waarin het grondwater zo laag staat dat de ecologie er schade van ondervindt. Daarbij wordt gekeken naar de Natura 2000-gebieden, waarvan Drenthe er veertien telt. Acht van deze veertien gebieden zijn grondwaterafhankelijk. In een deel van deze gebieden zijn de afgelopen jaren al maatregelen uitgevoerd om de verdroging te bestrijden. Dat heeft nog niet geleid tot de gewenste eindsituatie. In zes gebieden is de grondwaterstand te laag om de gewenste Natura 2000-doelen te kunnen behalen (zie paragraaf 6.4.3).

Om de KRW-doelen haalbaar en betaalbaar te houden, worden de maatregelen gefaseerd uitgevoerd tot 2027. Het gaat deels om generieke maatregelen (vooral gericht op mest en gewasbeschermingsmiddelen) en deels om aanvullende regionale maatregelen. De regionale maatregelen omvatten:

- beschermingsmaatregelen voor grondwaterbeschermingsgebieden (zie paragraaf 6.1.3 en 6.4.5);
- verdrogingsbestrijding in Natura 2000-gebieden (zie paragraaf 6.4.3);
- gebiedsgerichte pilots diffuse belasting (zie paragraaf 6.3.3).

6.4.5 Grondwaterbescherming

De bescherming van het grondwater is neergelegd in verschillende wetten, waaronder de Wet milieubeheer, de Waterwet en de Wet Bodembescherming. Daarnaast geven de Kaderrichtlijn Water en de Grondwaterrichtlijn aanwijzingen voor het provinciale beleid. Vaak is de verantwoordelijkheid voor deze bescherming gekoppeld aan het gebruik van het grondwater.

Vanwege de drinkwaterwinning zijn wij verantwoordelijk voor de kwaliteit van het grondwater. Daarom hebben we, bovenop het generieke beleid voor de bescherming van het grondwater, aanvullend provinciaal beleid geformuleerd. De drie belangrijkste grondslagen daarvoor zijn:

- *Provinciale Omgevingsverordening*
Deze verordening kan worden gezien als de basis van ons grondwaterbeschermingsbeleid. In de verordening staat welke activiteiten niet zijn toegestaan in de grondwaterbeschermingsgebieden en de voorwaarden voor overige activiteiten.
- *Ruimtelijke bescherming van grondwaterbeschermingsgebieden*
De voorkeur gaat uit naar functies die bijdragen aan de grondwaterkwaliteit. We zetten instrumenten in om deze functies te bevorderen.
- *Maatwerk per grondwaterbeschermingsgebied in de vorm van gebiedsdossiers*
De gebiedsdossiers geven de mogelijkheid om bestaande risico's voor de grondwaterkwaliteit te minimaliseren met een maatregelenpakket. Of deze dossiers kunnen dienen als toetsingskader voor nieuwe functies en activiteiten, moet in afwachting van landelijke ontwikkelingen nog blijken.

Hieronder lichten we deze drie grondslagen verder toe.

Provinciale Omgevingsverordening (POV)

In de provincie wordt op achttien locaties water gewonnen voor de openbare drinkwatervoorziening (zie kaart 11). Rondom deze winlocaties hebben we beschermingsgebieden aangewezen in de Provinciale Omgevingsverordening (POV). Daarbij zijn we uitgegaan van de kwetsbaarheid van de gebieden. We maken een onderscheid tussen kwetsbare, minder kwetsbare en niet-kwetsbare gebieden. De meest kwetsbare gebieden hebben de meeste bescherming gekregen, qua omvang en maatregelen. In de POV is deze indeling nader onderbouwd en zijn de bijpassende beschermingsmaatregelen opgenomen.

De bescherming richt zich op het weren van activiteiten en stoffen die de kwaliteit van het grondwater en oppervlaktewater nadelig kunnen beïnvloeden. Bij het bepalen van deze activiteiten en stoffen, zijn de relevante belanghebbende partijen nauw betrokken geweest, zoals de waterleidingbedrijven. Ook is gebruik gemaakt van het model voor de grondwaterbescherming in de provinciale milieuverordening. Dit model is in interprovinciaal overleg ontwikkeld.

Een beschermingsgebied is opgebouwd uit verschillende zones. Dit zijn:

- Waterwingebieden
- Grondwaterbeschermingsgebieden
- Gebieden tegen fysische bodemaantasting
- Verbodzones diepe boringen
- Grondwaterbeschermingsgebied Drentsche

In tabel 6.3 is een indeling van de 18 beschermingsgebieden weergegeven (kaart 11).

Grondwaterlichaam	Naam	Indeling gebied	Kwetsbaarheid
Zand Rijn-Oost	Holtien	Waterwingebied , verbodzone diepe boringen (50m)	niet kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Zuidwolde	Waterwingebied , verbodzone diepe boringen (50m)	niet kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Hoogeveen	Waterwingebied , verbodzone diepe boringen (50m)	niet kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Ruinerwold	Waterwingebied , grondwaterbeschermingsgebied	minder kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Kruidhaars	Waterwingebied , gebied tegen fysische bodemaantasting	minder kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Havelterberg	Waterwingebied , grondwaterbeschermingsgebied	kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Beilen	Waterwingebied , grondwaterbeschermingsgebied	kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Dalen	Waterwingebied , grondwaterbeschermingsgebied	kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Leggeloo	Waterwingebied , grondwaterbeschermingsgebied	kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Valtherbos	Waterwingebied , grondwaterbeschermingsgebied	kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Noordbargeres	Waterwingebied , grondwaterbeschermingsgebied	kwetsbaar
Zand Rijn-Noord	Nietap	Waterwingebied , grondwaterbeschermingsgebied en verbodzone diepe boringen (15m)	minder kwetsbaar
Zand Eems	Assen	Waterwingebied , verbodzone diepe boringen (15m)	niet kwetsbaar
Zand Eems	Annen / Breevenen	Waterwingebied , gebied tegen fysische bodemaantasting	niet kwetsbaar
Zand Eems	De Groeve	Waterwingebied , gebied tegen fysische bodemaantasting	minder kwetsbaar
Zand Eems	Gasselte	Waterwingebied , grondwaterbeschermingsgebied	kwetsbaar
Zand Eems	Onnen/De Punt	Waterwingebied , gebied tegen fysische bodemaantasting	minder kwetsbaar
R5 Beek op zand	Drentsche Aa	grondwaterbeschermingsgebied de Drentsche Aa, oppervlaktewaterwinning	kwetsbaar

⁹ **Ruimtelijke bescherming**

Het is cruciaal dat het grondwater binnen de grondwaterbeschermingsgebieden niet verontreinigd raakt. Via het ruimtelijke ordeningsbeleid kan het risico op verontreiniging door grondwaterbelastende functies worden verkleind. Het ordeningsbeleid moet:

1. Ruimtelijke functies bevorderen die bijdragen aan kwalitatief goed grondwater.
2. Voorwaarden stellen aan ruimtelijke functies om het risico op grondwaterverontreiniging te verkleinen.
3. Functies weren die een risico op grondwaterverontreiniging met zich meebrengen. Deze functies mogen alleen worden toegelaten als alternatieven ontbreken en als er zwaarwegende maatschappelijke argumenten voor zijn ('nee-tenzijbeleid'). Het gaat daarbij in elk geval om de volgende functies:

- Nieuwe infrastructurele werken;
- Woningbouwontwikkelingen;
- Grootschalige recreatieve ontwikkelingen;
- **Functies verbieden die een te groot risico vormen voor de kwaliteit van het grondwater**
- Industriële ontwikkelingen en/of nieuwe bedrijventerreinen;
- Nieuwe begraafplaatsen of terreinen waar verstrooiing van as plaatsvindt;
- WKO installaties

Wij zien toe op het verankeren van grondwaterbeschermingsgebieden in ruimtelijke plannen. Grondwaterbeschermingsgebieden worden daarom bij ruimtelijke ontwikkelingen aangemerkt als een provinciaal belang.

Gebiedsdossiers

Voor de beschermingszones gaan we uit van een risicogerichte benadering. Dit betekent dat het beschermingsniveau wordt bepaald door de kwetsbaarheid van het gebied en de aard en omvang van de activiteiten en functies. Uit een risico-inventarisatie in onze grondwaterbeschermingsgebieden bleek dat het goed mogelijk is om per gebied een inschatting te maken van de feitelijke risico's. Deze risicoanalyse kan als basis dienen om per gebied de bestaande risico's te verminderen. Dit betekent dus maatwerk per gebied.

Wij gaan voor alle 18 gebieden gebiedsdossiers aanleggen (2009-2010). In een gebiedsdossier wordt informatie verzameld die van belang is voor de waterkwaliteit op de plaats van de winning. Op basis hiervan kunnen effectieve maatregelen worden ontwikkeld die gericht zijn op preventie en risicobeheersing. Deze maatregelen kunnen worden opgenomen in een uitvoeringsprogramma. Hiermee vult het gebiedsdossier het bestaande grondwaterbeschermingsbeleid aan en geeft het invulling aan de KRW-doelstelling voor drinkwater.

De gebiedsdossiers worden ontwikkeld samen met betrokken partijen zoals de waterleidingbedrijven, de gemeenten, de waterschappen en andere doelgroepen. Het aanleggen van de gebiedsdossiers leidt tot een gemeenschappelijk inzicht in de factoren die van belang zijn voor de kwaliteit van het onttrokken grondwater en in de feitelijke bedreigingen van die kwaliteit.

6.4.6 Grondwateronttrekkingen

Openbare drinkwatervoorziening

Wij hebben de zorg voor de bronnen van de openbare drinkwatervoorziening en stellen deze bronnen beschikbaar. Wij hebben aan alle lokaties van bestaande winningen voor de drinkwatervoorziening de

⁹ Het inname punt voor de drinkwaterbereiding uit de Drentsche Aa ligt in Groningen. Een deel van het wingebied en het grondwaterbeschermingsgebied ligt in Drenthe.

functie 'grondwater voor de bereiding van drinkwater' toegekend. Dit geldt ook voor een aantal gebieden met potentie voor toekomstige drinkwaterwinning (zie kaart 11).

Voor de drinkwatervoorziening wordt grondwater gebruikt, omdat grondwater de beste grondstof is en tegen relatief lage kosten geschikt kan worden gemaakt voor drinkwater. Bij de inrichting van een grondwaterwinning staat de duurzaamheid van de winning voorop. We geven hierbij de voorkeur aan een integrale benadering. Daarbij moeten de effecten op de omgeving geminimaliseerd worden, bijvoorbeeld door het oppervlaktewaterbeheer aan te passen.

Beoordeling vergunningen

Wij beoordelen de aanvragen voor een vergunning voor grondwateronttrekking. Aanvragen voor gebieden die al de aanduiding 'grondwater voor de bereiding van drinkwater' hebben, verdienen de voorkeur. De aanvrager kan een alternatieve locatie aanvragen die aansluit bij onze innovatieve grondwatervisie (zie paragraaf 6.4.2). Verder letten we op de volgende aspecten.

- De aanvraag is noodzakelijk voor het veiligstellen van de drinkwatervoorziening.
- De gevolgen voor andere belangen zijn goed in beeld gebracht en de mogelijkheden om deze gevolgen technisch of financieel te compenseren, zijn maximaal benut.
- Mogelijke alternatieve locaties voor de onttrekking zijn onderzocht.
- De waterhuishoudkundige situatie is zodanig aangepast dat de effecten van de winning op de omgeving minimaal zijn, of er zijn positieve effecten voor andere belangen gerealiseerd.
- De drinkwaterwinning wordt, zo mogelijk, gecombineerd met één of meer andere functies.

Bij aanvragen voor uitbreiding van de vergunningcapaciteit, bekijken we altijd het effect van de totale winning en de effecten van de winningen in de omgeving.

Strategische grondwaterwinningen

In de gebieden die op kaart 11 globaal zijn aangeduid als 'strategische grondwaterwinning', kan een vergunning worden aangevraagd voor een strategische reservering voor een drinkwatervoorziening. Bij het beoordelen van een aanvraag hiervoor, kijken we naar de volgende aspecten:

- De reservering is bedoeld als strategische reserve voor het geval er zich een calamiteit voordoet bij één van de bestaande grondwaterwinningen.
- De gevolgen voor andere belangen zijn goed in beeld gebracht. De mogelijkheden om deze gevolgen technisch of financieel te compenseren, zijn maximaal benut.

In de vergunning vermelden we dat de daadwerkelijke onttrekking pas mogelijk is na schriftelijke toestemming van gedeputeerde staten. Het waterleidingbedrijf moet de noodzaak voor de grondwaterwinning aantonen.

Er kan alleen een aanvraag worden ingediend voor de locaties Assen-West, Kastelen Akkers en Darperweiden.

- Assen-West: er kan een gespreid puttenveld komen op de locatie van de golfbaan. Ook is een aanvraag mogelijk voor een grondwaterwinning van maximaal 1 miljoen m³ per jaar, als alternatief voor een deel van de grondwateronttrekking in Assen-Oost.
- Kastelen Akkers: er kan een gespreid puttenveld komen ten westen van Hunze tussen de huidige grondwaterwinning De Groeve en Annen.
- Darperweiden: er kan een puttenveld komen tussen de Drentsche Hoofdvaart en de Oude Vaart, waarbij rekening wordt gehouden met een functiecombinatie met waterberging.

Industriewater

We stellen ook grondwater beschikbaar voor hoogwaardig gebruik in de industrie. De totale onttrekking op een bedrijventerrein mag echter geen onaanvaardbare negatieve invloed hebben op de omgeving. Wij stimuleren ontwikkelingen die leiden tot waterbesparing of tot het hergebruiken van onttrokken water. Zowel binnen een bedrijf als tussen bedrijven onderling.

Wij beoordelen de aanvragen voor een vergunning boven een capaciteit van 150.000 m³ per jaar. (Voor aanvragen beneden de 150.000 m³ per jaar is het waterschap bevoegd gezag.) Wij letten op de volgende aspecten:

- De gevraagde vergunning is noodzakelijk.
- De gevolgen voor andere belangen, waaronder de gevolgen voor verdroging, zijn goed in beeld gebracht. De mogelijkheden om deze gevolgen technisch of financieel te compenseren, zijn maximaal benut.
- Mogelijke alternatieve bronnen voor de onttrekking, mogelijkheden om milieueffecten te beperken en eventuele aanpassingen in de bedrijfsvoering zijn maximaal benut. Binnen het bedrijf wordt gestreefd naar een zo laag mogelijk (grond)waterverbruik per productie-eenheid.
- Bij grote onttrekkingen: er is onderzoek gedaan naar mogelijke alternatieve locaties voor de onttrekking of voor het bedrijf. Ook de mogelijkheid van levering van water op maat door derden is in beeld gebracht.
- De (resterende) mogelijkheden voor andere bedrijven om op hetzelfde bedrijventerrein ook grondwater te kunnen onttrekken.
- De effecten van de winning op de omgeving zijn minimaal, of er zijn positieve effecten voor andere belangen gerealiseerd.

Bij het beoordelen van de effecten kijken we altijd naar de totale onttrekking in de omgeving.

Voor grondwaterwinningen voor laagwaardig gebruik in de industrie wordt in principe geen vergunning verleend. We kunnen van dit standpunt afwijken als er geen alternatieven zijn voor het gebruik van grondwater, of als deze alternatieven een groter nadelig effect op het milieu hebben.

Verder hebben wij de mogelijkheid om bestaande vergunningen voor grondwaterwinning voor industrieel gebruik te heroverwegen. Dit kan als de vergunning meer dan tien jaar oud is, als de onttrekking nadelige gevolgen heeft voor andere belangen of als er goede alternatieven zijn ontwikkeld. Bij deze heroverwegingen hanteren we dezelfde criteria als bij nieuwe aanvragen. Ook kijken we naar het belang van het voortbestaan van de winning voor het bedrijf en/of de omgeving.

Bronbemalingen, proefbemalingen en grondsaneringen

Bronbemalingen, proefbemalingen en grondsaneringen zijn tijdelijke onttrekkingen van grondwater. Deze zijn bedoeld voor het drooghouden van bouwputten, voor (water)bouwkundige of civieltechnische werken, voor onderzoek of voor het weghalen van verontreinigingen in bodem en grondwater. Deze tijdelijke onttrekkingen kunnen negatieve effecten hebben, zoals zettingen en verdroging. Om de negatieve effecten zo veel mogelijk te voorkomen, moeten de hoeveelheden netto te onttrekken grondwater zo veel mogelijk worden beperkt. Het waterschap is hiervoor het bevoegd gezag.

Beregening en bevoeding voor land- en tuinbouw

Bij grondwateronttrekking voor beregening hanteren wij als uitgangspunt dat een negatief effect op de EHS, en in het bijzonder op de Natura 2000-gebieden, moet worden voorkomen. De waterschappen zijn hiervoor het bevoegd gezag.

Bij het uitwerken van het grondwateronttrekkingenbeleid moet rekening worden gehouden met de opbouw van de ondergrond. Ook moet erop worden gelet of er oppervlaktewater aanwezig is van waaruit infiltratie in de bodem op kan treden. Deze factoren bepalen hoe ver de grondwaterstand door de onttrekking verlaagd kan worden en wat de gevolgen daarvan zijn voor andere functies en belangen. In overleg met de waterschappen brengen wij de grondwatervisie in als kader voor de regels van de waterschappen. Wij vinden het noodzakelijk om een terughoudend beleid te voeren in de inzigtgebieden. Wél kan er meer ruimte zijn voor beregening in de veenkoloniën.

Warmte-koudeopslag

In het kader van de Waterwet is voor een open systeem van warmte-koudeopslag een watervergunning vereist. Het kader van de vergunningverlening is uitgewerkt in paragraaf 4.7 en in de Provinciale Omgevingsverordening.

6.5 Stad en keten

6.5.1 Stedelijk water

Geen afwenteling van wateroverlast

Voor het stedelijk waterbeheer geldt dat wateroverlast niet mag worden afgewenteld op andere gebieden. Afvoerpieken moeten binnen het stedelijk gebied worden opgevangen. Dit kan door bergingscapaciteit aan te leggen in stedelijk water of door neerslag te laten infiltreren in de bodem. Met de verwachte klimaatsverandering wordt dit nog belangrijker. Voor de meer extreme afvoerpieken kan het stedelijk water waterberging als nevenfunctie krijgen.

Afvoernormen nieuw stedelijk gebied

Stadsuitbreiding heeft gevolgen voor de waterhuishouding. Voor nieuw stedelijk gebied hanteren de waterschappen normen voor hoeveel water maximaal mag worden afgevoerd. Deze afvoer mag zeker niet hoger zijn dan 1,2 liter per seconde per hectare. Dit is gebaseerd op het huidige landbouwkundige gebruik. Ook bij extreme neerslag (neerslag die één keer in de honderd jaar kan voorkomen), mag de afvoer niet groter zijn dan de huidige afvoer.

De gemeenten staan ook voor de opgave om eventuele afvoerproblemen in bestaand stedelijk gebied, op te lossen in het nieuwe stedelijk gebied. Dit kan bijvoorbeeld betekenen dat in een nieuwe woonwijk extra waterberging moet worden gerealiseerd. In uitzonderlijke gevallen, waarbij het niet mogelijk is om de noodzakelijke bergingsruimte binnen het stedelijk gebied te vinden, kan in overleg met het waterschap een oplossing buiten het stedelijk gebied worden gezocht.

De waterschappen zien er, bij het toepassen van de watertoets op toe dat wateroverlast niet wordt afgewenteld.

Inrichting en vormgeving

Het succes van stedelijk waterbeheer is mede afhankelijk van het gedrag van de burger. Dit gedrag kan het beste worden beïnvloed als de burger zich bewust is van het belang van water in zijn leefomgeving. De verplichting (sinds 2008) voor de perceelseigenaar om zijn eigen hemelwater op te vangen, kan hier zeker aan bijdragen. Daarnaast is het belangrijk dat water in de openbare ruimte zichtbaar blijft of wordt. Een zichtbaar afwateringsstelsel heeft dan ook de voorkeur boven een onzichtbaar hemelwaterriool. Verder zijn communicatie en educatie belangrijk bij het vergroten van het waterbewustzijn.

De gemeente bepaalt, sinds het in werking treden van de Wet gemeentelijke watertaken (2008), tot hoever de plicht reikt om het hemelwater op eigen perceel op te vangen. Belangrijk is in ieder geval dat huiseigenaren, bedrijven en instellingen terughoudend zijn met het aanleggen van meer verhard oppervlak. Ook het aanleggen van vegetatiedaken en het opvangen en hergebruiken van regenwater kunnen bijdragen aan de stedelijke wateropgave.

Nevenfuncties

Water in de stad heeft een aantal belangrijke nevenfuncties. Zo kan het bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit en biedt het mogelijkheden tot recreatie. Vroeg in de ontwerpfase rekening houden met de wateropgaven, biedt kansen voor deze nevenfuncties.

De verschillende overheden onderkennen het belang van water voor de ruimtelijke kwaliteit. Voor het inrichten van stedelijk water gelden echter duidelijke randvoorwaarden. Zo staat de noodzakelijke opvang van afvoerpieken centraal. Ook veiligheid en volksgezondheid stellen randvoorwaarden aan de inrichting en de kwaliteit van het stedelijk water. Dit betekent onder andere dat in stedelijk water geen verontreinigd water mag worden geloosd. Ook moet voldoende doorstroming verzekerd zijn. Verder moet bij de inrichting rekening worden gehouden met het voorkomen van ophoping van zwerfvuil en met verdrinkingsgevaar.

Gemeentelijke watertaken

De gemeentelijke watertaken zijn verankerd in de Wet verbrede gemeentelijke watertaken (2008). Vóór 2013 moeten de gemeenten hun zorgplicht uitwerken in een verbreed gemeentelijk rioleringsplan (GRP).

De gemeenten hebben de volgende watertaken.

1. De gemeente heeft de zorgplicht voor hemelwater als dat van een perceelseigenaar redelijkerwijs niet kan worden verlangd.
2. De gemeente moet aan de perceelsgrens het afgevoerde water in ontvangst nemen.
3. De gemeente heeft de zorgplicht voor het grondwater.
4. De gemeente heeft de zorgplicht voor het doelmatig inzamelen en transporteren van het afvalwater van de huishoudens in het gebied.

De zorgplicht voor grondwater (taak 3) houdt in dat de gemeente in het openbaar gemeentelijk gebied de inspanningsverplichting heeft maatregelen te treffen om blijvende nadelige gevolgen van de grondwaterstand voor de geldende bestemming zo veel mogelijk te voorkomen of te beperken. De gemeente heeft deze plicht als maatregelen doelmatig zijn en als waterschap en provincie deze taak niet hebben.

Ook heeft de gemeente de zorgplicht voor de doelmatige inzameling en het transport van stedelijk afvalwater. De gemeente kan besluiten deze zorgplicht verbreed in te vullen, dus ook voor het buitengebied. Dan sluit zij in het buitengebied alle lozingspunten aan op het riool of plaatst systemen voor de individuele behandeling van afvalwater (IBA). De gemeente kan hier ook van afzien en een verzoek om ontheffing van deze zorgplicht indienen bij gedeputeerde staten. De gemeente komt in beginsel in aanmerking voor een ontheffing, behalve in de volgende twee gevallen.

- Er geldt een aansluitverplichting volgens de Bouwverordening.
- Het perceel kan voor een gemeentelijke investering van minder dan € 11.350,- een rioolaansluiting krijgen binnen een plangebied van een redelijke omvang.

Wij zullen gemeentelijke aanvragen om ontheffing van deze zorgplicht beoordelen aan de hand van bovenstaande criteria. In Drenthe is het aansluitpercentage op het openbaar riool zo hoog dat we in deze planperiode weinig ontheffingsverzoeken verwachten.

Gemeentelijke waterplannen

Wij hechten veel waarde aan gemeentelijke waterplannen. Het waterplan is namelijk een goed bruikbaar instrument bij de samenwerking tussen waterschap en gemeente. Wij gaan het opstellen van de 'tweede generatie' gemeentelijke waterplannen actief stimuleren. We geven er de voorkeur aan dat de gemeenten hun visie op het watersysteem opnemen in de gemeentelijke structuurvisie. De gemeente kan zo de bestaande beleidskaders voor stedelijk water actualiseren aan de hand van bijvoorbeeld nieuwe technologische ontwikkelingen. Ook kan ze deze integreren met gewenste ruimtelijke ontwikkelingen.

Vanuit de thema's energie, klimaat en adaptatie verwachten we van de gemeenten dat zij anticiperen op klimaatverandering. Ook moeten ze oog blijven houden voor de waterkwaliteit. Wanneer nieuwe technieken voldoende zijn doorontwikkeld in pilot-projecten, zien we graag dat ze worden ingezet voor grootschalige toepassingen.

6.5.2 Waterketen

Riolering

Voor de overstort van rioolwater volgen wij het landelijk beleid. In de rapportage van de Commissie Integraal Waterbeheer¹⁰, staat dat de vuiluitworp van een rioolstelsel niet meer mag bedragen dan de vuiluitworp van een 'referentiestelsel'. Voor de verschillende soorten rioolstelsels gelden verschillende referentiestelsels.

Het waterschap stelt nadere eisen aan de lokale waterkwaliteit. Dit kan leiden tot maatregelen tot vermindering van emissies in het watersysteem. Het beleid voor het overstorten van vuil rioolwater moet in 2015 gereed zijn.

Samenwerken in de waterketen

In 2007 hebben de koepelorganisaties en de minister van VROM het Nationaal bestuursakkoord waterketensamenwerking vastgesteld. Zij zijn ervan overtuigd dat in de waterketen efficiënter kan worden gewerkt. In het akkoord hebben zij onder meer de volgende 'speerpunten' vastgelegd.

- Stimuleren/uitvoeren van benchmarking in alle onderdelen van de keten;
- Samenwerken in de afvalwaterketen;
- Vergroten van transparantie op het gebied van kosten en tarieven;
- Vergroten van innovatie, kennisontwikkeling en waterbewustzijn.

Vooraf de gemeenten en de waterschappen kunnen aanzienlijke verbeteringen binnen de afvalwaterketen bereiken. Dit kan bijvoorbeeld door structureel kennis uit te wisselen, personeel te delen en samenwerkingsverbanden aan te gaan.

Wij faciliteren en stimuleren de waterketenpartijen in Drenthe om het bestuursakkoord uit te voeren. Dat betekent het voortzetten en waar nodig intensiveren van de lopende projecten op het gebied van benchmarking, het meten en monitoren in de afvalwaterketen, het stimuleren van innovaties en het vergroten van het waterbewustzijn. De ketenpartners voeren de deelprojecten uit vanuit de bestaande

¹⁰ 'Eenduidige basisinspanning: nadere uitwerking van de definitie van de basisinspanning', juni 2001.

organisaties. Daarmee ontwikkelen zij nieuwe kennis- en beheersnetwerken. Wij vinden deze aanpak vooralsnog effectiever dan een werkwijze met veranderingen in de waterketenstructuur.

6.6 Monitoring, onderzoeksprogramma en gegevensbeheer

Wij willen het uitvoeren van de genoemde opgaven stimuleren door in te zetten op innovatie en kennisontwikkelingen. Bij gebiedsgerichte uitvoering stimuleren wij het combineren van de maatregelen met andere beleidsopgaven.

Om zicht te krijgen op de voortgang en het behalen van de gestelde doelen, zetten we beleidsmonitoring en beleidsevaluatie in. De waterschappen verzamelen hiervoor de benodigde gegevens over het oppervlaktewater (WB21 en KRW) en het ondiepe grondwater (GGOR). Wij verzamelen de gegevens over de grondwatervoorraad en -kwaliteit en de verdrogingsbestrijding. Gegevens over de bodemopbouw zijn vastgelegd in de landelijke database Regis.

Wij beheren grondwatermeetnetten die informatie geven over de stand, de stroming en de kwaliteit van het grondwater. Deze gegevens worden opgeslagen in een landelijke database. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen het primaire meetnet voor heel Drenthe en secundaire projectmeetnetten. Metingen in het primaire meetnet worden standaard twee keer per maand uitgevoerd. Vanaf 2002 is een voorzichtige start gemaakt met het automatiseren van moeilijk toegankelijke locaties en locaties die worden waargenomen door particulieren. De komende jaren wordt het primaire meetnet verder geautomatiseerd. In 2009 is het meetnet aangepast conform het definitieve draaiboek monitoring Kaderrichtlijn Water. Ook is het meetnet uitgebreid met een aantal meetpunten om verdrogingsbestrijding te kunnen monitoren. Het meetnet in de Natura 2000-gebieden is afgestemd op het volgen van veranderingen van de vegetatie. Dit is gedaan in samenspraak met de oppervlaktewaterbeheerders en terreinbeheerders.

Wij participeren in het noordelijke grondwatermodel MIPWA. Dit model van de noordelijke waterschappen en provincies **en de gemeente Assen** maakt het mogelijk om snel antwoord te krijgen op beleidsmatige vragen.

6.7 Financiën

In tabel 6.4 zijn de kosten van het Regionale waterplan opgenomen. Tabel 6.5 geeft een overzicht van de bronnen waaruit de provinciale bijdrage wordt gedekt. In tabel 6.6 is de reserve voor de grondwaterheffing weergegeven.

Tabel 6.4: Kosten van de maatregelen, 2010 t/m 2015

Nr	Doel	Maatregel	Kosten totaal (in M€)	Kosten provincie (in M€)
1	GGOR	Aanpak verdroging (10.186 ha)	34.7	20.7 (incl ILG)
2	WB21	Inrichting waterbergingsgebieden	11.8	2.4
3	WB21	De regionale keringen voldoen uiterlijk 2015 aan de veiligheidsnormen.	pm **)	-
4	KRW en WB21	Herinrichting van de beekdalen	7.5	2.2
5	KRW	Uitvoeren overige KRW maatregelen oppervlaktewater *)	136.7	-
6	KRW	Grondwaterbeschermingsmaatregelen op basis van gebiedsdossiers	1.8	-
7	Grondwater	Grondwaterbeheer	1.5	1.5
8		Onderzoek klimaatverandering grondwaterbescherming grondwatervisie innovatie	1.2	1.2
Totaal			189.5	27.0

*) Kosten KRW 2015-2027 € 95 miljoen

***) Voldoen grotendeels aan de norm

Tabel 6.5: Financiering, 2010-2015

Bron	2010	2011	2012	2013	2014	2015
pMJP	4.400.000	7.300.000	5.900.000	4.600.000		
K&E	700.000	700.000	700.000	700.000	700.000	700.000
Begroting	225.000	225.000	225.000	225.000	225.000	225.000

Tabel 6.6: Reserve grondwaterheffing

Posten	Begroot per jaar
Maatregelen actief grondwaterbeheer	250.000
Onderzoek	150.000
Gegevensbeheer	300.000

7. Sturing en instrumenten

In de voorgaande hoofdstukken hebben we uiteengezet wat wij van provinciaal belang achten en we hebben provinciale doelen geformuleerd. Deze provinciale doelen willen wij samen met onze partners gebiedsgericht uitwerken tot gebiedsopgaven. Onze uitgangspunten hierbij zijn gelijkwaardigheid en samenwerking. Daarbij benutten wij bevoegdheden, instrumenten en kwaliteiten om partijen bij elkaar te brengen en te komen tot uitvoeringsstrategieën. In dit hoofdstuk gaan we hier dieper op in.

7.1 Sturingsprincipes

Op hoofdlijnen hanteren wij onderstaande sturingsprincipes:

- Verantwoordelijkheden en bevoegdheden zijn zodanig verdeeld over gemeenten, provincies, waterschappen en Rijk, dat iedere bestuurslaag optimaal de haar toevertrouwde belangen kan behartigen. Het principe hierbij: decentraal wat kan, centraal wat moet.
- Onze verantwoordelijkheid wordt bepaald door het schaalniveau van het onderwerp. Het principe hierbij is: bij bovenlokale belangen is een provinciale rol weggelegd.
- De provinciale belangen en kaders voor uitvoering zijn verwoord in deze Omgevingsvisie. Voor de verdere uitwerking zoeken wij nadrukkelijk de samenwerking met partners.
- De samenwerking heeft tot doel een verbinding te maken tussen de provinciale doelen en de doelen van partners. Ook willen we tot afspraken over de uitvoering komen.
- Binnen de samenwerking doen we een beroep op de eigen verantwoordelijkheid van de betrokken partners.
- De doelrealisatie moet ontwikkelingsgericht, daadkrachtig en resultaatgericht zijn, binnen de financiële kaders van verantwoordelijk bestuur.
- Inwoners en belangengroepen worden betrokken bij de planvorming en uitvoering.

7.2 Inzet instrumenten

Er staan ons grofweg vier soorten instrumenten beschikbaar bij het uitvoeren van deze Omgevingsvisie:

1. Instrumenten gericht op samenwerking;
2. Instrumenten gericht op informatieoverdracht;
3. Instrumenten gericht op financiële ondersteuning en/of investeringen;
4. Instrumenten gericht op regelgeving (inclusief de uitvoering en handhaving).

Deze instrumenten verschillen qua sturingsfilosofie (van zelfsturing tot hiërarchisch), relatievorm (van overlaten tot opleggen), uitvoeringstactiek (van ondersteunen tot normeren) en typering (van communicatief tot juridisch).

Wij willen onze Omgevingsvisie ontwikkelingsgericht uitvoeren. Met een actieve provinciale inzet willen wij gewenste ontwikkelingen van de grond tillen. Dit betekent dat het accent ligt op mogelijkheden, niet op onmogelijkheden. Daarbij past de inzet van instrumenten die gericht zijn op samenwerking tussen partijen, op basis van gelijkwaardigheid en vertrouwen. We gaan daarom terughoudend om met het nieuwe instrumentarium van de Wro. Het formele instrumentarium leidt in onze ogen tot een hiërarchische relatie tussen provincie en partners en staat daarmee een aanpak op basis van gelijkwaardigheid in de weg. In principe kiezen we alleen voor de inzet van meer dwingende instrumenten wanneer blijkt dat samenwerking tot onvoldoende resultaat leidt.

Wij kiezen met ons provinciale beleidskader bewust, en conform de uitgangspunten van de nieuwe Wro, om beleidsruimte aan gemeenten te geven. In onze optiek kan deze beleidsruimte ook voor kernkwaliteiten gelden, aangezien de gemeenten de uiteindelijke

verantwoordelijkheid dragen voor inrichting van de leefomgeving. Een onderscheid in kernkwaliteiten naar provinciaal en gemeentelijk belang is voor ons geen onderscheid in eerste en tweede garnituur. Het is onderscheid in de verdeling van verantwoordelijkheid voor het behoud en de ontwikkeling van de kernkwaliteiten.

In kaart 2. Kernkwaliteiten zijn gekleurde gebieden en witte gebieden aangeduid. Voor de witte gebieden ligt het primaat voor behoud en ontwikkeling van de kernkwaliteiten bij de gemeenten of waterschappen. Onze rol in deze gebieden is faciliterend en stimulerend. Wij zien hierin drie hoofdsporen:

- **Inspireren:** wij willen bijdragen aan het behoud en ontwikkeling van de kernkwaliteiten door inspirerende voorbeelden en informatie binnen en buiten Drenthe uit te dragen naar gemeenten. Verder zijn wij voornemens om gemeenten op verzoek te faciliteren in het opstellen van gemeentelijke plannen met betrekking tot ruimtelijke kwaliteit, bijvoorbeeld met de inzet van een kwaliteitsteam.
- **Kennis delen:** wij stimuleren de ontwikkeling van eigen gemeentelijke of lokale verbijzondering en detaillering van kernkwaliteiten. De kennis over kernkwaliteiten maken wij algemeen raadpleegbaar, bijvoorbeeld in de vorm van een databank. Gemeenten kunnen deze kennis gebruiken bij hun afwegingen en doorvertaling in bestemmingsplannen.
- **Subsidie verlenen:** in de periode van verschuiving van verantwoordelijkheden van provincie naar gemeente kunnen wij besluiten tot het instellen van een co-financieringsregeling ten behoeve van het behoud en ontwikkeling van kernkwaliteiten. Bijvoorbeeld voor het aanstellen van een gemeentelijke of regio-archeoloog of het maken van een gemeentelijke archeologiekartaal.

Voor de gekleurde gebieden zien wij een nadrukkelijke rol voor onszelf in het planproces. Wij zien hierin drie hoofdsporen:

- **Kader stellen:** voor de verschillende kernkwaliteiten hebben wij randvoorwaarden gespecificeerd die ingaan op de kenmerken (karakteristiekbeschrijvingen, typologieën, etc.), samenhang en niveau's van sturing. Dit zijn voor ons de criteria in de advisering over ontwikkelingen.
- **Behouden:** wij sturen op de vastlegging van kernkwaliteiten in de structuurvisies en bestemmingsplannen van gemeenten en de beheersplannen van waterschappen en terreinbeherende organisaties.
- **Ontwikkelen:** wij sturen op onze betrokkenheid in een zo vroeg mogelijk stadium van ruimtelijke plannen, dat wil zeggen de visievorming of ontwerpfasen. In dit stadium denken wij actief mee in de gewenste integrale samenhang van kernkwaliteiten en functies. In onze advisering kan de ene kernkwaliteit prevaleren boven de andere. Dit is afhankelijk van het type ontwikkeling en het gespecificeerde niveau van sturing (zie ook kader stellen).

Om onze sturingsfilosofie ten uitvoer te kunnen brengen is een nauwe samenwerkingsrelatie tussen provincie, gemeente en waterschap gewenst. Wij investeren om die reden in de doorontwikkeling van het relatiebeheer met als doel integraal te kunnen adviseren.

Momenteel krijgt een aanpak op basis van gelijkwaardigheid gestalte via ons zogenaamde relatiebeheer. Wij willen het vroegtijdig overleg over ruimtelijke voornemens van gemeenten die aan een provinciaal belang raken, voortzetten, professionaliseren en uitbouwen. Primair willen we via deze directe overlegvorm zaken doen. Dat kan overigens alleen als gemeenten hetzelfde gewicht aan dit relatiebeheer toekennen.

Hieronder geven wij aan hoe wij tegen de Wro-instrumenten aankijken.

Ruimtelijke Omgevingsverordening

Het zwaarste generieke Wro-instrument is de ruimtelijke verordening. Met een verordening leggen wij als provincie regels op aan de gemeenten die zij binnen een bepaalde periode in bestemmingsplannen moeten neerleggen. Doen zij dat niet tijdig, dan gelden de regels zelfstandig naar burgers. Het instrument verordening willen we niet inzetten om onze doelen te bereiken en belangen te behartigen (zie ook 7.1 sturingsprincipes). Wel willen we na de besluitvorming over onze Omgevingsvisie het instrument verordening gebruiken daar waar het moet vanwege landelijke regelgeving (AMvB Ruimte).

Inpassingplan

Met een inpassingplan kunnen wij direct en juridisch bindend de bestemming van een concreet gebied vastleggen. Daarmee kunnen wij provinciale belangen vastleggen, waarbij we de bevoegdheid van de gemeenteraad uitsluiten. Wij willen het instrument inpassingplan slechts in uitzonderlijke gevallen toepassen, en pas na raadpleging van de betreffende gemeente(n).

Aanwijzingen

De gemeenteraad kan via een provinciale pro-actieve aanwijzing worden verplicht om binnen een bepaalde termijn een bestemmingsplan vast te stellen. We kunnen dit instrument inzetten als provinciale belangen dat voor een goede ruimtelijke ordening noodzakelijk maken. Ook hebben we de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen. Daarmee kunnen we ervoor zorgen dat het bestemmingsplan of projectbesluit geen conflict oplevert met de provinciale belangen. Via een reactieve provinciale aanwijzing kunnen we ervoor zorgen dat een bepaald onderdeel van een gemeentelijk bestemmingsplan of projectbesluit niet in werking treedt. Wij zullen deze instrumenten alleen inzetten als overleg en samenwerking met de gemeenten onvoldoende soelaas bieden en wanneer gemaakte afspraken niet worden nagekomen.

7.3 Monitoring

Jaarlijks monitoren wij de voortgang van de doelstellingen die in deze Omgevingsvisie zijn aangegeven. Per sector monitoren we de prestaties en de doorwerking in de uitvoeringsprogramma's **sagenda**. De monitoring heeft zowel betrekking op het behalen van doelen als op omgevingsfactoren. **Speciale aandacht daarbij krijgt de monitoring en evaluatie van de Duurzaamheidsbeoordeling (planMER)**. We voeren de monitoring integraal uit op basis van een op te stellen monitoringsprogramma.

7.3.1. Resultaten en evaluatie Duurzaamheidsbeoordeling (PlanMER)

Ten behoeve van de besluitvorming over de Omgevingsvisie Drenthe is een plan-m.e.r.-procedure doorlopen en is een Duurzaamheidsbeoordeling (planMER) opgesteld. Het planMER heeft gelijktijdig met de ontwerp Omgevingsvisie ter inzage gelegen. Op de planMER zijn enkele zienswijzen over windenergie binnengekomen. Mede naar aanleiding van deze zienswijzen is het beleid ten aanzien van windenergie herzien en verruimd (zie 4.7). Daarnaast heeft de Commissie voor de m.e.r. de Duurzaamheidsbeoordeling getoetst op juistheid en volledigheid. De Commissie kon zich goed vinden in de gekozen aanpak en was van oordeel dat de essentiële informatie voor besluitvorming in de duurzaamheidsbeoordeling aanwezig is. Zij was van oordeel dat het rapport goed leesbaar, gestructureerd en compact is. Het advies van de Commissie is betrokken bij de totstandkoming van deze paragraaf.

De conclusie van de Duurzaamheidsbeoordeling is dat de 'persistente problemen' voor een duurzame ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe waarschijnlijk opgelost kunnen worden met het voorgestelde beleid. Deze conclusie kan echter pas echt getrokken worden bij verdere uitwerking van het beleid als daarbij een meer concrete probleemanalyse naar de aard en de

schaal wordt uitgevoerd. De uitgevoerde Duurzaamheidsbeoordeling bevat nu nog onvoldoende informatie om concrete keuzes te kunnen maken over de wijze waarop de 'persistente problemen' opgelost kunnen worden en over de uitvoering van de m.e.r.-plichtige besluiten.

In het op te stellen uitvoerings- en monitoringsprogramma dient daarom aandacht te zijn voor de volgende aspecten:

M.e.r.-plichtige vervolgbesluitvorming

Bij vervolgbesluitvorming over bijvoorbeeld de verbetering van de OV-bereikbaarheid van Groningen-Assen, de toepassing van duurzame energiesystemen en natuurontwikkeling kan opnieuw m.e.r.-plicht aan de orde zijn. Daarbij is het wenselijk nader te analyseren in hoeverre een ontwikkeling bijdraagt aan een duurzame ruimtelijke ontwikkeling van Drenthe, waarmee meer inzicht in nut en noodzaak van de ontwikkeling wordt verkregen. Ook dienen alternatievenstudies, inclusief onderzoek naar de milieueffecten, uitgevoerd te worden. Bij natuurontwikkeling dient nadrukkelijk rekening te worden gehouden met de samenhang tussen klimaatverandering, water en biodiversiteit. De Duurzaamheidsbeoordeling kan daarbij als een eerste verkenning worden gebruikt.

Bij het gebruik van de (diepe) ondergrond dient de op korte termijn vast te stellen structuurvisie voor de (diepe) ondergrond en bijbehorende planMER als basis te worden gebruikt.

Monitoring en Evaluatie

Om te kunnen beoordelen of de biodiversiteit zich in de gewenste richting ontwikkeld:

- gaan we criteria ontwikkelen voor een goed ontwikkelde biodiversiteit in Drenthe,
- beschrijven we hoe nadelige ontwikkelingen voor de biodiversiteit doorwerken in ecosystemen en populaties,
- bepalen we voor welke ecosystemen en soorten biodiversiteitsafname aan de orde is, en voor welke soorten de klimaatverandering gevolgen zal hebben,
- en bepalen we welke ruimtelijke- en inrichtingskeuzen gemaakt moeten worden om deze nadelige ontwikkelingen te keren.

In de evaluatie zal worden meegenomen of de toe- en afname van EHS-gebieden met elkaar in evenwicht zijn en of de robuustheid van de EHS is toegenomen.

Ten aanzien van klimaatverandering is in de Duurzaamheidsbeoordeling geconstateerd dat er de nodige leemten in kennis zijn. Het uitvoeringsprogramma en het monitoringprogramma moet erop gericht zijn om de essentiële leemten in kennis in de komende planperiode in te vullen.

Voor het monitoren van de duurzame energiedoelstellingen wordt een monitoringssysteem opgezet, gebaseerd op juiste kentallen.

De evaluatie van de Duurzaamheidsbeoordeling zal bij de herziening van de Omgevingsvisie worden uitgevoerd. Voor de herziening van de Omgevingsvisie worden de wettelijke termijnen voor de onderliggende planonderdelen gehanteerd. Dit betekent dat het plan na uiterlijk 6 jaar zal worden herzien.

7.4 Handhaving

Ons handhavingsbeleid heeft tot doel het naleefgedrag van burgers, organisaties en bedrijven in Drenthe te vergroten. Voor toezicht en handhaving werken we samen met een groot aantal andere toezichthoudende instanties, zoals het Openbaar Ministerie, politie, gemeenten, waterschappen, de Algemene Inspectie Dienst en het Rijk. Deze samenwerking heeft tot doel om tot een eenduidig en integraal toezicht te komen.

7.5 Compensatiebeginsel

Ons beleid is gericht op het behouden van de kernkwaliteiten. Bij uitzondering staan wij ontwikkelingen toe die inbreuk doen op de kernkwaliteiten. Er moet dan sprake zijn van een zwaarwegend maatschappelijk belang en onderzoek moet hebben aangetoond dat er geen alternatieve locaties voorhanden zijn. In die gevallen eisen we naast een goede landschappelijke inpassing ook een compensatie van het verlies van kernkwaliteiten, vermeerderd met een kwaliteitstoeslag. Uitgangspunt hierbij is dat er geen 'nettoverlies' van kernkwaliteiten optreedt.

Voor de natuur hebben we in 2002 in samenwerking met de twaalf Drentse gemeenten een modelverordening voor compensatie uitgewerkt. In 2007 hebben het Rijk en de provincies een gezamenlijk beleidskader gepubliceerd voor het compensatiebeginsel, de EHS-saldobenadering en de herbegrenzing EHS, onder de naam 'Spelregels EHS'. Het merendeel van de gemeenten heeft ondertussen een verordening gericht op natuurcompensatie vastgesteld.

Afkortingen

EHS	Ecologische Hoofd Structuur
ETP	Energie Transitie Park
GGOR	Gewenst grond- en oppervlaktewaterregime
HOV	Hoogwaardig Openbaar Vervoer
ISV	Investeringsbudget Stedelijke Vernieuwing
ILG	Investeringsbudget Landelijk Gebied
KNMI	Koninklijk Nederlands Meteorologisch Instituut
KRW	Kader Richtlijn Water
Mkb	Midden- en kleinbedrijf
M.e.r.	Milieueffectrapportage
OV	Openbaar Vervoer
pMJP	provinciaal MeerJarenProgramma
PVVP	Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan
RSP	Regionaal Specifiek Pakket
SER	Sociaal Economische Raad
SNN	Samenwerkingsverband Noord-Nederland
VAB	Vrijkomende Agrarische Bebouwing
VROM	Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer
Wav	Wet ammoniak en veehouderij
WB21	Waterbeheer 21^e eeuw

GEWIJZIGD CONCEPT

(NA VASTSTELLING GEDEPUTEERDE STATEN 6 APRIL 2010)

BIJLAGEN ONTWERP OMGEVINGSVISIE DRENTHE

(TEKSTVERSIE, DEF. OPMAAK VOLGT)

Inhoud

Bijlage 1. Schets van het Drentse landschap; landschapstypen en kenmerken in Drenthe.....	3
Bijlage 2. Toelichting robuuste EHS.....	12
Bijlage 3. Toelichting regionale afstemming werklocaties	21
Bijlage 4. Toelichting regionale afstemming wonen.....	25
Bijlage 5. Toelichting bereikbaarheid.....	29
Bijlage 6. Besluit vaststelling doelen en maatregelen oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen in Drenthe (op grond van de Europese Kaderrichtlijn Water).....	32

Bijlage 1. Schets van het Drentse landschap; landschapstypen en kenmerken in Drenthe

1. Het Drentse Landschap; van de hoed en de rand

Het Drentse landschap heeft een eigen gezicht. Een gezicht dat in sterke mate is bepaald door de traditie. Een traditie van mensen die door de eeuwen hun omgeving hebben ingericht en aangepast aan de omstandigheden van hun tijd. Dat werd met kennis en zorg gedaan; ze wisten van de hoed en de rand. Om ook in de toekomst met zorg om te kunnen gaan met het landschap, is het nodig iets van die traditie te begrijpen en te behouden. Een goed beheer van het landschapskapitaal vraagt om inzicht in de ontwikkeling en de opbouw van het Drentse landschap. Wat is de waarde van het landschap precies en hoe is dat in het landschap te zien?

In deze bijlage wordt een beeld geschetst van de verschillende landschappen die in Drenthe te vinden zijn, wat de sfeer ervan bepaalt en hoe de verschillende landschappen zich tot elkaar verhouden. Drenthe wordt uiteengelegd in een hoed en een rand.

1.1 Van armoede tot rijkdom

Het landschap van Drenthe wordt vanouds gekenmerkt door moeizame productieomstandigheden, zoals de eeuwenlange ontwikkeling van de esdorpen op het arme zand, het vruchtbaar maken van de essen, het ontstaan van stuifzanden en heidevelden en de grootschalige ontginning van de Veenkoloniën. Deze 'arme' omstandigheden hebben echter een landschap opgeleverd dat we vandaag de dag erg waarderen: openheid, bossen, rust en ruimte.

De wordingsgeschiedenis van het landschap is essentieel voor de huidige kwaliteit van het landschap. Een rondje Drentse landschap levert de volgende ingrediënten voor landschapskwaliteit op:

Deel van een groter geheel

Het Drentse landschap maakt deel uit van een groter geheel: Drenthe vormt samen met de andere noordelijke provincies een groene enclave tussen de verstedelijkte gebieden van Noord-Duitsland (Bremen/Hamburg) en de Randstad. Sommige rijkdommen in het landschap strekken zich uit over de provinciegrenzen heen, andere rijkdommen zijn typisch Drents, uniek binnen Nederland.

Natuurlijke variatie

Drenthe kent een rijke variatie aan patronen en elementen in de ondergrond. Onder invloed van klimaat, landijs, zee, wind en water kreeg het Drentse landschap al lang geleden zijn definitieve gestalte. Het landschap van Drenthe is te verbeelden als een oude vilten hoed. Het Drents Plateau is de bolling van de hoed met deuken (de ruggen) en scheuren (de uitgesleten beekdalen). Van oorsprong behoort het Drents Plateau tot de hogere delen van ons land en vormde zo de oudste basis voor de mens in Noordoost-Nederland. De laaggelegen rand van de hoed bestaat uit bijna geheel afgegraven hoogveengebieden en in het noord- en zuidwesten uit laagveengebieden. Deze verschillen in de ondergrond vormen zowel de basis voor een gevarieerd planten- en dierenleven als een gevarieerd occupatiepatroon.

Verschil in dynamiek

Sommige delen van het Drentse landschap hebben zich langzaam ontwikkeld en vertonen nog veel kenmerken uit het verleden; de agrarische samenleving heeft een sterk stempel op deze cultuurlandschappen gedrukt. Op andere plekken heerst onder invloed van nieuwe, vooral stedelijke functies grote dynamiek. Dit 'stedelijk' landschap, waartoe ook de grote verblijfsrecreatieve terreinen, de 'recreatiedorpen' behoren, vormt als het ware een nieuwe laag over het agrarisch cultuurlandschap

heen. Sommige kenmerken uit het agrarisch cultuurlandschap zijn in het stedelijk landschap opgenomen, andere kenmerken zijn volledig uitgewist.

Historische diepgang

Het Drentse Landschap kent historische diepgang. Doordat grote delen van Drenthe niet of nauwelijks zijn bebouwd zijn daar historisch-geografische en archeologisch waardevolle elementen nog in onderlinge samenhang herkenbaar aanwezig. Enkele in cultuurhistorisch opzicht zeer gave gieden zijn o.a.: de gebieden rondom de middenlopen van de Drentsche Aa en de Mars- en Westerstroom en grote delen van het esdorpenlandschap, de landgoederenzone van Eelde-Paterswolde, de kleinschalige veenontginningen rond Hollandsche Veld, delen van de randveenontginningen rond Schoonebeek en de Hunze, het slagenlandschap van Zuidwest-Drenthe en de hoogveenreservaten Bargerveen en Fochtelooërveen. Deze landschappen zijn uniek en onvervangbaar.

Sobere en subtiele vormgeving

Drenthe kent vanouds een sobere en subtiele vormgeving. Een vormgeving waarbij een doelmatig gebruik voorop staat. Deze vormgeving wordt gekenmerkt door het gebruik van natuurlijke materialen en gedekte kleuren en geldt zowel voor huizen, boerderijen met de erven, als voor het landschap.

1.2 De hoed: eenheid in verscheidenheid

Samenhangend geheel

Het plateau bestaat voornamelijk uit het esdorpenlandschap. Dit landschapstype bevat een aantal telkens terugkerende onderdelen namelijk het dorp, de es, het beekdal en de velden / bossen / heide.

Het esdorpenlandschap is een agrarisch cultuurlandschap ten voeten uit. Elk onderdeel van het landschap komt voort uit het agrarisch gebruik en is gerelateerd aan het functioneren van de lokale agrarische dorpsgemeenschap, met de boermarken als het oorspronkelijke gezag. De esdorpen vormen vanouds de ontginningsbasis van het landschap. Ze liggen veelal op landschappelijke overgangen van nat (beekdal) naar droog (es/heide/bos). Rond de dorpen liggen de verschillende landschapsonderdelen die vanouds in het landbouwsysteem elk hun eigen functie hadden. De brink vormt nu vaak het centrum van het dorp. De brinken waren (zijn) beplant met opgaande bomen, veelal eiken. Rond de brink werden de boerderijen gegroepeerd, deze lagen van oorsprong aan de rand van het dorp. Direct aan de rand van het dorp lagen de goorns, een kleinschalig verkaveld gebied met hagen en singels waar groenten etc. voor menselijke consumptie werd verbouwd. Op de hoger gelegen gronden ontwikkelde zich door de eeuwen heen de de essen omzoomd door bosjes, de strubben, of soms een ringwal. In het lager gelegen beekdal lagen de graslanden, tot aan het begin van de vorige eeuw onverdeeld, de zogenaamde madelanden. Later zijn de beekdalen sterk verkaveld en hebben ze door de aanleg van houtwallen een kleinschalig besloten karakter gekregen. En buiten de gecultiveerde wereld lag de grote 'woestenijs', het veld, de heide. Dit is een vaak enorme grote ruimte die werd gebruikt om de schapen te weiden. Door ontginning en bebossing tot ver in onze eeuw zijn de meeste van deze heidevelden verdwenen.

1.3 De rand: verschil en overeenkomst

De hoed, het Drents Plateau, kenmerkt zich door een sterke mate van overeenkomst in structuur en verschijningsvorm van het landschap. De rand daarentegen herbergt een aantal totaal andere landschappen. Ook deze gebieden geven uitdrukking aan het gezicht van Drenthe.

De veenontginningen en hoogveenrestanten

Het meest voorkomende landschapstype is het hoogveenontginningslandschap. Dit landschapstype beslaat in totaal ongeveer een kwart van het gehele grondgebied van de provincie. Behalve de

Drents-Groningse Veenkoloniën behoren ook het Odoornerveen, Hoogeveen-Hollandsche Veld, Smilde en enkele kleinere gebieden bij Dalen en Roden tot dit landschapstype. De meeste veenontginningen in Drenthe zijn door kanalenstelsels onderling verbonden.

Kenmerkend voor deze hoogveengebieden is de strakke verkaveling, de bebouwingslinten langs kanalen en monden, de grote weidse ruimtes met wijken. Elke ontginning heeft bovendien zijn eigen specifieke kenmerken, waaraan de tijd en de manier van ontginning is af te lezen. Zo heeft het gebied rond Hollandsche Veld een kleinschalig besloten karakter met veel verspreid voorkomende bebouwing en bosstroken, vormt in Smilde de Drentse Hoofdvaart de ruggengraat van de ontginning, en zijn de Oude Veenkoloniën kleinschaliger dan de Veenkoloniën in de omgeving van Emmen.

De randveenontginningen

De randveen ontginningen vormen binnen Drenthe een bijzonder landschapstype. De randveen ontginningen liggen langs de randen van de Veenkoloniën en zijn ontstaan door ontginning van de randen van het toenmalige immense hoogveenpakket. Het kleinschalige, meer onregelmatige beeld van dit landschapstype wordt bepaald door de dorpen, langgerekte bebouwingslinten met daar dwars op een smalle onregelmatig opstreckende verkaveling.

De laagveenontginningen

Het slagenlandschap van de veenweidegebieden in Drenthe liggen op de laagste plekken in de provincie, waar in de benedenlopen van de beekdalen veen is ontstaan. Kenmerkend zijn de ontginningsassen, de langgerekte lintdorpen, waarvan het karakter en de sfeer grotendeels bepaald wordt door bebouwing en wegbeplanting en de grote open weidegebieden met de smalle, langgerekte verkaveling en slotenpatroon haaks op de ontginningsas. Sommige delen hebben door de kavelgrensbeplanting een min of meer besloten karakter.

Het esgehuchtenlandschap

Het Reestdal en omgeving is alom erkend als een bijzonder gaaf deel van het esgehuchten- of hoevenlandschap op de grens van Drenthe en Overijssel. Het kleinschalige gebied langs de Reest wordt gekenmerkt door een aantal kleine nederzettingen, gehuchten ontstaan op de flanken van het beekdal. Op zandruggen en koppen liggen hier de boerderijen bij kleine (eenmans)essen. Op een aantal plaatsen gaat het beekdal via hei en bos prachtig over in het veld; zeer fraaie en waardevolle plekken. Vooral het westelijk deel van het gebied heeft door de aanwezige havezathes en voorname boerderijen met de daarbijbehorende bossen en lanen een uitstraling van allure.

Ontginningskoloniën

De koloniën van weldadigheid zijn uniek voor Nederland en verdienen bijzondere aandacht. Hoewel elk van de gebieden zijn eigen karakter en sfeer heeft, hebben ze ook een aantal gemeenschappelijke kenmerken: een samenhangend patroon van bomenlanen, kleine bosjes en open ruimten en monumentale bebouwing zorgen voor een besloten landschap met een landgoedachtige sfeer.

2. Landschapstypen en kenmerken

In onderstaande tabellen wordt per landschapstype aangegeven waarin het provinciaal belang verscholen zit. Deze richten zich op de essentiële kenmerken van de hoofdstructuren. De omschrijvingen omvatten het complete beeld dat een handreiking is richting alle partners die zich op het landschappelijke speelveld bevinden.

Invoegen afbeelding 1&2

	Kenmerken	Behoud	Ontwikkeling
Esdorpenlandschap	Samenhang dorp met brink, essen, beekdalen	Behoud samenhang	Herstel samenhang; bebouwing in samenhang dorp
Dorpen verscholen in groen	Lage bebouwing	Voorkomen van hoogbouw	Lage bebouwing passend bij historische omgeving
Brinken	Kenmerkende centrale ruimten zonder bebouwing met opgaande boomweide	Behoud open ruimten met beplanting	Grootschalige ontwikkeling mogelijk, nieuwbouwlocaties voor agrariërs, mits passen binnen verkavelingspatroon. Schaalvergroting.
Heide-ontginningsgebieden	Verkavelingsstructuur, grootschalige open ruimten en grootschalige natuur- en bosgebieden	Behoud grootschaligheid en kenmerkende verkavelingsstructuur	
Provinciaal belang			
Essen	Kenmerkende open ruimte omgeven met esrandbeplantingen	Behoud open ruimten met esrandbeplanting	Agrarische gebruikruimte zonder bebouwing
Beekdalen	Onbebouwde gebieden met kleinschalige beplantingen en beekdalrandbeplantingen	Behoud onbebouwdheid en beekdalrandbeplanting	Agrarische gebruikruimte zonder bebouwing

Bijzonder in het Esdorpenlandschap zijn de heideontginningen Frederiksoord en Bosschoord.

Invoegen afbeelding 3&4

	Kenmerken	Behoud	Ontwikkeling
Veenkoloniën	Samenhang lintbebouwing met grote open ruimte en wijkenstructuur	Behoud samenhang	Herstel samenhang; bebouwing in samenhang bestaand lint en openheid
Lintbebouwing	Concentratie van bebouwing in het lint met herkenbare ontginningswijk	Behoud herkenbare lintbebouwing en regelmatigheid	Ontwikkeling nieuwe bebouwing in bestaande linten
Provinciaal belang			
Wijkenstructuur	Grootschalige openheid met wijken en opgaande percelen	Behoud wijken en openheid	Landbouwontwikkelingsgebied, waarbij nieuwbouw aansluiting moet vinden aan lintbebouwing

Bijzonder in het veenkoloniale landschap is de ontginningskolonie Veenhuizen en Hollandsche veld. Hollandsche veld is in tegenstelling tot Veenhuizen een besloten en dichtbebost ontginningslandschap met een karakteristiek slotenpatroon.

Invoegen afbeelding 5&6

	Kenmerken	Behoud	Ontwikkeling
Ontginningskoloniën (Mij. van Weldadigheid)	Uniek samenhangend patroon van lanen, bossen, open ruimten en bebouwing	Behoud samenhang tussen ontginningspatroon, open ruimten en bebouwing	Herstel samenhang; bebouwing in samenhang met bestaand lint en openheid; herstel structuurbepalende beplanting
Provinciaal belang			
Rechtlijnige structuurbepalende ontsluiting	Hoofdontsluitingswegen met begeleidende beplanting	Behoud en herstel kenmerkende weg beplanting langs hoofdontsluiting	Ontwikkelingen aansluiten op kenmerkende hoofdstructuur
Grote en kleine blokachtige verkaveling	Ingenieurslandschap, orthogonaal ingedeeld. Afwisseling van bos en open ruimten	Behoud van de ontginningsstructuur en afwisseling tussen massa en ruimte	Ontwikkelingen aansluiten op orthogonale karakter van het gebied. Open ruimten agrarisch gebruik
Lintbebouwing (hiërarchie in architectuur)	Bebouwing haaks op de ontginningsas op regelmatig onderlinge afstand	Behoud kenmerkende bebouwingslinten en onderlinge afstand	Bebouwing passend in kenmerkende structuur

Het gaat hier om een bijzonder landschapstype. Onder de ontginningskoloniën worden Veenhuizen, Bosschoord en Frederiksoord verstaan. Veenhuizen is een veenkoloniaal landschap en Bossch-, en Frederiksoord zijn heideontginningslandschappen. Hier ligt het accent op cultuurhistorie en de Belvédèregedachte. De provinciale landschapsambitie lift hier op mee.

Invoegen afbeelding 7&8

	Kenmerken	Behoud	Ontwikkeling
Wegdorpenlandschap van de laagveenontginning	Samenhang tussen lintbebouwing met open weidegebied, smalle kavels en kavelbeplanting	Behoud samenhang	Herstel samenhang; bebouwing in samenhang bestaand lint en openheid
Lintdorpen	Langgerekte lintbebouwing soms met tussenliggende open ruimtes	Behoud herkenbare lintbebouwing en regelmatigheid	Ontwikkeling nieuwe bebouwing in linten.
Kavelstructuur	Transparante kavelgrensbeplanting, veelal elzen, haaks op de ontginningsas gelegen. Langgerekte smalle bospercelen	Behoud zichtbaarheid fijnmazig landschap d.m.v. behoud en herstel kavelgrensbeplanting en smalle bospercelen	Bij nieuwe ontwikkelingen karakteristieke kavelstructuur versterken
Provinciaal belang			
Openheid	Open weidegebied. Smalle verkaveling. Fijnmazig slotenpatroon.	Behoud openheid en smalle verkaveling	Gebied met landbouw, waarbij nieuwbouw aansluiting moet vinden aan lintbebouwing

Invoegen afbeelding 9&10

	Kenmerken	Behoud	Ontwikkeling
Wegdorpenlandschap van de veenrandontginning	Samenhang slingerende bebouwingslinten en geografische ligging overgang stroomdal hoogveenvlakte	Behoud samenhang tussen bebouwing, openruimte en kleinschalige randveen structuur	Herstel samenhang; bebouwing in samenhang bestaand lint en openheid; herstel structuurbepalende beplanting
Langgerekte slingerende bebouwingslinten	Bebouwing haaks op het lint. Afwisselende open ruimten tussen bebouwing. Lint dubbelzijdig bebouwd en voorzien van laanbeplanting.	Behoud kenmerkende bebouwingslinten, laanbeplanting en onregelmatigheid	Nieuwe bebouwing passend in kenmerkende patroon geënt op bestaand bebouwingslint
Openheid	Open weidegebied. Smalle verkaveling. Fijnmazig slotenpatroon.	Behoud openheid en smalle verkaveling	Gebied met landbouw, waarbij nieuwbouw aansluiting moet vinden aan lintbebouwing
Provinciaal belang			
Kavel- en ontsluitingsstructuur met kenmerkende open ruimtes	Smalle en onregelmatige verkavelingstructuur, dwarsliggend op de hoofdrichting. Ontsluitingsstructuur veelal dubbelzijdig beplant bepaalt de schaal van de openheid.	Behoud kavelstructuur en kenmerkende open ruimtes mede door behoud wegbeplanting.	Functie; voornamelijk agrarische gebruiksruimte en natuurontwikkeling. Ontwikkelingen afstemmen op openheid en schaal.

Invoegen afbeelding 11&12

	Kenmerken	Behoud	Ontwikkeling
Esgehuchtlandschap	Samenhang tussen kleine nederzetting, essen en beekdal flank	Behoud samenhang tussen bebouwing, openruimte en kleinschalige randveen structuur	Herstel samenhang; bebouwing in samenhang bestaand lint en openheid; herstel structuurbepalende beplanting
Dun geconcentreerde verspreide boerderijen	Rijke grote boerderijen in het groen	Behoud samenhang bebouwing en landschap	Lage bebouwing passend bij historische omgeving
Provinciaal belang			
(Eenmans)essen	Kleine kenmerkende open ruimten, omgeven met esrandbeplantingen	Behoud open ruimten met esrandbeplanting	Agrarische gebruiksruimte zonder bebouwing
Beekdal	Onbebouwde gebied met kleinschalige beplantingen en beekdalrandbeplantingen	Behoud onbebouwdheid en beekdalrandbeplanting	Agrarische gebruiksruimte zonder bebouwing

Bijlage 2. Toelichting robuuste EHS

1. Inleiding

Voorliggend document is een toelichting op het onderdeel robuuste EHS van de omgevingsvisie. Het geeft een onderbouwing van de robuuste EHS (hoofdstuk 3). Vervolgens wordt beschreven hoe we de realisatie van de EHS tot 2020 aanpakken (hoofdstuk 4). Ook worden de verschillende consequenties van de (keuzes voor de) robuuste EHS in beeld gebracht (hoofdstuk 5). Tot slot wordt in hoofdstuk 6 ingegaan op beschikbaar instrumentarium.

2. Natuur en EHS in de omgevingsvisie

2.1 De EHS

De EHS is een duurzaam samenhangend stelsel van natuurrelaties en waarden, gebaseerd op een netwerk van gebieden, waarin de hoofdfunctie 'natuur' is, alsmede gebieden met natuurwaarden in agrarische gebieden (definitie POPII). De EHS is een onderdeel van een landelijk netwerk.

De EHS is in ecologische zin een samenhangend stelsel. Dit betekent dat fysieke aansluiting van terreinen onderling van groot belang is en waar mogelijk wordt nagestreefd. Niet direct aangrenzende terreinen kunnen toch in ecologische zin samenhangen en daarom ook onderdeel zijn van de EHS.

De EHS bestaat uit:

- Grotere bestaande natuur- en bosgebieden;
- In het natuurbeheerplan Drenthe begrensde natuur- en beheersgebieden (de zogenaamde 'ruime jas gebieden' worden niet tot de EHS gerekend);
- Ecologische verbindingszones;
- Robuuste verbindingen;
- Specifieke informatie hierover staat op de website van de provincie. Het gaat in het bijzonder om 'EHS Drenthe' en het 'Natuurbeheerplan Drenthe'.

In het ontwerp omgevingsvisie Drenthe zijn drie kaarten opgenomen die betrekking hebben op het natuurbeleid. Deze worden hieronder toegelicht.

2.2 De visiekaart/planhorizon 2020

Op de visiekaart staan de functie 'natuur' en een aantal natuurambities.

De functie 'natuur'

Op de visiekaart is de functie 'natuur' globaal aangegeven. Het gaat in grote lijnen om gebieden die in hoofdzaak de functie natuur hebben én om de in het Natuurbeheerplan Drenthe als 'natuurgebied' begrensde gebieden (dit zijn cultuurgronden waar na verwerving natuur wordt gerealiseerd). Dit betekent dat binnen deze gebieden andere functies dan natuur kunnen liggen, zoals recreatiebedrijven en landbouwgebieden.

De gebieden die in het kader van het Natuurbeheerplan Drenthe zijn begrensd als beheersgebied (geen functieverandering) staan niet op deze kaart. Evenmin zijn geplande of in uitvoering zijnde ecologische verbindingszones opgenomen.

De ambities 'natuur'

Op de kaart staan de robuuste verbindingen (bestaande ambitie POPII en deels in uitvoering) en daarop aansluitend de gewenste ontwikkeling van twee ecologisch/multifunctionele zones die nauw samenhangen met deze verbindingen (nieuwe ambitie).

2.3 De kernkwaliteit 'natuur' op de kernkwaliteitenkaart

Op deze kaart gaat het om huidige natuurwaarden - voor zover onderdeel van de EHS - die bij belangenafwegingen moeten worden betrokken. Deze kaart is minder globaal dan de visiekaart en de kaart Robuuste EHS 2020/2040.

Op de kaart staat de EHS zonder de geplande ecologische verbindingzones en robuuste verbindingen. De kaart is gebaseerd op de geconcretiseerde EHS die op de website staat. De gebieden waarvan de EHS-status vervalt (zie hoofdstuk 3) zijn verwijderd.

De begrensde cultuurgronden staan op de kaart omdat zich hier in de loop van de planperiode natuurwaarden kunnen ontwikkelen (na verwerving). Overigens blijven hier de uitgangspunten uit het Natuurbeheerplan Drenthe (vrijwilligheid) overeind.

Bij de feitelijke afweging van belangen behoren bestaande natuurwaarden van dat moment tot de kernkwaliteit 'natuur'.

2.4 Kaart 4: Robuuste EHS 2020/2040

De vraag naar een geactualiseerd EHS-perspectief komt voort uit nieuwe opgaven vanuit klimaatbestendigheid (waaronder water) en het beter realiseren van de biodiversiteitsdoelstelling.

Op deze kaart staan het huidige beleid en de extra opgaven tot 2020 en 2040 (zie hoofdstuk 3). Ook zijn gebieden die op basis van een recente studie kansrijk zijn voor klimaatmantels indicatief aangegeven. De kaart is ook gebruikt voor het benoemen van de ambities op de visiekaart.

Op de kaart staan globaal de gebieden die tot de EHS behoren (zie paragraaf 2.1) inclusief een globale indicatie van de ecologische verbindingzones, de robuuste verbindingen en het Hart van Drenthe. Ten opzichte van POPII wordt een aantal natuurgebieden niet meer tot de EHS gerekend (zie hoofdstuk 3). De toelichting in de volgende hoofdstukken richt zich vooral op deze kaart.

3. Ecologische onderbouwing robuuste EHS

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de criteria toegelicht op basis waarvan keuzes zijn gemaakt om te komen tot een robuuste EHS. Voor het robuust maken van de EHS vervallen - ten opzichte van de huidige EHS - de EHS-status van een aantal gebieden en een aantal ecologische verbindingen. Ook worden gebieden toegevoegd en verbindingen versterkt. Wanneer gesproken wordt over 'toevoegen' of 'versterken' gaat het vooral over het verschuiven van de huidige opgave voor nieuwe natuur (EHS, bos) richting het robuuste systeem. Dit betekent dat de EHS straks vooral wordt gerealiseerd waar onderstaande criteria gelden, waarmee uiteindelijk een robuuste EHS ontstaat.

3.2 Ecologische criteria

De keuzes voor het robuust maken van de EHS zijn gebaseerd op de volgende criteria:

1. Natuurwaarde;
2. Samenhang;
3. Hydrologie;

4. Klimaatadaptatie.

Ad 1. Natuurwaarde

Gebieden met een bijzondere natuurwaarde vormen de basis van de EHS.

Op grond van dit criterium zijn gebieden vervallen als EHS wanneer:

- er geen unieke of bijzondere natuurwaarden voorkomen. Het gaat hier bijvoorbeeld om sommige recreatiebossen en -plassen, nieuwe bossen, nieuwe landgoederen en waterwingebieden en/of;
- ze geen provinciaal of landelijk belang hebben en/of;
- ze in Drenthe voldoende op andere plaatsen voorkomen.

Op grond van dit criterium worden geen gebieden toegevoegd aan de EHS, aangezien gebieden met een bijzondere natuurwaarde en/of van provinciaal of landelijk belang al onderdeel uitmaakten van de EHS.

Ad 2. Samenhang

Een versnipperd systeem belemmert een goed functioneren van levensgemeenschappen. Het gaat dan om versnippering door infrastructuur of bebouwing, niet goed aansluitende beheerseenheden of onvoldoende samenhang in het landschap. Hierdoor kunnen bijvoorbeeld bepaalde biotopen niet worden benut of onbereikbaar zijn. Voor een goed en duurzaam functionerende natuur is daarom een robuuste samenhangende structuur noodzakelijk.

Op grond van dit criterium zijn gebieden vervallen als EHS wanneer:

- geen sprake is van samenhang en deze ook niet gecreëerd kan worden. De gebieden zijn bijvoorbeeld te klein, liggen los of zijn rafels aan de rand en/of;
- het gebied niet noodzakelijk is als stapsteen omdat er bijvoorbeeld voldoende andere stapstenen aanwezig zijn of het landschap voldoende doorlatend (kleinschalig) is.

Op grond van dit criterium worden gebieden toegevoegd aan de EHS wanneer daardoor:

- de noodzakelijke samenhang wordt gecreëerd en/of;
- een versnipperingsknelpunt wordt opgelost.

Ad 3. Hydrologie (verdroging)

Binnen de EHS liggen diverse verdroogde natuurgebieden. Deze verdroging kan niet overal op een duurzame manier worden opgelost door maatregelen te nemen binnen het gebied zelf. In een aantal gevallen gaat het (veelal agrarische) gebruik rondom deze gebieden niet samen met de noodzakelijke waterhuishouding van de nu verdroogde EHS. In die gevallen is uitbreiding van het natuurareaal noodzakelijk. Het betreft laag gelegen percelen buiten de EHS, flanken van beekdalen, stroeten en percelen die op andere wijze kunnen bijdragen aan het oplossen van de verdroging van de EHS.

Op grond van dit criterium zijn gebieden vervallen als EHS wanneer er onvoldoende perspectief is voor herstel van de gewenste hydrologie en natuurdoelen dus niet gerealiseerd kunnen worden.

Op grond van dit criterium worden gebieden toegevoegd aan de EHS wanneer daardoor de hydrologie en daarmee natuurdoelen zijn gediend (zoals hierboven beschreven).

Ad 4. Klimaatadaptatie

Vooral hoogveen, natte heiden en bos op droge grond zijn gevoelig voor klimaatverandering. Voor die delen van de EHS zijn extra maatregelen nodig om soorten die het moeilijk krijgen bij een warmer

wordend klimaat en met veranderde regenval op te vangen en ruimte te geven. Klimaatverandering vraagt om extra inspanningen om de verwachte gevolgen het hoofd te bieden. Dat kan het beste door:

- Grote aaneengesloten gebieden te maken;
- Kwaliteit binnen de gebieden te vergroten (weerstand en veerkracht opbouwen);
- Verbindingen te maken, zodat er uitwijkmogelijkheden zijn en uitwisseling of aanvoer van individuen en soorten met gezonde populaties.

Op grond van dit criterium zijn geen gebieden vervallen als EHS (het gaat vooral om het creëren van grotere gebieden en versterken van verbindingen).

Op grond van dit criterium worden (vooral rond hoogveen, natte heiden en bos op droge grond) gebieden toegevoegd aan de EHS wanneer daarmee, voor klimaatveranderingen noodzakelijke, grotere aaneengesloten natuurgebieden ontstaan en/of verbindingen worden gemaakt.

3.3 Resultaat

In de vorige paragraaf zijn de ecologische criteria op basis waarvan wordt gekomen tot een robuustere EHS, toegelicht. Toepassing heeft op basis van 'expert judgement' geleid tot onderstaande veranderingen ten opzichte van de huidige EHS, gericht op de langere termijn (2040).

Vervallen EHS-status

Van circa 2500 hectare vervalt de EHS-status. Deze gebieden zijn op onderstaande figuur weergegeven.

Versterken gebieden

Om de EHS robuuster te maken wordt de EHS vergroot door aangrenzend aan de huidige EHS natuur en bos toe te voegen.

Vervallen ecologische verbindingzones

Ecologische verbindingzones zijn essentiële onderdelen van de EHS. In Drenthe zijn al veel ecologische verbindingzones grotendeels gerealiseerd. In POP II zijn diverse beekdalen als ecologische verbindingzones opgenomen, deze blijven ongewijzigd deel uitmaken van de robuuste EHS.

De volgende ecologische verbindingzones vervallen:

- Nr. 25 Zeijen – Zeegse en de ecologische verbindingzones tussen de veentjes van het voormalige Bunnerveen. De bijdrage aan de robuuste EHS is beperkt. Ze waren oorspronkelijk bedoeld als verbinding tussen Peizerdiep en Drentse Aa, maar zijn ook vanuit landschappelijke insteek te realiseren. Het wordt hiermee een gemeentelijke opgave. De EHS-status van de te verbinden gebieden vervalt hiermee ook.
- Nr. 13 Peizerdiep - Tjonger (Schipsloot, Haulerdiep). Bestaande landschapselementen en landschapsstructuur zijn toereikend om als ecologische verbinding te functioneren. De verdere invulling ervan is niet gelukt in het kader van de landinrichting en is niet noodzakelijk voor de robuuste EHS.
- Nr. 8 en nr. 22 bij Zuidwolde. Met het vaststellen van het tracé voor de robuuste verbinding zijn deze ecologische verbindingzones als onderdeel van de robuuste EHS vervallen.
- Nr. 26 Emmerdennen – Oosterbos – Veenpark - Bargerveen. Er is voor de robuuste EHS tussen de hoogveenrestanten in deze omgeving geen bijzondere verbinding nodig, naast wat er al aan natuurelementen ligt in het landschap. De Ronde functioneert ook als verbinding tussen Bargerveen en Veenpark. Vanaf daar gaat de Ronde als natte verbinding een andere kant uit naar het Groningse Westervolde.

Versterken verbindingen

Robuuste verbindingen verbinden op landelijke schaal grote gebieden. Het betreft extra leefgebied voor soorten (en de levensgemeenschap waar ze deel van uit maken). Daarnaast zijn het ook buffers tegen calamiteiten en klimaatveranderingen. In Drenthe zijn twee soorten robuuste verbindingen:

1. Droge plateaus: (Veluwe) – Sallandse heuvelrug – Drents Plateau. Deze bestaat vooral uit bos, hei en grasland.
2. Natte as: Vledder Aa, de Kop van Drenthe en het Hunzedal. Dit zijn onderdelen van een verbinding Eems Dollard – Zeeuwse Delta. Weerribben-Vledder en het Hunzedal vormen zijtakken (de gradiënten naar de hogere gronden) van de hoofdverbinding die door de Kop van Drenthe loopt.

Geen van deze verbindingen kan vervallen als EHS omdat ze onderdeel uit maken van een groter geheel. De opgaven en reserveringen blijven ongewijzigd. Met het robuuster maken van de EHS wordt wel een aantal trajecten versterkt (zie hieronder).

Ad 1 Droge plateaus

- Het traject langs Zuidwolde naar Dwingelderveld maakt onderdeel uit van de bestaande opgave. Het tracé ligt ten oosten van Zuidwolde (GS besluit januari 2009) en is grotendeels begrensd (Natuurbeheerplan). De reservering aan de westzijde is daarmee komen te vervallen;
- De bestaande ecologische verbindingszone tussen het Dwingelderveld via Ooster- en Westersand, Berkenheuvel, Leggelderveld, Hijkerveld en Hooghalen naar het Hart van Drenthe krijgt een extra ambitie om een begeleid natuurlijke ontwikkeling in Drenthe in gang te zetten. Deze ontwikkeling is multifunctioneel te koppelen aan andere beleidsdoelen zoals recreatie, landgoederen, water en bosuitbreiding. Het bestaat uit twee delen:
 - De bestaande ecologische verbindingszone Dwingelderveld – Havelte/ Drents Friese Wold wordt opgewaardeerd (ambitieuze natuurdoelen). Hier maakt het hoefijzer ook onderdeel van uit;
 - De bestaande ecologische verbindingszone vanaf Havelte via Hijkerveld naar het Hart van Drenthe wordt versterkt. Het gaat om een ecologisch-multifunctionele invulling.
- Vanaf Dwingelderveld loopt er via Scharreveld naar Schoonloo een bestaande ecologische verbindingszone (Orvelterzand – Terhorsterzand). Deze wordt versterkt (natuurdoelen met een hogere ambitie).

Ad 2 Natte as

Bij de natte as is vooral sprake van actualisatie van de kaarten ten opzichte van het POP II:

- De trajecten Hunzedal en in de Kop van Drenthe maken onderdeel uit van de bestaande opgave en zijn grotendeels klaar. Er zijn daarom minder reserveringen nodig dan in POP II;
- Het traject vanuit de Weerribben (Overijssel) naar het Drents Friese Wold is een bestaande – ongewijzigde – opgave. Deze robuuste verbinding moet nog geheel worden gerealiseerd;
- Het traject door Friesland is een bestaande ecologische verbindingszone (een Friese opgave) waar recreatieve ontwikkelingen aan worden gekoppeld. Er ligt hier dus geen nieuwe natuuropgave voor Drenthe.

4. Prioriteit uitvoering tot 2020

Hieronder staan de opgaven voor de robuuste EHS tot 2040. Aangegeven is welke onderdelen sowieso vóór 2020 worden gerealiseerd en op welke wijze wordt geprioriteerd voor de overige onderdelen van de robuuste EHS. Daarbij geldt dat realisatie van de robuuste EHS tot 2020 zich beperkt tot de mogelijkheden van beschikbaar instrumentarium en financiering (zie ook hoofdstuk 6) en eventuele andere mogelijkheden die zich aandienen.

De planhorizon van de omgevingsvisie is 2020. Dat is de reden dat ook hier wordt gesproken over 2020. De realisatie van de EHS (afspraken in het kader van ILG) richt zich echter op 2018. Wanneer hieronder 2020 staat, moet dus vaak 2018 worden gelezen.

4.1 Huidige opgave

De huidige EHS-opgave wordt afgemaakt. Het gaat om verwerven, inrichten, verbeteren milieukwaliteit, tegengaan verdroging, ontsnipperen, etc. Dit is uiteraard exclusief de gebieden die straks geen onderdeel meer uitmaken van de EHS. Een deel van de huidige opgave wordt verschoven richting het robuuste systeem (zie paragraaf 3.3).

Prioritering tot 2020

De bestaande opgave wordt vóór 2020 afgerond. Een deel van deze opgave wordt ingezet voor versterken van gebieden en verbindingen (zie paragraaf 4.2 en 4.4).

4.2 Versterken gebieden

Voor het realiseren van grotere aaneengesloten gebieden wordt bestaand instrumentarium ingezet (zie paragraaf 6.1). Het betreft overwegend afrondingen en ontbrekende delen – grenzend aan de huidige EHS - verspreid over de provincie.

Prioritering tot 2020

Wanneer zich mogelijkheden voordoen, worden gebieden (die de EHS versterken) verworven en ingericht (zie paragraaf 4.1). Bestaand instrumentarium wordt zoveel mogelijk geconcentreerd ingezet (boshectares, compensatiegronden, etc. (zie hoofdstuk 6)). Het versterken van de EHS loopt deels parallel met opgaven voor water en klimaat. De komende tien jaar worden deze opgaven in gebiedsgerichte uitwerkingen meegenomen en wordt er instrumentarium aan gekoppeld. Bij uitwerking zal de status van de gebieden expliciet gemaakt worden (het gaat dan bijvoorbeeld om de keuze tussen natuurgebied of beheersgebied).

4.3 Versterken van robuuste verbinding Dwingelderveld - Hart van Drenthe via o.a. Hijkerveld

Naar schatting is voor de versterking van deze robuuste verbinding circa 140 hectare meer bos en natuur nodig is dan de huidige opgave in dit gebied.

Prioritering tot 2020

De verbinding Dwingelderveld-Hijkerzand wordt met het in voorbereiding zijnde econduct over de A28 gerealiseerd. Daarnaast wordt de voorgestane ontwikkeling van het traject Dwingelderveld – Havelte ingevuld en gerealiseerd (o.a. het Hoefijzer). Voor het overige geldt dat ingespeeld wordt op mogelijkheden die zich voordoen (overeenkomstig paragraaf 4.2).

4.4 Versterken ecologische verbindingszone Dwingelderveld – Schoonloo

Voor de extra inzet is circa 80 hectare meer bos en natuur gewenst dan de huidige opgave van deze ecologische verbindingszone.

Prioritering tot 2020

Tot 2020 wordt de bestaande opgave (realisatie ecologische verbindingszone) afgerond. Voor de extra inzet wordt ingespeeld op mogelijkheden die zich voordoen (overeenkomstig paragraaf 4.2).

4.5 Extra inzet ecologische verbindingszones Drents-Friese Wold-Fochteloërveen

De ecologische prioriteit ligt hier vooral in het realiseren van de bestaande ecologische verbinding (Provincie Friesland).

Prioriteit tot 2020

Het afmaken van de bestaande opgave voor de ecologische verbindingzone is een Friese opgave. De provincie zal in overleg met de provincie Friesland nagaan of deze verbinding ondersteund kan worden met bijvoorbeeld toeristisch-recreatieve aspecten (Pauperpad). Vanuit Drenthe ligt hier geen extra natuuropgave.

4.6 Hart van Drenthe

Hier ligt een multidisciplinaire onderzoekopgave, waar de natuurpotenties in relatie tot andere functies onderzocht worden.

Prioriteit tot 2020

Op basis van een gebiedsgerichte uitwerking kan bepaald worden wat hier nodig is en wat de inzet kan zijn tot 2020.

5. Consequenties van de robuuste EHS

Het robuust maken van de EHS heeft gevolgen die in dit hoofdstuk worden toegelicht.

5.1 Andere functies

Het robuust maken van de EHS is van invloed op andere functies en belangen. In een aantal gebieden kunnen de verschillende functies elkaar versterken en koppelingen worden gelegd bij verdere uitwerking. Het betreft gebieden waar:

- De robuuste EHS en de wateropgave in de beekdalen (waterberging en beekherstel/KRW) elkaar kunnen versterken;
- Robuust maken van de EHS mogelijk is via bosuitbreiding (tevens klimaatopgave);
- Mogelijkheden zijn voor het robuust maken van de EHS door koppeling aan de ontwikkeling van bijzondere woonmilieu's/landgoederen;
- Kansen zijn voor meekoppeling met recreatie (zoals routes en bijzondere recreatievormen);
- Ruimte wordt geboden voor landbouw door vervallen EHS-status (en daarmee bijvoorbeeld ook de Wav-status);
- Goede mogelijkheden zijn voor rood voor groenconstructies (nabij nieuwe EHS-gebieden);
- Landschappelijke en cultuurhistorische ontwikkeling de EHS kan versterken.

5.2 Andere inzet van bestaand instrumentarium

Hieronder staat een aantal directe consequenties ten aanzien van de inzet van instrumentarium.

- Te verwerven gebieden zijn nu begrensd in het Natuurbeheerplan Drenthe. Deze begrenzing moet worden aangepast aan de robuuste EHS. Dit kan meegenomen worden bij de jaarlijkse actualisatie;
- De robuuste EHS vraagt om een aangepaste inzet op verwerving van nieuwe EHS gronden;
- Hier en daar is het wenselijk om beheersgebied om te zetten naar reservaatgebied. Dit moet nog uitgewerkt en vraagt o.a. aanpassing van het Natuurbeheersplan (zie hierboven);
- Voor het realiseren van de robuuste EHS, moet het bosclusteringsbeleid worden aangescherpt (is uitgewerkt in de omgevingvisie);
- Bekeken wordt of er mogelijkheden zijn compensatiegronden, rood voor groen en nieuwe landgoederen, meer te koppelen aan de robuuste EHS;
- Door het vervallen van de EHS-status van een aantal gebieden, vervalt ook de Wav-aanduiding.

5.3 Uitwerkingsopgaven

In een aantal gebieden vraagt de robuuste EHS om een nadere uitwerking om tot een goede invulling te komen van (o.a.) natuur. Het gaat hier in ieder geval om de uitwerking van de versterking van een aantal verbindingen (zie paragraaf 3.3) en de invulling van het 'Hart van Drenthe'.

6. Instrumentarium voor realisatie

In paragraaf 3.3 zijn de te realiseren onderdelen van de robuuste EHS beschreven. De bestaande opgave (paragraaf 4.1) wordt met het daartoe bestemde instrumentarium gerealiseerd en hoeft hier verder niet toegelicht. Voor de extra inzet van de verbinding Drents-Friese Wold - Fochtelooërveen (paragraaf 4.5) is geen extra natuurinstrumentarium noodzakelijk. De invulling van het Hart van Drenthe (paragraaf 4.6) moet eerst worden uitgewerkt.

6.1 Realisatie bos en natuur

In het kader van de ILG-afspraken moet tot 2018 nog ongeveer 5000 hectare EHS-grond worden verworven, ingericht en vervolgens beheerd als natuur. Deze 5000 hectare is voor een belangrijk deel al belegd (gedeeltelijke verwerving, bestuurlijke afspraken e.d.). Naar schatting kan nog ruim 500 hectare begrensd worden. Door het schrappen van een aantal ecologische verbindingzones komt daar nog ongeveer 30 hectare bij. Deze resterende EHS-opgave zetten wij in voor het versterken van gebieden en verbindingen zoals in hoofdstuk 3 en 4 van deze bijlage is beschreven.

Het bestaande bosclusterings- en landgoederenbeleid wordt voortgezet. De resterende opgave voor bosbeleid is nog circa 750 hectare. Ook dit willen wij gebruiken voor het versterken van gebieden en verbindingen om de EHS robuust te maken. Wij stimuleren daarom bos- en landgoedontwikkeling rondom de robuuste EHS.

De realisatie van een robuuste EHS/de robuuste natuur richt zich op 2040. Naar schatting is ná 2020 nog circa 300 ha nieuwe natuur noodzakelijk om het robuuste systeem te realiseren. Deze opgave is dus voor de periode ná 2020, er is nu nog geen instrumentarium of financiering beschikbaar.

Met bijvoorbeeld compensatiegronden en rood-voor-groenconstructies wordt ook nieuwe natuur gerealiseerd. Om dit ook ten goede te laten komen aan een robuuste EHS, is extra beleidsmatige of bestuurlijke inspanning noodzakelijk. Het voordeel van deze gerichte inzet is dat hiermee ook de robuustheid van landbouwgebieden wordt bevorderd, omdat deze natuurhectares landen bij de robuuste EHS. Door (integrale) gebiedsuitwerkingen zal duidelijk worden hoe gebieden precies worden ingevuld en welke functiecombinaties mogelijk zijn. En daarmee ook welk instrumentarium waar wordt ingezet.

6.2 Overig instrumentarium

Naast bovengenoemd instrumentarium, zijn er diverse instrumenten die bij kunnen dragen aan het robuuster maken van de EHS. Het gaat hier vaak niet om het realiseren van nieuwe hectares natuurgebied, maar om andere maatregelen die bijdragen aan het verstevigen van de EHS, zoals:

- Ontsnipperingsmaatregelen (o.a. via PMJP);
- Realisatie ecologische verbindingzones (PMJP);
- Aanpak verdroging (PMJP);
- Aanpak milieutekort EHS (PMJP);
- Realisatie van de wateropgave (waterberging en beekherstel), al dan niet in combinatie met natuurontwikkeling;
- Mogelijkheden van het programma Klimaat en Energie;
- Planologische bescherming;
- Natuurlijke recreatie;

- Inzet van groen(e en)blauwe diensten;
- Voorlichting en kennisoverdracht;
- Verbreden en verder verduurzamen landbouw middels divers instrumentarium;
- Kavelruil;
- Ruimte voor ruimte regeling.

Bijlage 3. Toelichting regionale afstemming werklocaties

1. Inleiding

Het regionaal-economische vestigingsklimaat is van provinciaal belang. We streven daarbij naar gevarieerde, aantrekkelijke en vitale vestigingsmogelijkheden op regionale bedrijventerreinen en andere stedelijke werklocaties. De spreiding van een goed en gevarieerd aanbod, zowel kwantitatief als kwalitatief, van die regionale werklocaties aansluitend bij de vraag van ondernemingen is ook van provinciaal belang.

We streven naar concentratie van economische activiteiten in de Drentse steden als schakels binnen de stedelijke netwerken. Op basis van de regionale markt c.q. het regionaal profiel onderscheiden we twee afstemmingsregio's: Groningen-Assen en de Drentse Zuidas. Het is de bedoeling zowel de kwantitatieve opgave als de kwalitatieve opgave regionaal af te stemmen. In overleg met gemeenten en andere relevante partners stellen wij daartoe een integraal beleidskader bedrijventerreinen op, welke de basis vormt voor bestuurlijke afspraken omtrent regionale afstemming van het aanbod, kwaliteit en duurzaamheid. Het uitgangspunt van de SER-ladder speelt daarbij een belangrijke rol. De omgevingsvisie en het convenant bedrijventerreinen 2010-2020 zijn leidend. Uiteraard nemen we de aanbevelingen van de noordelijke rekenkamer mee in het vervolg. Bij de regionale planning wordt vanzelfsprekend rekening gehouden met eventuele invloeden vanuit aangrenzende regio's. Wij nemen ook het initiatief om te komen tot een herstructureringsprogramma voor de periode tot 2013, met daaraan toegevoegd een doorkijk tot 2020.

We vragen van de gemeenten om de kwantitatieve en kwalitatieve opgave wat betreft regionale werklocaties regionaal af te stemmen. Het gaat daarbij vooral om bedrijventerreinen met een bovenlokaal karakter. De afspraken die in regionaal verband zijn gemaakt worden ofwel vertaald in de eigen gemeentelijke werklocatievisie ofwel een regionale werklocatievisie. Onderwerpen die in ieder geval aan de orde komen zijn de planningsopgave, de herstructureringsopgave (en de relatie met de planningsopgave), ruimtelijke kwaliteit van de werklocaties en aspecten in het kader van duurzaamheid. Bundeling van bedrijvigheid in de steden en nabij de hoofdinfrastructuur is daarbij het uitgangspunt.

Hierna gaan we nader in op de sturingsfilosofie in het kader van de regionale werklocaties, de berekening van de behoefte aan regionale bedrijventerreinen tot 2020 en de verdeling van de behoefte over regio's. Ten slotte gaan we nog in op het provinciale herstructureringsprogramma.

2. Sturingsfilosofie regionale werklocaties

Wij sturen bij het maken van de regionale afspraken ten aanzien van werklocaties op verdere bundeling en concentratie van wonen, werken en voorzieningen in de stedelijke netwerken Groningen-Assen en de Drentse Zuidas. Buiten die netwerken staan we, met uitzondering van het VAM-MERA terrein in Wijster, in principe geen vestiging van nieuwe regionale bedrijvigheid toe. Voor dit deel van Drenthe is dus nog slechts ruimte voor lokale bedrijvigheid. Per regio / stedelijk netwerk stellen we een kwantitatief plafond vast (zie hierna hoe dit tot stand komt). Verder sturen we op de bundeling van het aanbod in de steden met als principe 'inbreiding' voor uitbreiding en strategische cofinanciering wat betreft de herstructureringsopgave. Bovendien vragen we de regio's om de mogelijkheden te verkennen voor segmentatie en een strategie om te komen tot een grotere mate van duurzaamheid (energiemanagement, watermanagement, etc.). Voor de regionale werklocaties geldt ook dat duurzaam beheer via parkmanagement moet zijn geregeld. Wij ondersteunen de gemeenten bij het opstarten en ontwikkelen hiervan. Gemeenten zijn zelf in de eerste plaats verantwoordelijk om de opgave ten aanzien van de werklocaties onderling binnen de regio te verdelen.

Met betrekking tot nieuwe milieuhinderlijke bedrijvigheid geldt dat wij dit slechts toestaan op Oevers D (Meppel), Europark en Leeuwerikenveld II (Coevorden), Bargermeer (Emmen) en VAM-MERA (Wijster). We nemen de vestiging van dit soort bedrijvigheid mee bij de regionale afstemming van het aanbod als specifiek segment. Voor de VAM-MERA geldt dat wij voornemens zijn specifiek met de grondeigenaren Attero-Noord en de gemeente Midden-Drenthe afspraken te maken over de ontwikkeling van dit terrein tot Energietransitiepark.

Het is goed om op te merken dat de rol en instrumenten ten aanzien van de herstructurering en regionale afstemming ook onderdeel uitmaakt van het herstructureringsprogramma dat wij opstellen. Met andere woorden: de mogelijkheden om aanvullende instrumenten in te zetten, worden nog nader verkend.

3. Bedrijventerreinenbehoefteraming en verdeling over regio's

Bij de inschatting van de vraag spelen verschillende aspecten een rol. Belangrijk is de vraag of we trendvolgend optreden ('autonome vraag') of dat we proberen de koers bij te buigen door een zekere taakstelling eraan te koppelen. Wij zijn uitgegaan van het laatste. Allereerst wordt de toekomstige autonome vraag geraamd. Vervolgens wordt de beleidsinzet gepresenteerd. Belangrijk is op te merken dat, hoewel de cijfers wellicht anders doen vermoeden, het slechts een globale indicatie is van de vraag.

3.1 Vraag en aanbod

Er zijn twee methodieken gebruikt voor een inschatting van de toekomstige ruimtevraag. Aangezien er geen directe voorkeur voor één van de twee methoden bestaat, vormt het gemiddelde van deze methodieken de basis voor de inschatting van de autonome ruimtevraag. Dit gemiddelde bedraagt jaarlijks 50 ha. Voor de periode 2008-2020 zal de totale autonome vraag naar bedrijventerreinen 665 ha bedragen. Dit ligt redelijk in lijn met de inschatting van het Rijk. De ministeries van VROM en EZ gaan voornamelijk uit van een jaarlijkse vraag in Drenthe van ruim 46 ha, wat overeenkomt met ruim 600 ha voor de periode 2008-2020.

Daarnaast heeft de provincie ook een beleidsinzet geformuleerd. Op basis van de inspanningen op het gebied van revitalisering hopen wij de ruimtevraag terug te dringen met 5 tot 10%. Literatuurstudie en ervaringen elders laten zien dat dit wel het maximaal haalbare is. Dit betekent dat in de periode 2008-2020 de beleidsinzet is om 60 tot 120 ha aan ruimtewinst te boeken door herstructurering en intensivering.

Gekoppeld aan de autonome vraag betekent dit dat in Drenthe tot 2020 een behoefte bestaat aan 545 tot 605 hectare bedrijventerreinen.

Tabel 1. Toekomstige vraag naar bedrijventerreinen per deelregio (2008-2020)

	Autonoom (x ha)	5% ruimtewinst (x ha)	10% ruimtewinst
Groningen-Assen (Drents deel)	143	128	113
Drentse Zuidas	452	185	267
Emmen-Coevorden	408	167	241
Hoogeveen-Meppel	363	148	215
Landelijk gebied	70	70	70
Drenthe	665	605	545

Daarnaast heeft de provincie ook een beleidsinzet geformuleerd. Op basis van de inspanningen op het gebied van revitalisering hopen wij de ruimtevraag terug te dringen met 5 tot 10%. Literatuurstudie

en ervaringen elders laten zien dat dit wel het maximaal haalbare is. Dit betekent dat in de periode 2008-2020 de beleidsinzet is om 60 tot 120 ha aan ruimtewinst te boeken door herstructurering en intensivering.

Tabel 2. Aanbod bedrijventerreinen per 1-1-2008

	Reeds uitgeefbaar	Harde plannen	Zachte plannen	(niet)planologische reservering ¹
Groningen-Assen (Drents deel)	56	35	0 ³	180
Drentse Zuidas	308	102	33	99
Emmen-Coevorden	138	2	32	33
Hoogeveen-Meppel	170	100	1	66
Landelijk gebied	102 ²	1	10	23
Drenthe	404	138	43	302

1. Bij de categorie niet-planologische reservering gaat het deels om plannen waarvan de netto oppervlakte nog niet bekend is. De voor deze categorie gepresenteerde waarden zijn in die zin minimumwaarden.

2. Exclusief 62 ha Tweesporenland (Essent).

3. Exclusief Assen-Zuid (110 ha).

De vraag is in hoeverre het huidige aanbod (incl. zachte plannen) volstaat om aan de toekomstige ruimtevraag te voldoen. Tot 2020 is voor Drenthe een jaarlijkse vraag naar bedrijventerreinen van ruim 50 ha voorzien. Gekoppeld aan de ruimtewinst geboekt door herstructurering betekent dit tot 2020 een netto behoefte van zo'n 545-605 hectare. Het huidige aanbod bedraagt 585 ha (exclusief gemeentelijke reserveringen waarvoor nog geen ontwerpbestemmingsplan is opgesteld). Dit betekent dat vraag en aanbod elkaar tot 2020 aardig in evenwicht houden. Het gaat wel om een globale indicatie, een onderscheid naar segmenten kan een ander beeld opleveren. Met andere woorden: qua oppervlaktes genoeg, qua kwalitatieve invulling is dat de vraag.

3.2 Regionale opgaven

Gezien het regionale karakter van de bedrijventerreinenmarkt, is een nader onderscheid binnen Drenthe noodzakelijk:

Groningen-Assen

In het Drents deel van Groningen-Assen zal de vraag tot 2020 het huidige aanbod overtreffen. Met de ontwikkeling van Assen-Zuid zal dit knelpunt naar verwachting opgelost zijn. Ontwikkeling van dit terrein is ook noodzakelijk in verband met de revitalisering en transformatie van het bestaande stadsbedrijvenpark. Om deze transformatie mogelijk te maken is schuifruimte benodigd. Assen-Zuid zal hierin moeten voorzien. Daarnaast wordt er binnen Assen ruimte gereserveerd voor 2 specifieke terreinen met een geheel eigen doelgroep. Zo is er het recreatiepark in Assen-West, waarbij een nauwe relatie ligt met de toekomst van Witterzomer en het Verkeerspark Assen. Daarnaast is er de Noordlus van het TT-circuit, waarop een groot indoor amusementsproject gerealiseerd wordt. Specifiek voor bedrijvigheid bij Groningen Airport Eelde geldt dat er samen met de provincie Groningen en de gemeenten Tynaarlo en Assen een integrale gebiedsvisie voor de luchthaven zal worden ontwikkeld waarbinnen het aspect bedrijvigheid zal worden meegenomen.

Meppel-Hoogeveen

Het huidige aanbod (incl. harde en zachte plannen) in Meppel en Hoogeveen (westelijk deel van de Zuidas) is ruim voldoende om de vraag tot 2020 te kunnen invullen. Na de aanleg van Buitenvaart II/Riegmeer is er vooralsnog geen aanleiding om nieuwe plannen te ontwikkelen in Hoogeveen en Meppel. Dit in combinatie met de ontwikkelingen in Zwolle en Steenwijkerland leidt ertoe dat een

eventuele ontwikkeling van Noord III kritisch beoordeeld zal moeten worden. Puur vanuit kwantiteiten geredeneerd, is er vooralsnog geen basis om dit voortvarend op te pakken.

Emmen-Coevorden

Het huidige aanbod (incl. de uitbreiding van de Tweeling in Veenoord) zal niet voldoende te zijn om de toekomstige vraag in Emmen en Coevorden (oostelijk deel van de Zuidas) te accommoderen. Vooral Emmen speelt daarop in door op diverse plaatsen planologische en niet-planologische reserveringen in te brengen. De ontwikkelingen op het Duitse grondgebied bij Europark dragen echter bij aan een onduidelijk beeld. Momenteel vindt daar de planologische voorbereiding plaats voor fase 3 en 4 (totaal 130 ha). Niet duidelijk is wanneer deze locaties op de markt komen en in hoeverre hier een deel van de vraag vanuit de regio kan worden ingevuld. Dit gekoppeld aan het nog beschikbare aanbod en de planvorming in Hardenberg maakt dat de situatie diffuser en moeilijker te beoordelen is dan op het eerste gezicht oogt. Een nauwkeurige monitoring en fasering is daarom gewenst.

Landelijk gebied

Voor het landelijk gebied geldt dat de provinciale ruimte om bedrijventerreinen uit te breiden klein is, zij het dat de mogelijkheid wel wordt gecreëerd indien gekoppeld aan herstructurering. Aanvullende mogelijkheden in deze gemeenten moeten dan ook vooral worden gezocht in vrijkomende agrarische bebouwing en in linten. Wij willen dat gemeenten nu in principe zelf gaan bepalen welke activiteiten zij willen toestaan in de VAB. Wij stellen wel randvoorwaarden waarbinnen de afweging gemaakt moet worden (zie paragraaf 4.3.1).

4. Provinciaal Herstructureringsprogramma

Wij hebben onlangs het proces opgestart om te komen tot een provinciaal herstructureringsprogramma overeenkomstig de eisen van het convenant dat Rijk, Provincies en Gemeenten met elkaar gaan afsluiten in het kader van het bedrijventerreinenbeleid. Wij laten daarbij alle terreinen groter dan 2 ha bruto scannen en beoordelen ten aanzien van de mate van veroudering en de benodigde ingrepen. Op basis hiervan zal een prioritering worden aangebracht. Andere zaken die we in kaart laten brengen, is de mogelijke rol(len) van de provincie bij herstructurering, hoe regionale samenwerking kan worden bevorderd, welke rol externe partijen daarbij kunnen hebben, welk aanvullend instrumentarium de provincie hiervoor kan inzetten, etc. Dit is onder andere een uitwerking van de adviezen van de commissies Noordanus en Jorritsma. Uiteraard worden de gemeenten hierbij nauw betrokken.

De inzet is om het provinciale herstructureringsprogramma door te vertalen naar de bovengenoemde afstemmingsregio's. Hierin is wel een faseverschil tussen de regio Groningen-Assen en de Drentse Zuidas. Voor Groningen-Assen zijn reeds langer regionale afspraken op het gebied van bedrijventerreinen van kracht terwijl dit in de Zuidas nog niet zo is. Echter, binnen de Zuidas is gezamenlijk afgesproken te streven naar een regionaal herstructureringsprogramma.

Bijlage 4. Toelichting regionale afstemming wonen

1. Inleiding

~~In de sturing van de woningbouwopgave maakt het beleid een omslag van gemeente/woonplannen naar regio's / woonvisies.~~ **In de visie is de doelstelling voor wonen gericht op bovenlokale afstemming van woonplannen in een regionale woonvisie.** De regionale afstemming van de woningbouwopgave is van provinciaal belang. De regionale afstemming van de woningbouwopgave is van provinciaal belang. De bouwprogramma's in Drenthe zijn relatief klein, maar met de toekomstige bevolkingsontwikkeling (daling) is het belangrijk om nu goede proces- en samenwerkingsstructuren te ontwikkelen. Niet alleen in tijden van groei, maar vooral als er 'lucht' uit bouwprogramma's moet lopen is regionale afstemming cruciaal.

In de Omgevingsvisie geven we spelregels voor regionale woonvisies. De spelregels zijn:

- Vastgesteld kwantitatief plafond per regio;
- Verdeling van de woningbouwopgave op basis van bundeling;
- Afstemming voor doorstroming van doelgroepen in een regio;
- Energetische woningverbetering;
- Sturing op ruimtelijke kwaliteit.

Hierna volgt op basis van het voorgaande een controle op de kwantitatieve plafonds en bundelingsdoelstelling zoals nu in de Omgevingsvisie is opgenomen. Eerst gaan we in op de sturingsfilosofie daarna op de berekende woningbehoefte en de verdeling van de woningbehoefte. Daarna worden de spelregels gecontroleerd op de huidige verdeling van de woningvoorraad, gegeven ruimte aan gemeenten, ontwikkelde plancapaciteit van gemeenten en het natuurlijk bouwtempo.

2. Sturingsfilosofie voor woningbouw

Wij sturen in regionale woonvisies op verdere bundeling en concentratie van wonen, werken en voorzieningen. In de kernhiërarchie onderscheiden we (sub)streekcentra en overige kernen. Voor de verdeling van de woonbehoefte redeneren we vanuit de functies van typen kernen. Streekcentra hebben een regionale functie en bouwen voor de opvang van migratie. De substreekcentra hebben een bovenlokale functie en kunnen daarmee bouwen voor de behoefte van omliggende kernen. De overige kernen hebben een functie om de lokale behoefte op te vangen. Dit komt neer op bouwen voor de huidige bevolking in dorpen. Het verschil tussen hoofdkernen en kleine kernen maken wij niet; deze verdelingsvraag ligt bij de regio's. We ondersteunen dit met het onderzoek demografische ontwikkeling Oost-Drenthe. We hebben als voorwaarde in de omgevingsvisie wel meegegeven dat er sprake moet zijn van een gelaagde kernenstructuur. Dit betekent bijvoorbeeld dat Coevorden (substreekcentrum) minder ruimte krijgt dan Emmen (streekcentrum) en dat een kleine kern als Gieterveen niet kan groeien tot het niveau van een hoofdkern als Gieten.

Samenvattend sturen wij in de woonvisie op een kwantitatief plafond per regio, bundeling in (sub)streekcentra met als principe 'inbreiding' voor 'uitbreiding'. Daarnaast vragen we regio's om invulling te geven aan regionale doelgroepenbenadering.

3. Woningbehoefte per regio

We hebben in de omgevingsvisie op basis van verhuisbewegingen en woon-werkbewegingen drie woningmarktregio's onderscheiden; Noord (Assen, Noordenveld, Tynaarlo, Midden-Drenthe en Aa en Hunze), Zuidoost (Borger-Odoorn, Emmen, Coevorden) en Zuidwest (Hoogeveen, Meppel, De Wolden, Westerveld). Voor de bouwopgave geven we in de structuurvisie een kwantitatief plafond per regio. De behoefte per regio is het resultaat van de provinciale bevolkingsprognose 2009. De groei van het aantal huishoudens uit de bevolkingsprognose 2009 is verhoogd met percentages voor de

opvang van de woningvraag¹. Verder is rekening gehouden met de woningbouwafspraken Groningen-Assen en de ontwikkeling van grote woningbouwprojecten zoals Nieuwveense Landen (Meppel) en Delflanden (Emmen).

Op macro niveau (Drenthe) komt de woningbouwopgave op een netto aantal toevoegingen van 22.000 woningen tot 2020. Hiermee kan de uitbreidingsvraag worden opgevangen. Dit houdt in dat de werkelijke nieuwbouwproductie hoger moet liggen om ook de vervanging door sloop op te kunnen vangen.

Per regio is de gewenste toename van de woningvoorraad op basis van de prognose:

- Noord Drenthe: 11.800;
- Zuidoost Drenthe: 5.100;
- Zuidwest Drenthe: 5.100.

Deze uitkomsten sporen met de woningmarktverkenning die ABF heeft gemaakt in 2007. De verschillen met de recente PEARL prognose van het rijk (CBS) ontstaan vooral na 2020. Dit komt doordat het rijk uit gaat van een positievere buitenlandse migratie dan in de provinciale prognose als uitgangspunt wordt genomen. Waar wij de huidige trend doortrekken, gaat het rijk uit van een toename van de buitenlandse migratie.

4. Verdeling van de nieuwbouwopgave over Drenthe

De bundelingsopgave hebben we benoemd in een verhoudingsgetal: 2/3 deel van de woningbouwopgave komt terecht in de (sub)streekcentra en 1/3 deel van de bouwopgave in overige kernen (de hoofdkernen en kleine kernen). Deze verdeling 2/3 - 1/3 is een doelstelling om uitbreiding van de woningvoorraad in de (sub)streekcentra te concentreren. De regio's kunnen zelf binnen deze categorieën gaan verdelen.

De bundeling van 2/3 en 1/3 betekent voor de verdeling (sub)streekcentrum (66,6%) - overige kernen (33,3%). De aantallen zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Regio	(Sub)Streekcentra	Overige kernen	Totaal
Noord Drenthe ²	8.200	3.600	11.800
Zuidoost Drenthe	3.400	1.700	5.100
Zuidwest Drenthe	3.400	1.700	5.100
Totaal	15.000	7.000	22.000

De verdeling van de huidige woningbouwvoorraad over substreekcentra en overige kernen is in onderstaande tabel weergegeven.

Regio	(Sub)Streekcentra	Overige kernen
Noord Drenthe	49,5%	50,5%
Zuidoost Drenthe	43,4%	56,6%
Zuidwest Drenthe	54,7%	45,3%

¹ De kernindicatoren waarmee de prognose is verhoogd zijn; totaal in tehuizen, urgente semi starters, urgente woningverlaters, saldo urgenten, vrijwillig in niet woning, tweede woningen, gewenste leegstand (frictie), woningen ongeschikt voor bewoning.

² Op basis van de woningbouwafspraken GR-AS wordt in Noord-Drenthe al een bundelingspercentage van 69% - 31% gehaald. Dit is hoger dan wij als voorwaarde stellen. De verhouding 2/3 - 1/3 mag dan ook als een ondergrens worden beschouwd.

Met de doelstelling 67% – 33% wordt verdere invulling gegeven aan concentratie in de (sub)streekcentra.

4.2 Vergelijking met huidige woningbouwruimte

In POP II wordt ruimte voor woningbouw tot 2014 gegeven. We hebben de ruimte in POP II naar rato doorgetrokken tot 2020 en vergeleken met de berekende woningbehoefte per regio. Dit levert per regio het volgende beeld:

- Noord-Drenthe: 9.950 (POP II) - 11.800 (Omgevingsvisie);
- Zuidoost Drenthe: 7.050 (POP II) - 5.100 (Omgevingsvisie);
- Zuidwest Drenthe: 6.450 (POP II) - 5.100 (Omgevingsvisie).

In Noord-Drenthe ontstaat meer ruimte om te bouwen. Dit komt vooral door de ambities in het regiovisiegebied GR-AS. We kunnen constateren dat we in Zuidoost en Zuidwest Drenthe 'lucht' uit bouwprogramma's laten lopen. De regio's leveren in beperkte mate in. Met name in Zuidoost Drenthe laten we het volledige bouwprogramma met bijna 2.000 woningen krimpen. Dit is het resultaat van een jarenlang opgebouwde 'boeggolf' in de woningbouwplannen die niet strookt met de woningbehoefte en mag gezien worden als een reactie op toekomstige bevolkingsontwikkeling/krimp. Het natuurlijk bouwtempo bevestigt dat de opnamecapaciteit van de markt niet groot genoeg is. De (sub)streekcentra en de overige kernen houden ruimte om te bouwen. In beide categorieën lijkt een evenredig deel uit het huidige programma te stromen. Een controle op de ruimte in POP II, plancapaciteit en natuurlijk bouwtempo onderstrepen dit.

4.3 Vergelijking met de bestemmingsplancapaciteit bij gemeenten

We hebben het kwantitatieve plafond vergeleken met de harde en zachte plancapaciteit³ bij gemeenten (afgerond). Hierin hebben we verschil gemaakt tussen plannen in de kernen die genoemd zijn als (sub) streekcentra en plannen in het overige gebied.

Regio		Behoefte	Hard	Zacht
Noord Drenthe	(Sub)Streekcentra	8.200	4.200	8.000
	Overige kernen	3.600	2.300	2.100
	Totaal	11.800	6.500	10.000
Zuidoost Drenthe	(Sub)Streekcentra	3.400	2.300	5.400
	Overige kernen	1.700	800	1.100
	Totaal	5.100	3.100	6.500
Zuidwest Drenthe	(Sub)Streekcentra	3.400	1.200	2.700
	Overige kernen	1.700	900	1.800
	Totaal	5.100	2.100	4.500

De harde bestemmingsplancapaciteit verhoudt zich in alle regio's goed met de berekende behoefte. Dat wil zeggen dat de regio's al een redelijk deel van de opgave in harde plannen hebben en er zijn genoeg zachte plannen om de behoefte op te vangen. In de regio Zuidoost is behoorlijk wat zachte plancapaciteit bij de (sub)streekcentra. Dit geldt in mindere mate voor Zuidwest. Van de zachte plancapaciteit zal een deel niet nodig zijn. In Zuidoost zijn dit vooral zachte plannen voor de kern Emmen. Hier moeten keuzes worden gemaakt om in te spelen op een krimpscenario¹. In de regio Zuidwest hebben vooral de overige kernen veel zachte plannen (1.800). In deze regio loopt de harde plancapaciteit van de streekcentra achter vergeleken met de andere regio's. ~~Doordat Hoogveen in~~

³ Onder 'harde plancapaciteit' worden de plannen verstaan waarvoor een bouwvergunning verleend kan worden, met uitwerkingsplicht en vastgesteld door gemeenteraad. Plannen die in voorbereiding of potentieel zijn worden tot de 'zachte plancapaciteit' gerekend.

haar structuurvisie heeft gekozen om vooral binnenstedelijk te gaan bouwen komt een groot deel van de opgave terecht in Meppel.

4.4 Vergelijking met het natuurlijk bouwtempo

In onderstaande tabel is het natuurlijke (geschatte) bouwtempo weergegeven.

Regio	Gemiddelde productie per jaar (2000-2007)	Berekende toename per jaar (2008 tot 2020)
Noord Drenthe	975	980
Zuidoost Drenthe	680	425
Zuidwest Drenthe	544	425

De voorgaande vergelijking is niet helemaal correct. De gemiddelde productie per jaar is het totale bouwvolume inclusief vervanging van gesloopte woningen. De netto uitbreiding van de woningvoorraad ligt lager dan de gemiddelde productie per jaar. De berekende toename per jaar gaat over de gewenste uitbreiding van de woningvoorraad. De hier getoonde verschillen zijn in werkelijkheid dus kleiner. Op basis van deze cijfers lijkt vooral in Zuidoost de berekende jaarlijkse toename lager dan de gemiddelde productie tussen 2000 en 2007. We weten van gemeenten dat de sloop hier ook hoger is geweest dan in de andere regio's. Daarnaast hebben sommige gemeenten op dit moment een overschot op de markt. Dit zal leiden tot stagnatie van de bouwproductie; er zijn te veel projecten met nieuwbouwwoningen die tegelijk op de markt zijn gekomen. Door de huidige marktsituatie zal de productie in de periode 2009 t/m 2011 in meer regio's terug gaan vallen. Belangrijk is dat regio's zelf in de woonvisie een heldere fasering moeten aangegeven.

4.5 Conclusie

Voor alle controlepunten geldt dat ze zich behoorlijk goed verhouden met de spelregels in de omgevingsvisie: van de ruimte die gemeenten hadden wordt weinig ingeleverd, hetzelfde geldt voor de harde plancapaciteit. Voor de zachte plancapaciteit ligt dit per gemeente verschillend. Ook staat de regionale woningbehoefte redelijk in verhouding met het natuurlijk bouwtempo. Een drukventiel zou kunnen zijn om voor de kern Emmen een taakstelling op te nemen (prestatieafspraken). Daarnaast kunnen tijdens evaluaties gedurende de looptijd van de regionale woonvisies bijstellingen worden gedaan (net als in regio GR-AS in 2007 gebeurd is), maar de spelregels in de omgevingsvisie lijken haalbaar.

Bijlage 5. Toelichting bereikbaarheid

1. Inleiding

Als bouwsteen voor de omgevingsvisie is een studie uitgevoerd naar de regionale en interregionale bereikbaarheid van Drenthe. Het doel van het onderzoek is in kaart te brengen welke gebieden in Drenthe het best bereikbaar zijn en daarmee, op basis van bereikbaarheid, de beste locaties zijn om ruimtelijke ontwikkelingen te ontplooiën (regionale bereikbaarheid). Ook is de positionering van Drenthe op de Noordelijke Ontwikkelingsas (NOA) op basis van bereikbaarheid onderzocht (interregionale bereikbaarheid).

2. Interregionale bereikbaarheid

Voor drie steden (Assen, Hoogeveen en Emmen) is de bereikbaarheid naar de Randstad en naar de Duitse deelstaat Nedersachsen (Hamburg en Bremen) bepaald. Op basis van reistijden en socio-economische data is bepaald hoeveel inwoners tijdens de spits bereikt kunnen worden vanuit de drie steden.

Afbeelding Interregionale bereikbaarheid vanuit Assen

Afbeelding Interregionale bereikbaarheid vanuit Emmen

Afbeelding Interregionale bereikbaarheid vanuit Hoogeveen

De bereikbaarheid uitgedrukt in het aantal te bereiken inwoners in een bepaalde tijdseenheid is vanuit alle drie de steden richting de Randstad veel groter dan richting Nedersachsen. De reden hiervan is dat de bewoningdichtheid van Nedersachsen veel lager is dan die in Nederland. Er zijn in Nedersachsen minder grote plaatsen te bereiken.

De bereikbaarheid naar Duitsland is vanuit Emmen relatief beter dan de rest van Drenthe. Hoogeveen heeft een betere netwerkpositie richting de Randstad. Vanuit Assen duurt het iets langer om zowel de Randstad als Duitsland te bereiken. Verbetering van de wegverbindingen naar Duitsland zullen voor het interregionale verkeer (korte tot middellange afstand, tot maximaal 2 uur reistijd) een marginaal effect hebben op oriëntatie Randstad of Duitsland. De bereikbaarheid en oriëntatie van Drenthe naar Noord-Duitsland zal alleen substantieel verbeteren met kortere reistijden door bijvoorbeeld hogesnelheidstreinverbindingen.

Conclusie

In de huidige situatie heeft, op basis van interregionale bereikbaarheid, voor Drenthe een oriëntatie op de Randstad een duidelijke meerwaarde boven de oriëntatie op Nedersachsen (Bremen, Hamburg). De Drentse Zuidas leent zich het best voor de verbetering van de verbinding met Duitsland. De opwaardering van de E233 in Duitsland is daarvoor een voorwaarde. Deze verbinding zal vooral een meerwaarde hebben voor het internationale langeafstandverkeer.

3. Regionale bereikbaarheid

Voor de best bereikbare gebieden van Drenthe is aangegeven met welke vervoerswijze(n) het gebied relatief goed te bereiken is. De analyse is uitgevoerd voor werken (bereikbare arbeidsplaatsen) en wonen (bereikbare inwoners) voor de huidige situatie (2007) en voor de situatie waarin de harde plannen voor verkeer en vervoer tot 2020 zijn gerealiseerd.

In de kaarten corresponderen de kleuren met het vervoersmilieu, en wel als volgt:

Afbeelding vervoersmilieu's

Het meest ideale vervoersmilieu is het donkerblauwe gebied. Hierin zijn alle modaliteiten (auto, openbaar vervoer en fiets) evenwaardig beschikbaar.

3.1 Werken

Afbeelding werkmilieu 2007

Afbeelding werkmilieu 2020

- Voor Assen dragen de investeringen sterk bij aan een versterking van het multimodale vervoersmilieu. Het gebied ten zuidwesten van Assen heeft een goede netwerkpositie voor werkgelegenheid.
- Emmen heeft een relatief slechte netwerkpositie die alleen verbetert door de versterking van de OV bereikbaarheid.
- Coevorden krijgt een betere netwerkpositie door een verbeterd OV milieu.
- De centrale ligging van Hoogeveen helpt de stad aan een betere autobereikbaarheid, waardoor een multimodaal vervoersmilieu ontstaat.
- Meppel heeft een multimodaal vervoersmilieu en krijgt, als gevolg van de investeringen, een betere autobereikbaarheid.
- Beilen heeft een relatief goede netwerkpositie en blijft goed bereikbaar met OV en de auto.

Conclusie

- De regio Noord Drenthe is en blijft qua autobereikbaarheid de beste regio voor bedrijvigheid. Aangezien vrijwel geheel Noord Drenthe een automilieu wordt, is de regio daarmee ook erg gevoelig voor onderlinge concurrentie en toenemende verstedelijkingsdruk.
- De regio Zuidwest Drenthe met Hoogeveen als middelpunt is qua autobereikbaarheid de tweede regio. Voor de regio Zuidoost Drenthe dragen investeringen in snel en frequent openbaar vervoer dragen bij aan betere concurrentiepositie van het gebied.
- De aantrekkelijke positie van Beilen valt op, mede als gevolg van de centrale ligging tussen de twee sterke regio's.

3.2 Wonen

Afbeelding woonmilieu 2007

Afbeelding woonmilieu 2020

- Voor Assen breidt het openbaar vervoer- en automilieu zich uit, vooral in westelijke en noordelijke richting.
- Emmen heeft een slechte autonetwerkpositie en verbetert qua OV-bereikbaarheid. Het laatste geldt ook voor Coevorden.
- Hoogeveen profiteert van openbaar vervoer maatregelen en krijgt een sterker multimodaal milieu. • De concurrentiepositie van Meppel qua multimodale bereikbaarheid neemt enigszins af.
- Beilen heeft ook voor wonen een interessante netwerkpositie.
- De HOV verbindingen versterken het openbaarvervoermilieu van het gebied rond de N34.

Conclusie

- Ook hier zal de hoogste verstedelijkingsdruk zich aandienen in de regio Noord Drenthe. De maatregelen hebben de aantallen en verscheidenheid aan milieus vergroot. In feite zijn de 'cirkels' rondom de kernen vergroot. Vooral in Assen is dit goed zichtbaar.
- De regio Zuidoost Drenthe kent een zeer sterke verbetering van OV-bereikbaarheid door de openbaar vervoermaatregelen. Echter, qua autobereikbaarheid is dit effect nog steeds relatief veel minder merkbaar.

- De regio Zuidwest Drenthe profiteert relatief het minst van de maatregelen.
- Opnieuw valt de gunstige positie van Beilen op.

3.3 Slotconclusie

De regio Noord Drenthe (Assen en Groningen) heeft de grootste potentie voor de groei van werken en wonen in relatie tot de kansen in het verbeteren van de bereikbaarheid. Hierdoor kan ook een grotere druk op het landschap ontstaan. In de ontwikkeling van de regio moet hiermee nadrukkelijk rekening worden gehouden.

De regio Zuidoost Drenthe (Emmen en Coevorden) scoort qua autobereikbaarheid minder goed als gevolg van de perifere ligging en het ontbreken van andere grote kernen in de nabijheid. De maatregelen op het hoofdwegennet dragen relatief weinig bij aan een verbeterde positie. Mogelijk is er winst te halen uit een aanzienlijke verbetering van de stedelijke bereikbaarheid van Emmen (multimodaal vervoersmilieu) gecombineerd met de verbetering van de bereikbaarheid met het openbaar vervoer.

De regio Zuidwest Drenthe (Hoogeveen en Meppel) vormt voor werken de tweede regio in Drenthe. Vooral de versterking van werken (vestigingsplaatskeuzes) verbeteren de kansen. De maatregelen voor verbetering van de kansen voor woonlocaties moeten nader worden onderzocht.

Bijlage 6. Besluit vaststelling doelen en maatregelen oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen in Drenthe (op grond van de Europese Kaderrichtlijn Water)

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Oppervlaktewaterlichamen in Drenthe
3. Grondwaterlichamen in Drenthe

Bijlagen

- A. Onderdeel oppervlaktewaterlichamen KRW
- B. Onderdeel grondwaterlichamen KRW

1. Inleiding

De Statencommissie voor het Omgevingsbeleid heeft op 2 april 2008 uitvoerig gesproken over de Europese Kaderrichtlijn Water en de gevolgen ervan voor de Provincie Drenthe. In 2007 hebben de waterschappen (oppervlaktewateren) en de provincies (grondwater) de zogenaamde regionale nota's opgesteld. Na de vergadering van de Statencommissie van 2 april zijn deze regionale nota's verwerkt in een specifiek Drentse notitie. Deze notitie bevat een samenvattend overzicht van de doelen, maatregelen en kosten voor zowel de grondwater- als de oppervlaktewaterlichamen in de provincie Drenthe.

1.1 Beleidskader

Voor de verbetering van de waterkwaliteit worden maatregelen ingezet op basis van twee elkaar aanvullende beleidskaders van het preventieve waterkwaliteitsbeleid:

1. Een algemeen beleidskader dat van toepassing is op alle wateren en dat uit twee sporen bestaat:
 - a. het brongericht spoor en;
 - b. aanvullend daarop het waterkwaliteitsspoor (ook wel emissie-immissietoets genoemd).
2. Een aanvullend beleidskader dat zich specifiek richt op de waterlichamen met oog op uitvoering van de Kaderrichtlijn Water (KRW).

In het Nationaal Waterplan en de Leidraad 'Kaderrichtlijn Water voor de vergunningverlening en handhaving in het kader van de WVO' wordt de werking van het algemene beleidskader toegelicht, inclusief de wijzigingen die voortvloeien uit de aanpassing die eind 2009 is voorzien. Indien van toepassing, bevat de Leidraad ook (een verwijzing naar) de chemische doelstellingen die hierbij van toepassing zijn.

Het aanvullende beleidskader is specifiek gericht op de KRW-waterlichamen. Het beoogt het realiseren van de milieukwaliteitseisen zoals deze zijn vastgelegd in het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water 2009 (BKMW) en het voorkomen van 'achteruitgang'. De KRW biedt de mogelijkheid om onder voorwaarden af te wijken van deze milieukwaliteitseisen of de daarvan afgeleide doelstellingen. Deze afwijking geldt voor de hoogte van de doelstelling en de termijn waarop deze gerealiseerd dient te worden. De afwijkingen zijn gemotiveerd in de 'Factsheets KRW' in bijlage A. Het vastgestelde programma met brongerichte- en inrichtingsmaatregelen beoogt deze doelstellingen te realiseren. De toestand aan het begin van de eerste planperiode van de KRW is vastgelegd in de 'Factsheets KRW' in bijlage A.

1.2 Relatie met andere plannen

In dit besluit worden de status van de waterlichamen, de ecologische doelen, de huidige toestand en het moment van doelbereik vastgelegd. Tevens worden in dit besluit de provinciale maatregelen (voor het grondwater) vastgesteld. De overige onderdelen zijn ter informatie overgenomen uit andere plannen. Gedetailleerde informatie over de maatregelen voor het oppervlaktewater is opgenomen in de beheerplannen van de waterschappen en in de Stroomgebiedbeheerplannen (SGBP's) van het Rijk.

1.3 Korte leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de doelstellingen voor het oppervlaktewater verwoord. In bijlage A zijn deze per waterlichaam vervolgens uitgewerkt. In hoofdstuk 3 worden de doelen en maatregelen voor de grondwater-lichamen beschreven. In een bijlage B worden deze doelen en maatregelen verder toegelicht.

2. Oppervlaktewaterlichamen in Drenthe

In dit hoofdstuk worden de begrenzing, de toestand en de doelen voor het oppervlaktewater op hoofdlijnen beschreven en is aangegeven welke maatregelen noodzakelijk zijn. Voor een uitgebreide weergave wordt verwezen naar de bijlage A en kaart 10.

2.1 Oppervlaktewaterlichamen

Volgens de KRW moet het oppervlaktewater ingedeeld worden in zogenaamde waterlichamen. Een waterlichaam is bijvoorbeeld een meer, een (deel van een) rivier of beek, of een deel van een kustwater. In de Kaderrichtlijn Water zijn criteria opgenomen op basis waarvan een waterlichaam begrensd moet worden. Voor lijnvormige waterlichamen, bijvoorbeeld een beek of kanaal, betreft dit een water met een stroomgebied van 1000 hectare of meer en voor stilstaande wateren een totaaloppervlak van 50 ha of meer.

Op basis van de genoemde criteria hebben de waterschappen een voorstel gedaan voor de indeling en begrenzing van de waterlichamen in Drenthe. Een groot deel van de oppervlaktewaterlichamen overschrijdt de provinciegrenzen. Voor de ambities, doelen en maatregelen hiervan heeft afstemming plaatsgevonden met de betreffende provincies.

De lijst met waterlichamen is weergegeven in tabel 1. In tabel 1 zijn ook het type en de status van de waterlichamen vermeld. De status wordt toegelicht in de volgende paragraaf. In Drenthe komen in totaal 9 watertypen voor.

Tabel 1: Overzicht waterlichamen in Drenthe

Naam	Type		Status
Bovenlopen Eelder- en Peizerdiep	R4	Permanente langzaam stromende bovenloop op zand	Sterk veranderd
Drentse Aa / Hunze / Westervoldsche Aa Zuid / Ruiten Aa / Runde / Oude Diep / Oude Vaart / Vledder Aa / Wapserveensche Aa / Wold Aa / Schoonebekerdiep / Nieuwe Drostendiep / Holslootdiep / Sleenerstroom / Loodiep / Oude Drostendiep	R5	Langzaam stromende middenloop/benedenloop op zand	Sterk veranderd
Meppelerdiep	R6	Langzaam stromend riviertje op zand/klei Bovenkant formulier	Sterk veranderd

Benedenlopen Eelder- en Peizerdiep / Reest	R12	Langzaam stromende middenloop/beneden-loop op veenbodem	Sterk veranderd
Kanalen / Drentse kanalen	M3	Gebufferde (regionale) kanalen	Kunstmatig
Paterswoldsemeer	M27	Matig grote ondiepe laagveenplassen	Sterk veranderd
Boezem	M27	Matig grote ondiepe laagveenplassen	Kunstmatig
Bumawijk / Marchienewijk / Braambergersloot / Dommerswijk	M1a	Zoete sloten (gebufferd)	Kunstmatig
Matslootgebied	M10	Laagveen vaarten en kanalen Onderkant formulier	Kunstmatig
Kanalen Hunze / Veenkolonien / Noord-Willemskanaal / Kanalen-DG hellend-gestuwd	M14	Ondiepe gebufferde plassen	Kunstmatig
Zuidlaardermeer / Leekstermeer	M14	Ondiepe gebufferde plassen	Sterk veranderd

2.2 Status van de waterlichamen

De KRW vereist dat aan alle waterlichamen een status wordt toegekend. De potentie voor een verdere verbetering van de ecologische toestand bepaald de status voor een waterlichaam.

Alle waterlichamen in Drenthe zijn in de loop van de tijd aangepast aan menselijk gebruik of door de mens aangelegd. De afvoer in de beken is gereguleerd door het plaatsen van stuwen en door het rechttrekken van de beekbedding. In de meren wordt veelal een vast waterpeil gehandhaafd en op veel plaatsen is een harde oeverbeschoeiing aangelegd. De kanalen zijn door de mens aangelegd. Als gevolg hiervan voldoet geen enkel waterlichaam aan de doelstellingen die nodig zijn voor een Natuurlijke Status. Maatregelen om deze status te bereiken leiden tot onevenredig hoge kosten of tot significante effecten voor andere functies. Om die reden is aan alle waterlichamen de status Sterk Veranderd (meren en beken) of Kunstmatig (kanalen) toegekend.

2.3 Doelen voor de waterlichamen

Ecologische doelstellingen

Voor de waterlichamen in Drenthe zijn doelstellingen afgeleid die worden aangeduid met het Goed Ecologische Potentieel (GEP). Het GEP is het resultaat van een afweging van maatregelen die significant bijdragen aan het ecologische potentieel, geen significante negatieve of schadelijke effecten hebben op andere gebruiksvormen en uitgevoerd kunnen worden tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten. De ecologische doelstellingen (GEP) zijn voor alle waterlichamen opgenomen onder 'Biologische en algemeen fysische toestand' in de 'Factsheets KRW' in bijlage A.

Doelstellingen voor de algemeen fysisch-chemische parameters

Algemeen fysisch-chemische parameters ondersteunen de biologie en ecologie; ze zeggen iets over de vestigingsmogelijkheden en leefklimaat voor flora en fauna. Binnen de KRW zijn doelstellingen gekoppeld aan doorzicht, thermische omstandigheden, zuurstofhuishouding, zoutgehalte, verzuringstoestand en nutriënten. Voor deze algemeen fysisch-chemische parameters zijn op landelijk niveau voorstellen gedaan voor normering van sterk veranderde en kunstmatige wateren. De waterschappen hebben op basis van de landelijke voorstellen een regionale aanpassing gemaakt. De provincie neemt deze voorstellen over en stelt ze vast. De doelstellingen (GEP) voor de fysisch-chemische-parameters zijn voor alle waterlichamen opgenomen onder 'Biologische en algemeen fysische toestand' in de 'Factsheets KRW' in bijlage A.

Chemische waterkwaliteitsdoelstellingen

De chemische kwaliteit, de chemische doelstellingen voor het oppervlaktewater, wordt vastgesteld op basis van de normen voor de zogenaamde prioritare stoffen zoals door de Europese unie vastgesteld met de Richtlijn Prioritaire stoffen. Voor een gedetailleerd overzicht van de prioritare stoffen en overige relevante stoffen, inclusief de bijbehorende normen, wordt verwezen naar het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water 2009 (AMvB milieudoelstellingen).

De waterschappen hebben op basis van de lijst met prioritare stoffen een monitoringsprogramma ingericht. Op basis van de (voorlopige) interpretatie van deze monitoring blijkt dat een aantal prioritare stoffen de normen overschrijden. In de 'Factsheets KRW' in bijlage A is voor elk waterlichaam onder 'Chemische toestand en overige relevant stoffen' aangegeven voor welke (prioritaire) stoffen overschrijdingen zijn aangetroffen.

De provincie heeft weinig invloed op het (toelatings)beleid voor prioritare stoffen. Voor het, al dan niet gefaseerd, realiseren van de normen voor de prioritare stoffen zijn we sterk afhankelijk van maatregelen die het Rijk zal gaan nemen, zoals bijvoorbeeld in het kader van het actieprogramma diffuse bronnen. Voor zowel de prioritare stoffen als overige verontreinigende stoffen wordt na 2015 een geleidelijke verdergaande verbetering van de chemische kwaliteit van het oppervlaktewater verwacht door:

- Voortzetting van de Wvo-vergunningverlening via de brongerichte aanpak en toepassing van de emissie-immissietoets, waarbij de KRW-milieukwaliteitseisen via de waterbeheerplannen worden meegenomen;
- De verdere verbetering van zuiveringsinstallaties, de sanering van ongezuiverde lozingen en het verbeteren van de riolering door de aanpak van overstorten en het afkoppelen van verhard oppervlak;
- De sanering van verontreinigde waterbodems in regionale en rijkswateren;
- Een verdergaande reductie van de emissies van gewasbeschermingsmiddelen door de aanscherping van het toelatingsbeleid - dat wordt afgestemd met de kwaliteitseisen en monitoringsgegevens van de KRW - en aanpak van knelpunten met betrekking tot de drinkwatervoorziening.

Voor stoffen waarvoor de grensoverschrijdende, buitenlandse bijdrage groot is geldt dat er vooral aanvullende internationale afspraken nodig zijn over te nemen aanvullende maatregelen om de doelstellingen te kunnen realiseren. Het is technisch onhaalbaar de realisatie van de doelen alleen binnen Nederland te realiseren. Dit geldt in het bijzonder voor stikstof en chemische parameters zoals PAK's, TBT, koper, zink en enkele gewasbeschermingsmiddelen. Deze stoffen worden daarom geadresseerd in de internationale stroom-gebiedscommissies. Nederland is in belangrijke mate afhankelijk van maatregelen die door de Europese Commissie in Europees verband verplicht worden gesteld en die ook in bovenstroomse landen worden genomen, om voor de prioritare gevaarlijke stoffen de emissies, lozingen en verliezen tot nul terug te brengen. Het EU-Waterdirecteurenoverleg van eind mei 2008 heeft vastgesteld dat het terugdringen van emissies van een aantal stoffen een Europese aanpak vereist. Daarom is besloten om een werkgroep op te richten, die de taak heeft aan te geven wat de mogelijkheden en beperkingen zijn om op nationaal niveau aanvullend reductiebeleid te voeren en wat daaraan via EU-regelgeving nog zou kunnen worden gedaan.

Voor een beperkt aantal stoffen is de verwachting dat de milieukwaliteitseisen ook in 2027 niet worden gerealiseerd. Voor deze stoffen is de noodzaak voor doelverlaging waarschijnlijk. Onzekerheden met betrekking tot het in de toekomst voorschrijven van aanvullende maatregelen op Europees niveau en de ontwikkelingen van nieuwe kosteneffectieve technieken vormen het belangrijkste argument om de voor deze stoffen waarschijnlijk noodzakelijke doelverlaging niet nu al te kwantificeren, maar

stapsgewijs tot en met 2027 de uitvoering ter hand te nemen en in 2021 te bezien voor welke parameters en in welke mate doelverlaging moet worden geconcretiseerd.

2.4 Doelstellingen eerste planperiode 2009-2015

Voor de planperiode 2009 tot 2015 zijn voor de waterlichamen in Drenthe ecologische en algemeen fysisch-chemische (tussen)doelstellingen afgeleid. Deze (tussen)doelen zijn afgeleid van de maatregelenprogramma's. De tussendoelstellingen voor de planperiode 2009-2015 voor de ecologische en fysisch-chemische parameters zijn voor alle waterlichamen opgenomen onder 'Biologische en algemeen fysische toestand' in de 'Factsheets KRW' in bijlage A.

Voor de kaderrichtlijn water geldt een resultaatverplichting voor de maatregelen, niet voor de doelen.

2.5 Knelpunten voor doelrealisatie

Al jaren streeft de provincie Drenthe naar gezonde en evenwichtige watersystemen. In de afgelopen jaren zijn door middel van de Waterbeheersplannen van de waterschappen veel maatregelen uitgewerkt voor de bescherming tegen wateroverlast. Op het gebied van waterkwaliteit en ecologie is eveneens veel gedaan:

- Aanpak van de emissie uit rioolstelsels door uitvoering van de basisinspanning en het waterkwaliteitspoor;
- Baggeren;
- Maatregelen in de landbouw, waaronder uitvoering van het mestbeleid en beperking van gewasbeschermingsmiddelen;
- Herinrichting van waterlopen en oevers;
- Vispasseerbaar maken van kunstwerken;
- Gedifferentieerd beheer en onderhoud.

Alle bovenstaande maatregelen zijn opgenomen in het provinciale beleid en verder uitgewerkt in de waterbeheerplannen van de waterschappen.

Deze maatregelen hebben bijgedragen aan een sterke verbetering van de waterkwaliteit. Maar nog altijd ligt verdere verbetering binnen ons bereik. Giftige stoffen zijn nog niet overal genoeg teruggedrongen. Uit metingen van de ecologische kwaliteit blijkt dat er nog veel plekken zijn met troebel water en weinig water- en oeverplanten of een onevenwichtige visstand. De oorzaken verschillen per watertype. In de beeksystemen is de inrichting het grootste knelpunt. Op veel plaatsen ontbreken de natuurlijke processen van stroming, erosie en sedimentatie. Daarnaast hebben de beeksystemen vaak beperkte inundatiemogelijkheden en zijn de oevers niet natuurlijk ingericht. De aanwezigheid van barrières (stuwen, gemalen en sluizen) zorgt voor een knelpunt voor de migratie van vissen. In chemisch opzicht worden in 2015 geen knelpunten verwacht.

Knelpunten in de meersystemen zijn de voedselrijkheid, het handhaven van een vast peil, de afwezigheid van natuurlijke overstromingsvlaktes, de aanwezigheid van slib op de bodem van het meer en de onnatuurlijke oevers.

In de kanalen ontbreken op veel plaatsen natuurlijke oevers die kunnen fungeren als paai en – opgroei-gebied voor vissen en andere waterdieren. Verder vormen gemalen en sluizen barrières voor vismigratie.

2.6 Maatregelen

Om de doelen (het GEP) te bereiken zijn, naast de maatregelen die zijn opgenomen in het huidige beleid, aanvullende maatregelen opgesteld. Uitgangspunt voor het opstellen van maatregelen is dat waar mogelijk aansluiting wordt gezocht bij maatregelen die reeds binnen het huidige beleid zijn ingezet. Bij de beek- en meersystemen wordt vooral de koppeling gezocht met lopende herinrichtingen (Ecologische Hoofdstructuur, Natura 2000, verdrogingsbestrijding). Voor natuurvriendelijke oevers in kanalen wordt vooral de koppeling gelegd met plannen om kaden te verhogen en te versterken, ecologische verbindingzones, het onderhoudsbeheerplan en het baggeren van kanalen.

Ons uitgangspunt voor emissies naar oppervlaktewater is dat het huidige emissiebeleid (mestbeleid, Lozingenbesluit Open Teelt en Veehouderij, rioolwaterzuiveringen, aanpak overstorten, etc.) tot 2015 gehandhaafd blijft.

In de periode tot 2027 wordt voor alle beken hoofdzakelijk op inrichting- en beheermaatregelen ingezet. Het gaat hierbij voornamelijk om het herinrichten van gebieden, herprofilering van watergangen, aanleg natuurvriendelijke oevers en het vispasseerbaar maken van stuwen en overige kunstwerken. In Noord-Drenthe worden maatregelen genomen betreffende het aanpassen van het zuiveringsrendement bij rioolwaterzuiveringsinstallaties (rwzi's), baggeren en akkerrandenbeheer. Overige maatregelen, zoals bronmaatregelen, immissiemaatregelen (afkoppelen, percelen aansluiten op riolering en aanleg IBA (Individuele Behandeling van Afvalwater), aanpassen effluent rwzi en bufferstroken) worden voor een aantal beek-systemen gefaseerd ingezet in de periode tot 2027.

2.7 Fasering van de maatregelen

Volgens de KRW moeten de doelen in 2015 gerealiseerd zijn. Fasering is echter mogelijk als de realisatie in 2015 tot disproportionele kosten leidt. De doelen moeten dan volgens de KRW uiterlijk in 2027 gerealiseerd zijn. Het Rijk adviseert de deelstroomgebieden te faseren tot uiterlijk 2027. Fasering is zinvol en ook ingezet bij het bepalen van de maatregelen:

- Vanuit oogpunt van kostenbesparing voor burgers en bedrijven. Fasering leidt tot spreiding van kosten. De lastenontwikkeling voor de burgers en bedrijven dient niet te groot te worden;
- Vanuit technische en praktische overwegingen. Het uitvoeren van projecten kost tijd en menskracht. Dit is een belangrijke reden om projecten in de tijd te spreiden;
- Vanuit uitvoeringsefficiencyoverwegingen. Fasering vergroot de baten en mogelijkheden tot koppeling met ruimtelijke ontwikkelingen in stad en land, doordat efficiënter gewerkt kan worden. Door te faseren kunnen we aansluiten op inrichtingsmaatregelen ten behoeve van het waterkwantiteitsbeleid, van WB21 en van de provinciale ILG uitvoeringsprogramma's (onder meer realisatie van de ecologische hoofdstructuur);
- Fasering biedt voorts meer kansen voor ontwikkeling van innovaties, onder meer in de vorm van pilots, in de periode 2009 tot en met 2015 en het toepassen van succesvolle innovaties in de daaropvolgende beheerperiodes 2015-2021 en 2021-2027. Daardoor kunnen de doelen beter bereikt worden en de kosten verder beperkt.

2.8 Niet halen doelen als gevolg van nieuwe veranderingen of nieuwe duurzame ontwikkelingen

Het is onder voorwaarden toegestaan het GET of GEP niet te behalen, of hoeft achteruitgang niet voorkomen te worden. Dit is toelaatbaar indien dit wordt veroorzaakt door nieuwe veranderingen van de fysische kenmerken van een oppervlaktewaterlichaam het gevolg is van nieuwe duurzame activiteiten van menselijke ontwikkeling en aan alle volgende voorwaarden wordt voldaan:

- Alle haalbare stappen worden ondernomen om de negatieve effecten op de toestand van het water-lichaam tegen te gaan;

- De redenen voor die veranderingen of wijzigingen worden specifiek vermeld en toegelicht in het krachtens artikel 13 verplichte stroomgebiedsbeheersplan en de doelstellingen worden om de zes jaar getoetst;
- De redenen voor die veranderingen of wijzigingen zijn van hoger openbaar belang en/of het nut van het bereiken van de in lid 1 vermelde doelstellingen voor milieu en samenleving wordt overtroffen door het nut van de nieuwe veranderingen en wijzigingen voor de gezondheid van de mens, de handhaving van de veiligheid van de mens of duurzame ontwikkeling, en
- Het nuttige doel dat met die veranderingen of wijzigingen van het waterlichaam wordt gediend, kan vanwege technische haalbaarheid of onevenredig hoge kosten niet worden bereikt met andere, voor het milieu aanmerkelijk gunstigere middelen.

Een planMER, MER en/of watertoets zijn geschikte hulpmiddelen om deze ontheffingsmogelijkheid uit de KRW te onderbouwen.

2.9 Monitoring

De Kaderrichtlijn Water vraagt om een specifieke monitoring voor het bepalen van de huidige toestand van het oppervlaktewater. Deze monitoring is opgebouwd uit de elementen: toestand en trend, operationele monitoring en onderzoeksmonitoring. Het monitoringsprogramma voor oppervlaktewater is ingericht in overeenstemming met de landelijk vastgestelde protocollen en richtlijnen. Het monitoringprogramma van de Provincie Drenthe maakt onderdeel uit van het landelijk vastgestelde monitoringprogramma dat is opgenomen in hiervoor bestemde landelijke databases. Zie, voor een verdere beschrijving van het landelijke monitoringprogramma, de bijbehorende protocollen en richtlijnen, de stroomgebiedbeheerplannen van Rijn-Oost, Nedereems en Rijn-Noord.

3. Grondwater

In dit hoofdstuk wordt de begrenzing, de toestand en de doelen voor het grondwater op hoofdlijnen beschreven en is aangegeven welke maatregelen noodzakelijk zijn. Voor een uitgebreide weergave wordt verwezen naar bijlage B en kaart 10 met daarop onder andere de grondwaterlichamen, Natura2000 gebieden en grondwaterwinningen.

3.1 Grondwaterlichamen

De provincie Drenthe ligt in drie deelstroomgebieden. In elk deelstroomgebied worden provinciegrensoverschrijdende grondwater-lichamen onderscheiden. In totaal liggen er daardoor vier verschillende grondwaterlichamen binnen de provinciegrens:

- Zand Eems;
- Zand Rijn-Noord;
- Zand Rijn-Oost;
- Deklaag Rijn-Oost.

Afbeelding grondwaterlichamen

3.2 Doelen voor de grondwaterlichamen

De milieudoelstelling die voor het grondwater wordt gehanteerd, is het bereiken van de goede chemische en kwantitatieve toestand in 2015. Daarnaast zijn er aanvullende doelen voor de drinkwaterwinning en het grondwater in Natura2000 gebieden. Voor de bepaling van de toestand wordt gebruik gemaakt van een selectie van meetpunten van het Landelijk Meetnet Grondwaterkwaliteit van het RIVM en het provinciaal Grondwaterkwaliteitsmeetnet. Deze selectie vormt het 'KRW-meetnet'.

Kwaliteit

De goede chemische toestand houdt in dat het grondwater voldoet aan de normen voor nitraat, gewas-beschermingsmiddelen en de drempelwaarden voor andere risicovolle stoffen. De drempelwaarden zijn landelijk per grondwaterlichaam vastgesteld.

Het KRW-meetnet wijst uit dat de grondwaterkwaliteit in Drenthe in hoofdlijnen op orde is. Wel worden lokaal normen voor nitraat en gewasbeschermingsmiddelen overschreden.

Kwantiteit

De goede kwantitatieve toestand houdt in dat de grondwatervoorraad stabiel is en niet wordt uitgeput (de onttrekkingen zijn in evenwicht met de aanvullingen). Dit is in de Drentse grondwaterlichamen het geval.

Drinkwaterwinning

Binnen de grondwaterlichamen vormen de waterwinningen ten behoeve van menselijke consumptie een bijzondere groep. Onder voor menselijke consumptie bestemd water wordt ook verstaan water wat gebruikt wordt voor het bereiden van bier, frisdranken en conserven. Genoemde categorieën komen niet voor in Drenthe.

Schoon drinkwater is van groot belang voor de volksgezondheid en vraagt om extra aandacht en waakzaamheid. Dit is de reden dat de KRW voor deze winningen, boven de algemene grondwaterdoelstellingen, twee extra doelstellingen heeft geformuleerd. Drinkwater voor menselijke consumptie moet na zuivering voldoen aan de normen uit de Drinkwaterrichtlijn en de zuiveringsinspanning voor de bereiding van drinkwater mag niet toenemen. Deze doelstellingen worden door de provincies in de komende jaren samen met de waterbedrijven en het Rijk nader ingevuld en uitwerkt.

In de provincie Drenthe zijn 18 gebieden aangewezen waar het grondwater extra beschermd wordt. Het Drentsche Aa gebied neemt een aparte plaats in, aangezien oppervlaktewater wordt gewonnen voor de openbare drinkwatervoorziening ten behoeve van menselijke consumptie. Het grondwaterbeschermingsgebied van waterwinning Onnen-De Punt ligt deels in Drenthe. In totaal zijn 6 grondwaterwinningen kwetsbaar vanwege de doorlatende zandpakketten en het ontbreken van afdekkende lagen. Juist bij die kwetsbare winningen worden in een aantal winputten overschrijdingen aangetroffen van de normen voor gewasbeschermingsmiddelen en in mindere mate nitraat. Naast genoemde diffuse belasting komen binnen grondwaterbeschermingsgebieden puntbronnen voor die op termijn de kwaliteit van de grondwater-onttrekkingen kunnen bedreigen.

Naast de openbare drinkwatervoorziening valt ook de industrie, die water onttrekt voor menselijke consumptie, onder de reikwijdte van de KRW. Landelijk is discussie gaande over welke typen industriële onttrekkingen het dan zou moeten gaan. Het voorlopige uitgangspunt is dat het gaat om de categorieën frisdrank, bier en conserven. Deze categorieën komen niet voor in Drenthe. De verwachting is dat op termijn het aantal categorieën nog zal worden uitgebreid.

In Drenthe komt ook een handvol kleine onttrekkingen voor die grondwater onttrekken voor menselijke consumptie. Het gaat daarbij om recreatieterreinen. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt in eerste instantie bij het ministerie van VROM (VROM-Inspectie).

Natura2000

De KRW richt zich ook op gebieden waar het grondwater dusdanig laag staat dat de ecologie er schade van ondervindt. Daarbij wordt vooral gekeken naar de Natura2000 gebieden. In Drenthe zijn 14 Natura2000 gebieden aangewezen. Daarvan zijn er 8 grondwaterafhankelijk. In een deel van de

gebieden zijn de afgelopen jaren al maatregelen uitgevoerd om de verdroging te bestrijden, maar de gewenste eindsituatie is daarmee nog niet bereikt. In 6 van deze gebieden is de grondwaterstand te laag om de gewenste Natura2000 doelen te kunnen realiseren.

3.3 Knelpunten voor doelrealisatie

Het bestaande provinciale grondwaterbeschermingsbeleid is de basis van het totale pakket aan grondwater-maatregelen gericht op het realiseren van de goede waterkwaliteit rondom de waterwinningen. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om het aanwijzen van het grondwaterbeschermingsgebieden en bijbehorende regelgeving, de implementatie in het ruimtelijke beleid van de gemeente en het meten, registreren en handhaven. Daarnaast worden in deze gebieden stimuleringsprojecten uitgevoerd die gericht zijn op het verminderen van de milieubelasting.

Tussen Rijk en regio zijn in het kader van het Provinciaal Meerjaren Programma (PMJP) afspraken gemaakt over de aanpak van de verdroging uit de zogenaamde 'TOP-lijst'. Voor het grootste deel gaat het daarbij om Natura2000 gebieden waar ook vanuit de KRW maatregelen noodzakelijk zijn. Het gaat daarbij in Drenthe om de volgende Natura2000 gebieden: Elperstroom, Bargerveen, Drentsche Aa, Fochteloërveen, Drents-Friese Wold en Dwingelderveld. Daarnaast wordt de verdroging ook aangepakt in de Reest en het Peizerdiep, niet vallend onder de KRW verplichtingen.

3.4 Maatregelen

In aanvulling op generieke landelijke maatregelen, opgenomen in de stroomgebiedsbeheerplannen van Rijn en Eems spitsen de regionale maatregelen zich toe op de grondwaterwinningen voor menselijke consumptie (grondwaterbeschermingsgebieden) en op de Natura2000 gebieden. Aanvullende regionale maatregelen zijn weergegeven in onderstaande tabel.

Tabel 2: Aanvullende regionale maatregelen grondwater

Maatregel	Locatie	Periode	Trekker
Anti-verdrogingsmaatregelen	6 grondwaterafhankelijke Natura2000 gebieden*	Voor 2015	Provincie
Aanvullende stimuleringsmaatregelen bij kwetsbare winningen	6 kwetsbare grondwaterwinningen**	Voor 2015	Provincie
Risico-analyse puntbronnen	10 grondwaterwinningen***	Voor 2015	Provincie
Herprioritering bodemsanering grondwaterbeschermingsgebieden	10 grondwaterwinningen***	Voor 2015	Provincie

* Elperstroom, Drents Friesche Wold & Leggelderveld, Dwingelderveld, Bargerveen, Fochteloërveen, Drentsche Aa.

** Gasselte, Havelterberg, Beilen, Dalen, Leggeloo, Valtherbos/Noordbargeres.

*** Gasselte, Havelterberg, Beilen, Dalen, Leggeloo, Valtherbos/Noordbargeres, De Groeve, Nietap, Ruinerwold, Kruidhaars.

Landelijk is de inschatting gemaakt dat de toestand van de grote grondwaterlichamen, die al behoorlijk op orde zijn, voldoende worden ondersteund door generieke maatregelen gericht op nitraat en gewasbeschermingsmiddelen. Overigens ontbreekt het daarbij nog wel aan kennis op een aantal onderdelen. Onduidelijk is bijvoorbeeld de beïnvloeding tussen grond- en oppervlaktewater. Daarnaast wordt de komende jaren ook bekeken in hoeverre regionale maatregelen in specifieke gevallen aanvullend kunnen zijn op het generieke maatregelenpakket zodat ook in de meest kwetsbare situaties normen binnen de gestelde termijnen worden gehaald. Aanvullend op het generieke pakket zet Drenthe zich de komende jaren in op:

- gebiedsgerichte monitoring grondwaterkwaliteit;
- ondersteunen gebiedsgerichte pilots gericht op aanvullende regionale maatregelen;
- aanvullend beleid gericht op terugdringen gebruik gewasbeschermingsmiddelen.

3.5 Fasering van de maatregelen

In alle grondwaterlichamen wordt al voldaan aan de doelstellingen voor de goede grondwatertoestand (kwantiteit). Termijnverlenging voor grondwaterkwantiteit is dus niet aan de orde.

Voor chemie is de verwachting dat alleen het grondwaterlichaam Deklaag Rijn-oost, vanwege chloride (komt van nature in concentraties voor boven de nu vastgestelde drempelwaarde), de goede niet wordt bereikt in 2015. Hier vindt als gevolg van hoge natuurlijke achtergrondgehalten fasering van de doelstellingen plaats. Overigens zal ook nader onderzoek plaats vinden naar oorzaak en gevolg van genoemde hoge achtergrondwaarden.

Rond de drinkwaterwinningen bevinden zich al jaren grondwaterbeschermingsgebieden, waarbinnen risicovolle activiteiten verboden zijn. In de provinciale omgevingsverordening zijn regels opgenomen om waterwinningen veilig te stellen. We bekijken, samen met de waterleidingbedrijven en de gemeenten, per gebied of aanvullende preventieve maatregelen nodig zijn om de bronnen in de toekomst duurzaam te beschermen. De kwetsbaarheid van een gebied en de aard van de belasting van activiteiten en functies worden leidend in het nieuwe risicogerichte grondwaterbeschermingsbeleid (maatwerk per gebied). Maatregelen worden uitgewerkt in een nader op te stellen gebiedsdossier voor alle grondwaterwinningen. Maatregelen zijn niet gekoppeld aan het tijdvak tot 2015 maar lopen ook daarna door. Maatregelen zijn daarbij vooral gericht op de input van stoffen. Stoffen die al onderweg zijn naar de grondwaterwinning kunnen veelal niet kosteneffectief worden beïnvloed dat geval wordt een tijdelijke achteruitgang van de grondwaterkwaliteit geaccepteerd.

Binnen de grondwaterbeschermingsgebieden ligt een groot aantal puntbronnen, dat binnen het bestaande bodemsaneringsbeleid tot dusverre nog onvoldoende aandacht heeft gekregen. Nader onderzoek zal moeten uitwijzen of er daadwerkelijk sprake is van een verontreiniging. Afhankelijk van het beschikbaar komen van aanvullende middelen worden de maatregelen uitgevoerd voor 2015, dan wel worden ze gefaseerd. De risicovolle puntbronnen zullen echter voor 2015 worden gesaneerd.

Mogelijkheden van fasering gelden ook voor de natura2000 gebieden. Randvoorwaarde is dat er geen onomkeerbare achteruitgang mag optreden. Beleidsmatig is hieraan uitwerking gegeven via de selectie op nationaal niveau van 30 zogeheten sense-of-urgency gebieden. In deze Natura 2000-gebieden zijn vóór 2015 aanvullende maatregelen nodig om onomkeerbare achteruitgang te voorkomen. Twee van deze gebieden bevinden zich in Drenthe (Bargerveen en Elperstroom).

Voor de Natura2000 gebieden zullen ook na 2015 maatregelen moeten worden uitgevoerd gericht op het realiseren van de instandhoudingsdoelen dan wel de meer ambitieuze ontwikkeldoelen. Nadere concretisering daarvan vindt plaats in het beheersplan Natura2000.

3.6 Niet halen doelen als gevolg van nieuwe veranderingen of nieuwe duurzame ontwikkelingen

Het is onder voorwaarden toegestaan de goede grondwatertoestand niet te behalen, of hoeft achteruitgang niet voorkomen te worden. Dit is toelaatbaar indien dit wordt veroorzaakt door nieuwe veranderingen van de fysische kenmerken van een oppervlaktewaterlichaam of wijzigingen in de stand van grondwaterlichamen het gevolg is van nieuwe duurzame activiteiten van menselijke ontwikkeling en aan alle volgende voorwaarden wordt voldaan:

- Alle haalbare stappen worden ondernomen om de negatieve effecten op de toestand van het waterlichaam tegen te gaan;
- De redenen voor die veranderingen of wijzigingen worden specifiek vermeld en toegelicht in het krachtens artikel 13 verplichte stroomgebiedsbeheersplan en de doelstellingen worden om de zes jaar getoetst;

- De redenen voor die veranderingen of wijzigingen zijn van hoger openbaar belang en/of het nut van het bereiken van de in lid 1 vermelde doelstellingen voor milieu en samenleving wordt overtroffen door het nut van de nieuwe veranderingen en wijzigingen voor de gezondheid van de mens, de handhaving van de veiligheid van de mens of duurzame ontwikkeling, en;
- Het nuttige doel dat met die veranderingen of wijzigingen van het waterlichaam wordt gediend, kan vanwege technische haalbaarheid of onevenredig hoge kosten niet worden bereikt met andere, voor het milieu aanmerkelijk gunstigere middelen.

Een planMER, MER en/of watertoets zijn geschikte hulpmiddelen om deze ontheffingsmogelijkheid uit de KRW te onderbouwen.

3.7 Kosten

De kosten bedragen:

- Bestaand beleid
 - Natura2000: € 24.592.000 (PMJP-ILG).
- Aanvullende maatregelen
 - Stimuleringsmaatregelen: € 200.000 - 400.000/jr;
 - aanpak puntbronnen: € 980.000 (voorzover passend binnen bestaand bodemsaneringsprogramma).
- Aanvullend beleid voor de periode 2015 -2027
 - Natura2000: PM;
 - Stimuleringsmaatregelen: € 200.000 – 400.000/jr;
 - puntbronnen (te saneren puntbronnen vallend buiten bestaand bodemsaneringsprogramma).

3.8 Monitoring

De beschrijving van de toestand van de grondwaterlichamen is gebaseerd op het KRW-grondwatermeetnet. Ook de komende jaren zal dit meetnet worden bemeaten. Het actuele provinciale monitoringsprogramma voor grondwater (zowel kwantiteit als chemie), dat is opgesteld ter invulling van KRW Art. 8 en Besluit Kwaliteit en Monitoring Water (BKMW) Art. 13, is te vinden op www.krw.ncgi.nl. De uitvoering van het monitoringsprogramma is gegarandeerd door wettelijke verankering van taken en verantwoordelijkheden in het BKMW Art. 14).

Bijlage A. Onderdeel oppervlaktewaterlichamen KRW

Toelichting op de factsheets

In de factsheets is per oppervlaktewaterlichaam een samenvatting van het watertype, de status, de doelstellingen en de maatregelen opgenomen. De factsheets zijn te raadplegen op www.provincie.drenthe.nl5. Hieronder is een toelichting opgenomen.

Basisgegevens

Code: Alle KRW-waterlichamen in Nederland hebben een unieke code.

Status: Indeling van waterlichamen in natuurlijk, sterk veranderd of kunstmatig. De status heeft invloed op de ecologische doelen die gesteld worden. Voor Natuurlijke watertypen zijn er referenties opgesteld. Een natuurlijk waterlichaam dient aan de Goede Ecologische Toestand te voldoen zoals deze is aangeduid in de bijbehorende referentie. Voor Sterk Veranderde en Kunstmatige wateren geldt dat wordt getoetst aan het meest gelijkende watertype. Voor deze wateren is er wel de ruimte om op basis van onomkeerbare ingrepen of significante schade aan gebruiksfuncties de ecologische doelen bij te stellen.

Type: Voorkomende waterlichamen in Drenthe.

Categorie	Type Code	Type Naam
Meer	M1	Gebufferde sloten (overgangssloten, sloten in rivierengebied)
Meer	M3	Gebufferde (regionale) kanalen
Meer	M6	Grote ondiepe kanalen
Meer	M10	Laagveen vaarten en kanalen
Meer	M14	Ondiepe gebufferde plassen
Meer	M27	Matig grote ondiepe laagveenplassen
Rivier	R4	Permanente langzaam stromende bovenloop op zand
Rivier	R5	Langzaam stromende middenloop/benedenloop op zand
Rivier	R12	Langzaam stromende middenloop/benedenloop op veenbodem

Ecologische doelstellingen

Maatlat: Een schaal die gebruikt wordt om de situatie van een ecologische parameter te beoordelen. Dit is een getal tussen 0 en 1 waarmee de kwaliteit van een ecologische parameter wordt aangegeven. 0 is zeer slecht, 1 is zeer goed.

Macrofauna: Macrofauna is de verzamelnaam voor ongewervelde dieren die met het blote oog kunnen worden waargenomen, zoals (larven) van insecten, wormen, kreeftachtigen en slakken. De 2500 soorten uit de Nederlandse wateren komen voor in het open water, op planten en in waterbodems.

Macrophyten: Macrofyten zijn 'hogere' planten, in tegenstelling tot bijvoorbeeld algen. Hogere planten hebben organen als stengels, wortels en bladeren.

Huidige situatie: De getallen in de kolom huidige situatie zijn afkomstig uit verschillende bronnen. Als er een sterretje "*" bij staat betekent dit dat de waarde in het KRW-meetnet gemeten is. Alle andere waarden zijn inschattingen van ecologen van de waterschappen. Waar geen waarde is ingevuld is er te weinig bekend om een inschatting te kunnen doen. De kleur geeft aan hoe de huidige situatie scoort ten opzichte van het GEP:

Slecht
Ontoereikend
Matig
Goed = GEP

Doelstelling: Hier staat weergegeven wat de doelstelling behorend bij het Goed Ecologisch Potentieel is (de doelstelling voor sterk veranderde en kunstmatige wateren). De grens voor het Goed Ecologisch Potentieel wordt gewoonlijk bij een Ecologische Kwaliteitsratio (EKR) van 0,6 gelegd. In waterlichamen waar het behalen hiervan leidt tot maatregelen met significante schade aan bijvoorbeeld landbouw of veiligheid, kan een lagere waarde afgeleid zijn.

Belangrijkste maatregelen tot 2015

De maatregelen die hier genoemd zijn, zijn niet uitputtend. De belangrijkste maatregelen staan hier genoemd. Maatregelen die vanwege fasering pas na 2015 ingezet worden, zijn hier niet benoemd.

Waterlichamen

In onderstaande tabel een overzicht van de oppervlaktewaterlichamen in Drenthe:

Nr.	Type Code
1	Drentsche Aa
2	Hunze
3	Kanalen Hunze / Veenkoloniën
4	Noord-Willemskanaal
5	Westerwoldsche Aa Zuid / Ruiten Aa / Runde
6	Zuidlaardermeer
7	Benedenlopen Eelder- en Peizerdiep
8	Bovenlopen Eelder- en Peizerdiep
9	Kanalen-DG hellend-gestuwd
10	Leekstermeer
11	Matslootgebied
12	Paterswoldsemeer
13	Boezem
14	Drentse kanalen
15	Oude Diep
16	Oude Vaart
17	Reest
18	Vledder Aa
19	Wapserveensche Aa
20	Wold Aa
21	Kanalen
22	Schoonebekerdiep
23	Nieuwe Drostendiep
24	Holslootdiep
25	Sleenerstroom
26	Bumawijk/Marchienewijk
27	Loodiep
28	Oude Drostendiep
29	Braambergersloot
30	Dommerswijk
31	Meppelerdiep

Bijlage B. Onderdeel grondwaterlichamen KRW

Beschrijving, toestandsbepaling en mogelijke maatregelen grondwaterlichamen

Inleiding

Drenthe maakt onderdeel uit van drie deelstroomgebieden (Rijn-oost, Rijn-noord en Nedereems). In samenspraak met de buurprovincies zijn de grondwaterlichamen per deelstroomgebied uitgebreid beschreven in de volgende documenten:

- Actualisatie gebiedsbeschrijving Rijn-Oost;
- Actualisatie gebiedsbeschrijving Rijn-Noord;
- Actualisatie gebiedsbeschrijving Nedereems.

In deze bijlage worden de voor Drenthe relevante onderdelen in beknopte vorm beschreven. Voor meer uitgebreide informatie wordt verwezen naar genoemde achtergronddocumenten.

Methodiek begrenzing en karakterisering grondwaterlichamen

Een grondwaterlichaam is volgens de definitie van de KRW 'een afzonderlijke grondwatermassa met een eenduidig te omschrijven chemische en kwantitatieve toestand'. De KRW geeft verschillende mogelijkheden voor de wijze waarop grondwaterlichamen (afgekort GWL) worden begrensd. In Nederland wordt gebruik gemaakt van de geologische opbouw van de grondwaterlichamen, grondwaterstroming en de bestaande bestuurlijke grenzen. Vanwege het ontbreken van geologische barrières zijn de onderscheiden GWL in de diverse deelstroomgebieden groot van omvang.

In Nederland zijn 23 grondwaterlichamen onderscheiden waarvan 18 zoet en 5 zout. Het gaat om zandige watervoerende pakketten in de verschillende stroomgebieden die deels afgedekt zijn door een klei- dan wel veenpakket. Elk GWL moet aan één stroomgebied toegewezen kunnen worden en per GWL moet duidelijk zijn of de doelstellingen uit de KRW gehaald kunnen worden. Daarnaast moeten de GWL aansluiten op de grondwaterlichamen in aangrenzende landen.

Het grondwater in de provincie Drenthe maakt deel uit van de volgende grondwaterlichamen:

- Zand Eems;
- Zand Rijn-Noord;
- Zand Rijn-Oost;
- Deklaag Rijn-Oost.

In de volgende paragrafen wordt ingegaan op de beschrijving en toestandsbepaling van deze grondwaterlichamen.

Beschrijving grondwaterlichamen in Drenthe

De provincie Drenthe ligt in drie deelstroomgebieden. In elk deelstroomgebied worden provinciegrensoverschrijdende grondwaterlichamen onderscheiden. In totaal liggen er daardoor vier verschillende grondwaterlichamen binnen de provinciegrens (zie kaart 10).

De drie 'zand'-grondwaterlichamen beginnen allen op het Drents plateau en lopen door tot in de lagere delen in Groningen, Friesland en de waterscheiding in Overijssel en Gelderland. Genoemde grondwaterlichamen bestaan voor een belangrijk deel uit goed doorlatende zandgronden met zoet grondwater. De grondwaterlichamen lopen door vanaf het Drentse plateau naar de lagere gronden in de buurprovincies. Het grondwater in de watervoerende pakketten is afkomstig van neerslag op de hogere gronden. Grondwater komt weer aan de oppervlakte in de lager gelegen gebieden waar het beeksystemen voedt.

In het uiterste zuidwesten ligt ook het grondwaterlichaam Deklaag Rijn-Oost nog voor een klein deel in de provincie Drenthe. Het grondwaterlichaam wordt hier afgedekt door een veenpakket.

In tabel 3 staan enkele specifieke gegevens van de afzonderlijke grondwaterlichamen.

Tabel 3: Overzicht grondwaterlichamen

Grondwaterlichaam	Oppervlak (km ²)	Gemiddelde dikte (m)	Aantal watervoerende pakketten	Volume (Km ³)
Zand Eems	1982	180	3	357
Zand Rijn-Noord	1513	180	3	272
Zand Rijn-Oost	6141	150	1-3	921
Deklaag Rijn-Oost	632	240	3	152

De opbouw van de Nederlandse ondergrond wordt uitgebreid beschreven in een Regionaal Geohydrologisch InformatieSysteem (REGIS). Zowel de verbreiding van de diverse lagen als ook de geohydrologische karakteristieken zijn daarin opgenomen.

Grondwater afhankelijke ecosystemen

In Drenthe komen aquatische en terrestrische ecosystemen voor die afhankelijk zijn van grondwater. Dit hangt samen met grondwaterstanden, kwel en waterkwaliteit. De op dit punt kwetsbare ecosystemen zijn te vinden in de Natura2000 gebieden. Het gaat dan alleen om die delen waar de grondwaterstand onvoldoende hoog in het maaiveld komt en/of waar een tekort aan kwel of water van de juiste kwaliteit is. Het gaat daarbij om de volgende grondwaterafhankelijke Natura2000 gebieden in Drenthe:

- Zand Eems: Drentsche Aa, Witterveld;
- Zand Rijn-Noord: Fochteloërveen;
- Zand Rijn-Oost: Elperstroom, Dwingelderveld, Drents-Friese Wold & Leggelderveld, Bargerveen, Drouwenezand.

Grondwaterlichamen, beschrijving van de huidige toestand

De huidige toestand van de grondwaterlichamen wordt hierna kwalitatief en kwantitatief beschreven. De toestandsbeoordeling van de huidige situatie is gebeurd volgens de protocollen, die in november 2008 zijn vastgesteld door het LBOW (Landelijk Bestuurlijk Overleg Water). Het gaat om het 'Protocol beoordeling kwantitatieve toestand grondwaterlichamen. Nadere uitwerking beoordelingsmethodiek grondwatertoestand, versie 6 (10-06-'08) en het 'Protocol voor de beoordeling van de chemische toestand van grondwaterlichamen'. Een theoretisch concept. RIVM Briefrapport 607300008/2008'. Deze protocollen zijn te vinden op <http://www.kaderrichtlijnwater.nl>.

Kwantiteit grondwaterlichamen

Bij de beschrijving van de huidige kwantitatieve toestand van de grondwaterlichamen is naar de volgende aspecten gekeken:

1. De balans tussen aanvulling en onttrekking van grondwater;
2. Mogelijke schade aan aquatische en terrestrische ecosystemen.

Hieronder worden de criteria toegelicht.

De balans tussen aanvulling en onttrekking van grondwater

De watervoerende lagen waar grondwater uit wordt onttrokken, worden allemaal gevoed door neerslagwater. Met dit neerslagoverschot kan de grondwatervoorraad worden aangevuld. Dit is niet

altijd in de directe omgeving van de onttrekking (bijvoorbeeld daar waar de waterwinning onder een kleilaag zit) maar in elk geval op een afstand van enkele kilometers. Dit betekent dat er voortdurende aanvulling en geen uitputting plaatsvindt. In tabel 4 is zowel de neerslag als de totale onttrekking per grondwaterlichaam weergegeven.

Tabel 4: Waterbalans grondwaterlichamen

Grondwaterlichaam	Code GWL	Nuttige neerslag	Drinkwater publiek	Drinkwater industrie	Overig	Infiltratie	Netto onttrekking / nuttige neerslag
		Mm ³ /jaar	Mm ³ /jaar	Mm ³ /jaar	Mm ³ /jaar	Mm ³ /jaar	%
Zand Eems	NLGW0001	498	41,3	0	9,2	0,5	10
Zand Rijn-Noord	NLGW0002	368	30,1	0	24,6	0,5	15
Zand Rijn-Oost	NLGW0003	1474	125,0	1,2	47,0	7,4	11
Deklaag Rijn-Oost	NLGW0010	151	17,2	0	2,6	7,1	8

De conclusie is dat de netto grondwateronttrekking maar een beperkt percentage is van de nuttige neerslag. De grondwateronttrekking is daarmee in evenwicht met de grondwateraanvulling. De grondwaterlichamen zijn op dit punt als goed te beoordelen.

Mogelijke schade aan aquatische en terrestrische ecosystemen

Onderscheid is gemaakt tussen veranderingen die een algemeen beeld geven van de toestand van het grondwaterlichaam in relatie tot oppervlaktewater en terrestrische ecosystemen en aanvullende toetsing in de Natura2000 gebieden. Het algemene beeld bepaalt of een grondwaterlichaam al dan niet in de goede toestand verkeerd. De Natura2000 gebieden zijn weergegeven op kaart 10.

Toestand grondwaterlichaam

Het algemene beeld bepaalt of een grondwaterlichaam al dan niet in de goede toestand verkeerd. Het algemene beeld wordt getoetst aan de hand van het verloop van de stijghoogte in de grondwatermeetpunten voor de KRW. Een van de doelstellingen van de KRW is namelijk dat de grondwaterstand geen dusdanige verandering mag ondergaan dat significante schade ontstaat aan terrestrische en/of aquatische ecosystemen. Om dit te kunnen beoordelen zijn de tijdstijghoogtes van de KRW kwantiteitsmeetpunten nader bekeken. Hieronder zijn de resultaten weergegeven.

Tabel 5: Toestand grondwaterlichamen

Grondwaterlichaam	Codering GWL	Aantal peilfilter	Geen daling		Daling (na 2000)	
			Verklaarde reeks	Niet verklaarde reeks	Verklaarde reeks	Niet verklaarde reeks
Zand Eems	NLGW0001	11	7	4	0	0
Zand Rijn-Noord	NLGW0002	10	10	0	0	0
Zand Rijn-Oost	NLGW0003	40	35	4	0	1
Deklaag Rijn-Oost	NLGW0010	10	3	5	0	2

De conclusie is dat het stijghoogteverloop na het jaar 2000 op het merendeel van de locaties is bepaald door neerslag en verdamping en op slechts een enkele locatie een dalende trend vertoont. Ook de grondwaterafhankelijke Natura2000 gebieden staan niet onder druk van dalende stijghoogten. Alleen in een meetpunt bij Olde Maten en Veersloten (deklaag Rijn-Oost) is een licht dalende trend geconstateerd in de diepe stijghoogte (ordegrootte 8 cm). De reeks kan echter onvoldoende verklaard worden. Nadere analyse van de ondiepe stijghoogten geeft geen daling te zien na 2000. Verwachting is dan ook dat er geen sprake is van een significante daling van de grondwaterstand sinds 2000.

Daarmee is er in kwantitatieve zin geen sprake is van een significant negatief effect op zowel terrestrische als aquatische ecosystemen vanwege veranderingen na 2000. Dat neemt niet weg dat er op grote schaal sprake van een belangrijke interactie tussen grond- en oppervlaktewater. Met name bij de uitvoering van projecten moet kennis over de interactie worden gebruikt om tot een optimaal maatregelenpakket te komen.

Toestand Natura2000

Daarnaast is meer in het bijzonder de toestand in de afzonderlijke Natura2000 gebieden beoordeeld. Daaruit blijkt dat de grondwaterafhankelijke Natura2000 gebieden in meer of mindere mate zijn verdroogd, hetzij vanwege een te lage grondwaterstand hetzij vanwege een tekort aan kwel, doordat in de vorige eeuw systematisch het waterpeil is verlaagd. In Drenthe zijn acht Natura2000 gebieden grondwaterafhankelijk. In de grondwaterafhankelijke Natura2000 gebieden is de toestand beoordeeld (zie tabel 6).

Tabel 6: Toestand Natura2000-gebieden

Naam Natura2000 gebied	Grondwaterafhankelijk	Mate van verdroging
Elperstroom	Ja	Ernstig verdroogd
Havelte-Oost	Nee	
Drents Friese Wold & Leggelderveld	Ja	Verdroogd
Dwingelderveld	Ja	
Mantingerbos	Nee	Verdroogd
Mantingerzand	Ja	
Bargerveen	Ja	
Fochteloërveen	Ja	Ernstig verdroogd
Leekstermeer	Nee	Verdroogd
Norgerholt	Nee	
Witterveld	Ja	
Drouwenerzand	Nee	
Drentsche Aa	Ja	Verdroogd
Zuidlaardermeer	Nee	

In zowel het Bargerveen als in de Elperstroom (beide in zand Rijn-Oost) is behoud van de natura2000 doelen onzeker vanwege de toestand van het grondwater (ernstig verdroogd). Daarnaast is in vier Natura2000 gebieden de grondwatersituatie bedreigend voor de ontwikkeling van de Natura2000 doelen (verdroogd). Dit zijn de gebieden: Drentsche Aa, Fochteloërveen, Dwingelderveld, Drents-Friese Wold en Leggelderveld. Nader onderzoek in het kader van het opstellen van de beheersplannen Natura2000 naar de mate van de verdroging moet uitwijzen hoe groot het daadwerkelijke probleem is en welke oplossingen voorhanden zijn.

De beoordeling van de toestand van de Natura2000 gebieden maakt geen onderdeel uit van de toestandsbeoordeling van het grondwaterlichaam. Daar gaat het alleen om de vraag of de

grondwaterstand sinds 2000 ook is gedaald. In principe kan niet van de EU-lidstaten geëist worden dat ze in het kader van de KRW de antropogene veranderingen gaan herstellen die zijn opgetreden vóór de inwerkingtreding van de KRW (2000). Het KRW-beleidskader was toen nog niet beschikbaar om waterbeheer gerelateerde besluiten aan te toetsen. In dit licht acht Nederland het een redelijke benadering om bij de beoordeling van de toestand van grondwaterlichamen in 2009 de test 'terrestrische ecosystemen' in principe alleen te betrekken op achteruitgang ten opzichte van 2000 (Protocol beoordeling kwantitatieve toestand grondwaterlichamen). In de volgende tabel is vervolgens het overzicht per grondwaterlichaam weergegeven.

Tabel 7: Resultaten beoordeling kwantitatieve toestand grondwaterlichamen

Code grondwaterlichaam (GWL)	Naam GWL	Aantal N2000		Aantal grondwater afhankelijk		Grondwater-toestand (2005) Ernstig verdroogd*		Grondwater-toestand (2005) Verdroogd**	
		Totaal	Drenthe	Totaal	Drenthe	Totaal	Drenthe	Totaal	Drenthe
NLGW0001	Zand Eems	5	4	3	2	0	0	2	1
NLGW0002	Zand Rijn-Noord	8	3	3	1	1	0	2	1
NLGW0003	Zand Rijn-Oost	31	7	26	5	4	1	18	3
NLGW0010	Deklaag Rijn-Oost	5	0	1	0	1		0	

*Behoud van de Natura2000 natuurdoeltypen is onzeker vanwege de slechte grondwatersituatie (sense of urgency, Natura2000).

**Grondwatersituatie bedreigend voor ontwikkeling Natura2000 natuurdoeltypen (overige TOP lijst gebieden).

Eindoordeel kwantitatieve toestand grondwaterlichamen

Aangezien de grondwateronttrekking in evenwicht is met de aanvulling en de stijghoogtes sinds 2000 niet zijn gedaald, zijn de grondwaterlichamen kwantitatief in een goede toestand.

Kwaliteit grondwaterlichamen

De KRW definieert een goede chemische toestand wanneer de concentraties van verontreinigende stoffen voldoen aan drempelwaarden van de KRW zodanig dat:

- zij geen beperking vormen voor het bereiken van de milieudoelstellingen voor bijbehorende oppervlaktewateren en terrestrische en aquatische ecosystemen;
- geen effecten van zout of andere intrusies vertonen;
- er wordt voldaan aan de doelstellingen met betrekking tot 'water voor menselijke consumptie'.

Daarbij wordt in eerste instantie bekeken of op alle meetpunten wordt voldaan aan de drempelwaarden en communautaire normen. In dat geval is de chemische toestand als goed te beoordelen. Indien er wel overschrijdingen worden geconstateerd worden er een vijftal stappen gezet die bepalen of de goede toestand wordt bereikt. Indien op een van de vijf stappen negatief wordt gescoord is de chemische toestand niet goed. De stappen worden hierna toegelicht.

Milieukwaliteitseisen van de KRW

De KRW heeft een apart meetnet om de grondwaterkwaliteit te bepalen. In 2006 is een nulmeting uitgevoerd. Hierbij is gekeken hoe de concentratie van stoffen zich verhouden tot:

- de communautaire normen voor nitraat en gewasbeschermingsmiddelen;
- de afgeleide drempelwaarden voor het desbetreffende grondwaterlichaam (zie tabel 8).

Tabel 8: Drempelwaarden voor de grondwaterlichamen in Drenthe

Grondwaterlichaam		Cl	Ni	As	Cd	Pb	Ptot	NO3	BM_i	BM_t
GWL code	GWL Omschr.	mg/l	µg/l	µg/l	µg/l	µg/l	mg/l	mg/l	µg/l	µg/l
NLGW0001	Zand Eems	140	30	15	0,5	11	1,0	11,3	0,1	0,5
NLGW0002	Zand Rijn-Noord	140	30	15	0,5	11	0,6	11,3	0,1	0,5
NLGW0003	Zand Rijn-Oost	140	30	15	0,5	11	0,6	11,3	0,1	0,5
NLGW0010	Deklaag Rijn-Oost	160	30	15	0,5	11	1,6	11,3	0,1	0,5

Een grondwaterlichaam is in een slechte chemische toestand indien in 20% van de meetpunten de normen worden overschreden.

Om een beeld te krijgen van de grondwaterkwaliteit is in het KRW-meetnet het grondwater in 2006 op zowel 10 meter beneden maaiveld (ondiep filter) als op 25 meter beneden maaiveld (diep filter) bemonsterd. De resultaten daarvan staan in tabel 9, de belangrijkste overschrijdingen betreffen gewasbeschermingsmiddelen en nitraat.

Tabel 9: Overschrijdingen (%) van drempelwaarden in KRW meetnet (meting 2006)

Grondwaterlichaam en diepte	As	Cd	Cl	Ni	Ptot	Pb	NO3	BM_ind	BM_som
Zand Eems 10 meter	0	8	17	4	0	0	8	13	13
Zand Eems 25 meter	0	10	5	5	0	0	10	10	5
Zand Rijn-Noord 10 meter	0	0	7	0	0	0	14	7	0
Zand Rijn-Noord 25 meter	0	0	0	0	0	0	7	7	7
Zand Rijn-Oost 10 meter	7	3	3	4	0	0	20	7	12
Zand Rijn-Oost 25 meter	11	2	0	4	0	0	4	2	0
Deklaag Rijn-Oost 10 meter	13	0	25	0	0	0	0	13	0
Deklaag Rijn-Oost 25 meter	0	0	13	0	0	0	0	13	13

Zand Eems

De belangrijkste antropogene beïnvloeding van de grondwaterkwaliteit wordt veroorzaakt door de aanwezigheid van gewasbeschermingsmiddelen. In Zand-Eems wordt op een relatief groot aantal ondiepe meetpunten de norm voor gewasbeschermingsmiddelen overschreden in individuele filters. Kijkend naar de op dit moment toegestane middelen wordt de norm overschreden in 5 ondiepe filters in Zand Eems. Het betreft hier de met name de stoffen BAM (= metaboliet/ afbraakproduct van dichlobenil (onkruid-bestrijdingsmiddel); het gebruik van dichlobenil is per 1-10-2008 verboden) en glyfosaat. In de diepe filters worden in Zand Eems in 3 filters toegestane gewasbeschermingsmiddelen aangetroffen. De belangrijkste overschrijding wordt veroorzaakt door diethyltoluamide (DEET). Daarnaast worden aminomethylfosfonzuur, BAM en bentazon aangetroffen. Ook wordt lokaal de norm voor nitraat overschreden. De overschrijdingen voor chloride hebben naar verwachting een natuurlijke, marine oorsprong.

Zand Rijn-Noord

De belangrijkste antropogene beïnvloeding van de grondwaterkwaliteit bestaat uit lokaal verhoogde nitraatgehaltes en de aanwezigheid van gewasbeschermingsmiddelen. Normoverschrijding van

gewas-beschermingsmiddelen vindt plaats in individuele ondiepe en diepe filters in Zand Rijn-Noord. Hier worden de nog toegestane stoffen BAM en aminomethylfosfonzuur aangetroffen. Naast gewasbeschermingsmiddelen wordt ook lokaal de norm voor nitraat overschreden.

Zand Rijn-Oost

De belangrijkste antropogene beïnvloeding van de grondwaterkwaliteit bestaat uit verhoogde nitraatgehalten en de aanwezigheid van gewasbeschermingsmiddelen.

In de filters tot 10 meter beneden maaiveld in het grondwaterlichaam Zand Rijn-Oost wordt de norm voor nitraat met enige regelmaat overschreden. Het aantal overschrijdingen blijft daarbij binnen de kritische grens (20%). In de diepe filters komt overschrijding bijna niet voor.

Normen voor gewasbeschermingsmiddelen worden overschreden in individuele filters. Dit betreft zowel toegelaten als inmiddels verboden gewasbeschermingsmiddelen. Kijkend naar de op dit moment toegestane middelen wordt de norm overschreden in 8 ondiepe filters in Zand Rijn-Oost. (BAM en bentazon). In de diepe filters worden in 2 filters toegestane gewasbeschermingsmiddelen aangetroffen (aminomethylfosfonzuur en BAM).

Deklaag Rijn-Oost

De belangrijkste antropogene beïnvloeding van de grondwaterkwaliteit wordt veroorzaakt door de aanwezigheid van gewasbeschermingsmiddelen.

Normen voor gewasbeschermingsmiddelen worden overschreden in individuele filters. Dit betreft zowel toegelaten als inmiddels verboden gewasbeschermingsmiddelen aangetroffen. Kijkend naar de op dit moment toegestane middelen wordt de norm overschreden in 2 filters in Deklaag Rijn-Oost. In de diepe filters wordt in Deklaag Rijn-Oost in 1 filter (bentazon).

Het 20% criterium voor chloride wordt overschreden. Gezien de locatie van de filters en de geringe nitraatconcentraties mag verwacht worden dat chloride hier een natuurlijke, marine, oorsprong heeft en niet gerelateerd is aan landbouwkundige activiteiten.

Significant stijgende trends

In de drie deelstroomgebieden is bekeken of er sprake is van significant stijgende trends met de volgende uitkomst:

- Op basis van de statistische analyse lijken er geen significante stijgende trends te zijn in Zand Rijn-noord;
- Voor het deelstroomgebied Nedereems zijn onvoldoende meetwaarden beschikbaar om een statistisch zinvolle trendanalyse uit te voeren;
- Alleen voor het grondwaterlichaam Zand Rijn-oost zijn voldoende meetwaarden beschikbaar om een statistisch zinvolle trendanalyse uit te voeren. Bij deze analyse zijn geen significante stijgende trends vastgesteld.

Milieudoelstellingen oppervlaktewaterkwaliteit

Het KRW doel is als volgt geformuleerd: 'De grondwaterstoestand ondergaat geen zodanige antropogene [d.w.z. door de mens veroorzaakte] verandering dat:

- de milieudoelstellingen volgens artikel 4 voor bijbehorende oppervlaktewateren niet wordt bereikt;
- de toestand van die wateren significant achteruit gaan.'

De interactie tussen grond- en oppervlaktewater is nader beschreven in het rapport 'Interactie grondwater oppervlaktewater (CSN, juni 2008)'. Er is sprake van significante beïnvloeding als het

oppervlaktewater voor de betreffende stof at risk is en het te verwachten is dat een belangrijk deel van de belasting afkomstig is vanuit het grondwater. Vanwege de diepte waarop de grondwaterkwaliteit wordt beoordeeld (10 en 25 meter beneden maaiveld) is het overigens lastig eenduidige verbanden weer te geven. Vooralnog worden alleen die stoffen beoordeeld waarvoor drempelwaarden (normen) voor het grondwater zijn afgeleid en worden de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- geen significante interactie als drempelwaarde in $\leq 20\%$ van de meetpunten wordt overschreden;
- geen significante interactie indien voorkomende stoffen van natuurlijke oorsprong worden verondersteld;
- interactie onbekend (nader onderzoek nodig) indien drempelwaarde in meer dan 20% van de meetpunten wordt overschreden.

Alleen voor chloride in Deklaag Rijn-Oost wordt in meer dan 20% van de metingen de drempelwaarde overschreden. Aangezien verondersteld wordt dat het voorkomen van chloride van natuurlijke oorsprong is, vindt er geen significante beïnvloeding van het oppervlaktewater plaats.

Milieudoelstellingen terrestrische ecosystemen

Hierbij gaat het om de vraag of het grondwaterlichaam dusdanig is verontreinigd dat er significante schade wordt toegebracht aan de grondwaterafhankelijke terrestrische vegetaties. Of er sprake is van verdroging (grondwaterstand en/of kwel) wordt bij de kwantitatieve toestand beoordeeld. Vooralnog wordt er vanuit gegaan dat significante beïnvloeding van terrestrische ecosystemen door toestromend vervuild grondwater van minder belang is dan de kwantitatieve verdroging.

Zout en intrusie

Zoutintrusie vindt niet plaats in de grondwaterlichamen die deel uit maken van de provincie Drenthe.

Doelstellingen met betrekking tot 'water voor menselijke consumptie'

De Kaderrichtlijn Water stelt dat grondwaterlichamen die gebruikt worden voor het onttrekken van water bestemd voor menselijke consumptie, opgenomen worden in het register van beschermde gebieden. Voor deze grondwaterlichamen gelden twee extra doelstellingen om te bepalen of de toestand is bereikt. De eerste extra doelstelling (artikel 7.2) is dat de kwaliteit van het water na zuivering 'met de toegepaste waterbehandelingsmethode' voldoet aan de eisen van de EU Richtlijn 98/83/EG (geïmplementeerd in de Nederlandse Drinkwaterwet).

Als tweede aanvullende doelstelling geeft de Kaderrichtlijn Water (artikel 7.3) aan dat de aangewezen waterlichamen de 'nodige bescherming' vereisen, met de bedoeling de achteruitgang van de kwaliteit te voorkomen en zo het 'niveau van zuivering voor de productie van drinkwater' te verlagen.

Bij de beschrijving van de huidige toestand zijn de volgende onderdelen relevant:

- a. kwaliteit gewonnen water na zuivering (toets op drinkwaternorm);
- b. mate van zuivering;
- c. kwaliteit van het gewonnen ruwwater.

Hieronder volgt een korte toelichting van de criteria.

a. Kwaliteit gewonnen water na zuivering (toets op drinkwaternorm)

Conform de drinkwaterwet voldoet al het gezuiverde water aan de daarbij behorende normen. Aanvullende toetsing is dan ook niet nodig. Alle waterwinningen voldoen op dit punt.

b/c. Mate van zuivering en kwaliteit gewonnen ruw water

De mate van zuivering wordt bepaald door een combinatie van kwetsbaarheid en belasting. Daarom is er een beoordelingskader opgesteld.

Indeling in categorieën

In samenwerking met de waterbedrijven in Noord-Nederland zijn de winningen ingedeeld in een vijftal categorieën. De grondwaterwinningen zijn weergegeven op kaart 10. De klasse indeling geeft een indicatie van de huidige kwaliteitstoestand en de potentiële gevoeligheid (kwetsbaarheid) voor verontreinigingen. Het betreft de volgende categorieën:

- I. Ruwwater is schoon; de winning is niet kwetsbaar;
- II. Ruwwater is belast met nitraat en/of gewasbeschermingsmiddelen; de waterkwaliteit verbetert, huidig beleid afdoende;
- III. Ruwwater is schoon; winning is kwetsbaar. Of de waterkwaliteit met het huidige beleid gaat verbeteren moet afgewacht en zorgvuldig in de gaten gehouden worden;
- IV. Ruwwater is belast; maatregelen zijn nodig om de waterkwaliteit goed te krijgen;
- V. Ruwwater is belast en de winning is dermate kwetsbaar dat ingrijpende maatregelen nodig zijn om de waterkwaliteit te verbeteren.

Beoordeling winningen

Deze beoordeling hanteert per kwaliteitscriterium (dit zijn nitraat, gewasbeschermingsmiddelen, oppervlaktewater en puntbronnen) 4 categorieën:

Karakterisering winningen				Kwaliteitscriteria			
Provincie	Stroomgebied	Winveld	Type winning	Voldoen norm nitraat	Voldoen norm gewasbeschermingsmiddelen	Doelstelling oppervlaktewater	Geen effecten van andere intrusies (punt-bronnen)
				0	0	0	0
Drenthe	Zand Eems	Assen	I	0	0	0	0
Drenthe	Zand Eems	Annen/Breevenen	I	0	0	0	0
Drenthe	Zand Eems	De Groeve	II	1	1	1	1
Drenthe	Zand Eems	Gasselte	IV	2	1	1	1
Drenthe	Zand Rijn-Noord	Nietap	II	1	1	1	2
Drenthe	Zand Rijn-Oost	Holtien	I	0	0	0	0
Drenthe	Zand Rijn-Oost	Zuidwolde	I	0	0	0	0
Drenthe	Zand Rijn-Oost	Hoogeveen	I	0	0	0	0
Drenthe	Zand Rijn-Oost	Ruinerwold	II	1	1	1	1
Drenthe	Zand Rijn-Oost	Kruidhaars	II	1	1	1	1
Drenthe	Zand Rijn-Oost	Havelterberg	IV	2	1	1	1
Drenthe	Zand Rijn-Oost	Beilen	IV	2	1	1	1
Drenthe	Zand Rijn-Oost	Dalen	IV	2	1	1	1
Drenthe	Zand Rijn-Oost	Leggeloo	IV	2	1	1	1
Drenthe	Zand Rijn-Oost	Valtherbos/Noordbargeres	IV	2	1	3	2

3 At-risk (score 3): er zijn KRW-relevante knelpunten actueel aanwezig. Het treffen van

	maatregelen is noodzakelijk.
2	Possible at-risk (score 2): mogelijk ontstaat er in de toekomst (weer) een knelpunt. Actie gevraagd aan derden of treffen van interne maatregelen nodig.
1	Niet at-risk en geohydrologisch matig kwetsbaar tot kwetsbaar (score 1): geen knelpunten aanwezig.
0	Niet at-risk en geohydrologisch niet kwetsbaar (score 0)

Vervolgens is aangenomen dat zonder aanvullende maatregelen de grondwaterkwaliteit verslechterd en daarmee de zuiveringslasten zullen stijgen bij een combinatie van een kwetsbare winning (III, IV of V) met de aanwezigheid van KRW relevante knelpunten (at risk voor een van de kwaliteitscriteria).

Uit de tabel blijkt dat geen van de grondwaterwinningen dermate wordt bedreigd dat ingrijpende maatregelen nodig zijn om de waterkwaliteit te verbeteren (Type V). Een deel van de grondwaterwinningen zijn echter wel kwetsbaar en worden mogelijk in de toekomst bedreigd. Vooralsnog worden de grondwaterlichamen als goed beoordeeld vanuit het gegeven dat de Nederlandse waterbedrijven in staat zijn om grondwater te zuiveren tot drinkwater dat aan de eisen van het drinkwaterbesluit voldoet (zie art 7.2 KRW). Zonder aanvullende maatregelen kan echter niet voldaan worden aan de KRW vereisten uit artikel 7.3.

Doelstellingen met betrekking tot “water voor menselijke consumptie” uit oppervlaktewater

~~Het Drentsche Aa gebied neemt een aparte plaats in aangezien hier oppervlaktewater wordt gewonnen voor de openbare drinkwatervoorziening ten behoeve van menselijke consumptie. De Drentsche Aa neemt onder de Drentse beken een aparte plaats in omdat hieruit oppervlaktewater wordt gewonnen voor de openbare drinkwatervoorziening en ten behoeve van menselijke consumptie.~~ Voor oppervlaktewaterlichamen waaruit water wordt onttrokken voor de productie van drinkwater gelden – in aanvulling op de kwaliteitseisen van KRW – ~~richt- en streefwaarden~~ **extra milieukwaliteitseisen**. ~~Aan de milieukwaliteitseisen dient met ingang van 22 december 2009 te worden voldaan. Streefwaarden zijn er op gericht dat de kwaliteit van oppervlaktelichamen waarin een waterwinlocatie voor de bereiding van drinkwater is gelegen, zodanig verbetert dat het niveau van zuivering van het onttrokken water kan worden verlaagd.~~ **De milieukwaliteitseisen die gelden voor oppervlaktewaterlichamen waaruit drinkwater wordt gewonnen zijn vastgelegd in het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water 2009 (BKMW).** **De kwaliteitseisen zijn er op gericht dat de waterkwaliteit van het oppervlaktewaterlichaam waarin een waterwinlocatie voor de bereiding van drinkwater is gelegen, zodanig verbetert dat het niveau van zuivering van het onttrokken water kan worden verlaagd.**

Waterwinning Onnen-De Punt ligt in de provincie Groningen maar heeft zijn grondwaterbeschermingsgebied deels in Drenthe liggen.

Inbreng verontreinigende stoffen

De belastingen voor grondwater zijn geïnventariseerd voor het hele stroomgebied [Rijn/Eems] en beschreven in het stroomgebiedbeheerplannen (Stroomgebiedsbeheersplan Rijndelta, Stroomgebiedsbeheersplan Eems). Voor de provinciale grondwaterlichamen is vooral de diffuse belasting met nutriënten relevant. Daarnaast is het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen lokaal punt van zorg. Tot slot zijn er een groot aantal puntbronnen waarbij vooral de puntbronnen in de nabijheid van grondwaterwinningen aanleiding om aanvullende maatregelen te treffen.

Eindoordeel kwalitatieve toestand

In tabel 11 wordt een overzicht weergegeven van de kwalitatieve toestand van de voorkomende grond-waterlichamen in Drenthe.

Tabel 11: Kwalitatieve Toestand grondwaterlichamen in Drenthe, jaar van beoordeling 2006

Naam GWL	Diepte (m)	A. Grensw. chem. toest. (20% regel)	B. Milieud.st. opp. water	C. Milieud st, Terr. ecosyst.	D. Intrusie	E. Water mens. cons. artikel 7.3 (kwaliteit ruwwater)	Totaal oordeel chemische toestand grondwater (one out, all out)
Zand Eems	10	goed	goed	goed	goed	goed	goed
Zand Eems	25	goed	goed	goed	goed	goed	goed
Zand Rijn-Noord	10	goed	goed	goed	goed	n.v.t.	goed
Zand Rijn-Noord	25	goed	goed	goed	goed	n.v.t.	goed
Zand Rijn-Oost	10	goed	goed	goed	goed	goed	goed
Zand Rijn-Oost	25	goed	goed	goed	goed	goed	goed
Deklaag Rijn-Oost	10	ontoereikend*	goed	goed	goed	goed	ontoereikend*
Deklaag Rijn-Oost	25	goed	goed	goed	goed	goed	goed

*Overschrijding 20 % norm chloride

PROVINCIE DRENTHE

NOTA VAN BEANTWOORDING INGEKOMEN ZIENSWIJZEN/BEDENKINGEN OP DE
ONTWERP-OMGEVINGSVISIE

Gedeputeerde Staten van Drenthe

April 2010

INHOUD

INLEIDING	4
1. OVERZICHT INGEKOMEN ZIENSWIJZEN/BEDENKINGEN MET VERWIJZING NAAR DE SAMENVATTING EN BEANTWOORDING PER ONDERDEEL	5
G. Gemeenten	5
W. Waterschappen	6
M. Ministeries	6
P. Provincies	7
B. Bedrijfsleven	7
D. Drinkwater	7
I. Internationaal	7
L. Landbouw	7
N. Natuur	8
R. Recreatie	8
O. Overigen	9
2. SAMENVATTING EN BEANTWOORDING ZIENSWIJZEN/BEDENKINGEN	19

INLEIDING

De ingekomen zienswijzen/bedenkingen (inboeknummer: 2010000830) zijn naar onderwerp samengevat overeenkomstig de indeling van de ontwerp omgevingsvisie Drenthe. De beantwoording is per onderwerp aangegeven.

Om de voorstellen tot wijziging van de ontwerp teksten goed in beeld te brengen, zijn deze eveneens per onderwerp vermeld. Aan het eind van dit document zijn de voorstellen tot wijziging samengevat. Verder zijn daar de wijzigingen van bijlagen en het kaartmateriaal ten opzichte van het ontwerp vermeld.

Na sluiting van de inspraaktermijn zijn 14 zienswijzen ontvangen, die wegens termijnoverschrijding niet-ontvankelijk zijn (zie opsomming hieronder). Deze zienswijzen zijn wel in de beantwoording meegenomen.

binnengekomen op 19 februari 2010:

Crossen, Meerweg 13, 9312 TC Nietap/Roden

G. van der Vinne, Hendrikus Zomerweg 7, 7915 AB Alteveer

Maatschap Kroon-Thijsselinkg, Vossegatsweg 15a, 9321 XX Peize

Stichting Bollenboos, Dwarsdrift 24, 7981 AP Diever

Stamm CMO Drenthe, Postbus 954 9400 AZ Assen

H.J. Veldhuis, Oosterduinen

P.C.L. Versteegh, Akkerwinde 25, 9302 AT Roden

D. Duijn, Esweg 18, 9305 TB Roderesch

LTO-Noord, afd. Emmen-Oost, Weerdingerkanaal Zz 20, 7831 AA Nieuw Weerdinge

Gemeente Assen, Postbus 30018, 9400 RA Assen

Gemeente Noordenveld, Postbus 109, 9300 AC Roden

binnengekomen op 20 februari 2010

LTO-Noord, afd. Sleen-Emmen west, namens deze Henk Boode, p.a. de hullen 6, 7846 TB Noord-Sleen

binnengekomen op 23 februari 2010:

E. Hart, Stinsenweg 28, 9301 WK Roden

WMD, Postbus 18, 9400 AA Assen

1. OVERZICHT INGEKOMEN ZIENSWIJZEN/BEDENKINGEN MET VERWIJZING NAAR DE SAMENVATTING EN BEANTWOORDING PER ONDERDEEL

G. Gemeenten

	Nummer	Datum ontvangst	Afzender	Reactie
1.	G.1.	17 februari 2010	Gemeente De Wolden, Postbus 20, 7920 AA Zuidwolde	3.3, 4.3.1, 4.3.2, 4.3.3, 4.3.4, 4.4, 4.5, 6.2.2
2.	G.2.	18 februari 2010	Gemeente Midden-Drenthe, Postbus 24, 9410 AA Beilen	3.3, 4.3.1, 4.3.2, 4.3.3, 4.3.4, 4.4, 4.5, 4.7, 6.2.2
3.	G.3.	12 februari 2010	Gemeente Tynaarlo, Postbus 5, 9480 AA Vries	3.3, 4.1.3, 4.2.2, 4.3.1, 4.3.2, 4.3.3, 4.3.4, 4.5, 4.7, 5.1, 5.1.2
4.	G.5.	17 februari 2010	Gemeente Emmen, Postbus 30001, 7800 RA Emmen	3.2, 3.3, 4.2.3, 4.3.1, 4.3.3, 4.3.4, 4.7, 5.2.4
5.	G.6.	18 februari 2010	Gemeente Coevorden, Postbus 2, 7740 AA Coevorden	4.1.3, 4.2.3, 4.3.1, 4.3.4, 4.5, 4.7, 5.2.4, 6.2.2, 7.1
6.	G.9.	18 februari 2010	Gemeente Hoogeveen, Postbus 20000, 7900 PA Hoogeveen	3.3, 4.1.3, 4.2.3, 4.3.1, 4.3.3, 4.3.4, 4.4, 4.5, 4.7, 6.2.2
7.	G.12.	19 februari 2010	Gemeente Assen, Postbus 30018, 9400 RA Assen	3.3, 4.2.4, 4.3.1, 4.3.3, 4.5, 4.7, 5.1.1, 5.1.4, 6.2.4, 6.5.1, 6.6
8.	G.14.	12 februari 2010	Gemeente Westerveld, Postbus 50, 7970 AB Havelte	3.3, 4.1.3, 4.2.3, 4.3.1, 4.3.2, 4.3.3, 4.3.4, 4.4, 4.5, 6.2.2, 7.1
9.	G.16.	18 februari 2010	Gemeente Meppel, Postbus 501, 7904 AM Meppel	3.3, 4.1.1, 4.2.3, 4.3.1, 4.3.2, 4.3.3, 4.3.4, 4.4, 4.5, 4.7, 5.2.2, 6.2.2, 6.4.2
10.	G.17.	17 februari 2010	Gemeente Aa en Hunze, Postbus 93, 9460 AB Gieten	3.3, 4.2.2, 4.3.1, 4.3.3, 4.3.4, 4.5, 4.7, 6.2.2, 6.4.2,

				6.5.1
11.	G.20.	18 februari 2010	Gemeente Veendam, Postbus 20004,9460 PA Veendam	4.3.1
12.	G.21.	19 februari 2010	Gemeente Noordenveld, Postbus109, 9300 AC Roden	2.1, 2.4.2, 4.1.1, 4.1.3, 4.3.1, 4.3.2, 4.3.3, 4.5, 4.6, 4.7, 6.2.2, 7.1

W. Waterschappen

	Nummer	Datum ontvangst	Afzender	Reactie
13.	W.1.	11 februari 2010	Waterschap Noorderzijlvest, Postbus 18, 9700 AA Groningen	2.1, 4.3.3, 6.2.1, 6.2.2, 6.2.3, 6.4.3, 6.5.2, 7.5
13a	W.2.	18 februari 2010	Waterschap Reest en Wieden, Postbus 120, 7940 AC Meppel	2.1, 4.3.3, 6.2.1, 6.2.2, 6.2.3, 6.2.4, 6.2.5, 6.3.1, 6.4.3, 6.5.2, 7.5
14.	W.3.	18 februari 2010	Waterschap Hunze en Aa's, Postbus 195, 9640 AD Veendam	2.1, 4.3.3, 6.2.1, 6.2.2, 6.2.3, 6.4.3, 6.5.2, 7.5
15.	W.4.	17 februari 2010	Waterschap Velt en Vecht, Postbus 330, 7740 AH Coevorden	2.1, 4.3.3, 6.2.1, 6.2.2, 6.2.3, 6.4.1, 6.4.3, 6.5.2, 7.5
16.	W.5.	17 februari 2010	Waterbedrijf Groningen, Postbus 24, 9700 AA Groningen	3.2, 4.3.1, 4.3.3, 6.1.2, 6.1.3, 6.3.1, 6.3.3, 6.4.5, 6.7

M. Ministeries

	Nummer	Datum ontvangst	Afzender	Reactie
17.	M.5.	17 februari 2010	Ministerie van Volkshuisvesting, Rijnstraat 8, 2500 EZ Den Haag, mede namens ministeries van Defensie, Economische Zaken, Landbouw Natuur en Voedselvoorziening, Verkeer en Waterstaat en WWI alsmede Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (Rijksdienst voor het Cultureel erfgoed).	4.1.3, 4.3.1, 4.7, 7.2

P. Provincies

	Nummer	Datum ontvangst	Afzender	Reactie
18.	P.1.	18 februari 2010	Provincie Groningen, Postbus 610, 9700 AP Groningen	1, 4.2.4, 4.3.1, 4.3.3, 5.1.2, 5.3.2, 7.1

B. Bedrijfsleven

	Nummer	Datum ontvangst	Afzender	Reactie
19.	B.1.	22 januari 2010	Essent Wind Nederland B.V., Postbus 72, 5201 AB Den Bosch	4.7
20.	B.2	28 januari 2010	Raedthuys Windenergie B.V., Postbus 3141, 7500 DC Enschede	4.7
21.	B.3	18 februari 2010	Kamer van Koophandel Noord-Nederland, Postbus 27, 7940 AA Meppel	4.1.1, 4.3.1, 5.2.1
22.	B.4.	18 februari 2010	Nederlandse Wind Energie Associatie, Korte Elisabethstraat 6, 3511 JG Utrecht	4.7, 7.1

D. Drinkwater

	Nummer	Datum ontvangst	Afzender	Reactie
23.	D.2.	23 februari 2010	Waterleidingmaatschappij Drenthe, Postbus 18, 9400 AA Assen	4.3.1, 6.1.1, 6.3.1, 6.4.5

I. Internationaal

	Nummer	Datum ontvangst	Afzender	Reactie
24.	I.1.	17 februari 2010	Landkreis Grafschaft Bentheim, Van Delden Straße 1-7, D-48529 Nordhorn Duitsland	4.3.1, 5.2.4

L. Landbouw

	Nummer	Datum ontvangst	Afzender	Reactie
25.	L.13.	17 februari 2010	NLTO Afdeling De Wolden-Oost/Hoogeveen, secretariaat T.J. Jansen, Wijsterseweg 106, 7934 TE Stuifzand	4.3.4, 4.4
26.	L.18.	17 februari 2010	LTO Noord afd. Oostermoer, Zuidzijde 14, 9515 PJ Gasselternijveenschemond	4.3.1, 4.3.3, 4.3.4, 4.5
27.	L.19.	17 februari 2010	LTO Noord afd. Rolde Assen, Vredenheim 14, 9445 XH Vredenheim	4.4

30.	L.21.	16 februari 2010	Noordersteete rentmeesters namens dhr. E.J. Duintjer, Postbus 312, 9400 AH Assen	4.2.3, 4.7
31.	L.22.	17 februari 2010	LTO Noord afd. Noordenveld, AWM Geijssel, Schansweg 16, 9343 TE Eem-West	4.7
32.	L.23.	17 februari 2010	AWM Geijssel voorzitter LTO-noord, Schansweg 16, 9343 TE Een-West	4.3.4
33.	L.24.	17 februari 2010	Mts. Geijssel-Rijnbeek, Schansweg 16, 9343 TE Een-West	4.3.4
34.	L.25.	18 februari 2010	LTO-Noord, afd. Meppel/De Wolden-west, Steenwijkerstraatweg 95, 7942 HN Meppel	4.3.3, 4.3.4, 4.7
35.	L.26.	vervallen		
36.	L.27.	18 februari 2010	LTO Noord afd. Westerveld, p.a. Lheebroekerweg 11, 7991 NB Dwingeloo	4.3.3, 6.2.4, 6.4.3
37.	L.28.	18 februari 2010	LTO Noord, Postbus 186, 9200 AD Drachten	4.1.1, 4.2.3, 4.3, 4.3.2, 4.3.3, 4.3.4, 4.4, 4.7, 6.2.2, 6.2.4, 6.4.2
38.	L.29.	19 februari 2010	LTO-Noord, afd. Emmen-Oost, Weerdingerkanaal ZZ 20, 7831 AA Nieuw Weerdinge	4.3.4
39.	L.30.	20 februari 2010	LTO-Noord, afd. Sleen-Emmen west, namens deze Henk Boode, p.a. de Hullen 6, 7846 TB Noord-Sleen	6.2.2

N. Natuur

	Nummer	Datum ontvangst	Afzender	Reactie
40.	N.1.	2 februari 2010	Nationaal Park Dwingelderveld, Postbus 122, 9400 AC Assen	4.3.3, 4.4
41.	N.2.	16 februari 2010	Milieufederatie Drenthe, Hertenkamp 6, 9401 HL Assen namens Het Drentse landschap, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer.	4.1.1, 4.2.3, 4.3.2, 4.3.3, 4.3.4, 4.4, 4.5, 4.7, 5.1.2, 6.1.1, 6.2.2, 6.3.1, 6.3.3, 6.4.2, 6.4.3, 7.1, 7.2
42.	N.3.	18 februari 2010	Natuurplatform Regio Drentsche Aa, Haasakkers 3, 9475 PJ Midlaren	3.3, 4.3.3, 5.3, 5.1.2.

R. Recreatie

	Nummer	Datum ontvangst	Afzender	Reactie
43.	R.1.	9 februari 2010	Recreatieschap Drenthe, Brink 4b,	4.3.1, 4.3.3, 4.5,

			7981 BZ Diever	5.2.2, 5.2.3, 5.2.4
44.	R.2.	17 februari 2010	Koninklijke Horeca Nederland, Postbus 566, 3440 AN Woerden	3.1, 4.5
45.	R.3.	18 februari 2010	Recron, Postbus 102, 3970 AC Driebergen	3.1, 4.1.1, 4.2.4, 4.3.1, 4.3.3, 4.3.4, 4.4, 4.5, 5.2.4, 5.3.3, 6.4.3, 7.5

O. Overigen

	Nummer	Datum ontvangst	Afzender	Reactie
46.	O.1.	12 januari 2010	Bureau voor architectuur en ruimtelijke ordening Kranenburg b.v. Coevorden, H.J. Kranenburg, Postbus 36, 7740 AA Coevorden	5.2.4.
47.	O.2.	22 januari 2010	B.J. Wilms, Europaweg 188a, 7761 AM Schoonebeek	4.3.4
48.	O.3.	5 februari 2010	J. Trip, Zuiderdiep 28, 9521 AT Nieuw-Buinen	4.3.3
49.	O.4.	5 februari 2010	P.G. van der Wal, Rijksweg 47, 7975 RV Uffelte	4.2.4, 4.3.1, 4.3.3
50.	O.5.	10 februari 2010	Stichting POP Groen, Groningerstraat 103, 9493 TC De Punt	5.1.2, 7.2
51.	O.6.	11 februari 2010	Opfokstal Gerdahoeve, Fam. J. en J. Winkel- man, Noorderdwarsdijk 2, 9514 BZ Gasselternijveen	4.3.1, 6.4.2
52.	O.7.	11 februari 2010	SOW Aalder- en Mepperveld, Gelpenberg 19, 7854 TA Aalden	4.2.3, 4.7
53.	O.8.	12 februari 2010	H. Euving, Nylandsweg 3, 7864 TP Zwinderen	6.2.2
54.	O.9.	12 februari 2010	MTS Grobbink AGH en ABM Wezuperweg 1, 9441 TH Orvelte	4.3.3, 4.3.4
55.	O.10.	11 februari 2010	Kremer Zand b.v., Postbus 4, 7875 ZG Exloo	4.3.1, 4.8
56.	O.11.	16 februari 2010	J. Bosch, Gravenmaat 13, 9302 GA Roden	5.1
57.	O.12.	16 februari 2010	J. van Zundert, Rietmaat 3, 9302 GC Roden	5.1
58.	O.12.	16 februari 2010	K.A. van der Heide, Hoofdweg 5, 9305 TD, Roderesch	5.1
59.	O.12.	16 februari 2010	A.C. Wibbens-de Jong, Groenstein 17, 9301 TP Roden	5.1
60.	O.12.	16 februari 2010	R.C. Jansen, Eysingeslag 28, 9302 GP Roden	5.1
61.	O.12.	16 februari 2010	W.H. Eisma, Elswout 2, 9301 TS Roden	5.1
62.	O.12.	16 februari 2010	R. Huis, Esweg 26, 9305 TB Roderesch	5.1
63.	O.12.	16 februari 2010	V. Holman, Wiltstraat 1, 9302 GB Roden	5.1

64.	O.12.	16 februari 2010	F. de Bree, Raiffeisenlaan 13, 9301 GT Roden	5.1
65.	O.12.	16 februari 2010	J. H. Brouwer, Raiffeisenlaan 13, 9301 GT Roden	5.1
66.	O.12.	16 februari 2010	H. Knottnerus, Peesterweg 2b, 9335 TD Zuidvelde	5.1
67.	O.12.	16 februari 2010	J.H. de Beer, Jasmijnlaan 46, 9301 NW Roden	5.1
68.	O.12.	16 februari 2010	M.T. van Dam, Groenestein 29, 9301 TP Roden	5.1
69.	O.12.	16 februari 2010	A. Luinge, Hamersweg 3, 9321 TK Peize	5.1
70.	O.12.	16 februari 2010	D. Rasker, Rietmaat 11, 9302 GC Roden	5.1
71.	O.12.	16 februari 2010	G.R. Westra, Hullenweg 23, 9301 ZD Roden	5.1
72.	O.12.	16 februari 2010	T.J. Kind, Stinsenweg 14a, 9301 WK Roden	5.1
73.	O.12.	17 februari 2010	J.A. Verkaaik, Groenestein 8, 9301 TR Roden	5.1
74.	O.12.	17 februari 2010	M. Lasthuizen, W. Boothplantsoen 6, 9301 GV Roden	5.1
75.	O.12.	17 februari 2010	J. Kasper, Hoofdweg 69, 9307 PA Steenberg	5.1
76.	O.12.	17 februari 2010	T. Kuiper, Camhuijsen 10, Roden	5.1
77.	O.12.	17 februari 2010	Y.J Radema-Pol Zijpendaal 16, 9301 WG Roden	5.1
78.	O.12.	17 februari 2010	C. van Nimwegen, Baggelveld 5, 9312 VE Nietap	5.1
79.	O.12.	17 februari 2010	M.M. v. Linge-v.d. Linden, Havezathenlaan 85, 9301 SE Roden	5.1
80.	O.12.	17 februari 2010	G.H.R. Landman, Statenlaan 63, 9301 RJ Roden	5.1
81.	O.12.	17 februari 2010	J. Tinbergen, Oosterzoom 11, 9321 EG Peize	5.1
82.	O.12.	17 februari 2010	J. Aalders, Poolswijk 1c, 9311 TE Nieuw-Roden	5.1
83.	O.12.	17 februari 2010	P. Bakker-Smid, Hoofdweg 71,	5.1
84.	O.12.	17 februari 2010	A. en D. Verweij, Havixhorst 1, 9301 WZ Roden	5.1
85.	O.12.	17 februari 2010	E.G. Blaauw, Kaatsweg 4, 9305 TA Roderesch	5.1
86.	O.12.	17 februari 2010	J. Faber, Kaatsweg 4, 9305 TA Roderesch	5.1
87.	O.12.	17 februari 2010	H. Nieuweijer, Groenestein 15, 9301 TP Roden	5.1
88.	O.12.	17 februari 2010	J. Littel, Gravenmaat 5, 9302 GA Roden	5.1
89.	O.12.	17 februari 2010	G. Bezema-Otter, Groenestein 31, 9301 TP Roden	5.1
90.	O.12.	17 februari 2010	S.C. Mugge-Verboom, Groenestein 25, 9301 TP Roden	5.1
91.	O.12.	17 februari 2010	J. Mugge, Groenestein 25, 9301 TP Roden	5.1
92.	O.12.	17 februari 2010	W.J.B.M. Nooren, Groenestein 23, 9301 TP Roden	5.1
93.	O.12.	17 februari 2010	G. van der Veen, Giezenstraat 14, 9305 TG Roderesch	5.1
94.	O.12.	17 februari 2010	J. Knollema, Kaatsweg 10, 9305 TA Roderesch	5.1

95.	O.12.	17 februari 2010	W.H.G. Ponsteen, Hoofdweg 37, 9305 TE Roderesch	5.1
96.	O.12.	17 februari 2010	J.C. Wiemans, Oudgenoegstraat 18, 9301 GC Roden	5.1
97.	O.12.	17 februari 2010	T. Aalders, Stuwweg 4, 9306 TD Alteveer	5.1
98.	O.12.	17 februari 2010	B. Klaster, Esweg 24, 9305 TB Roderesch	5.1
99.	O.12.	17 februari 2010	R. van der Linde, Rietmaat 5, 9302 GC Roden	5.1
100.	O.12.	17 februari 2010	L. Plam, Rietmaat 5, 9302 GC Roden	5.1
101.	O.12.	17 februari 2010	L.P.S. Hefting, Grasbroek 1, 9301 WC Roden	5.1
102.	O.12.	17 februari 2010	M. Snip, Stinsenweg 21, 9301 WJ Roden	5.1
103.	O.12.	17 februari 2010	M. De Rapper, Havezathelaan 129, 9301 SG Roden	5.1
104.	O.12.	17 februari 2010	G. van Sloten, Achterstekamp 7, 9301 RB Roden	5.1
105.	O.12.	17 februari 2010	J.B. Graatsma, Statenlaan 61, 9301 RJ Roden	5.1
106.	O.12.	17 februari 2010	A. Lensink, mr. Schaapstraat 12, 9301 BK Roden	5.1
107.	O.12.	17 februari 2010	D.A. Verschuure, Giezenstraat 13, 9305 TG Roderesch	5.1
108.	O.12.	17 februari 2010	H. Palmen, Achterstekamp 9301 RB Roden	5.1
109.	O.12.	16 februari 2010	P. Akkerman, Groenestein 3, 9301 TP Roden	5.1
110.	O.12.	17 februari 2010	M.T.E. Bink-Boelkens, Stuwweg 12, 9306 TD Alteveer	5.1
111.	O.12.	17 februari 2010	K.H.W. Bosma, Havixhorst 5, 9301 WZ Roden	5.1
112.	O.12.	17 februari 2010	G. Bosma-Duursma, Havixhorst 5, 9301 WZ Roden	5.1
113.	O.12.	17 februari 2010	B.W. Pieksma, Hoofdweg 53b, 9307 PA Steenberg	5.1
114.	O.12.	17 februari 2010	B.R. Dijkstra, Woldzoom 33, 9301 RA Roden	5.1
115.	O.12.	17 februari 2010	F.J.J. Postema, Kastelenlaan 135, 9301 VR Roden	5.1
116.	O.12.	17 februari 2010	D.P. Cazemier, Noordhoek 3, 9301 ZG Roden	5.1
117.	O.12.	17 februari 2010	P.B. Zuidema, Esdoornlaan 8, 9331 HG Norg	5.1
118.	O.12.	17 februari 2010	P. v.d. Kerk, Kamplaan 3, 9301 KK Roden	5.1
119.	O.12.	17 februari 2010	R. Vroom, Eldersveld, 36, 9302 GS Roden	5.1
119.	O.12.	17 februari 2010	W.M Beugels-Gordijn, Heidelaan 3, 9301 KJ Roden	5.1
120.	O.12.	17 februari 2010	M.T. Groot, Maatlanden 2, 9301 TZ Roden	5.1
121.	O.12.	17 februari 2010	F. Ubels, Boterbloem 1, 9302 BE Roden	5.1
122.	O.12.	17 februari 2010	I.J.H.A. Altink-Boonstra, Weidebloemenweg 50, 9302 AD Roden	5.1
123.	O.12.	17 februari 2010	W. Haanstra, Groenestein 18, 9301 TR Roden	5.1

124.	O.12.	17 februari 2010	W.E. van Dockum- van Thull, Groenestein 14a, 9301 TR Roden	5.1
125.	O.12.	17 februari 2010	T.H. Terpstra-Rispens, Camphuijsen 12, 9301 TN Roden	5.1
126.	O.12.	17 februari 2010	B. de Groot en E.H.A. de Groot, Groenestein 35, 9301 TP Roden	5.1
127.	O.12.	17 februari 2010	G.J. Lankheet, Vincent van Goghstraat 6, 9312 RA Nietap	5.1
128.	O.12.	17 februari 2010	L.M.L. Schweitzer, Magnoliastraat 18, 9301 MZ Roden	5.1
129.	O.12.	17 februari 2010	F. van Linge, Havezathenlaan 85, 9301 SE Roden	5.1
130.	O.12.	19 februari 2010	D. Duijn, Esweg 18, 9305 TB Roderesch	5.1
131.	O.12.	16 februari 2010	A.R. Dijkstra, Raiffeisenlaan 1, 9301 GT Roden	5.1
132.	O.12.	16 februari 2010	F. Smeding, Rietmaat 13, 9302 GC Roden	5.1
133.	O.12.	16 februari 2010	N. en S. Wiegertjes, Markiezenhof 89, 9301 DC Roden	5.1
134.	O.12.	16 februari 2010	J.L. Beuving, Veenwortel 15, 9302 AV Roden	5.1
135.	O.12.	16 februari 2010	J. Brink, Langewijk 1, 9311 TD Nieuw-Roden	
136.	O.12.	16 februari 2010	H. Westerhof-Martinus, Havixhorst 7, 9331 GA Norg	5.1
137.	O.12.	16 februari 2010	K.H. Wassink, Markeweg 9, 9307 PC Steenberg	5.1
138.	O.12.	16 februari 2010	H. Meijer, A. Schweitzerplantsoen 26, 9301 HB Roden	5.1
139.	O.12.	16 februari 2010	Y. Bruinsma, Eekschillerspad 6, 9311 RE Nieuw-Roden	5.1
140.	O.12.	16 februari 2010	T. Tepper, Noordenveld 1, 9301 LG Roden	5.1
141.	O.12.	16 februari 2010	R.W.E Pilon, Leeuweriklaan 3, 9311 RH Nieuw-Roden	5.1
142.	O.12.	16 februari 2010	W.I. Greven, Markiezenhof 75, 9301 DB Roden	5.1
143.	O.12.	16 februari 2010	A.M.G.F.C. Palmen, Terheijlsterweg 31, 9311 TA Nieuw-Roden	5.1
144.	O.12.	16 februari 2010	H.M. van Zanten, Eysingeslag 28, 9302 GP Roden	5.1
145.	O.12.	16 februari 2010	D. Wiersma, Langewijk 2a, 9311 TD Nieuw-Roden	5.1
146.	O.12.	16 februari 2010	L. Strikwerda, Statenlaan 37, 9301 RJ Roden	5.1
147.	O.12.	19 februari 2010	M. Does en J. Vos, Kaatsweg 8, 9305 TA Roderesch	5.1
148.	O.12.	16 februari 2010	J.M. van Dijk-Bleckmann, Schweitzerplantsoen 58, 9301 RC Roden	5.1
149.	O.12.	16 februari 2010	H. Kiers, Rietmaat 3, 9302 GC Roden	5.1

150.	O.12.	16 februari 2010	L.J. Wolf, Markeweg 3, 9307 PC Steenberg	5.1
151.	O.12.	16 februari 2010	T. Bijl, Stinsenweg 27a, 9301 WK Roden	5.1
152.	O.12.	16 februari 2010	H.C. Huis in 't Veld, Stinsenweg 28a, 9301 WK Roden	5.1
153.	O.12.	16 februari 2010	P. Koonstra, Kastelen 35, 9301 VM Roden	5.1
154.	O.12.	16 februari 2010	W. Attema, Tweede Laan 4, 9331 BJ Norg	5.1
155.	O.12.	16 februari 2010	J.M. Grasmeijer, Veenwortel 15, 9302 AV Roden	5.1
156.	O.12.	17 februari 2010	W.J.M. Bregman-Kaaks, Raiffeisenlaan 7, 9301 GT Roden	5.1
157.	O.12.	18 februari 2010	H. Koekkoek, Stinsenweg 78, 9301 WN Roden	5.1
158.	O.12.	18 februari 2010	M.G.M. Penhum, Stinsenweg 142, 9301 WR Roden	5.1
159.	O.12.	18 februari 2010	E.A.M. Bauwens, Langewijk 2b, 9311 TD Nieuw Roden	5.1
160.	O.12.	18 februari 2010	L. Warmelink-Westerman, Meeuwenweg 2, 9307 TA Steenberg	5.1
161.	O.12.	16 februari 2010	T.S. Veninga, Melkweg 4, 9306 TC Alteveer	5.1
162.	O.12.	16 februari 2010	D.C.J. Veninga-Haan, Melkweg 4, 9306 TC Alteveer	5.1
163.	O.12.	16 februari 2010	F.R. van der Werff, Rusthoven 11, 9301 TD Roden	5.1
164.	O.12.	16 februari 2010	M.J.Eijer, Raiffeisenlaan 5, 9301 GT Roden	5.1
165.	O.12.	16 februari 2010	K. Bruinsma, Stinsenweg 92, 9301 WN Roden	5.1
166.	O.12.	16 februari 2010	C.W. Koreman, Groenestein 4, 9301 TR Roden	5.1
167.	O.12.	16 februari 2010	J. v.d. Tuin, Raiffeisenlaan 1, 9301 GT Roden	5.1
168.	O.12.	16 februari 2010	A.B. Reeder, Groenestein 13, 9301 TP Roden	5.1
169.	O.12.	16 februari 2010	F. de Jong, Groenestein 13, 9301 TP Roden	5.1
170.	O.12.	16 februari 2010	A.J.D. Rots, Madelief 32, 9302 AN Roden	5.1
171.	O.12.	16 februari 2010	H. Nieboer, Heidelaan 7, 9301 KJ Roden	5.1
172.	O.12.	16 februari 2010	H.H.W.J. Remmen, Groenestein 27, 9301 TP Roden	5.1
173.	O.12.	19 februari 2010	P.C.L. Versteegh, Akkerwinde 25, 9302 AT Roden	5.1
174.	O.12.	18 februari 2010	O. v.d. Giessen- de Boer, Groenestein 6, 9301 TR Roden	5.1
175.	O.12.	16 februari 2010	H. Palm, Grasbroek 10, 9301 WC Roden	5.1
176.	O.12.	18 februari 2010	G. Cleveringa, Groenestein 16, 9301 TR Roden	5.1
177.	O.12.	18 februari 2010	A.C. Jongeneel-Grijzenhout, Schapenweg 4, 9312 VG Nietap	5.1
178.	O.12.	18 februari 2010	G. Wevers, Spijkerzoom 6, 9301 KD Roden	5.1
179.	O.12.	18 februari 2010	S. Luth, Donderseweg 5a, 9331 BZ Norg	5.1

180.	O.12.	18 februari 2010	G.J. Bos, Groenestein 7, 9301 TP Roden	5.1
181.	O.12.	18 februari 2010	M.J. Schetsberg en S.M. van Netten, Hooiweg 2, 9315 TD Roderwolde	5.1
182.	O.12.	18 februari 2010	W. Pol, Eikenlaan 5, 9331 HE Norg	5.1
183.	O.12.	16 februari 2010	S.J. Kooi, H. Dunantplantsoen 8, 9301 GW Roden	5.1
184.	O.12.	16 februari 2010	J.F.E. Burghgraef, Statenlaan 51, 9301 RJ Roden	5.1
185.	O.12.	18 februari 2010	J. de Groot, Zwarteweg 1, 9304 TK Lieveren	5.1
186.	O.12.	18 februari 2010	A. Stenvert, Statenlaan 67, 9301 RJ Roden	5.1
187.	O.12.	18 februari 2010	P.J.F. Koster, A. Schweitzerplantsoen 62, 9301 HC Roden	5.1
188.	O.12.	23 februari 2010	E. Hart, Stinsenweg 28, 9301 WK Roden	5.1
189.	O.12.	19 februari 2010	H.J. Veldhuis, Oosterduinen	5.1
190.	O.12.	17 februari 2010	P. Bakker-Smid, Hoofdweg 71	5.1
191.	O.13.	16 februari 2010	A. Postma, Norgerweg 6, 9306 TA Alteveer	5.1
192.	O.14.	16 februari 2010	Plaatselijk Belang Alteveer/Kerkenveld, J. Jonkman, Alteveer 25, 7927 PA Alteveer	4.3.1
193.	O.15.	16 februari 2010	G. Groenhof, Lindestukken 5, 7872 RJ Valthe	2, 4.3.1
194.	O.16.	16 februari 2010	Cascade, Postbus 52, 6670 AB Zetten	4.3.3, 4.8
195.	O.17.	16 februari 2010	J. Lanting, Dorpsstraat 70, 7862 PD Gees	6.2.2
196.	O.18.	16 februari 2010	E. H. Steegen, Verlengde Hoogeveensche Vaart 98, 7864 TC Zwinderen	6.2.2
197.	O.19.	16 februari 2010	H. Boerema, Dingspil 12, 9302 ET Roden	5.1
198.	O.20.	16 februari 2010	B. Bouwers, Achterbente 13, 7751 SK Dalen	6.2.2
199.	O.21.	16 februari 2010	W. Kiers, Broekkampsdijk 2, 7751 SP Dalen	6.2.2
200.	O.22.	16 februari 2010	B.J. Rood v.o.f., Broekkampsdijk 5, 7751 SP Dalen	6.2.2
201.	O.23.	15 februari 2010	Attero Noord BV, Postbus 5, 9418 ZG Wijster	4.7
202.	O.24.	16 februari 2010	De Noordster, Postbus 1, 7990 AA Dwingeloo	4.2.4, 4.5, 6.4.3
203.	O.25.	16 februari 2010	Kerspel Norg, Donderseweg 5A, 9331 BZ Norg	4.2.3
204.	O.26.	16 februari 2010	H.W. Ten Have, 1 ^e Exloërmond 123, 9573 PG Eerste Exloërmond	4.2.3, 4.7
205.	O.27.	17 februari 2010	ICC Park Management, Postbus 282, 7940 AG Meppel	5.2.2
206.	O.28.	17 februari 2010	Groen Noordenveld, Groenestein 23, 9301 TP Roden	5.1
207.	O.29.	17 februari 2010	Vam mera, Vamweg 7, 9418 TM Wijster	4.7
208.	O.30.	17 februari 2010	koninklijke metaalunie, F. Timmermanslaan 6, 9721 WB Groningen	4.1.3, 4.3.1
209.	O.31.	17 februari 2010	MKB Zuidoost Drenthe, Postbus 2186, 7801 CD Emmen	4.3.1, 5.2.1, 5.2.4

210.	O.32.	17 februari 2010	Maatschap O. en J. Uineken, Veenhuizerweg 5, 7751 SR Dalen	6.2.2
211.	O.33.	17 februari 2010	H. Hilbolling, Brinkweg 5, 7864 TD Zwinderen	6.2.2
212.	O.34.	17 februari 2010	H. Uneken, Veenhuizerweg 10, 7751 SR Dalen	6.2.2
213.	O.35.	17 februari 2010	Maatschap Bosman, Hoogehaar 6, 7751 ST Dalen	6.2.2
214.	O.36.	17 februari 2010	E. Boesjes, Benterdijk 6, 7751 RV Dalen	6.2.2
215.	O.37.	17 februari 2010	H.J. Hollewand, Loosche mars 7, 7751 NJ Dalen	6.2.2
216.	O.38.	17 februari 2010	H. Hazelaar, Achterbente 6, 7751 SK Dalen	6.2.2
217.	O.39.	17 februari 2010	Mts. Meppelink, Broekkampsdijk 23, 7751 SP Dalen	6.2.2
218.	O.40.	17 februari 2010	J.H. Deelen, Boslaan 12,7231 DH Warnsveld	6.2.2
219.	O.41.	17 februari 2010	A. Bosman-Dekker, , Middendrift 11, 9307 TB Steenberg	6.2.2
220.	O.42.	17 februari 2010	Mts. B.M. Bosman, Middendrift 11, 9307 TB Steenberg	6.2.2
221.	O.43.	17 februari 2010	Mts. Tonckens, Hoofdweg 19,9337 PA Westerveelde	4.3.3
222.	O.44.	17 februari 2010	G. Oostra, Vredenheim 14, 9445 XH Vredenheim	4.4, 6.2.2
223.	O.45.	17 februari 2010	Mts. de Jong, Ds. Germsweg, 17-19, 9341 TD Veenhuizen	4.1.1, 4.3.4, 4.5, 6.4.1, 6.4.2
224.	O.46.	16 februari 2010	P. Oosterhof, Roderwolderweg 27, 9314 TB Foxwolde	4.3.3
225.	O.47.	17 februari 2010	G. en M Derks-Kiers, Dalerstraat 44, 7843 PE Erm	6.2.4
226.	O.48.	17 februari 2010	G. Warringa, Hoornse Bulten 4, 9449 PC Nooitgedacht	4.4, 6.2.3
227.	O.49.	17 februari 2010	R.W. Brink en M. Brink-Veerman, Meerweg 16, 9312 TD Nietap	4.3.3
228.	O.50.	17 februari 2010	Machiels Advocaten, Postbus 27, 8600 AA Sneek, namens Maatschap Elting	4.3.3
229.	O.51.	17 februari 2010	H. Zanting, Ommerweg 82, 7921 TG Zuidwolde	4.3.3
230.	O.52.	18 februari 2010	Drents Particulier Grondbezit, Nanninga 3, 8431 VR Oosterwolde	4.2.3, 4.2.4, 4.3.3, 4.3.4, 4.4, 6.1.1, 6.2.2
231.	O.53.	17 februari 2010	Plas en Bossinade Advocaten N.V, Postbus 1100, 9701 BC Groningen, namens de Stichting Circuit van Drenthe	4.1.3
232.	O.54.	16 februari 2010	R. Lanting, De Hulderts 7, 7861 AX Oosterheselen	6.2.2
233.	O.56.	17 februari 2010	R. Brands, Dongelsdijk 2, 9451 TG Rolde	4.3.3, 6.2.2
234.	O.55.	17 februari 2010	Maatschap Beijering, Koestukkenweg 4, 9443 TP Schoonloo	6.2.2, 6.3.3, 6.4.5

235.	O.57.	17 februari 2010	N. Enting, Vonderkampen 106, 9411 RG Beilen	4.3.4, 4.4
236.	O.59.	17 februari 2010	G.J. Klifman, Botterkamp 1, 7921 MC Zuidwolde	4.3.1, 4.3.4, 4.5, 4.7, 7
237.	O.58.	17 februari 2010	H. Eissen, Gasselterboerveenschemond 18, 9515 PN Gasselternijveenschemond	4.7
238.	O.60.	17 februari 2010	A. van Zonneveld, Roderwolderdijk 1, 9315 PG Roderwolde	3.3, 4.3.4
239.	O.61.	17 februari 2010	Riedstra en Hoving Vof, Eikenlaan 10, 9341 AL Veenhuizen	4.1.1, 4.3.3, 6.2.2
240.	O.62.	17 februari 2010	Maatschap Wicherink-Steenblik, Amerweg 65, 9444 TG Grollo	4.2.3, 4.3.2, 4.3.3, 6.2.2, 6.2.4, 6.3.3, 6.4.2, 6.4.3, 7.5
241.	O.63.	17 februari 2010	Sight, Postbus 52, 6670 AB Zetten, namens Calduran	4.3.3, 4.8
242.	O.64.	17 februari 2010	Plas en Bossinade Advocaten N.V., Postbus 1100, 9701 BC Groningen, namens de Koninklijke nederlandse motorrijders vereniging	4.1.3
243.	O.65.	17 februari 2010	Exitus bedrijfsontwikkeling b.v., Postbus 22, 8100 AA Raalte, namens 't Goor Nieuw Balinge B.V.	4.3.3
244.	O.66.	vervallen		
245.	O.67.	18 februari 2010	B. Westebring, Markeweg 5, 9454 PM Ekehaar	4.2.4, 4.4, 6.2.4
246.	O.68.	18 februari 2010	G. Boelens-Barkhuis, Koelenweg 2a, 9336 TG Huis ter Heide	4.3.3
247.	O.69.	18 februari 2010	Vitens, Postbus 1090, 8200 BB Lelystad	4.3.1, 6.1.2, 6.1.3, 6.4.5, 6.4.6
248.	O.70.	18 februari 2010	R. de Leeuw, Bosrand 14, 7991 PA Dwingeloo	-
249.	O.71.	18 februari 2010	KDE Energy b.v., Hoofdweg 14, 9620 AA Slochteren	4.7
250.	O.72.	18 februari 2010	VNO-NCW Noord en MKB-Noord, Postbus 132, 9700 AC Groningen	3.3, 4.3.1, 4.3.2, 5.2.4, 7
251.	O.73.	18 februari 2010	Vereniging Parkmanagement Bedrijventerreinen Emmen, Postbus 2007, 7801 CA Emmen	2.2, 4.7, 5.2.4,
252.	O.74.	vervallen		
253.	O.75.	18 februari 2010	K.A. Mulder, J.P. Santeeweg 6D, 9312 PE Nietap	5.1
254.	O.76.	18 februari 2010	J.B. van Esch, Poolswijk 7, 9311 TE Nieuw-Roden	5.1
255.	O.77.	18 februari 2010	A. Cremer, Zaadvenenweg 1, 7741 PA Coevorden	6.2.2
256.	O.78.	18 februari 2010	Mts. A. en R. Ijken-Abbing, Middendorp 17, 7754 MA Wachtum	6.2.2
257.	O.80.	18 februari 2010	IVN afd. Roden, Zijpendaal 86, 9301 WH Roden	4.8, 5.1

258.	O.81.	18 februari 2010	C.J. Koelewijn, A. Schweitzerplantsoen 50, 9301 HC Roden	5.1
259.	O.82.	18 februari 2010	Mts. Brinkman, Amen 47, 9446 TE Amen	4.2.3, 4.4, 6.2.2
260.	O.83.	16 februari 2010	H. Louuwissen, Verl. Hoogeveenschevaart 92, 7864 TC Zwinderen	6.2.2
261.	O.84.	16 februari 2010	P.A. de Ruiter, Broekkampsdijk 7, 7751 SP Dalen	6.2.2
262.	O.85.	16 februari 2010	Mts. Zwaan, Verl. Hoogeveenschevaart 27 7864 TA Zwinderen	6.2.2
263.	O.86.	16 februari 2010	L.M. van der Veen, Benterdijk 5, Dalen	6.2.2
264.	O.87.	16 februari 2010	J.H.J. Baltussen, Broeksteen 2, 5446 XR Wanro- ij	6.2.2
265.	O.88.	18 februari 2010	Mts. Baarslag, Veenhuizerweg 4, 7751 SR Dalen	6.2.2
266.	O.89.	16 februari 2010	Sanders-TenHolte, Zwarteweg 1, 2111 AJ Aer- denhout	6.2.2
267.	O.90.	16 februari 2010	T. van der Mel, Veenhuizerweg 8, 7751 SR Dalen	6.2.2
268.	O.91.	16 februari 2010	G. Rossing, Groningerweg 19c, 9321 AB Peize	6.2.1
269.	O.92.	12 februari 2010	J. Hilbrands, De Mars 6, 7751 SN Dalen	6.2.2
270.	O.93.	17 februari 2010	Maatschap Rougoor Feringa, Hooge Haar 15, 7751 ST Dalen	6.2.2
271.	O.94.	17 februari 2010	W. Kiers, Broekkampsdijk 2, 7751 SP Dalen	6.2.2
272.	O.95.	17 februari 2010	J. Lanting, Dropsstraat 70, 7862 PD Gees	6.2.2
273.	O.96.	18 februari 2010	W.A. Kievit, Bongveensweg 4, 9496 TE Bunne	4.7, 4.3.4
274.	O.97.	18 februari 2010	LTO Noord Advies, Postbus 186, 9200 AD Drachten, namens H.R. Zantinge	4.3.3, 4.4, 6.2.2
275.	O.100	18 februari 2010	J.G. Bosman, Burgemeester ten Holteweg 50, 7751 CS Dalen	6.2.2
276.	O.101	18 februari 2010	H. van Zon, Markeweg 8, 9307 PC Steenbergen	4.8, 5.1
277.	O.102.	18 februari 2010	G. Hilbrands, Vijverlaan 7, 7975 BW Uffelte	4.1.1, 4.1.3, 4.2, 4.3.1, 4.3.2, 4.5, 4.7, 7.2
278.	O.103.	18 februari 2010	Groningen Airport Eelde, PO Box 50, 9765 ZH Paterswolde	5.1.2
279.	O.104.	18 februari 2010	LTO Noord Advies, Postbus 186, 9200 AD Drachten, namens Fam. Bos	4.3.3
280.	O.105.	18 februari 2010	Henk Ensink, Westersebos 30, 7761 PG Schoonebeek	4.1.1
281.	O.106.	18 februari 2010	Cumela advies, Postbus 1156, 3860 BD Nijkerk	4.3.1
282.	O.107.	18 februari 2010	R.J. Hofstra en M.G. Hofstra, Dijkhuizen 55, 7961 AG Ruinerwold	4.3.1, 4.3.2, 4.3.3, 4.3.4, 6.2.2
283.	O.108.	vervallen		

284.	O.109.	18 februari 2010	Maatschap Platje-Versloot, Hospitaallaan 58, 9341 AH Veenhuizen	4.3.3, 6.2.1
285.	O.110.	18 februari 2010	Vereniging Brede Overleggroep Kleine Dorpen in Drenthe, Oostersingel 21a, 9401 JZ Assen	4.3.1, 7
286.	O.111.	18 februari 2010	H. Drent, Norgervaart 20a, 9336 TE Huis ter Heide	4.3.3
287.	O.112.	18 februari 2010	B. Meems, Esweg 9, 7991 AC Dwingeloo	4.2
288.	O.113.	18 februari 2010	Maatschap Hagting-dilling, Amerweg 64, 9444 TG Grolloo	4.4, 6.2
289.	O.114.	18 februari 2010	M. Enting, Schoonloërstraat 79, 9444 Th Grolloo	4.4
290.	O.115.	18 februari 2010	Astron, Oude Hoogeveensedijk 4, 7991 PD Dwingeloo	4.3.1, 4.7
291.	O.116.	18 februari 2010	Van Schooten Advocatuur, Postbus 44, 9450 AA Rolde, namens Maatschap R. en J. Heuving	4.3.3, 4.3.4, 6.4.3
292.	O.117.	18 februari 2010	LTO Noord Advies, Postbus 186, 9200 AD Drachten, namens Maatschap J.H. Kramer	4.3.3, 4.3.4
293.	O.118.	19 februari 2010	Crossen, Meerweg 13, 9312 TC Nietap/Roden	4.1.1, 4.2.4, 4.3.3
294.	O.119.	19 februari 2010	G. van der Vinne, hendrikus Zomerweg 7, 7915 AB Alteveer	4.3.4
295.	O.120.	19 februari 2010	Maatschap Kroon-Thijsselinkg, Vossegatsweg 15a, 9321 XX Peize	4.3.4
296.	O.121.	19 februari 2010	Stichting Bollenboos, Dwarsdrift 24, 7981 AP Diever	4.2, 4.4
297.	O.122.	19 februari 2010	Stamm CMO Drenthe, Postbus 954 9400 AZ Assen	3.3, 4.1.1, 4.3.1, 4.5
298.	O.124.	18 februari 2010	Mw. M.F. Moret-Wessels Boer, p.a. Dijkhuizen 17, 7961 AE Ruinerwold (verslag mondelinge zienswijze)	4.2.3, 4.3.3, 4.3.4, 4.5, 4.7, 6.4.2

2. SAMENVATTING EN BEANTWOORDING ZIENSWIJZEN/BEDENKINGEN

Voorwoord

In de voorliggende Nota van Beantwoording van de zienswijzen geven wij onze reacties op de ongeveer 300 zienswijzen van burgers, instellingen en overige partners. Wij juichen de betrokkenheid bij de ontwikkeling van de Drentse omgeving die uit hun reacties spreekt toe. De reacties bevatten ideeën op vele aspecten van onze Omgevingsvisie. Ze handelen over inhoudelijke keuzes op bijna elk beleidsthema en hebben dan bij ons geleid tot een inhoudelijke herbezinning. Niet altijd leidde dit overigens tot een ander standpunt, maar dan altijd op basis van een weloverwogen keuze. U kunt deze keuzes in het stuk nalezen.

Alleen zelfbindend voor de provincie

De Omgevingsvisie is juridisch gezien alleen zelfbindend. Wij houden onszelf aan de inhoud en doelstellingen ervan. Anderen zijn daaraan dus niet direct gebonden. Hiermee willen wij niet stellen dat het stuk voor anderen betekenisloos is, integendeel. Wij zullen ons bij al ons handelen over de erin benoemde belangen immers laten leiden door de inhoudelijke keuzes en de wijze waarop wij ons in het stuk hebben gecommiteerd die te gaan realiseren. Dat heeft voor onze partners natuurlijk ook gevolgen, aangezien wij hun acties vanuit de Omgevingsvisie beoordelen.

Een aantal zienswijzen richtte zich vooral op de borging van de provinciale belangen. Hierover willen wij alvast opmerken dat wij op dergelijke zienswijzen niet altijd nu antwoord hebben kunnen geven. Dit hangt sterk samen met de Wet ruimtelijke ordening, zoals die sinds medio 2008 geldt. Die voorziet niet langer in een regime waarin de provincie achteraf ruimtelijke plannen van gemeentes goedkeurt, maar in een systeem waarin hij zijn provinciale belangen zelf actief behartigt. Wij hebben wat dat betreft de keuze gemaakt dat de inhoud leidend moet zijn, en de verdere borging per provinciaal belang later moet volgen.

Wij gaan op hoofdlijnen overigens wel in op de mogelijkheden die we hebben om onze provinciale belangen te behartigen en de wijze waarop wij dat willen gaan doen. Een aantal meer specifieke discussies willen wij echter gaan voeren ná vaststelling van de Omgevingsvisie. Dit geldt bijvoorbeeld de vraag welke thema's we via een ruimtelijke verordening gaan borgen, en met welke specifieke regels we dat gaan doen.

Detailniveau (lokaal versus regionaal)

Veel zienswijzen handelden over de vraag of een bepaalde locatie op een kaart nu in aanduidingsgebied X of aanduidingsgebied Y valt. Naar zijn aard is een visie echter niet detailmatig van aard. Hoewel dat nodig kan zijn, schetst een visie vooral grote lijnen. Dit past bij een orgaan die de positie heeft regie te voeren op selectief benoemde belangen en de uitvoering ervan laat daar waar die het beste past. In ons geval gaat het dan veelal om gemeenten en waterschappen. Deze basishouding maakt dat sommige kaarten en beleidskeuzes voor individuele situaties niet altijd even goed toetsbaar zijn. Hoewel wij de vraag daarnaar begrijpen, is dit voor ons een slag die

veelal op lokaal niveau, waar de visie zijn uitwerking veelal in bestemmingsplannen zal moeten krijgen, moet worden gemaakt.

Wij merken nog wel op dat het kan zijn dat we voor een aantal beleidsthema's in een later stadium een nadere detaillering moeten aanbrengen, bijvoorbeeld vanuit eisen die wetgeving aan het detailniveau van onze (verplicht op te stellen) ruimtelijke verordening stelt. Op dat moment kan dan de gevraagde helderheid wellicht deels alsnog worden gegeven.

Wij hebben uw reacties met veel belangstelling tot ons genomen en denken daarop bevredigend te hebben gereageerd. Als wij de uitvoering van onze Omgevingsvisie ter hand nemen hopen wij in u een constructieve partner te vinden voor realisering van de in het voorliggende stuk gemaakte keuzes.

Wijze van weergeven in de beantwoording:

(vetgedrukt vindt u de voorgestelde wijzigingen in de tekst van de visie)

(~~doorgehaald~~ vindt u de passages waarvan wordt voorgesteld om ze te laten vervallen)

Nummer O.124

Heeft bij het inzien van de stukken bij het Waterschap Reest en Wieden geconstateerd dat de stukken onvolledig waren aangezien de Duurzaamheidsbeoordeling ontbrak. Is ontevreden wat betreft de publicatie. Deze had minimaal in de Meppeler Courant gepubliceerd moeten worden.

Antwoord

Wij hebben voor de inspraakprocedure alle documenten aangeleverd bij de gemeenten en waterschappen met het verzoek deze ter inzage te leggen. Het spijt ons te vernemen dat de DER niet voor de volledige periode beschikbaar is geweest. De Meppeler Courant heeft een bewijsnummer overlegd waaruit blijkt dat de advertentie is geplaatst.

1. Drenthe nu**Nummer P.1**

Vindt de tekst "Wij willen Noord-Nederland en Drenthe profileren als schakel tussen de Randstad en Noord-Oost Europa" passender dan de frase "Drenthe als schakel tussen de Randstad en Noord-Oost Europa" en verzoekt laatstgenoemde citaat naar eerstgenoemde om te zetten.

Antwoord

Wij brengen de tekst op pagina 5 in lijn met de tekst op pagina 30.

Daarnaast hebben we de betekenis van de nieuwe wet ruimtelijke ordening ingebracht in hoofdstuk 1 Drenthe nu.

Wijziging ontwerp

Blz. 5

1. Drenthe nu, derde alinea

Drenthe; een provincie met, **als onderdeel van Noord Nederland**, een interessante positie als schakel tussen de Randstad en Noordoost-Europa. De interne infrastructuur is grofmazig. Bereikbaarheidsproblemen beperken zich nog tot de ontsluitende wegen van steden en de hoofdinfrastructuur in en naar de provincie.

Drenthe; een provincie die zijn Omgevingsvisie invult vanuit de wetenschap dat er een nieuwe Wet ruimtelijke ordening in werking is getreden, waarin de rol van de provincie anders is gedefinieert. Deze nieuwe rol brengt met zich mee dat de provincie zijn eigen perspectieven en belangen moet benoemen. Drenthe doet dit vanuit een basishouding 'decentraal wat kan, centraal wat moet'. De provincie Drenthe wil binnen de Wro zelf actief met haar belangen aan de slag. De provincie doet dit op basis van gelijkwaardigheid met en vertrouwen in haar partners, waaronder de twaalf Drentse gemeenten.

2. Missie, ambities en belangen

2.1 Aard van de Omgevingsvisie

Nummer G.21

Concludeert uit de omschreven periode waarop de visie betrekking heeft dat de provincie pas ná 2020 klimaat- en weersextremen wil oplossen wat niet zou kloppen met de KRW-doelstellingen die voor 2015 behaald moeten worden.

Antwoord G.21

De doelstellingen voor de KRW en klimaatverandering hebben niet dezelfde tijdshorizon. De maatregelen die voor de Kaderrichtlijn Water in het eerste Stroomgebiedsbeheersplan zijn vastgelegd dienen in 2015 uitgevoerd te zijn. De overige doelstellingen die uit de Kaderrichtlijn Water voortvloeien, dienen uiterlijk in 2027 te zijn bereikt. Voor de doelstellingen met betrekking tot wateroverlast is in het Nationaal Bestuursakkoord vastgelegd dat de maatregelen in 2015 zijn gerealiseerd. Voor de overige aspecten van klimaatverandering, zoals droogte en zoetwateraanvoer zijn vooralsnog geen eindjaren gedefinieerd.

Nummer W.1, W.2, W.3, W.4.

De recent vastgestelde waterbeheerplannen van de waterschappen zijn afgestemd op het POPII (2004-2009) en niet op de Omgevingsvisie. Voor de volgende planperiode wordt hier aandacht voor gevraagd.

Antwoord

Bij herziening van de Waterbeheerplannen door de Waterschappen, dient te worden uitgegaan van het op dat moment vigerende provinciale plan.

2.2 Missie

Nummer O.73

Is van mening dat de missie een conservatief karakter heeft en dat vooral economie en werkgelegenheid onvoldoende aan bod komt.

Antwoord

Wij delen uw mening niet aangezien economie integraal is uitgewerkt in de Omgevingsvisie als één van de vier robuuste systemen en aan de orde komt in hoofdstuk 5 Uitwerking gebiedsopgaven.

2.3 Ontwikkelingen

2.4 Ambities en belangen

2.4.1 Drentse kwaliteiten

2.4.2 Fysiek-ruimtelijke ontwikkelingen

Nummer G.21

Is van mening dat de Omgevingsvisie weinig ambitie benoemt t.a.v. Natuur en landschap en Multifunctionaliteit.

Antwoord

Wij delen uw mening niet aangezien natuur en landschap zijn gedefinieerd als kernkwaliteit en natuur is gedefinieerd als één van de robuuste systemen. Voor de multifunctionele gebieden staat onze ambitie centraal om gebiedsgericht tot een afgewogen samenspel van belangen te komen.

Nummer G.21

Wijst op een discrepantie in de door ons gebruikte term in paragraaf 2.4.2 Fysiek-ruimtelijke ontwikkelingen' en in paragraaf 3.3 'Ruimtelijk-economische ontwikkeling'.

Antwoord

Wij zijn met u van mening dat de tekst verwarring geeft. Wij hebben de kop van paragraaf 2.4.2 aangepast.

Wijziging ontwerp

Blz. 8

2.4.2 ~~Fysiek-ruimtelijke ontwikkelingen~~ Ontwikkelingen

Economische ontwikkeling en werkgelegenheid

~~Het regionale economische vestigingsklimaat is van provinciaal belang. Wij streven naar~~ **Om werkgelegenheid te behouden en nieuwe te creëren streven wij naar de ontwikkeling van een dynamische, vitale en zichzelf vernieuwende regionale economie. Een belangrijke voorwaarde daarvoor is het kunnen bieden van** voldoende, gevarieerde, aantrekkelijke en vitale vestigingsmogelijkheden op regionale bedrijventerreinen en andere stedelijke werklocaties. Ook willen we in het landelijk gebied voldoende ontwikkelingsmogelijkheden bieden voor landbouw, recreatie en toerisme en **andere niet-agrarische** bedrijvigheid. **Het regionale economische vestigingsklimaat is voor ons van provinciaal belang.**

Van provinciaal belang is ook een goed gespreid en gevarieerd aanbod van regionale werklocaties, aansluitend bij de vraag (zowel kwantitatief als kwalitatief) vanuit ondernemingen. Deze locaties moeten goed bereikbaar zijn. Verder wijzen we locaties aan voor milieuhinderlijke bedrijvigheid.

De landbouw moet in de provincie voldoende mogelijkheden hebben voor schaalvergroting en voor de productie van energie. Ook dit is een provinciaal belang.

De ontwikkeling van de radioastronomie in Drenthe en het voorkomen van verstoring van activiteiten die daarmee samenhangen is voor ons van provinciaal belang. Bij ontwikkelingen binnen de verstoringgevoelige zones is de waarborging van een goede storingsvrije ontvangst van signalen uit het heelal voor ons dan ook leidend.

Toerisme is een belangrijke economische pijler voor Drenthe. Drenthe moet aantrekkelijk blijven voor recreanten en toeristen. Van provinciaal belang is daarom het verbeteren en vernieuwen van het bestaande aanbod van verblijfs- en dagrecreatie en van de toeristisch-recreatieve infrastructuur.

Zowel de landbouw als de toeristisch/recreatieve sector spelen een belangrijke rol bij het behouden en ontwikkelen van de kernkwaliteiten.

De ontwikkeling van de radioastronomie in Drenthe en het voorkomen van verstoring van activiteiten die daarmee samenhangen is voor ons van provinciaal belang. Bij ontwikkelingen binnen de verstoringgevoelige zones is de waarborging van een goede storingsvrije ontvangst van signalen uit het heelal voor ons dan ook leidend.

3. Strategie

3.1 Robuuste systemen en multifunctionele gebieden

3.2 Ruimtelijke kwaliteit

Nummer G.5.

Geeft in overweging gemeenten te stimuleren een samenhangende visie op ruimtelijke kwaliteit en landschap te ontwikkelen, bijvoorbeeld in de vorm van een ruimtelijke waardenkaart.

Antwoord

Wij zijn zeer gecharmeerd van uw ruimtelijke waardenkaart en hebben dit in onze gesprekken met andere gemeenten ook wel eens genoemd. In de uitvoeringsparagraaf die we na vaststelling van de visie door PS willen opstellen, willen we kijken wat de mogelijkheden zijn om uw waardenkaart ook te gebruiken als het gaat om borging van kernwaarden die van provinciaal belang zijn.

Nummer W.5

Ziet graag dat bij ontwikkelingen ook de drinkwaterfunctie als structurerend wordt gezien.

Antwoord

Het belang van de drinkwaterfunctie komt tot uiting in hoofdstuk 6 van de Omgevingsvisie. Daaruit blijkt dat het grondwaterbeschermingsbeleid een sturende werking kent.

3.3 Rol en sturing

Nummer G.1, G.2, G.9, G.14, G.16

De intentie om meer in overleg en in samenwerking ambities te stellen en doelen te realiseren spreekt aan en in het bijzonder wordt het uitgangspunt 'gezamenlijke verantwoordelijkheid voor Drenthe' onderschreven. Denken met relatiebeheer een goede basis te hebben en spreken als gemeenten binnen Zuidwest Drenthe de intentie uit intensiever te gaan samenwerken aan opgaven in het landelijke gebied. Wijzen hierbij op de gebiedsvisie Zuidwest Drenthe 'Beekdalen en Nationale Parken' welke door de gebiedspartners is vastgelegd. Zien deze gebiedsvisie echter niet op alle onderdelen terug.

Na vaststelling van de Omgevingsvisie wordt met gemeenten uitwerking gegeven aan diverse thema's wat nu leidt tot onzekerheid en onduidelijkheid over kaders, instrumenten en verantwoordelijkheden. Zien wel een kans om als Zuidwest Drentse gemeenten gezamenlijk met de provincie tot een vitaal landelijk gebied te komen.

Willen de verantwoordelijkheid voor de witte gebieden van de kernkwaliteitenkaart oppakken willen hiervoor een gezamenlijk agenda voor het landelijk gebied in de regio ontwikkelen, maar zien voor de provincie een rol in de vorm van advies, menskracht en middelen. Benadrukken het belang van de middelen uit het pMjp voor de ontwikkeling van het landelijk gebied en gaan graag het gesprek aan.

Antwoord

Wij vinden net als u de samenwerking in Zuidwest Drenthe zeer vruchtbaar en willen het samenwerkingsverband graag benutten om nadere afspraken te maken over de realisatie van de ambities de van gebiedspartners. De Omgevingsvisie is voor ons het kader, over de instrumenten, middelen en verantwoordelijkheden maken wij met u nadere afspraken.

Nummer G.2, G.5, G.9, G.12, G.17, N.3, O.122

Vindt het positief dat wordt vastgehouden aan samenwerking met gemeenten zonder verordening wat aansluit bij de huidige samenwerking door middel van relatiebeheer en vooroverleg.

Waardeert de benadering van samenwerking tussen partijen en terughoudendheid met instrumentarium. Ziet voor een aantal gebiedsgerichte en specifieke opgaven een rol voor de provincie. Is van mening dat de nieuwe Wro is opgesteld vanuit het oogpunt van beperking van de regel-druk en dat een provinciale verordening hieraan afbreuk doet. Gaat ervan uit dat hierover vroeg-tijdig zal worden geïnformeerd en dat een eventuele verordening geen aanvullende inperking van de gemeentelijke beleidsvrijheid zal inhouden.

Is van mening dat vooral het relatiebeheer moet worden ingezet voor een snel en efficiënt overleg over concrete ontwikkelingen en dat niet op detailniveau langdurig overleg mag plaatsvinden.

Is van mening dat door een actieve sturing verantwoordelijkheid genomen moet worden voor de uitvoering. Vreest dat het natuurbelang bij ambtelijk overleg in de verdrinking zal komen en pleit voor het gebruiken van de mogelijkheid richtlijnen op te stellen.

Constateert dat nog veel onderdelen van het beleid van provinciaal belang worden verklaard.

Hiermee wordt onvoldoende recht gedaan aan de grondbeginselen van de nieuwe WRO en de wijze waarop de totstandkoming van de visie vorm heeft gekregen.

Geeft aan dat er zaken als provinciaal belang zijn benoemd zonder een duidelijke motivering.

Gaat ervan uit dat de uitwerking van onderwerpen en gebieden op basis van gelijkwaardigheid met betrokken partijen vorm wordt gegeven.

Vindt de wijze waarop het samenwerkingsverband 'Mooi Drenthe' wordt gepresenteerd opval-lend. Is van mening dat deze zich nog moet ontwikkelen en bewijzen en kan zich niet vinden in de prominente plek in de visie.

Hecht eraan dat de rol en taakstelling, het signaleren, monitoren en vraaggericht stimuleren op di-verse terreinen, expliciet wordt opgenomen in de nieuwe omgevingsvisie eventueel conform de nota 'Amen is geen Amsterdam'.

Antwoord

Wij hebben ons bij het benoemen van het provinciaal belang beperkt tot onderwerpen die van een bovenlokaal schaalniveau zijn of waarbij een provinciale verantwoordelijkheid een nadrukke-lijke meerwaarde kan betekenen of een wettelijke basis heeft. Wij zijn van mening dat het resul-taat past bij de grondbeginselen van de nWRO en de uitgangspunten van Provincie Nieuwe Stijl.

Op basis van onze sturingsfilosofie gaan wij pro-actief en in een vroeg stadium, op basis van een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor Drenthe, in overleg met onze partners over de realisatie van de ambities uit de Omgevingsvisie en de wederzijdse rol en verantwoordelijkheid. Dit geldt ook voor eventuele uitwerkingsopdrachten of ontwikkelopdrachten voor gebieden. Wij zijn terug-houdend in het inzetten van verplichtende instrumenten.

Wij hechten op basis van onze sturingsfilosofie aan de inzet van instrumenten die bijdragen aan informatieoverdracht, uitwisseling en netwerkvorming. Het relatiebeheer speelt hierin een belangrijke rol. Ook de inzet van 'Mooi Drenthe' past in dit beeld. Wij zijn ons er van bewust dat beide instrumenten voortdurend doorontwikkeld moeten worden om in te kunnen spelen op de actuele behoeften.

Nummer G.3

Vertrouwd erop dat de Omgevingsvisie zodanig wordt geformuleerd dat er geen formele belemmeringen bestaan voor de uitwerking van het structuurplan Tynaarlo (1996) in bestemmingsplannen.

Antwoord

De Omgevingsvisie heeft een zelfbindend karakter. Gemeenten stellen zelf voor hun grondgebied een structuurvisie op. Voor de onderwerpen die van provinciaal belang zijn, vragen wij u in een vroeg stadium met ons in overleg te treden.

Nummer O.72

Vraagt zich af of de genoemde ambities betaalbaar zijn en vraagt duidelijkheid welke prioritering wordt gehanteerd als er keuzes moeten worden gemaakt bij de inzet van financiële middelen. Dringt aan op procesafspraken en een vooraf vastgesteld tijdsframe bij de afstemming tussen overheden onderling.

Antwoord

Wij stellen na vaststelling van de Omgevingsvisie een uitvoeringsagenda op. Hierin komen de prioritering en allocatie van middelen aan de orde, alsook planning en prestatieafspraken.

Nummer O.60

Vindt het verwarrend dat er momenteel verschillende overheidsplannen van toepassing zijn en/of in procedure zijn die betrekking hebben op gronden die in eigendom zijn. Vraagt hier iets aan te doen.

Antwoord

Wij kunnen niet voorkomen dat er verschillende plannen door verschillende partijen tegelijkertijd in procedure zijn. Deze partijen handelen vanuit hun eigen verantwoordelijkheid. Waar mogelijk en wenselijk worden onderwerpen integraal opgepakt.

Nummer O.72

Constaateert dat er geen verbinding gemaakt wordt naar het geldende beleid aan de andere zijde van de provinciegrenzen en landsgrens en vraagt zich af in hoeverre daar in provincie- en landsoverschrijdende zin kansen of beperkingen liggen.

Antwoord

Wij hebben de kansen en beperkingen buiten de provinciegrenzen betrokken in onze afweging van onze ambities.

4. Uitwerking van de strategie

4.1 Ontwikkelen met ruimtelijke kwaliteit

4.1.1 Kernkwaliteiten

Nummer N.2, L.28, G.21, G.16, O.102, O.105, R.3

Vraagt de doorwerking van de kernkwaliteiten te borgen in gemeentelijke plannen.

Ervaart een gekunstelde tweedeling in kernkwaliteiten, op basis van gemeentelijk en provinciaal belang, en vraagt deze te laten vervallen.

Vraagt om het beschikbaar stellen van informatie over alle kernkwaliteiten, bijvoorbeeld in de vorm van kaartmateriaal. Ook voor de kernkwaliteiten die niet van provinciaal belang zijn.

Stelt dat de provincie zich niet zondermeer uit de witte gebieden kan terugtrekken.

Stelt dat de gebieden die niet aangeduid zijn als provinciaal belang niet 'buiten de boot' moeten vallen als het gaat om aandacht en financiële inzet.

Heeft algemene opmerkingen over omvang van het plan, detailniveau van het plan en de rol en sturing.

Antwoord

Wij geven in de Omgevingsvisie aan dat de 'gezamenlijke verantwoordelijkheid voor Drenthe' de basis vormt van onze sturingsfilosofie. Wij zijn voornemens om vooral instrumenten in te zetten die ons en onze partners in staat stellen deze verantwoordelijk te nemen. De definitieve besluitvorming over het instrumentarium vindt plaats na vaststelling van de Omgevingsvisie. Wij hebben de tekst aangepast om de doorwerking van de kernkwaliteiten, het onderscheid tussen provinciaal en gemeentelijk belang en de informatievoorziening verder te verduidelijken.

Wijziging ontwerp

Blz. 92

7.2 Sturing en instrumenten

Er staan ons grofweg vier soorten instrumenten beschikbaar bij het uitvoeren van deze Omgevingsvisie:

1. Instrumenten gericht op samenwerking;
2. Instrumenten gericht op informatieoverdracht;
3. Instrumenten gericht op financiële ondersteuning en/of investeringen;
4. Instrumenten gericht op regelgeving (inclusief de uitvoering en handhaving).

Deze instrumenten verschillen qua sturingsfilosofie (van zelfsturing tot hiërarchisch), relatievorm (van overlaten tot opleggen), uitvoeringstactiek (van ondersteunen tot normeren) en typering (van communicatief tot juridisch).

Wij willen onze Omgevingsvisie ontwikkelingsgericht uitvoeren. Met een actieve provinciale inzet willen wij gewenste ontwikkelingen van de grond tillen. Dit betekent dat het accent ligt op mogelijkheden, niet op onmogelijkheden. Daarbij past de inzet van instrumenten die gericht zijn op samenwerking tussen partijen, op basis van gelijkwaardigheid en vertrouwen. We gaan daarom terughoudend om met het nieuwe instrumentarium van de Wro. Het formele instrumentarium leidt in onze ogen tot een hiërarchische relatie tussen provincie en partners en staat daarmee een

aanpak op basis van gelijkwaardigheid in de weg. In principe kiezen we alleen voor de inzet van meer dwingende instrumenten wanneer blijkt dat samenwerking tot onvoldoende resultaat leidt.

Wij kiezen met ons provinciale beleidskader bewust, en conform de uitgangspunten van de nieuwe Wro, om beleidsruimte aan gemeenten te geven. In onze optiek kan deze beleidsruimte ook voor kernkwaliteiten gelden, aangezien de gemeenten de uiteindelijke verantwoordelijkheid dragen voor inrichting van de leefomgeving. Een onderscheid in kernkwaliteiten naar provinciaal en gemeentelijk belang is voor ons geen onderscheid in eerste en tweede garnituur. Het is onderscheid in de verdeling van verantwoordelijkheid voor het behoud en de ontwikkeling van de kernkwaliteiten.

In kaart 2. Kernkwaliteiten zijn gekleurde gebieden en witte gebieden aangeduid. Voor de witte gebieden ligt het primaat voor behoud en ontwikkeling van de kernkwaliteiten bij de gemeenten of waterschappen. Onze rol in deze gebieden is faciliterend en stimulerend. Wij zien hierin drie hoofdsporen:

- **Inspireren:** wij willen bijdragen aan het behoud en ontwikkeling van de kernkwaliteiten door inspirerende voorbeelden en informatie binnen en buiten Drenthe uit te dragen naar gemeenten. Verder zijn wij voornemens om gemeenten op verzoek te faciliteren in het opstellen van gemeentelijke plannen met betrekking tot ruimtelijke kwaliteit, bijvoorbeeld met de inzet van een kwaliteitsteam.
- **Kennis delen:** wij stimuleren de ontwikkeling van eigen gemeentelijke of lokale verbijzondering en detaillering van kernkwaliteiten. De kennis over kernkwaliteiten maken wij algemeen raadpleegbaar, bijvoorbeeld in de vorm van een databank. Gemeenten kunnen deze kennis gebruiken bij hun afwegingen en doorvertaling in bestemmingsplannen.
- **Subsidie verlenen:** in de periode van verschuiving van verantwoordelijkheden van provincie naar gemeente kunnen wij besluiten tot het instellen van een co-financieringsregeling ten behoeve van het behoud en ontwikkeling van kernkwaliteiten. Bijvoorbeeld voor het aanstellen van een gemeentelijke of regio-archeoloog of het maken van een gemeentelijke archeologiekaart.

Voor de gekleurde gebieden zien wij een nadrukkelijke rol voor onszelf in het planproces. Wij zien hierin drie hoofdsporen:

- **Kader stellen:** voor de verschillende kernkwaliteiten hebben wij randvoorwaarden gespecificeerd die ingaan op de kenmerken (karakteristiekbeschrijvingen, typologieën, etc.), samenhang en niveau's van sturing. Dit zijn voor ons de criteria in de advisering over ontwikkelingen.
- **Behouden:** wij sturen op de vastlegging van kernkwaliteiten in de structuurvisies en bestemmingsplannen van gemeenten en de beheersplannen van waterschappen en terreinbeherende organisaties.
- **Ontwikkelen:** wij sturen op onze betrokkenheid in een zo vroeg mogelijk stadium van ruimtelijke plannen, dat wil zeggen de visievorming of ontwerpfase. In dit stadium denken wij actief mee in de gewenste integrale samenhang van kernkwaliteiten en functies. In onze advisering kan de ene kernkwaliteit prevaleren boven de andere. Dit is afhankelijk van het type ontwikkeling en het gespecificeerde niveau van sturing (zie ook kader stellen).

Om onze sturingsfilosofie ten uitvoer te kunnen brengen is een nauwe samenwerkingsrelatie tussen provincie, gemeente en waterschap gewenst. Wij investeren om die reden in de doorontwikkeling van het relatiebeheer met als doel integraal te kunnen adviseren.

Nummer O.45

Vraagt zich af in hoeverre de ligging van uw bedrijf in een gebied dat is aangeduide op kaart 2. Kernkwaliteiten voor u wijzigingen inhouden.

Vraagt zich af of de aanduiding van het beekdal op kaart 2E Archeologie over uw huiskavel correct is.

Antwoord

Wij maken in onze Omgevingsvisie onderscheid tussen hoofdfuncties en kernkwaliteiten. Uw bedrijf ligt in gebied met een landbouwfunctie (kaart 1. Visie 2020). Dat betekent dat de ontwikkeling van andere functies geen significant negatieve invloed mag hebben op het functioneren van de hoofdfunctie

De begrenzing van het beekdal op kaart 2E Archeologie is gebaseerd op de geomorfologische kaart, de bodemkaart en het Actuele Hoogtebestand Nederland. Het kan inderdaad zo zijn dat de begrenzing over de rand van uw huiskavel loopt. Dit heeft voor u niet direct een consequentie, omdat het provinciaal belang archeologie alleen in het geding is bij grootschalige ontwikkelingen in beekdalen en niet bij ontwikkelingen op het niveau van een huiskavel.

Nummer O.118

Is van mening dat alle gronden van Cnossen en de aangrenzende recreatiegronden buiten de kernkwaliteitsgebieden vallen.

Antwoord

Op kaart 2. Kernkwaliteiten zijn kernkwaliteiten van provinciaal belang aangeduid. De 'witte gebieden' bevatten ook kernkwaliteiten, welke onder de gemeentelijke verantwoordelijkheid vallen. In beide type gebieden (wit en gekleurd) gaan wij er van uit dat er zorgvuldig met de kernkwaliteiten wordt omgegaan.

Nummer O.61

Gaat er van uit de vermelding "Unesco" voor Veenhuizen geen negatieve gevolgen heeft voor de bedrijfsvoering.

Antwoord

Uw conclusie is correct. De vermelding Unesco heeft puur betrekking op het dorp Veenhuizen en niet op het agrarisch gebied. Het biedt aan de andere kant wel kansen bijvoorbeeld op het gebied van recreatie en toerisme

Nummer B.3

Is van mening dat 'bedrijvigheid' als een kernkwaliteit van Drenthe moet worden beschouwd.

Antwoord

De kernkwaliteiten, zoals benoemd in de Omgevingsvisie, zijn het resultaat van de interactieve eerste fase van proces van totstandkoming van het nieuwe omgevingsbeleid (Dit Tekent Dren-

the). Economie en bedrijvigheid zijn in deze eerste fase nadrukkelijk naar voren gekomen als essentieel belang van Drenthe. Wij zijn van mening dat de status van 'robuust systeem' meer recht doet aan het belang voor Drenthe dan de status van 'kernkwaliteit'.

4.1.2 Zorgvuldig ruimtegebruik

4.1.3 Milieu- en leefomgevingkwaliteit

Nummer G.3

Dringt aan op een zo spoedig mogelijke uitvoering van de sanering van de locatie "Van Wijk & Boerma" in Tynaarlo, gelegen in het Nationaal Landschap van de Drentsche Aa.

Antwoord

Wij delen de mening van de gemeente dat spoedige sanering noodzakelijk is. Bij beschikking d.d. 12 juni 2001, gebaseerd op artikel 29 en 37 Wet bodembescherming, hebben wij dit vastgelegd. In overleg met alle betrokkenen en belanghebbenden verkennen wij de mogelijkheden om tot een spoedige sanering te komen. Deze mogelijkheden liggen op het gebied van financiën, ruimtelijke ontwikkelingen, milieuhygiënische doelstellingen, juridische verhaalbaarheid en organisatie.

Nummer G.6

Op de bedrijventerreinen Europark en Leeuwerikenveld II zijn bedrijven tot categorie 4 toegestaan in plaats van de genoemde categorie 6. Verzoekt dit aan te passen.

Antwoord

Zie O.30

Nummer G.9

Vindt de verwachting over de toepassing van de VNG-systematiek door gemeenten niet thuishoren in een strategisch visiedocument. Merken op dat, voor wat betreft de uitsluiting van categorie 4,5 en 6 bedrijven buiten de genoemde terreinen, op diverse bedrijventerreinen in de gemeente Hoogeveen, vestiging van dergelijk bedrijven mogelijk is en verzoekt de tekst daarop aan te passen.

Antwoord

Zie O.30

Nummer O.30

Stelt voor om voor categorie 4 bedrijven te regelen dat deze zich, bij wijze van uitzondering, ook buiten de regionale bedrijventerreinen kunnen vestigen. Zijn van mening dat bedrijven die onder de algemene regels van het Activiteitenbesluit vallen, niet onder het voorgestelde vestigingsbeleid hoeven te vallen. Stelt dat vermeden moet worden dat bestaande categorie 4, 5 en 6 bedrijven verplicht worden om naar regionale bedrijventerreinen te verhuizen.

Antwoord

Ons vestigingsbeleid voor milieuhinderlijke bedrijven is ingegeven door discussies rondom provinciale milieuvergunningstrajecten in het recente verleden. Wij achten het voor het verlenen van

milieuvergunningen van belang dat nieuw vestiging van een milieuhinderlijk bedrijf plaats vindt op basis van een goede ruimtelijke afweging op bestemmingsplanniveau. De Wet milieubeheer bepaalt voor welke bedrijven wij een milieuvergunning moeten verlenen. Grofweg kan gesteld worden dat deze bedrijven vallen in de categorieën 4, 5 en 6 van de VNG-systematiek 'Bedrijven en Milieuzonering'.

Een recente analyse van bestemmingsplannen voor bedrijventerreinen laat zien dat veel bestemmingsplannen sterk verouderd zijn en veel ruimte bieden voor de vestiging van categorie 4, 5 en 6 bedrijven, terwijl de fysieke en milieuhygiënische ruimte op de terreinen beperkt is. Het is daarom wenselijk om bij actualisatie van de bestemmingsplannen de feitelijke en de gewenste situatie in overeenstemming te brengen. De VNG-systematiek "Bedrijven en milieuzonering" achten wij zeer bruikbaar om tot een goed vestigingsbeleid te komen. Ook is uit de analyse naar voren gekomen dat de regionale bedrijventerreinen het meest geschikt zijn voor de vestiging van milieuhinderlijke bedrijven. Daarom hanteren we de beleidslijn dat categorie 4, 5 en 6 bedrijven zich dienen te vestigen op regionale bedrijventerreinen.

Wij kunnen ons vinden in de zienswijzen van G.9 dat milieuhinderlijke bedrijven zich ook buiten de genoemde regionale bedrijventerreinen kunnen vestigen. In reactie op O.30 geven we de gemeenten de ruimte om uitzonderingsbeleid te maken voor de vestiging van alleen categorie 4 bedrijven buiten de regionale bedrijventerreinen. De milieubelasting van categorie 4 bedrijven valt, afhankelijk van het type bedrijf en te treffende maatregelen, naar ons inziens in te passen op een lokaal werkterrein. Omdat het beleid alleen van toepassing is voor nieuw vestiging, is het verplicht verplaatsen van bedrijven niet aan de orde. In reactie op G.6 wordt de tekst genuanceerd.

Wijziging ontwerp

Blz. 15

Vestiging van milieuhinderlijke bedrijven

Wij verwachten van gemeenten dat bij het inrichten van bedrijventerreinen de VNG-systematiek 'Bedrijven en Milieuzonering' wordt toegepast. De vestiging van milieuhinderlijke bedrijven vraagt om een zorgvuldige ruimtelijke inpassing. In onze optiek moeten **nieuwe** bedrijven die vallen in de milieucategorieën 4, 5 en 6 van de VNG-systematiek zich vestigen op daartoe geschikte regionale ~~bedrijventerreinen~~ **werklocaties**. Op dit moment is er voor **dergelijke** bedrijven fysieke- en milieuhygiënische ruimte op het Bargerveer in Emmen, het Europark en Leeuwerikenveld II in Coevorden (**alleen cat 4**), het Tweesporerland/MERA-terrein in Wijster en Oevers D in Meppel. ~~Vestiging buiten deze terreinen sluiten we uit.~~ **Voor de categorie 4 bedrijven bieden wij de gemeenten ruimte om uitzonderingsbeleid te formuleren, waarmee ook vestiging buiten de regionale werklocaties mogelijk wordt.**

Bij de regionale afstemming over ~~bedrijventerreinen~~ **regionale werklocaties** (zie paragraaf 4.3.1) willen we zowel aandacht besteden aan het inpassen van milieuhinderlijke bedrijven als aan de vestigingsmogelijkheden in relatie tot de vraag vanuit de markt.

Tekst Bijlage 3 Blz. 23. Met betrekking tot ~~nieuwe~~ milieuhinderlijke bedrijvigheid geldt dat wij **nieuwvestiging** dit slechts toestaan op Oevers D (Meppel), Europark en Leeuwerikenveld II (Coevorden), Bargerveer (Emmen) en VAM-MERA (Wijster) de regionale werklocaties. **Voor de categorie 4 bedrijven bieden wij de gemeenten ruimte om uitzonderingsbeleid te formuleren,**

waarmee ook vestiging buiten de regionale werklocaties mogelijk wordt. We nemen de vestiging van dit soort bedrijvigheid mee bij de regionale afstemming van het aanbod als specifiek segment. Voor de VAM-MERA geldt dat wij voornemens zijn specifiek met de grondeigenaren Attero-Noord en de gemeente Midden-Drenthe afspraken te maken over de ontwikkeling van dit terrein tot Energietransitiepark.

Nummer G.14.

Vraagt welke provinciale wegen het betreffen waar bij regulier onderhoud gezocht wordt naar geschikte oplossingen van knelpunten.

Antwoord

Momenteel staat alleen de N372 (tussen hectometer 6.6 en 8.5) op het programma. In 2012 stellen we vast bij welke andere provinciale wegen maatregelen nodig zijn.

Nummer G.21

Is van mening dat bij de verbetering van de leefomgevingskwaliteit naast gemeenten en provincie meer partners betrokken zijn zoals natuurbeheerders en waterschap.

Vraagt zich af wat de ambitie m.b.t. luchtkwaliteit en geurhinder is voor ná 2012.

Bij bestaande geluidssportcentra moet staan Nieuw-Roden in plaats van Roden.

Antwoord

Wij delen uw mening dat ook partners als natuurbeheerders en waterschappen een rol hebben bij het verbeteren van de leefomgevingskwaliteit. Voor de periode ná 2012 zal in een nieuw Actieplan luchtkwaliteit worden aangegeven welke ambities de provincie heeft ten aanzien van luchtkwaliteit en welke maatregelen getroffen zullen worden.

Nummer M.5

Verzoekt ons om onze aandacht te richten op hardnekkige milieuproblemen en daarbij prioriteit te geven aan de vier transitieopgaven.

Antwoord

Het ministerie doelt op de 7 hardnekkige milieuproblemen uit het Nationaal Milieubeleidsplan 4 uit 2001:

1. verlies aan biodiversiteit
2. klimaatverandering
3. overexploitatie van natuurlijke hulpbronnen
4. bedreiging van de gezondheid
5. bedreiging van de externe veiligheid
6. aantasting van de leefomgeving
7. mogelijke onbeheersbare risico's

Het NMP4 wil deze milieuproblemen aanpakken vier transities in gang te zetten:

1. transitie naar een duurzame energie
2. transitie naar een duurzaam gebruik van biodiversiteit en natuurlijke hulpbronnen;
3. transitie naar een duurzame landbouw;
4. transitie naar een duurzame mobiliteit.

In de ontwerp Omgevingsvisie komen met name de voor Drenthe relevante milieuthema's aan bod; 'verlies aan biodiversiteit' (4.3.3.), 'klimaatverandering' (4.3.2. en hoofdstuk 6) en 'de transitie naar een duurzame energie' (4.7). In paragraaf 4.1.3. wordt kort ingegaan op thema's als milieu en gezondheid, leefomgevingkwaliteit, externe veiligheid en duurzame landbouw. Ons provinciaal verkeers- en vervoersplan behandelt onze aanpak ten aanzien van de transitie naar een duurzame mobiliteit.

Nummer M.5

Wijst erop dat met ons standpunt over opslag van afval in de ondergrond in nationale belangen wordt getreden. Geeft aan om op dit punt met inzet van het Wro-instrumentarium nationale belangen veilig te stellen.

Antwoord

Wij zijn ons ervan bewust dat het Rijk op dit punt een rol voor zichzelf ziet weggelegd. Desalniettemin hebben wij gemeend naar onze inwoners tevens helderheid te verschaffen waar het óns standpunt over dit thema betreft.

Nummer O.30

Geeft aan dat de passage over geluidsproducerende industrie onduidelijk is. Stelt voor om de tekst aan te vullen met "Geluidproducerende industrie, *welke niet onder het Activiteitenbesluit valt*, moet zich vestigen op daarvoor geschikte bedrijventerreinen".

Acht het van belang dat gevoelige bestemmingen, zoals woningen, op voldoende afstand van alle bedrijventerreinen worden gehouden, aangezien ook categorie 3 bedrijven last hebben van oprukkende woningbouw.

Antwoord

Op de vestiging van geluidproducerende industrie is o.a. de Wet geluidhinder van toepassing. De tekst zal daar op worden aangepast. De provincie ziet erop toe dat gevoelige bestemmingen, zoals woningen, op voldoende afstand van gezoneerde terreinen worden gehouden. Voor de overige werklocaties is dat taak van de gemeente.

Wijziging ontwerp

Blz. 17

Industrielawaai en lawaaisport

Het provinciale beleid is erop gericht ~~lawaai~~ **geluid** te concentreren. **Conform geldende wet- en regelgeving dient** geluidsproducerende industrie ~~moet~~ **te** vestigen op daarvoor geschikte bedrijventerreinen.

Nummer G.21

Bij bestaande geluidssportcentra moet staan Nieuw-Roden in plaats van Roden

Antwoord

Is correct en wordt gewijzigd, zie onder O.64.

Nummer O.53

Is van mening dat de term 'lawaaisport' geen recht doet aan de (inter)nationale betekenis van het TT-Circuit. Ziet de beschrijving van het TT-circuit in de door GS vastgestelde "Plan van aanpak TT-Circuit en omgeving" graag terug in de Omgevingsvisie. Vraagt om verduidelijking van de 'extra beperkingen' aanvullend op de geluidszone.

Antwoord

Zie O.64

Nummer O.64

Is van mening dat het uitgangspunt dat de provincie niet zal meewerken aan het ontwikkelen van nieuwe geluidssportcentra of motorcrossterreinen te rigide is. Het zou te ver gaan om bij voorbaat iedere ontwikkeling op dit gebied uit te sluiten. Indien door het gebruik van stillere motoren geluidsruijme wordt gecreëerd, is het redelijk dat deze ruimte kan worden aangewend voor nieuwe activiteiten en/of uitbreiding van bestaande activiteiten. Maakt bezwaar tegen de term 'lawaaisport' als aanduiding voor motorsport en stelt het gebruik van de term 'motorsport' of 'geluidssport' voor.

Antwoord

De term lawaaisport is ontleend aan de op zichzelf gangbare term "grote lawaaimakers" die in de context van de Wet geluidhinder wordt gehanteerd voor onder meer motorcrossterreinen. Wij delen de mening dat de term lawaai een lading heeft die lang niet altijd in overeenstemming is met de feitelijke waardering van de sportactiviteiten die op dit gebied in Drenthe plaatsvinden. De term "lawaaisport" is daarom vervangen door de term "geluidssport".

Om het belang van specifiek van het TT-circuit te benadrukken is in de definitieve versie de paragraaf "Industrielawaai en lawaaisport" opgesplitst in de paragrafen "Industrielawaai", "Geluidssportcentra" en "Integrale gebiedsontwikkeling TT-circuit en omgeving". In de verschillende paragrafen is het beleid t.a.v. de geluidssportcentra (in reactie op zienswijze 0.64) en het TT-circuit duidelijker uiteengezet (in reactie op zienswijze 0.53).

Wijziging ontwerp

Blz. 17.

Geluidssportcentra

~~Lawaaisport~~ **Geluidssport** mag in principe alleen worden bedreven op de bestaande geluidssportcentra in Assen, Nieuw-Roden en Emmen. Daarnaast heeft Drenthe twee lokale motorsportterreinen, in Zuidwolde en Westerbork. Wij werken niet mee aan het ontwikkelen van nieuwe geluidssportcentra of **permanente** motorcrossterreinen. **Ook de** uitbreiding van de gebruiksmogelijkheden van de motorcrossterreinen in Emmen, **Nieuw-Roden**, Zuidwolde en Westerbork staan wij **in principe** niet toe, conform de afspraken die zijn gemaakt bij de oprichting en zoals vastgelegd in de vigerende vergunning. **Dit betekent dat de vergunde hoeveelheid uren en / of dagen per week kan niet worden uitgebreid. Voor het geluidssportcentrum Emmen geldt dat de geluidszone geen ruimte meer biedt voor uitbreiding van activiteiten. Wel bestaat er de mogelijkheid om, bij een gelijkblijvende geluidproductie, en binnen de vergunde uren en/of dagen, de activiteiten uit te breiden.**

Wanneer er op de bestaande centra en terreinen behoefte bestaat aan uitbreiding van de activiteiten zal er, overeenkomstig het visietraject bij het TT-circuit (zie hieronder), een traject worden opgestart waarbij de mogelijkheden voor groei in relatie tot de wensen van de omgeving nader worden uitgewerkt. ~~Uitbreiding van de bestaande lawaaisportactiviteiten is alleen mogelijk binnen de bestaande geluidszone. Dit zal worden beoordeeld bij een milieuvergunningaanvraag.~~ Bij het verlenen van vergunningen zijn wij zeer terughoudend met het toestaan van activiteiten in de nacht.

Het beleid voor permanente geluidssportcentra (inrichtingen in de zin van de Wet milieubeheer) staat los van de vraag of het mogelijk is om incidentele / kortdurende evenementen te organiseren. Hiervoor is het bestemmingsplan, eventueel een gemeentelijke verordening en onder omstandigheden het Besluit geluidsproductie sportmotoren bepalend. In voorkomende gevallen beslissen Gedeputeerde Staten of zij ontheffing zullen verlenen van de verbodsbepalingen in artikel 2 van dit Besluit.

Integrale gebiedsontwikkeling TT-circuit en omgeving

Voor het TT-circuit in Assen gelden extra beperkingen, aanvullend op de geluidszone en de maximaal toelaatbare geluidsniveaus die door de minister zijn vastgesteld. Op het circuit mogen jaarlijks ten hoogste twaalf evenementen van het type 0 (popconcerten, dan wel festivals) of van het type 1 (waaronder grootschalige internationale motorsportevenementen) worden gehouden. Daarnaast is er een maximum van 27 dagen voor evenementen van het type 2 (waaronder motorsportevenementen die minder geluid produceren dan type 1). Binnen de kaders van de '12-dagenwet' wordt bekeken of de twaalf toegestane dagen op het TT-circuit flexibeler kunnen worden benut met meerdere soorten grootschalige evenementen (waaronder autoraces). Daarnaast werken we samen met diverse belanghebbende partijen aan een visie op de verdere ontwikkeling van het TT-circuit, in samenhang met de milieukwaliteit van het gebied.

Het TT circuit is een circuit met een geweldige uitstraling dat veel bezoekers trekt. Economisch, recreatief, sportief en uit en oogpunt van werkgelegenheid is het circuit van groot belang. Het circuit is gelegen in een omgeving die ook haar belangen kent. Aan de rand van het circuit ligt het natuurgebied Witterveld, een gebied met onvervangbare natuur. Op enige afstand van het circuit ligt een aantal dorpen en woonwijken. Verder ligt in de nabije omgeving het Vakantiepark Witterzomer en zijn er in de omgeving andere belangrijke accommodaties waar regelmatig evenementen worden georganiseerd .

Het is zaak om alle belangen op een evenwichtige manier met elkaar te verenigen. Om die reden werkt de provincie op dit moment nauw samen met betrokken partijen aan een integrale visie met bijbehorende uitvoeringsprogramma's voor het TT – circuit en haar omgeving.

Het beleid ten aanzien van het TT-circuit is dat binnen de kaders van de '12-dagenwet' de twaalf toegestane type 0- en type 1-dagen op het circuit flexibeler kunnen worden benut. Wat betreft de andere activiteiten die het meeste geluid produceren, is het beleid dat aanvullend op de vastgestelde MTG's en de geluidszone, de activiteiten qua aantal en geluidsbelasting beperkt moeten blijven tot 27 type 2-dagen. Eventuele herijking van dit beleid vindt plaats op basis van de uitkomsten van het visietraject.

Nummer O.102.

Pleit voor het bewerkstelligen van het saneren van bestaande industrieterreinen zodat leegstaande panden en aanwezige ruimte aantrekkelijk zijn voor nieuwe bedrijven.

Antwoord

Het saneren en revitaliseren van bedrijfsterreinen heeft zowel landelijk als ook provinciaal prioriteit. Beleidsmatig wordt middels de bedrijvenregeling een extra impuls gegeven aan de aanpak van saneringen van bedrijven.

4.2 Uitwerking kernkwaliteiten

Nummer O.102

Vraagt zich af of veiligheid niet ook een provinciale verantwoordelijkheid is. Is van mening dat de kernkwaliteit ruimte de kleinschaligheid van het Drentse landschap te kort doet en dat juist dit als kernkwaliteit zou moeten worden aangewezen.

Antwoord

U hebt gelijk dat veiligheid ook een provinciale verantwoordelijkheid is. Dit komt tot uiting in de uitwerking van de indicatoren sociale, externe en verkeersveiligheid, bijvoorbeeld in onze uitvoeringsprogramma's Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan en Externe Veiligheid.

Nummer O.112, O.121

Vindt dat gebieden met kernkwaliteiten Landschap, Cultuurhistorie, Aardkundige waarden en Archeologie (bijv. essen en kleinschalige cultuurlandschappen) niet de functie Landbouw moeten krijgen.

Antwoord

Wij hebben de kernkwaliteiten op kaart gezet met als doel om aan de functies in het gebied duidelijk te maken waar rekening mee gehouden moet worden bij de uitoefening van de functie. Wij willen hiermee bereiken dat functie en kernkwaliteit duurzaam met elkaar worden verweven. In de gebieden met de functie landbouw is/blijft echter de functie landbouw leidend en de kernkwaliteiten gelden als randvoorwaarde.

4.2.1 Natuur

Nummer O.82

Geeft aan dat de aanduiding Nationaal Landschap Drentsche Aa voor gronden van de indiener ongewenst is, vanwege de consequenties voor de (toekomstige) bedrijfsvoering.

Antwoord

De begrenzing van nationale landschappen is de verantwoordelijkheid van de rijksoverheid, vastgelegd in de Nota Ruimte. Wij hebben deze begrenzing overgenomen in de Omgevingsvisie. Het rijksbeleid schrijft verder voor dat binnen nationale landschappen ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk zijn (juist ook de agrarische bedrijfsvoering), mits de kwaliteit van het landschap wordt behouden of wordt versterkt. De aanduiding Nationaal Landschap zet vooral een rem op groot-

schalige verstedelijkingslocaties en bedrijventerreinen, nieuwe grootschalige glastuinbouwlocaties en nieuwe grootschalige infrastructurele projecten.

Nummer O.102

Vraagt zich af hoe een verdere lintbebouwing van industrieterreinen langs de snelwegen wordt voorkomen.

Antwoord

Wij denken in ons ontwerp voldoende waarborgen te hebben opgenomen om dit te voorkomen, te weten:

- De focus vanuit de bundelingsgedachte ligt op de steden, nieuwe industrieterreinen in het tussneliggende landelijk gebied langs de snelwegen zijn daarmee niet mogelijk;
- De aanduiding wegpanorama op de visiekaart is vooral bedoeld om te zorgen dat het contrast tussen stad en land langs de snelweg intact blijft.
- Nieuwe lokale bedrijventerreinen zijn niet meer mogelijk.

4.2.2 Landschap

Nummer G.3

Vraagt om verduidelijking van het verschil tussen de aanduiding van kernkwaliteiten en te ontwikkelen kwaliteit van natuur en de extra rol die dit met zich meebrengt.

Antwoord

De aanduiding kernkwaliteit is bedoeld om aan te geven of in een gebied zich kernkwaliteiten van provinciaal belang bevinden waarmee in de gebiedsontwikkeling rekening moet worden gehouden. De te ontwikkelen kwaliteit natuur heeft betrekking op de ambities voor natuurontwikkeling die zijn aangegeven op kaart 4. Robuuste EHS en in paragraaf 4.3.3.

Nummer G.17

Vraagt een duidelijke omschrijving van het begrip weg- en landschapspanorama met bijbehorende ruimtelijke implicaties.

Antwoord

Wij hebben de aanduiding opgenomen op de kaart 1. Visie 2020 om zichtlocaties van het Drentse landschap (landschappanorama) of contrasten tussen stad en land (wegpanorama) te markeren. De ruimtelijke implicaties zijn dat wij ontwikkelingen voorstaan die de zichtlocaties versterken, met andere woorden de beleving van het landschap positief beïnvloeden. Dit kunnen maatregelen in de wegomgeving of de weginrichting betreffen.

4.2.3 Oorspronkelijkheid

Nummer G.9

Vindt het jammer niet betrokken te zijn bij het opstellen van het beleidsdocument Cultuurhistorisch Kompas

Antwoord

We hebben bewust gekozen om eerst zelf na te denken over cultuurhistorie in relatie tot de omgevingsvisie (lees provinciaal belang) en dit daarna te toetsen bij onze partners. De verdere uitvoering van het Cultuurhistorisch Kompas en het met partners vormgeven van de ambitie daarin, begint binnenkort.

Nummer G.21

Vraagt naar de toetsingscriteria met betrekking tot het provinciaal belang archeologie.

Vraagt naar het verschil in aanduiding van provinciaal belang met betrekking tot de essen op kaarten 2B Landschap, 2E Archeologie en 2F Cultuurhistorie en hunebedden op kaart 2E Archeologie en 2F Cultuurhistorie.

Geeft aan op kaart 2E Archeologie de veenterpen aan weerszijden van het Peizerdiep te missen. Geeft aan het vliegveld uit de Tweede Wereldoorlog bij Peest, daarnaast het Norgerholt en het Fochtelooërveen te missen op kaart 2F Cultuurhistorie.

Vraagt waarom de schans Portugal wel en Zwartendijksterschans niet is opgenomen op kaart 2E Archeologie.

Antwoord

Voor de kaarten 2E Archeologie en 2F Cultuurhistorie geldt dat de aanduiding provinciaal belang een selectie is van het totale archeologische of cultuurhistorische erfgoed van Drenthe. Het uitgangspunt voor deze selectie is het kunnen (blijven) vertellen van de regionale ontstaansgeschiedenis voor nu en toekomstige generaties.

Het feit dat elementen wisselend voorkomen op verschillende kaarten is het gevolg van een verschil in oriëntatie en belang dat vanuit de kernkwaliteit aan verschillende elementen wordt gehecht. Ter illustratie: de kernkwaliteit cultuurhistorie is gericht op de samenhang tussen elementen die binnen een grotere structuur vallen, en daarnaast op de ruimtelijk zichtbare aanwezigheid daarvan. Het is geen kaart met losse cultuurhistorische elementen. Vandaar dat bijvoorbeeld hunebedden en essen hier niet allemaal op staan. Dit in tegenstelling tot de kernkwaliteit archeologie, die een overzicht geeft van archeologische elementen van provinciaal belang, die meestal in de bodem verborgen zijn.

Alle bekende veenterpen van de Archeologische Monumentenkaart van Drenthe, uitgezonderd het rijksmonument zijn opgenomen op kaart 2E Archeologie.

Het voormalige vliegveld Peest en onderdelen van het Fochtelooërveen zijn uiteraard van cultuurhistorische waarde, maar vormen naar onze mening minder samenhang met de grotere cultuurhistorische structuur van het gebied waarin het ligt. Het Norgerholt en de jonge stuifzandbossen zijn wel onderdeel van die samenhang en missen per abuis. Wij zullen dit aanpassen in de omgevingsvisie.

Van de schans Portugal zijn alleen nog resten in de bodem aanwezig. Om deze reden is de schans op de kaart 2E Archeologie opgenomen. De Zwartendijksterschans, die geheel intact is, rekenen wij tot gemeentelijk belang.

Wijziging ontwerp

Kaart 2F Cultuurhistorie: Norgerholt en jonge stuifzandbossen Norg toevoegen aan kaart 2F Cultuurhistorie.

Nummer G.16, L.28

Vraagt naar de gevolgen van de verplichting om, vanwege de archeologische verwachting in beekdalen altijd archeologisch onderzoek te vragen bij bodemingrepen, bij normaal landbouwkundig gebruik.

Vraagt om de beekdalen te schrappen uit provinciaal belang archeologie.

Antwoord

Wij vragen voor ingrepen in beekdalen met een lage verwachting een bureau-onderzoek. Dit doen wij op grond van gewijzigde wetenschappelijke inzichten over de (grotere) archeologische verwachtingswaarde in beekdalen. Wij zullen de beekdalen daarom niet schrappen uit het provinciaal belang archeologie. Het is echter zo dat bij normaal landbouwkundig gebruik in beekdalen geen archeologisch onderzoek nodig is. Pas wanneer van normaal gebruik wordt afgeweken, bijvoorbeeld bij het afgraven van zandkoppen voor zandwinning, landbouwkundige verbetering, diepploegen of bouwactiviteiten, is archeologisch onderzoek aan de orde.

Nummer N.2, L.28

Mist een verwijzing naar het beleidsadvies dat de Stuurgroep Aardkundige waarden. Ervaart kaart 2D Aardkundige waarden niet in overeenstemming met de kaart in het beleidsadvies van de Stuurgroep.

Vindt het bevreemdend dat het beleid en het provinciaal belang voor aardkundige waarden wordt geformuleerd ná de ter inzage legging van de Omgevingsvisie.

Antwoord

U hebt gelijk dat de uitwerking van de Aardkundige waarden nog niet volledig overeenkomt met de uitwerking van de andere kernkwaliteiten. Wij hebben in het Ontwerp de kaders voor de Aardkundige waarden neergelegd en aangegeven op welke manier deze doorwerken in het beleid (i.c. op dezelfde manier als de overige kernkwaliteiten). Wij zijn van mening dat belanghebbenden hiermee voldoende in staat zijn gesteld te reageren op onze voornemens.

Wij hebben het advies van de Stuurgroep Aardkundige waarden betrokken in de verdere uitwerking. De kern van de aanpassing van de tekst in de Omgevingsvisie en de kaart 2D Aardkundige waarden is dat de sturingssystematiek van de kernkwaliteit Oorspronkelijkheid is toegepast.

Wijziging ontwerp

Blz. 24

Aardkundige waarden (en in relatie hiermee kaart 2D aardkundige waarden)

Drenthe heeft een eigen karakter, een eigen (ruimtelijke) identiteit, die door inwoners en bezoekers hoog gewaardeerd wordt. Het aardkundige landschap van Drenthe is hiervoor in belangrijke mate bepalend. Ons aardkundig erfgoed is de enige informatiebron over de natuurlijke ontstaansgeschiedenis van Drenthe. Net als archeologische waarden zijn aardkundige waarden voor het merendeel onzichtbaar, onvervangbaar en niet te compenseren.

Ze zijn per definitie kwetsbaar voor ruimtelijke ontwikkelingen die met bodemingrepen gepaard gaan.

Wij willen aardkundige waarden die bijdragen aan het specifieke Drentse karakter behouden en zo mogelijk herstellen.

Aardkundige waarden komen in gevaar bij ontwikkelingen die gepaard gaan met ingrepen in de bodem, zoals graafwerkzaamheden, veranderingen in de waterhuishouding of egalisatie. Als aardkundige waarden zoals aangegeven op kaart 2D in gevaar komen, is overleg met ons vereist.

Ook voor aardkundige waarden onderscheiden wij drie beschermingsniveaus die verschillen in de mate van inzet van de provincie. De twee hoogste beschermingsniveau's (registreren en beschermen) zijn van provinciaal belang en aangegeven op kaart 2D:

1. Respecteren: bij ontwikkelingen ligt onze inzet bij het waarborgen van de lokale aardkundige kenmerken voor de toekomst. Het is een gemeentelijke verantwoordelijkheid hieraan via het bestemmingsplan invulling te geven. Initiatiefnemers hebben de verantwoordelijkheid om de aardkundige kenmerken als inspiratiebron te benutten voor ontwikkelingen.

Wij vragen gemeenten plannen en initiatieven daar op te beoordelen.

2. Voorwaarden stellen: bij ontwikkelingen zijn de aardkundige kenmerken randvoorwaarde. Initiatiefnemers hebben daarmee de verantwoordelijkheid om vroegtijdig in het planproces inzichtelijk te maken op welke wijze de aardkundige kwaliteiten als (ruimtelijke) onderlegger voor nieuwe plannen worden benut. Wij zijn beschikbaar voor (het regelen van) begeleiding van het planvormingsproces, waarbij de kansen vanuit de aardkundige samenhang uitgangspunt zijn.

3. Eisen stellen: wij willen ontwikkelingen alleen toestaan als aardkundige kwaliteiten en kenmerken worden behouden. Wij zullen vanaf het begin een plek bedingen in het planvormingsproces. Het zorgvuldig en verantwoord omgaan met de aardkundige waarden vormen het vertrekpunt van onze inzet.

Om bij ontwikkelingen het belang van de aardkundige waarden volwaardig mee te kunnen wegen, is goede informatie over en kennis van aardkundige waarden belangrijk. Deze informatie is beschikbaar via het 'geoportaal' van de provinciale website. Daarnaast willen we dat beleidsmakers, planontwikkelaars, landbouwers, terreinbeheerders en waterschappen een groter besef krijgen van de aanwezigheid en het belang van aardkundige waarden. Als onderdeel van dit bewustwordingsproces gaan we jaarlijks minimaal één aardkundig monument onthullen. De Hondsrug willen we laten aanwijzen als European Geopark.

Nummer O.120

Maakt bezwaar tegen de tekst op blz. 24. Acht het onwerkzaam om voor normale werkzaamheden steeds in overleg te moeten gaan.

Antwoord

De tekst is geschrapt (zie hierboven).

Nummer O.25

Is van mening dat aan cultuurhistorische waarden onvoldoende aandacht is besteed en dat deze onvoldoende (in de kaarten) worden aangeduid. Pleit ervoor dat de cultuurhistorische waardenkaart van Drenthe onderdeel te laten uitmaken van de visie.

Antwoord

Wij hebben de Cultuurhistorische Kompas als bouwsteen gebruikt voor de Omgevingsvisie. De cultuurhistorische waarden van provinciaal belang en de sturing op cultuurhistorie zijn integraal opgenomen in de Omgevingsvisie.

Nummer L.28, L.21, O.52

Vraagt naar de wijze van prioritering bij het benoemen van kernkwaliteiten cultuurhistorie en archeologie.

Antwoord

Wij hebben voor het provinciaal belang cultuurhistorie geprioriteerd door alleen fysiek aanwezige cultuurhistorische zaken op grond van een sterke inhoudelijke, bovenlokale samenhang als provinciaal belang te benoemen.

Wij hebben voor het provinciaal belang archeologie een selectie gemaakt uit het totale archeologische erfgoed van Drenthe. Uitgangspunt voor deze selectie is het kunnen (blijven) vertellen van het verhaal van de regionale bewoningsgeschiedenis voor nu en toekomstige generaties. Het archeologische bodemarchief is onze enige bron van informatie voor dat verhaal vanaf de steentijd tot de vroege middeleeuwen.

Nummer O.52

Vindt het 'verstoorder betaalt' principe niet aanvaardbaar. Het toetsen van archeologische verwachtingsgebieden zou door de overheid moeten gebeuren.

Antwoord

Wij geven in ons archeologiebeleid uitvoering aan de Monumentenwet. Het 'verstoorder betaalt' principe is sinds 2007 (Wet op de archeologische monumentenzorg) verankerd in de Monumentenwet (1988).

Nummer G.5, G.6, O.52

Vraagt naar de gevolgen van het voorgenomen provinciaal archeologiebeleid voor de (nieuwe) gemeentelijke verantwoordelijkheid en de uitvoeringspraktijk.
Stelt dat kleinschalige werkzaamheden zonder vergunning uitgevoerd moeten kunnen worden.

Antwoord

Op basis van de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz, 2007) houden gemeenten in hun bestemmingsplannen rekening met de aanwezige archeologische waarden en verwachtingen. De gewijzigde Monumentenwet gaat uit van complementariteit van (nieuwe) taken en verantwoordelijkheden.

In die gevallen waar een provinciaal belang archeologie (kaart 2E Archeologie) aan de orde is, willen wij met gemeenten in gesprek komen. Ook houdt het provinciaal belang in dat wij deze archeologie inbrengen bij eventuele projecten in het gebied waar wij bij betrokken zijn
Wij wijzen u er op dat kleinschalige verstoringen die niet dieper gaan dan de bouwvoor van 30 cm en geen groter oppervlak beslaan dan 500m² geen archeologisch onderzoek eisen, waardoor kleinschalige werkzaamheden vergunningvrij kunnen worden uitgevoerd.

Nummer G.6

Vraagt hoe de verschillende benadering van cultuurhistorie en archeologie zich verhoudt tot de begripsomschrijving cultuurhistorie en archeologie.

Antwoord

De constatering dat wij cultuurhistorie en archeologie enigszins verschillend benaderen is terecht. Archeologie maakt enerzijds onderdeel uit van het totaal aan cultuurhistorische waarden, maar heeft ook een eigen beleidskader. Dit heeft te maken met het feit dat het merendeel van het archeologisch erfgoed niet zichtbaar is of nog ontdekt moet worden. Het wettelijk kader voor cultuurhistorie en archeologie wordt door het rijk nu gelijkgetrokken, maar was in de uitvoeringspraktijk verschillend. Om deze redenen hebben wij beide onderwerpen apart behandeld in onze Omgevingsvisie.

Wij hebben het voornemen om bij het vaststellen van het Cultuurhistorisch Kompas een hoofdstuk met daarin het beleidskader van het provinciaal belang archeologie op te nemen. U merkt terecht op dat bij de begripsomschrijving cultuurhistorie en archeologie op pagina 20 de relatie tussen archeologie en de bodem ontbreekt. We hebben de tekst aangepast.

Wijziging ontwerp

Blz 20 paragraaf 4.2.3 Oorspronkelijkheid

...

Cultuurhistorische waarden betreffen het samenspel van historische landschappen, historische geografische elementen, monumentale gebouwen en archeologische vindplaatsen die iets vertellen over het verleden. Archeologische waarden zijn overblijfselen **in de bodem** van menselijke activiteiten in het verleden.

...

Nummer G.6, G.14, G6, G17

Geeft aan dat de gevolgen onduidelijk zijn van de aanduiding provinciaal belang archeologie of cultuurhistorie voor kernen.

Doet de suggestie om de kernen overeenkomstig de begrenzing van de bebouwde kom uit te sluiten op de kaart met aanduidingen van de kernkwaliteiten.

Antwoord

Zowel cultuurhistorie als archeologie kan ook binnen de bebouwde kom van provinciaal belang zijn. Dit geldt voor alle gebieden van provinciaal belang op kaart 2E. Archeologie, en voor die gebieden waarvan de betreffende kern is opgenomen op kaart 2F. Cultuurhistorie
Wij hebben de tekst van de Omgevingsvisie aangepast om dit punt te verduidelijken.

Wijziging ontwerp

Blz. 13

Kernkwaliteiten binnen de bebouwde kom

De verantwoordelijkheid voor de kernkwaliteiten binnen de bebouwde kom ligt bij de gemeente. Een uitzondering hierop wordt erop gemaakt voor archeologie (**kaart 2E**) en in specifieke gevallen voor cultuurhistorie. Het provinciaal belang voor ~~archeologie~~ cultuurhistorie geldt **wel alleen** bin-

nen de bebouwde kom als de betreffende kern is opgenomen op de kaart cultuurhistorische hoofdstructuur (**kaart 2F**).

Nummer O.62

Twijfelt aan de aanwezigheid van een op kaart 2E Archeologie aangeduid 'verwacht Celtic field'.

Antwoord

De aanduiding 'verwacht Celtic field' op kaart 2E Archeologie houdt in dat door middel van veldonderzoek onderzocht moet worden of het (nog) aanwezig is. Diepe grondbewerking kan zoals u schrijft inderdaad geleid hebben tot versterking van de aanwezige archeologische waarden. Celtic fields beslaan meestal vele hectaren en kunnen per perceel heel verschillend bewaard zijn gebleven. Onderzoek is alleen aan de orde wanneer bodemingrepen zijn voorzien die dieper gaan dan de bouwvoor van 30 cm of een oppervlakte beslaan die groter of gelijk is aan 500m².

Nummer O.124

Is bent van mening dat in het gebied Steenbergeroosterveld geen aardkundige waarden van provinciaal belang zijn en dat de kaart op dit punt moet worden aangepast.

Antwoord

Het Steenbergeroosterveld is een gebied met een afwisseling van gestuwde grondmorene, dekzanden, smeltwaterdalen, stuifzandgebied en ronde tot ovale laagtes. Genoemde elementen zijn kenmerkend voor het aardkundige hoofdlandschap van het stuwwallen gebied. De (combinatie van) elementen is relatief zeldzaam, gaaf en representatief en kent bovendien veel diversiteit en landschappelijke samenhang. Om die reden wordt het gebied van provinciaal belang geacht. Dit is overigens niet nieuw: het gebied stond ook in het POP II op toetsingskaart 6: aardkundig waardevolle gebieden. Wij zien dan ook geen reden om kaart 2D Aardkundige waarden op dit punt aan te passen.

Nummer O.82

Is van mening dat op kaart 2F Cultuurhistorie slecht te zien is welke gronden als beekdal worden aangemerkt en is van mening dat het beekdal "Amerdiep" te ruim is aangegeven.

Antwoord

De begrenzing van het beekdal op kaart 2F Cultuurhistorie is gebaseerd op de geomorfologische kaart, de bodemkaart en het Actuele Hoogtebestand Nederland. Het kaartmateriaal bij de Ontwerp Omgevingsvisie leent zich niet voor een beoordeling op perceelsniveau (zie Inleiding over detailniveau).

4.2.4 Rust (stilte en duisternis)

Nummer G.12, P.1, R.3, O.118, O.4, O.24, O.52, O.67.

Vraagt verduidelijking over de invloedssfeer en de consequenties van de benoeming van het Nationaal landschap Drentsche Aa tot stilte en duisternisgebied is.

Vindt het onbegrijpelijk dat met het aanwijzen van stilte- en donkertegebieden geen rekening is gehouden met de aanwezigheid van recreatiebedrijven in of de onmiddellijke omgeving van die gebieden.

Stelt dat het maximaliseren van geluid is een beperking van de belevingswaarde van toeristen. Stelt dat overige wetgeving voldoende waarborgen kent voor stilte en duisternis waardoor Drentse regelgeving overbodig is. Geeft aan dat bij lichthinder rekening gehouden dient te worden met de sociale veiligheid op en direct rond recreatiebedrijven.

Stelt dat het behouden van stilte en duisternis elk niet-natuurlijk geluid en licht in de aangewezen gebieden onmogelijk maakt. Stelt dat dit beleid geen invloed mag hebben voor bestaande bewoning en bedrijvigheid en de normale ontwikkeling daarvan.

Geeft aan dat Oosterzand (even ten noorden van Uffelte) op basis van geluidsmonitoring door de Milieu Federatie Drenthe, door verstoring door de N371, als stiltegebied absoluut niet voldoet.

Stelt dat het stiltegebied bij de radiotelescopen niet vergroot hoeft te worden met het aangegeven gebied gelegen vanaf Amen richting Hooghalen, Elp.

Achten afstemming over stilte en duisternis voor het grensgebied wenselijk.

Antwoord

De ingediende zienswijzen vragen om nadere toelichting van onze bedoeling met het behouden van de kernkwaliteit rust. Onze bewoners, bestuurlijke partners en vertegenwoordigers van belangengroepen hebben aangegeven rust als een kernkwaliteit van Drenthe te zien. Voorop staat dat het behouden van de kernkwaliteit rust, door ons vertaald in stilte en duisternis, is bedoeld voor de mens. Onder stilte verstaan wij de situatie waarin het geluid dat hoort bij het karakter van de omgeving, niet wordt overheerst door gebiedsvreemde geluiden. De stiltegebieden vallen samen met natuurgebieden. Dat betekent dat de geluidbelasting door toedoen van menselijke activiteiten hier zo laag dient te zijn, dat de in dat gebied heersende natuurlijke geluiden niet of nauwelijks worden gestoord, zodat bezoekers van deze gebieden kunnen genieten van de daar heersende stilte.

Het aanwijzen van stiltegebieden en het opnemen van regels die geluidshinder in stiltegebieden voorkomen of beperken, betreft geen louter Drentse regelgeving maar geschiedt ook op grond van de Wet milieubeheer. In de ontwerp Omgevingsvisie hebben wij geen nieuwe stiltegebieden opgenomen. Eén van de stiltegebieden, het Oosterzand nabij Uffelte, is aangewezen als toekomstig stiltegebied. Ook de regels ter bescherming van de stilte in de stiltegebieden, zoals opgenomen in onze Omgevingsverordening, blijven ongewijzigd van kracht. In de stiltegebieden geldt een maximaal geluidsniveau van 40 dB(A) (richtwaarde).

Ons beleid komt er op neer dat het in de stiltegebieden verboden is om grootschalige evenementen te houden of te organiseren, waarbij gebruik wordt gemaakt van bijv. omroepinstallaties, modelvliegtuigen en muziekinstrumenten gekoppeld aan geluidversterkers. Ook is het in de stiltegebieden verboden om zich met een motorvoertuig of bromfiets buiten de openbare weg of buiten andere voor bestemmingsverkeer openstaande wegen of terreinen te bevinden.

Dit beleid grijpt daarmee niet direct in op andere niet-vergunningplichtige activiteiten in de stiltegebieden en vlak daarbuiten, zoals activiteiten op recreatieterreinen en geluid afkomstig van agrarische activiteiten en bewoning.

Momenteel hebben we onvoldoende in beeld of de geluidskwaliteit in de stiltegebieden voldoet aan de gestelde geluidsnorm. Pas nadat we de geluidssituatie voldoende in kaart hebben gebracht, kunnen we beoordelen of sanering van storende geluidsbronnen, zoals bijvoorbeeld ver-

keerslawaai, aan de orde is. Ook om invulling te kunnen geven aan onze ambitie de duisternis te behouden in de Drentse Nationale parken en de Natura2000-gebieden en eventuele lichthinder terug te dringen, is onderzoek nodig. Bij het treffen van eventuele maatregelen staat het behoud van veiligheid voorop. Bij het behouden van de kernkwaliteit rust, is het onze insteek om geen beperkingen aan bestaande bewoning en bedrijvigheid op te leggen.

Wij zullen met onze buurprovincies in overleg treden over stilte en duisternis in de grensgebieden.

Wijziging ontwerp

Blz. 25

4.2.4 Rust (stilte en duisternis)

In onze provincie kan nog rust worden ervaren. Op veel plekken is het stil en donker. Op de kernkwaliteitenkaart (kaart 2) zijn twaalf gebieden aangewezen als stiltegebied. **Het gebied Oostersand nabij Uffelte zal in de toekomst stiltegebied worden.** De stilte in deze gebieden beschouwen we van provinciaal belang. Ons doel is om de stilte in deze gebieden te behouden, door geen ontwikkelingen toe te staan die de rust verstoren. In de stiltegebieden geldt voor niet-natuurlijke geluidsbronnen een richtwaarde van 35 dB(A) voor het Leq en 40 dB(A) voor het Lmax, alsmede een streefwaarde van 30 dB(A) voor het Leq en 35 dB(A) voor het Lmax.

Momenteel hebben we onvoldoende in beeld of de geluidskwaliteit in de stiltegebieden voldoet aan de gestelde geluidsnorm. Pas nadat we de geluidssituatie voldoende in kaart hebben gebracht, kunnen we beoordelen of sanering van storende geluidsbronnen aan de orde is. Daarbij is het onze insteek om geen beperkingen aan bestaande bewoning en bedrijvigheid op te leggen.

4.3 Ontwikkeling van robuuste systemen

Nummer L.28

Geeft aan dat in de legenda van kaart 1. Visie 2020 definities voor verschillende functies en andere aanduidingen ontbreken.

Antwoord

Wij hebben kaart 1. Visie 2020 aangepast.

Wijziging ontwerp

Kaart 1. Visie 2020: functie beekdal aangepast

4.3.1 Robuuste sociaal-economische structuur

Nummer O.59

Vindt de aandacht die wordt besteed wordt aan de sociaal-economische ontwikkeling zeer gering en niet aansluiten op de missie betreffende ontwikkeling van een bruisend Drenthe. Heeft de indruk dat het belang van natuur boven dat van cultuur wordt gesteld.

Vindt dat het principe ´inbreiding voor uitbreiding´ te vaak en te rigoureuus wordt toegepast.

Antwoord

Wij hebben de sociaal-economische ontwikkeling naar onze mening nadrukkelijk geadresseerd, ondermeer door deze als robuuste structuur aan te duiden. In de Omgevingsvisie zijn belangen integraal afgewogen en op basis van deze afweging zijn ambities geformuleerd. De toepassing van het principe inbreiding voor uitbreiding dient niet alleen ruimtelijke kwaliteitsdoelen maar ook sociaal economische doelen. Bundeling is van belang voor het aanbod van voorzieningen en gunstige vestigingsfactoren.

Nummer O.30

Vindt dat er in de Omgevingsvisie onvoldoende aandacht is voor het economische belang.

Vraagt aandacht voor de oprukkende woningbouw en de consequenties daarvan voor de uitbreidingsruimte en waarde van een bedrijf.

Vraagt of er rekening is gehouden met een ijzeren voorraad bij de raming van de vraag naar bedrijventerreinen.

Vraagt of de SER-ladder in onze optiek toepasbaar is voor kantoren-, en bedrijventerreinen.

Antwoord

Wij zijn ons bewust van het economische belang van het bedrijfsleven. Wij delen uw mening niet dat dit onvoldoende in de omgevingsvisie tot uiting komt.

Wij maken met gemeenten afspraken over de regionale verdeling van de ruimte voor bedrijvigheid. Gemeenten maken een afweging tussen het ruimtebeslag van verschillende functies. Wij vinden verder dat wij met de voorwaarde 'gevoelige bestemmingen, zoals woningen, moeten bovendien op voldoende afstand van de gezoneerde terreinen blijven' blijk geven dat wij rekening houden met de invloed van woningbouw op de uitbreidingsruimte van bedrijventerreinen.

Wij hebben onze raming in de Bijlage gebaseerd op een raming exclusief ijzeren voorraad. Wij zijn ons bewust van het feit dat de ontwikkelingstijd van een terrein van planvorming tot uiteindelijke realisatie substantieel is en dat er dus altijd op korte termijn een voorraad bouwrijpe grond beschikbaar moet zijn voor uitgifte. Om tekortsituaties te vermijden is een goede en actieve monitoring vereist. Bij de beoordeling van ruimtelijke plannen voor nieuwe of het uitbreiden van bedrijventerrein zal met het aspect ijzeren voorraad rekening worden gehouden.

Wij zijn van mening dat de SER-ladder kan worden toegepast voor zowel kantorenlocaties als bedrijventerreinen.

Nummer O.115

Geeft aan het ontbreken van de belangen van ASTRON, de storingsvrije zones en daarmee de planologische bescherming in de Omgevingsvisie nadelige gevolgen heeft voor de ontwikkeling van radioastronomie in Drenthe.

Antwoord

Wij zijn met u van mening dat wij de radioastronomie te beperkt hebben verwoord en aangeduid. Wij zullen dit herstellen door:

- Door de ontwikkeling van de radioastronomie in Drenthe en het voorkomen van verstoring van de activiteiten die daarmee verband houden expliciet als provinciaal belang te benoemen;

- Op de bij de visie te voegen kaart 12 Overige aanduidingen de beschermingszones I en II op te nemen rond Dwingeloo en Hooghalen, evenals de zones rond het centrale LOFAR-gebied;
- In de Omgevingsvisie Drenthe een tekst op te nemen over de radioastronomie, ASTRON / LOFAR, de locaties in Dwingeloo en Hooghalen (inclusief zones I en II en de daarbij behorende beschermingsniveaus) en het centrale LOFAR-gebied (inclusief bijbehorend beschermingsniveau).

Wijziging ontwerp

Blz. 8 (na laatste alinea)

2.4.2 Fysiek-ruimtelijke ontwikkelingen

De ontwikkeling van de radioastronomie in Drenthe en het voorkomen van verstoring van activiteiten die daarmee samenhangen is voor ons van provinciaal belang. Bij ontwikkelingen binnen de verstoringgevoelige zones is de waarborging van een goede storingsvrije ontvangst van signalen uit het heelal voor ons dan ook leidend.

Blz. 31 Invoegen Kader (na laatste alinea)

Radioastronomie (ASTRON)

Het Nederlands Instituut voor de Radio Astronomie, ASTRON, heeft vanaf de jaren vijftig van de vorige eeuw een plaats binnen de sociaal-economische en ruimtelijke context van Drenthe. ASTRON heeft drie grote vestigingen in Drenthe en manifesteert zich ruimtelijk bij Lhee, Dwingeloo, met het researchcomplex (inclusief radiotelescoop) en hoofdkantoor, bij Hooghalen met de Westerbork Synthese Radiotelescoop (WSRT) en bij Exloo en Buinen met het centrumgebied van LOFAR. Ten slotte zijn er verspreid over de provincie kleine LOFAR-buitenstations voor wetenschappelijk onderzoek op het gebied van zowel astronomie, geofysica als infrageluid.

Wij willen ruimte bieden aan de verdere ontwikkeling van de radioastronomie in Drenthe en streven er naar verstoring van activiteiten die hiermee samenhang te voorkomen Radiotelescopen Dwingeloo en Hooghalen.

In de bossen van Dwingeloo en Hooghalen staan radiotelescopen opgesteld voor waarnemingen aan het zonnestelsel. Rond elk van deze waarnemingsposten zijn op de kaart 12 Overige aanduidingen zones aangegeven die betrekking hebben op de toelating van gemotoriseerd verkeer en de oprichting van nieuwe bebouwing. Binnen zone I kunnen, buiten de verharde wegen Eursinge – Lhee en Hooghalen – Amen, alleen in uitzonderingsgevallen gemotoriseerd verkeer en activiteiten, waarbij elektromagnetische straling wordt opgewekt, worden toegelaten. Noodzakelijk landbouwverkeer wordt tot deze uitzonderingen gerekend. Binnen zone II worden storings voorkomen door vooraf overleg te plegen met ASTRON over storingsgevolgen van bedrijfsvestigingen en –uitbreidingen, intensivering van verkeer en dergelijke activiteiten.

LOFAR

De afgelopen jaren heeft ASTRON een nieuwe radiotelescoop gebouwd LOFAR (Low Frequency Array). LOFAR bestaat uit enkele duizenden kleine antennes die geclusterd zijn geplaatst in het centrale LOFAR-gebied bij Exloo en Buinen en in enkele buitenstations in zowel Drenthe, Groningen, Fryslân als Overijssel. De locatiekeuze voor de antennestations is tot stand gekomen in goede samenwerking tussen gemeenten, provincies en ASTRON.

Als belangrijke criteria golden daarbij steeds de beschikbaarheid van de fysieke ruimte en het relatief lage storingsniveau door elektromagnetische straling. Wij vinden het van belang dat de LOFAR-stations in Drenthe optimaal kunnen blijven functioneren in een omgeving met een zo laag mogelijk storingsniveau. De storingsvrije zone I (samenvallend met het centrale LOFAR-gebied) en de zgn. overlegzone II zijn aangegeven op kaart Overige aanduidingen. Voor deze zones geldt hetzelfde beschermingsbeleid ten aanzien van zone I en II als hiervoor beschreven bij de radiotelescopen in Dwingeloo en Hooghalen.

LOFAR-buitenstations

Wij verwachten van gemeenten dat binnen een straal van twee kilometer rond een LOFAR-buitenstation storing wordt voorkomen door vooraf overleg te plegen met ASTRON over de gevolgen van mogelijke storingsbronnen zoals zenders, zendmasten, hoogspanningsmasten, windmolens, motoren en andere mechanische of elektrotechnische installaties alsmede intensivering van het gemotoriseerde verkeer

Nummer G.1, G.2, G.9, G.14, G.16, G.17, O.6

Geeft aan dat het onderwerp plattelandseconomie onderbelicht is.

Antwoord

Wij hebben in de Omgevingsvisie ons streven naar een vitaal platteland aangegeven waar, naast landbouw en recreatie & toerisme, ook ruimte is voor het versterken en verbreden van niet-agrarische economische activiteiten. Daarnaast wordt nog expliciet aangegeven dat wij 'ruimte bieden aan kleinschalige en lokaal georiënteerde activiteiten op het gebied van nijverheid en dienstverlening'. Ons inziens erkennen wij daarmee wel degelijk de waarde van de plattelands-economie. De invulling daarvan laten wij echter aan de gemeenten aangezien het gaat om lokaal georiënteerde bedrijvigheid.

De Omgevingsvisie is niet het geëigende document om de totaalvisie op de Drentse economie uitgebreid uit te werken, vanwege de focus op het ruimtelijke domein. Wel vinden wij met u dat dit onder het kopje ambities en belangen moet worden meegenomen. Dit vormt voor ons dan ook aanleiding om de Omgevingsvisie op dit punt aan te passen.

Wijziging ontwerp

Blz. 8

~~Het regionale economische vestigingsklimaat is van provinciaal belang.~~ **Om werk- en werkgelegenheid te behouden en nieuwe te creëren streven wij naar de ontwikkeling van een dynamische, vitale en zichzelf vernieuwende regionale economie. Een belangrijke voorwaarde daarvoor is het kunnen bieden van voldoende, gevarieerde, aantrekkelijke en vitale vestigingsmogelijkheden op regionale bedrijventerreinen en andere stedelijke werklocaties. Ook willen we in het landelijk gebied voldoende ontwikkelingsmogelijkheden bieden voor landbouw, recreatie en toerisme en andere niet-agrarische bedrijvigheid. Het regionale economische vestigingsklimaat is voor ons van provinciaal belang.**

Nummer O.10, O.106

Verzoekt het belang van niet agrarische bedrijvigheid in het landelijk gebied aan te geven.

Antwoord

Wij hebben in de Omgevingsvisie aangegeven dat er in het landelijk gebied ruimte moet zijn voor landbouw, recreatie en toerisme en bedrijvigheid. Daarmee bedoelen wij ook niet-agrarische activiteiten. Wij geven in de Omgevingsvisie aan op welke activiteiten wij, op basis van provinciaal belang, willen sturen. Dat geldt voor de werkgelegenheid op regionale werklocaties bij de steden en in het landelijk gebied voor recreatie en toerisme en landbouw. Op de andere niet-agrarische activiteiten in het landelijk gebied sturen wij niet actief vanuit een provinciaal belang. Bovenstaande betekent echter niet dat wij deze niet agrarische activiteiten niet belangrijk achten. Wij erkennen de rol en het belang van uw sector in de Drentse economie. Wij passen de tekst hier op aan.

Wijziging ontwerp

Blz 8

~~Het regionale economische vestigingsklimaat is van provinciaal belang.~~ **Om werk- en werkgelegenheid te behouden en nieuwe te creëren streven wij naar de ontwikkeling van een dynamische, vitale en zichzelf vernieuwende regionale economie. Een belangrijke voorwaarde daarvoor is het kunnen bieden van voldoende, gevarieerde, aantrekkelijke en vitale vestigingsmogelijkheden op regionale bedrijventerreinen en andere stedelijke werklocaties. Ook willen we in het landelijk gebied voldoende ontwikkelingsmogelijkheden bieden voor landbouw, recreatie en toerisme en andere niet-agrarische bedrijvigheid. Het regionale economische vestigingsklimaat is voor ons van provinciaal belang.**

Nummer G.17

Vraagt aandacht voor de positie van Gieten en vraagt de hoofdkern aan te duiden als substreekcentrum. Vindt de gebiedsgerichte benadering van de Hondsrug aansprekend en worden graag betrokken bij de uitwerking hiervan.

Antwoord

Wij zijn ons bewust van de positie van Gieten binnen de gemeente Aa en Hunze. Ook erkennen wij dat Gieten vanwege de ligging aan het knooppunt N33 en N34 een aantrekkelijke locatie vormt voor wonen en werken. De verdubbeling van de N33 kan deze aantrekkelijkheid van vestiging verder versterken. Mede gezien de ligging aan het Nationaal Beek- en Esdorpenlandschap Drentsche Aa en de Hondsrug, vraagt dit van de gemeente een weloverwogen visie op de ontwikkelrichting van Gieten. Wij zijn graag bereid daar in mee te denken.

Wij delen de mening niet dat Gieten aangeduid moet worden als substreekcentrum. Dit is vooral ingegeven doordat wij de rol van Gieten in de regionale markt voor wonen en bedrijvigheid niet van dezelfde orde vinden als Coevorden, Roden en Beilen. Wij beschouwen het als gemeentelijke verantwoordelijkheid om verder inhoud te geven aan de rol van Gieten als hoofdkern in haar verzorgingsgebied. Wij zijn voornemens om de huidige uitbreidingsruimte te handhaven, om de ontwikkeling van Gieten mogelijk te maken. Wij stellen voor om in het kader van de gebiedsopgave Hondsrug de potenties van Gieten verder uit te werken.

Nummer O.72

Vindt het een ongenueanceerde benadering van de werkelijkheid dat in de Omgevingsvisie wordt uitgegaan van structurele bevolkingsdaling op de lange termijn, terwijl binnen Drenthe grote verschillen zijn op te tekenen.

Vindt 'krimp als kans' een losse kreet, aangezien geen beeld wordt geschetst over de implicaties van bevolkingskrimp en een strategie.

Is van mening dat de bundeling in grotere kernen kan leiden tot het leegtrekken van kleinere dorpen. Door deze strategie kan krimp versterken en leefbaarheid in kleine kernen onder druk komen te staan.

Antwoord

Wij zijn ons er van bewust dat de bevolkingsontwikkeling regionaal verschillend is. Deze regionale verschillen hebben wij door laten werken in onze doelstellingen voor wonen en de uitwerking van gebiedsopgaven.

U hebt gelijk dat 'krimp als kans' een losse kreet is als er geen consequenties, bijvoorbeeld in de vorm van een strategie, aan worden verbonden. Onze eerste stap was een onderzoek naar de gevolgen van bevolkingdaling voor verschillende thema's in samenwerking met gemeenten in Oost Drenthe en Westerveld. Als vervolg willen wij gezamenlijk een strategie ontwikkelen voor het opvangen van de gevolgen van bevolkingsdaling.

Wij zijn van mening dat wij, conform de uitgangspunten van de Wro, voldoende beleidsruimte geven aan gemeenten om in een woonvisie invulling te geven aan de ontwikkeling van kleinere kernen. Wij delen uw mening over het leegtrekken van kleine dorpen dan ook niet. Bovendien is de concentratie van mensen en activiteiten in de stedelijke gebieden een grotendeels autonome trend, waar wij slechts beperkt invloed op hebben.

Wij zien het vanwege de relatieve ijlheid van onze economie als noodzakelijk om economische activiteiten te concentreren om zo (vanwege agglomeratie en netwerkeffecten) de Drentse economie duurzaam te versterken. Aan de andere kant bieden wij voor de plattelandseconomie meer ruimte door de ontwikkeling van kleinschalige lokaal georiënteerde economische activiteiten op ruimere basis toe te staan, bijvoorbeeld binnen de vrijkomende agrarische bebouwing. De economie van het platteland ontwikkelt zich op deze wijze complementair aan die van de steden waardoor het totaal wordt versterkt.

Nummer M.5

Vindt in de Omgevingsvisie geen beeld terug over de vraag hoe wij omgaan met het vraagstuk van bevolkingsdaling waar het de vertaling van visie naar implementatie betreft.

Antwoord

Wij zien het onderwerp krimp als een gezamenlijke opgave voor Drenthe. Als eerste stap hebben wij gezamenlijk met vijf gemeenten, waar de krimp op dit moment aan de orde is, onderzoek gedaan naar de gevolgen van bevolkingsdaling voor verschillende thema's. Als vervolg willen wij gezamenlijk een strategie ontwikkelen voor het opvangen van de gevolgen van bevolkingsdaling. Hierbij betrekken wij ook de ervaringen uit andere regio's buiten Drenthe.

Nummer G.12, P.1

Stelt voor om te komen tot interprovinciale afstemming van intergemeentelijke woonvisies en een gezamenlijke aanpak van de effecten van bevolkingsdaling.

Verzoekt om aan te kunnen sluiten bij het onderzoek naar de effecten van krimp.

Antwoord

Wij vragen in het kader van de regionale woonvisies gemeenten nadrukkelijk om hun activiteiten af te stemmen met buurgemeenten, ook provinciegrensoverschrijdend. Hierbij willen wij zeker ook een ondersteunende rol spelen.

Wij zijn met u van mening dat het een meerwaarde heeft om in de uitwerking van de strategie ten aanzien van de gevolgen van de structurele bevolkingsdaling gezamenlijk op te trekken met regio's met vergelijkbare problematiek. Dit geldt in het bijzonder voor de grensoverschrijdende afstemming tussen Oost Drenthe en Oost Groningen.

Wij erkennen dat er bij de ontwikkeling van beleid voor gebieden met bevolkingsdaling ook aandacht moet zijn voor de relatie met groeikernen. In dat kader verkennen wij graag gezamenlijk met gemeenten de relatie tussen groeikernen en gebieden met bevolkingskrimp om op basis van solidariteit gezamenlijk tot een strategie te komen. Wij zullen dit bij de uitwerking van ons beleid nadrukkelijk meenemen.

Nummer O.110, O.122, G.9

De indieners adviseren om gezamenlijk met gemeenten een visie en agenda's voor krimpregio's in Drenthe te ontwikkelen.

Antwoord

Wij zien het onderwerp krimp als een gezamenlijke opgave voor Drenthe. Als eerste stap hebben wij gezamenlijk met vijf gemeenten, waar de krimp op dit moment aan de orde is, onderzoek gedaan naar de gevolgen van bevolkingsdaling voor verschillende thema's. Als vervolg willen wij gezamenlijk een strategie ontwikkelen voor het opvangen van de gevolgen van bevolkingsdaling. Hierbij betrekken wij ook de ervaringen uit andere regio's buiten Drenthe. Verder zijn wij voornemens om nauw samen te werken met Oost Groningen.

Nummer D.2, W.5, O.69

Pleit ervoor dat de provincie te allen tijde de regie behoudt over de Drentse grondwatervoorraden en dat deze publiek eigendom blijven.

Verzoekt ons om bij de tekst over nieuwe verdienmodellen en waardecreaties op te nemen dat de verhoging van de kosten van de onttrekking van grondwater voor de drinkwaterproductie in deze zoektocht is uitgesloten.

Hecht sterk aan het publieke eigendom van grondwater en aan een stevige sturing door de overheid op de aanwezig publieke belangen. "Het blauwe goud" moet niet worden gezien in een economische betekenis maar in relatie met de waarden van het grondwater in brede zin. Verzoekt het beleid in lijn met de KRW, de Drinkwaterwet en het Nationaal Waterplan te verduidelijken.

Antwoord

De wijze waarop we in de toekomst met ons grondwater willen om gaan vraagt nog om nadere uitwerking. In onze omgevingsvisie zetten we daarom niet in op het verhandelen van grondwater als commercieel goed. Het verkennen van de mogelijkheden van het toepassen van een concessiestelsel is wel opgenomen in onze grondwatervisie, maar gelet op de onzekerheden van zo'n stelsel is het niet opgenomen in de Omgevingsvisie. Wel hebben wij de ruimtelijke elementen uit de grondwatervisie opgenomen, zoals de inzigggebieden, en schetsen we een aantal kansen. Ook geven we een enkele voorbeelden hoe de landbouw en de natuur kunnen worden bediend met het vergroten van de grondwatervoorraad onder het Drents Plateau.

In de Omgevingsvisie is geen afweging opgenomen over de mogelijke verhoging van de kosten voor het onttrekken van grondwater voor de drinkwaterproductie.

Het is daarom ook wat prematuur om het gebruik van het grondwater onder de mogelijkheden voor een nieuwe waardecreatie te zien. Wij laten deze opmerking daarom in de definitieve Omgevingsvisie achterwege.

Wijziging ontwerp

Blz. 30

Mogelijkheden liggen er wellicht in de transitie naar een duurzame energievoorziening (zie paragraaf 4.7) ~~en in het gebruik van het grondwater (zie paragraaf 4.3.2)~~

Nummer P.1

Gaat er van uit dat de afspraken in het kader van de Regiovisie Groningen – Assen over uitleg en herstructurering van bedrijventerreinen als uitgangspunt worden genomen in de regionale afstemming.

Merkt op dat in de behoefte-raming van de ruimtevraag geen onderscheid is gemaakt naar typen werkmilieus.

Vraagt ons om terughoudend te zijn met de uitgifte van nieuwe locaties.

Antwoord

Wij zijn inderdaad uitgegaan van een kwantitatieve benadering. Wij hebben aangegeven dat het gaat om een globale indicatie en dat een onderscheid naar segmenten (typen werkmilieus) een ander beeld kan opleveren. In het, na vaststelling van de Omgevingsvisie op te stellen, Regionaal Uitvoeringskader Werklocaties werken we de precieze opgave per regio nog nader uit. In het geval van Groningen-Assen bent u daarbij nauw betrokken.

Wij hebben aangegeven in te zetten op toepassing van de SER-ladder vanuit het uitgangspunt van zorgvuldig ruimtegebruik, waarbij de nadruk ligt op herstructurering in plaats van de ontwikkeling van nieuwe locaties. Het besluit over de ontwikkeling van nieuwe locaties wordt afgewogen in het licht van deze beleidslijn.

Nummer G.12

Geeft aan dat regionale afstemming over werklocaties gewenst is en voor indiender grotendeels plaatsvindt in het kader van de Regiovisie Groningen-Assen. Stelt voor een aanvullend overleg op te starten tussen de gemeenten Assen, Aa en Hunze, Midden-Drenthe en Tynaarlo.

Vraagt verduidelijking van het begrip lokaal gerichte en kleinschalige bedrijvigheid.

Antwoord

Wij hebben in de huidige indeling van afstemmingregio's niet voorzien in de betrokkenheid van Aa en Hunze en Midden-Drenthe. Dat komt omdat deze gemeenten niet beschikken over regionale werklocatie waarvoor wij regionale afstemming wenselijk achten.

Wij omarmen het voorstel om te komen tot een pilotproject dat voorziet in afstemming over werklocaties met als deelnemers de gemeenten Aa en Hunze, Midden-Drenthe, Assen en Tynaarlo. Het pilotproject zelf nemen we op in de uitvoeringsagenda in combinatie met het op te stellen 'Regionaal Uitvoeringskader Werklocaties'. In de Omgevingsvisie zelf zullen wij opnemen dat buiten de twee genoemde afstemmingsregio's afstemming kan plaatsvinden over werklocaties wanneer dit noodzakelijk dan wel wenselijk wordt geacht.

In de omgevingsvisie wordt een nadere uitwerking van het begrip lokaal gerichte en kleinschalige bedrijvigheid opgenomen.

Wijziging ontwerp

Blz. 31

Regionale afstemming

Wij willen dat er regionale afstemming over **regionale** werklocaties komt om onderlinge concurrentie tussen gemeenten te voorkomen. Op basis van de regionale markt **en de regionaal-economische identiteit**, onderscheiden we twee afstemmingsregio's: Groningen-Assen en ~~Meppel-Hoogeveen-Emmen-Coevorden~~ de Drentse Zuidas. Voor deze regio's nemen wij het initiatief voor afstemming. Ons primaire doel hierbij is om met gemeenten afspraken te maken over de verdeling van het aanbod in regionale werklocaties. Vertrekpunt hierbij is de analyse van de ruimtevraag voor de periode tot 2020. Voor de periode tot 2020 is er naar verwachting behoefte aan 545 tot 605 hectare aan werklocaties.

We constateren dat ook aan Drenthe grenzende gemeenten deel uitmaken van de regionale 'bedrijventerreinenmarkt'. Daarnaast worden niet alle Drentse gemeenten gedekt door beide stedelijke regio's. Dit kan aanleiding zijn om aanvullende afstemmingsvormen te organiseren.

Herstructurering van het bestaande aanbod stellen we in principe boven nieuwe uitleg. Wij vragen gemeenten in hun visie op werklocaties op te nemen welk deel van de vraag wordt ingevuld met herstructurering en welk deel wordt ingevuld met nieuwe locaties.

Kansen voor kwaliteit

Voor de kwaliteitsverbetering van bestaande werklocaties willen wij het initiatief nemen door voor de komende tien jaar een herstructurerings- en intensiveringsprogramma op te stellen.

Daarnaast willen we met gemeenten en andere relevante partners afspraken maken over de kwaliteit en duurzaamheid van werklocaties. Dit past bij ons streven naar ruimtelijke kwaliteit (zie paragraaf 4.1). Bij herstructurering en nieuwe aanleg moet een beeldkwaliteitplan worden opgesteld, waarin in ieder geval de volgende aspecten worden uitgewerkt:

- terreinindeling (verhouding openbare en private ruimte);

- inrichting van de openbare ruimte;
- kavelinrichting (inclusief erfafscheidingen);
- kwaliteit van de bebouwing;
- omgang met reclame-uitingen;
- landschappelijke en stedenbouwkundige inpassing.

Nummer B.3

Pleit voor nauwere interregionale samenwerking en een gezamenlijke noorderlijke ruimtelijke visie.

Waarschuwt dat een te krap aanbod van regionale werklocaties een mogelijke belemmering vormt voor de economische groei.

Geeft aan dat een goede monitoring van de ontwikkelingen t.a.v. bedrijventerreinen en tijdige bijsturing van het bedrijventerreinenbeleid onontbeerlijk is.

Antwoord

Wij zijn het met u eens dat de economische ontwikkeling van Drenthe niet ophoudt bij de provinciegrens. Vandaar ook dat wij op verschillende vlakken samenwerken in Noordelijk verband, bijvoorbeeld in het kader van het SNN en Regiovisie Groningen-Assen en met Duitse partners in Niedersachsen. De samenwerking met Overijssel is voor ons een punt van aandacht.

De Wet ruimtelijke ordening verplicht ons tot het opstellen van een structuurvisie voor Drenthe. Wij stemmen de Omgevingsvisie af op de visie van onze buurprovincies en Niedersachsen. In noordelijk verband is in samenwerking met het rijk een Gebiedsagenda Noord Nederland opgesteld. In de Gebiedsagenda landen de belangrijkste ruimtelijk-economische ambities voor Noord Nederland en Drenthe. Wij zijn van mening dat een noordelijke ruimtelijke visie geen toegevoegde waarde heeft op het bovenstaande.

Wij zijn met u van mening dat een te krap aanbod van regionale werklocaties onwenselijk is. Een te ruim aanbod belemmert mogelijk de herstructureringsopgave. Wij proberen door monitoring en tijdige bijsturing van het beleid een evenwicht in vraag en aanbod te vinden waarin beide opgaven (nieuw en herstructurering) gerealiseerd kunnen worden.

De monitoring van de ontwikkeling van werklocaties is onderdeel van ons beleid.

Nummer O.31

Stelt voor de samenwerking tussen de diverse beroepsopleidingen te stimuleren en te acteren in het bevorderen van lerend werken en van een betere aansluiting van het beroepsonderwijs op de vraag van de arbeidsmarkt.

Antwoord

Wij zien uw suggesties als mogelijk aanknopingspunten voor de uitwerking van hetgeen is gesteld in de Omgevingsvisie over kennisontwikkeling. Dit thema wordt uitgewerkt in de Drentse Economische Agenda 2010-2015. Specifiek voor het thema Onderwijs-Arbeidsmarkt zijn speci-

fieke acties eveneens uitgewerkt in het Uitvoeringskader 2010-2011 'Aan het Werk met Kennis'. De door u beschreven thema's komen in deze programma's terug.

Nummer L.18, G.17

Vraagt of elk afzonderlijk initiatief dat in een Vrijkomend Agrarisch Bedrijf wordt gevestigd in de breedte stringent moet getoetst door de provincie (VAB).

Vraagt duidelijkheid over de rol van de provincie bij de uitbreiding van regionaal georiënteerde solitair gevestigde bedrijvigheid in het buitengebied.

Vraagt hoe u de termen kleinschalig en lokaal gericht ten aanzien van het beleid voor lokale werklocaties moet interpreteren. Bovendien vraagt u hoe de regionale afstemming van lokale werklocaties gaat plaatsvinden.

Vraagt of toepassing van de SER-ladder op werklocaties in het landelijk gebied in de praktijk wel uitvoerbaar c.q. wenselijk is in relatie tot lokale bedrijventerreinen en verblijfsrecreatie.

Antwoord*Vrijkomende agrarische bebouwing (VAB)*

De insteek van ons beleid ten aanzien van Vrijkomende Agrarische Bebouwing zoals neergelegd in de Ontwerp Omgevingsvisie is dat er meer ruimte komt voor de vestiging van niet-agrarische bedrijfs-activiteiten in deze VAB's. Wij geven daarbij als kader een viertal randvoorwaarden mee, waarbinnen de gemeente haar beleid hieromtrent zelf kan invullen. De gemeente kan dus in principe zelf bepalen voor welke niet-agrarische activiteiten zij mogelijkheden wil bieden in deze VAB's. Dit zal zij vervolgens vertalen in het bestemmingsplan Buitengebied of een specifiek facetbestemmingsplan (thematisch bestemmingsplan). Dergelijke plannen worden gebruikelijk ook besproken met c.q. ter advisering aan geboden aan de provincie. De aspecten van ruimtelijke kwaliteit, zoals beschreven op pagina 12, worden in de provinciale advisering meegenomen.

Indien een bepaalde specifieke planmatige ontwikkeling wordt voorzien binnen een gebied dat volgens kaart 2 (inclusief subkaarten) een of meerdere belangrijke kernkwaliteiten bevat die van provinciaal belang zijn dan vinden wij dat overleg nodig tussen gemeente en provincie (en eventueel de particuliere indiener) om te bezien hoe de ontwikkeling de kernkwaliteit(en) kan versterken c.q. daar recht aan doet. Dat betekent dat wij onze ambitie om de kernkwaliteiten te behouden en te ontwikkelen in de eerste plaats als structurend (voorwaardenscheppend) zien en niet als beperkend. De grondhouding voor dergelijke ontwikkelingen is wat ons betreft dus positief. Ten slotte geldt voor ontwikkelingen in gebieden waar geen kernkwaliteiten van provinciaal belang voorkomen dat overleg met de provincie in specifieke gevallen niet vereist is.

Lokale werklocaties

Om de landschappelijke kwaliteiten van Drenthe zo min mogelijk aan te tasten, hebben wij de ontwikkeling van nieuwe lokale werklocaties (bedrijventerreinen) in het landelijk gebied uitgesloten. Uitbreiding van de bestaande lokale bedrijventerreinen is wel mogelijk mits men daarbij aan een aantal randvoorwaarden voldoet. Het moet daarbij gaan om kleinschalige bedrijvigheid, waarmee we bedoelen dat het volume van de bedrijfsbebouwing en de kavels moeten aansluiten bij de structuur van de nabijgelegen kern. Daarnaast moet het gaan om 'lokaal georiënteerde bedrijvigheid', waarmee wij doelen op de vestiging van bedrijven met een lokale oriëntatie vanwege de sociale binding aan de kern (veelal doordat de eigenaar daar woonachtig is) en haar directe omgeving met name qua arbeidsmarkt en qua toelevering- en afnemers relaties. In het 'regionaal uitvoeringskader werklocaties' dat naar aanleiding van de ontwerp Omgevingsvisie als uitwerking

wordt opgesteld, zal dit aspect in overleg met de gemeenten nog nader worden uitgewerkt. De Omgevingsvisie is een document op hoofdlijnen en leent zich derhalve niet voor een dergelijk detailniveau.

U merkt overigens inderdaad terecht op dat de term 'lokaal gericht' niet aansluit bij de Europese regelgeving. Overigens sluit het ook niet aan bij de praktijk aangezien het internet veel ondernemers in staat stelt om een veel grotere markt te bedienen. Dit is een ommissie en vormt voor ons de aanleiding om op dit punt de Omgevingsvisie nog aan te passen. Ten slotte stelt u nog de vraag op welke wijze regionale afstemming van werklocaties in het landelijk gebied gaat plaatsvinden. Vanwege het lokale karakter van deze werklocaties is regionale afstemming ons inziens niet nodig. Wel zullen wij ten aanzien van de uitwerking van de voorwaarden voor uitbreiding en kwalitatieve verbetering van bestaande locaties afspraken maken met betrekking tot deze locaties. Dit vormt onderdeel van het hiervoor genoemde 'regionaal uitvoeringskader werklocaties'.

Solitaire regionaal georiënteerde bedrijvigheid in het landelijk gebied

Voor wat betreft regionaal georiënteerde bedrijven die vanuit een historisch gegroeide situatie gevestigd zijn in het landelijk gebied koersen wij bij een wens tot uitbreiding in eerste instantie aan op verplaatsing naar een regionaal bedrijventerrein. Het betreft hier overigens activiteiten die in principe zouden thuishoren op een regionale werklocatie en niet vallen binnen de categorieën Landbouw en Recreatie en Toerisme. Deze beleidslijn is ingegeven door het streven naar zorgvuldig ruimtegebruik wat wij van provinciaal belang achten. Bij een uitbreidingswens van een dergelijk bedrijf vindt vanzelfsprekend overleg plaats tussen de provincie, gemeente en de betreffende ondernemer. Met inachtneming van ons streven naar zorgvuldig ruimtegebruik wegen we dit dan af tegen andere belangen en kunnen dan gezamenlijk tot de conclusie komen dat er zwaarwegender belangen zijn die uitbreiding op de bestaande locatie (op voorwaardelijke basis) rechtvaardigen.

Toepassing SER-ladder landelijk gebied

Voor wat betreft de toepassing van de SER-ladder zijn wij van mening dat deze methodiek ook moet worden toegepast op de ontwikkeling van werklocaties in het landelijk gebied. Voor de financiering van de herstructurering van bestaande locaties in het landelijk gebied zijn weliswaar in de praktijk minder mogelijkheden als voor regionale locaties, maar wij zijn er van overtuigd dat dit ook ten opzichte van lokale werklocaties mogelijk moet zijn (bijv. in combinatie met een kleine uitbreiding waardoor verevening plaats kan vinden). In de praktijk zal dit betekenen dat gemeente en provincie in gesprek gaan met elkaar om te zoeken naar financieringsmogelijkheden. In het 'regionaal uitvoeringskader werklocaties' zal dit ook nader aan de orde komen.

Ten slotte verwijzen wij voor wat betreft de onduidelijkheid van toepassing van de SER-ladder voor recreatiebedrijven naar pagina 46 waar de toepassing hiervan voor bedrijven in de verblijfsrecreatie wordt bevestigd. Wij zijn van mening dat de toepassing van deze methodiek niet leidt tot een toename van de onderzoeksdruk voor deze bedrijven. Hetgeen op pagina 14 over deze methodiek is opgemerkt, achten wij ook in algemene zin goed toepasbaar.

Wijziging ontwerp

Blz 31. Concentratie van economische activiteiten in stedelijke netwerken

Voor nieuwe en bestaande **regionale** werklocaties streven we naar kwaliteit die past bij het gewenste ruimtelijk-economisch profiel van de werklocatie. Om te voorzien in de ruimtevraag, zetten we in op het herstructureren van bestaande terreinen en regionale afstemming van het aanbod

aan nieuwe **regionale** werklocaties (**zie kader**). Voor bedrijven die milieuhinder veroorzaken, voeren we een apart vestigingsbeleid.

Een regionale werklocatie (bedrijventerrein / kantorenlocatie):

- biedt overwegend plaats aan bedrijven met een bovenlokale oriëntatie, zowel qua arbeidsmarkt als qua toelevering- en afnemers relaties;
- is (met uitzondering van het VAM/MERA-terrein te Wijster) gelegen binnen een van de twee stedelijke netwerken, te weten Groningen-Assen of de Drentse Zuidas.

Blz 32.

Versterken van de sociaal-economische vitaliteit van de plattelandseconomie

De aanwezigheid van het MKB op het platteland levert een belangrijke bijdrage aan de sociaal-economische vitaliteit op het platteland. De concentratie van bedrijvigheid in de steden wil dan ook niet zeggen dat daarmee geen ruimte wordt geboden aan bedrijvigheid op het platteland. Het moet daarbij wel gaan om lokaal georiënteerde bedrijvigheid (zie definitie in het kader van de lokale werklocatie).

Veel bedrijvigheid op het platteland vestigt zich in vrijkomende agrarische bebouwing (VAB). Voorheen was het provinciale beleid ten aanzien van het gebruik en/of het herinrichten hiervan nogal restrictief. Wij willen dat gemeenten nu in principe zelf gaan bepalen welke activiteiten zij willen toestaan in de VAB. Wij stellen wel enkele randvoorwaarden:

- De invulling van de VAB doet geen inbreuk op de ruimtelijke kwaliteit (zie paragraaf 4.1);
- De nieuwe bedrijfsactiviteit heeft geen negatieve gevolgen voor de hoofdfunctie van het gebied;
- De nieuwe bedrijfsactiviteit is kleinschalig van aard;
- De woonfunctie van de VAB blijft gehandhaafd.

Aanleg van nieuwe **lokale** werklocaties (**zie kader**) in het landelijke gebied staan wij in principe niet toe. Wel is het onder bepaalde voorwaarden mogelijk bestaande locaties uit te breiden. Deze voorwaarden zijn:

- Uit toepassing van de SER-ladder (zie paragraaf 4.1.2) blijkt herstructurering van het bestaande terrein onvoldoende ruimtewinst op te leveren;
- De uitbreiding wordt ruimtelijk goed ingepast, wat wordt beschreven in een beeldkwaliteitplan (zie paragraaf 4.3.1);
- De locatie wordt bestemd voor kleinschalige en lokaal georiënteerde bedrijvigheid.

Een lokale werklocatie (bedrijventerrein):

- biedt overwegend plaats aan bedrijven met een lokale oriëntatie vanwege de sociale binding aan de kern (veelal doordat de eigenaar daar in de buurt woonachtig is) en haar directe omgeving met name qua arbeidsmarkt en qua toelevering- en afnemers relaties;
- huisvest bedrijven die overwegend kleinschalig zijn;
- kwaliteit van de bedrijfsbebouwing, het volume en de kavelgrootte moeten aansluiten bij de kwaliteit van de directe omgeving (de structuur van de nabijgelegen kern);
- bevat geen significant milieubelastende activiteiten (max. categorie 3);
- huisvest bedrijven die geen grootschalige vervoersstromen met zich meebrengen;
- mag woon-werkfuncties bevatten.

Nummer O.72

Geeft aan dat het vestigingsklimaat mede wordt bepaald door de arbeidsmarkt, het woonklimaat en het culturele voorzieningsniveau. Ziet op deze onderwerpen een provinciale rol.

Geeft aan dat naast Meppel ook Coevorden van belang is voor watergebonden bedrijvigheid.

Vraagt om provinciale regie en afstemming bij detailhandel met een bovenregionale functie.

Geeft aan dat solitaire bedrijvigheid veelal is ontstaan met medeweten en instemming van de overheid. Vindt dat onze inzet op verplaatsen geen blijk geeft van deze medeverantwoordelijkheid.

Vraagt bij de vergunningverlening rond VAB's direct de grenzen van de mogelijkheden aan te geven.

Antwoord

Wij zien voor ons, ten aanzien van het vestigingsklimaat, een regierol in ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden, regionale bereikbaarheid en het scheppen van voorwaarden voor kennisontwikkeling en innovatie. Wij rekenen de culturele infrastructuur ook tot onze kerntaken. Het primair voor woon- en werkmilieus ligt bij de gemeenten. De ontwikkeling van de binnensteden is primair een gemeentelijke verantwoordelijkheid. Onze rol ten aanzien van de arbeidsmarkt ligt in het creëren van optimale condities voor kennisontwikkeling en innovatie.

Wij ondersteunen de ontwikkeling van de haven in Coevorden en de opwaardering van de vaarverbinding Coevorden-Almelo. Onze focus voor Coevorden ligt op het spoor en voor Meppel op het water.

Wij zijn niet van overtuigd van de noodzaak tot onze regie op bovenlokale detailhandel. Detailhandel met een bovenlokale functie is gevestigd in de stedelijke centra van Drenthe gedreven vanuit marktmotieven. Wij zien op dit moment geen concurrentie tussen de verschillende steden ontstaan. Voor wat betreft de inrichting van de stedelijke centra en de ruimte voor nieuwe winkels zijn de betreffende gemeenten zelf verantwoordelijk. Een bijzonder segment in deze is overigens de perifere detailhandel (PDV). Het betreft hier een bijzonder segment gevestigd op regionale werklocaties. Ook hierbij vindt weinig tot geen concurrentie plaats tussen gemeenten vanwege dezelfde redenen als hiervoor benoemd. De provinciale rol is hier dus beperkt. Wij willen binnen het op te stellen regionaal uitvoeringskader werklocaties met de gemeenten afspraken maken over de afbakening van de diverse categorieën detailhandel. Wij koersen voor regionaal georiënteerde bedrijven die vanuit een historisch gegroeide situatie gevestigd zijn in het landelijk gebied bij een wens tot uitbreiding in eerste instantie aan op verplaatsing naar een regionaal bedrijventerrein. Het betreft hier overigens activiteiten die in principe zouden thuishoren op een regionale werklocatie en niet vallen binnen de categorieën Landbouw en Recreatie en Toerisme. Deze beleidslijn is ingegeven door het streven naar zorgvuldig ruimtegebruik wat wij van provinciaal belang achten. Bij een uitbreidingswens van een dergelijk bedrijf vindt vanzelfsprekend overleg plaats tussen de provincie, gemeente en de betreffende ondernemer. Met inachtneming van ons streven naar zorgvuldig ruimtegebruik wegen we dit dan af tegen andere belangen en kunnen dan gezamenlijk tot de conclusie komen dat er zwaarwegender belangen zijn die uitbreiding op de bestaande locatie (op voorwaardelijke basis) rechtvaardigen. In deze delen wij dus dezelfde zienswijze.

Wij zijn met u van mening dat het goed is om bij vergunningverlening rond VAB's de grenzen van de groei aan te geven. Wat die grenzen precies zijn, is echter afhankelijk van de specifieke lokale situatie. Op lokaal niveau zullen die grenzen dus in de vergunning moeten worden vastgelegd.

Wijziging ontwerp

Kaart 3 Ruimtelijk-economische ontwikkeling en mobiliteit: wijziging legenda benaming kaartlaag economische kernzones in 'stedelijke netwerken'

Blz. 27

Economische ontwikkeling

Doordat de noordelijke economie relatief ijl is, is het van belang om economische ontwikkelingen te concentreren. Wij willen dit doen binnen de stedelijke netwerken Groningen-Assen en de Drentse Zuidas. Dit vraagt om een adequate strategie voor netwerkvorming van de steden, (inter)nationale en (inter)regionale bereikbaarheid, zorgvuldig ruimtegebruik, een aantrekkelijk aanbod in **woon- en** werkmilieus en voorzieningen.

Blz. 30 / 31

Werken

Wij willen de ontwikkeling van een dynamische, vitale en zichzelf vernieuwende regionale economie stimuleren. Daarbij richten we ons op voldoende en gevarieerde vestigingsmogelijkheden voor kennisintensieve (maak)industrie en het MKB. Het vestigingsklimaat wordt beïnvloed door factoren op zowel nationaal, provinciaal als lokaal niveau. Op provinciaal niveau spelen vooral ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden, regionale bereikbaarheid en het scheppen van voorwaarden voor kennisontwikkeling en innovatie.

Kennisontwikkeling, innovatie en ontwikkeling van clusters en speerpuntsectoren

Wij stimuleren de omvorming naar een meer kennisintensieve regionale economie **en een arbeidsmarkt met voldoende en goed gekwalificeerde werknemers. Vanuit de sterke punten van de regio wordt gestreefd naar verbetering van de samenwerking tussen bedrijven en kennisinstellingen, het wegnemen van belemmeringen en het geven van ruimte aan vernieuwende initiatieven van de (potentieel) stuwende bedrijvigheid in het mkb.** Onze inspanningen richten zich vooral op kennisverspreiding, innovatie, exportbevordering, investeringsbevordering, ondernemerschap, **het aantrekken en behouden van kenniswerkers**, scholing, talentontwikkeling **en het bouwen van kennisclusters. Hiertoe werken we samen met onder andere ondernemers(organisaties), onderwijs- en kennisinstellingen en andere overheden.**

Daarnaast ondersteunen we sectoren die kansrijk zijn, de 'speerpuntsectoren'. Clusterontwikkeling is daarbij van groot belang. In Noord-Nederland gaat het om de sectoren energie (Energy Valley), water (Wetsus), sensortechnologie (Sensor Universe/LOFAR (kaart 1. visie 2020)) en agribusiness (inclusief glastuinbouw). Op regionaal niveau gaat het om de sectoren chemie, recreatie & toerisme, life sciences en Healthy Aging. In de Drentse Zuidas bevorderen we het ontwikkelen van de sector transport & logistiek, in combinatie met de kennisintensieve (maak)industrie.

Blz. 32

Detailhandel

Wij streven naar een concentratie van de detailhandel in de **binnenstedelijke gebieden**. **Tegelijkertijd zijn er activiteiten die om uiteenlopende redenen minder goed passen in de stedelijke centra, bijvoorbeeld vanwege de omvang, brandgevaar of bevoorrading. Voor deze activiteiten is vestiging op een locatie voor perifere detailhandel (PDV) een betere optie.**

Nummer O.102

Vraagt aandacht voor de, in ogen van de indiener ongewenste, ontwikkeling van linten van industrieterreinen langs de snelwegen.

Antwoord

Wij zijn met u van mening, dat het ongewenst is dat langs de snelwegen in Drenthe linten van werklocaties ontstaan. Met onze ambitie om werklocaties te concentreren bij steden en knooppunten van infrastructuur voeren wij hier regie op. Daarnaast hebben wij in de Omgevingsvisie en op kaart 1. Visie 2020 de aanduiding 'landschaps- en wegpanorama's voor de snelwegen' opgenomen. In de ontwikkeling van deze panorama's passen voor ons geen industriële linten langs de snelwegen.

Nummer O.106

Vraagt om de positie van de sector duidelijk te definiëren en verwijst daarbij naar de Structuurvisie Bedrijventerreinen en Werklocaties van de provincie Gelderland. Vraagt voor de sector gezien de aard van hun werkzaamheden, voldoende (uitbreidings)mogelijkheden, ook buiten de bestaande bebouwingscontouren.

Antwoord

Wij zijn voornemens om na vaststelling van de Omgevingsvisie een Regionaal Uitvoeringskader Werklocaties op te stellen. Daarin zullen we samen met de gemeenten meer het beleid ten aanzien van bedrijfsvestiging- en ontwikkeling in Drenthe nader uitwerken. De exacte bestemmingsmogelijkheden die u wenst worden normaliter uitgewerkt in een bestemmingsplan buitengebied. Deze plannen vallen onder de verantwoordelijkheid van de gemeente.

Nummer I.1

Vraagt meer expliciet de unieke positie van het grensoverschrijdende Europark bij Coevorden te benadrukken in tekst en kaart.

Vraagt het 'terminal' pictogram op kaart 3 Ruimtelijk-economische ontwikkeling en Mobiliteit grensoverschrijdend te plaatsen.

Antwoord

Wij zijn met u van mening dat het Europark inderdaad een unieke positie kent door haar ligging op de Duits-Nederlandse grens. Wij beschouwen het als een voorbeeld voor andere regio's. Op de kaart en in de tekst zullen wij het Europark nader duiden.

Wijziging ontwerp

Kaart 3. Ruimtelijk-economische ontwikkeling en mobiliteit: pictogram Terminal verplaatsen naar de plaats van het Europark, op die wijze dat het precies op de grens ligt van Nederland en Duitsland

Kaart 1. Visie 2020: onderligger kernenstructuur bij Coevorden aanvullen met het Europark, zodat het grensoverschrijdende karakter helder is.

Blz. 30

Kader toevoegen

Samen met de Duitse gemeente Emmlichheim ontwikkelt de gemeente Coevorden een uniek grensoverschrijdend industrieel en logistiek bedrijvenpark met een oppervlakte van circa 350 ha: het Europark . Het ligt deels in de gemeente Coevorden en deel in de gemeente Emmlichheim. Via de op het Europark gevestigde Euroterminal Coevorden (ETC) vindt met name uitwisseling plaats van goederen tussen vervoersmodaliteiten over de weg en per spoor. Met twee spoorterminals (een derde is in ontwikkeling) worden onder meer containers verladen via de Bentheimer Eisenbahn.

Nummer G.3

Wijst op de status van Kranenburg-Zuid als hard plan.

Antwoord

Wij hebben in de geprognosticeerde behoefte-raming voor Drenthe met betrekking de ontwikkeling van bedrijventerreinen met Kranenburg-Zuid als 'hard plan' rekening gehouden. Wij vermelden het bedrijventerrein niet expliciet vanwege die status. Assen Zuid wordt expliciet vermeld omdat het deze status nog niet heeft en onderdeel uitmaakt van het Regiospecifiek Pakket Zuidoostelijk.

Nummer G.6

Gaat ervan uit dat de beoogde uitbreiding van het bedrijventerrein Geesbrug valt onder lopende afspraken.

Antwoord

Op basis van eerdere besluiten door het college van GS kunnen wij vooralsnog aan de uitbreiding van Geesbrug niet de status van 'lopende afspraken' toekennen. Wij nemen op uw verzoek een aanvraag voor uitbreiding van dit bedrijventerrein opnieuw in behandeling.

Nummer G.1, G.2, G.3, G.5, G.9, G.14, G.16, G.20, O.14.

Vindt de regionale indeling voor afstemming van woonvisies niet altijd gelukkig gekozen.

Vraagt aandacht voor de relaties met gebieden buiten de gekozen regio's.

Zijn niet overtuigd van de realiteit van de aangeduide 'beïnvloedingsgebieden woningmarkt' op kaart 6. Wonen en Sociale Componenten.

Antwoord

Wij zijn ons bewust van het feit dat veel van de dynamiek op de woningmarkt vooral lokaal is. Gemiddeld 60% van alle verhuizingen is binnen een gemeentegrens. Indien de gemeentegrens wordt overschreden is dat vaak niet ver en in veel gevallen naar een buurgemeente.

Wij hebben de regionale woonvisies niet bedoeld ter vervanging van gemeentelijke woonvisies. Wij zien echter een meerwaarde in de regionale afstemming van deze gemeentelijke visies met

het oog op concurrerende woningbouwprojecten en het vinden van een goede balans tussen regionale en lokale ontwikkelingen.

Wij gaan er van uit dat gemeenten in het kader van een goede onderbouwing van het gemeentelijke woonbeleid een gemeentelijk woonplan opstellen om eigen keuzes inzichtelijk te maken. Wij beschouwen de keuze om lokale ontwikkelingen in te brengen in de regionale woonvisie als een gemeentelijke verantwoordelijkheid.

Wij zullen de relatie tussen het gemeentelijke woonplan en de regionale woonvisie in de tekst van de Omgevingsvisie verder verduidelijken.

Wij zijn gekomen tot de regionale indeling op basis van een analyse van verhuisstromen tussen gemeenten en woon-werkverkeer. Verder hebben wij gekeken naar bestaande afstemmingsregio's. Wij vinden de gekozen indeling het meest geschikt is om te komen tot regionale afspraken en zien geen noodzaak om de indeling aan te passen.

Voor de regio Noord Drenthe hebben wij het Drentse deel van de Regiovisie Groningen - Assen overgenomen en voor bovenlokale afstemming in een regionale woonvisie de gemeenten Midden-Drenthe en Aa en Hunze hieraan toegevoegd. De afspraken binnen de Regiovisie Groningen - Assen zijn voor ons leidend in deze regio.

De regio-indeling Zuid-Oost Drenthe komt overeen met de Stadsregio Emmen zoals verwoord in het Gebiedsdocument voor de verstedelijkingsafspraken met het rijk die door de betrokken bestuurders is vastgesteld op 17 november 2008. In dit document is de gezamenlijke integrale verstedelijkingsopgave voor de periode 2010 – 2020 aangegeven.

Wij zijn van mening dat de uitgangspunten voor regionale woonvisies voldoende ruimte laten om relaties met ontwikkelingen buiten de gekozen regio's in te passen. Wij hebben provinciegrens overschrijdende ontwikkelingen op kaart 6. Wonen en Sociale Componenten aangeduid als 'beïnvloedingsgebied woningmarkt'. Wij zullen als uitgangspunt aan de regionale woonvisies toevoegen dat invulling wordt gegeven aan afstemming met woningbouwontwikkelingen in beïnvloedingsgebieden als dit van invloed is op ontwikkelingen binnen een regio.

Wijziging ontwerp

Blz. 33

Regionale afstemming

Wij willen ons bij het wonen meer richten op het regionale niveau en meer op kwaliteit. De kwaliteit van de inrichting van de woonomgeving is in de eerste plaats een gemeentelijke verantwoordelijkheid. **Wij gaan er van uit dat gemeenten woonplannen opstellen, waarin op planmatige en samenhangende wijze het woonbeleid van de gemeente invulling krijgt en eigen keuzes inzichtelijk worden gemaakt.** Wij richten ons voornamelijk op:

- Regionale afstemming van woningbouwplannen;
- Het stimuleren van herstructurering;
- Het stimuleren van de ontwikkeling van specifieke, kleinschalige woonmilieus.

Bij de woonopgave willen we komen tot een goede regionale samenwerking en afstemming. Gelet op de demografische ontwikkelingen vinden we het belangrijk dat woningbouwprogramma's in

een bovenlokale strategie worden vervat. Om onderlinge concurrentie te voorkomen en de diversiteit in het regionale aanbod te vergroten, worden regionale afspraken gemaakt. Voor de onderbouwing van deze afspraken vragen wij van de regio's een regionale woonvisie, waarin kwantiteit en kwaliteit van bouwprogramma's op elkaar is afgestemd. **Gemeentelijke woonplannen vormen een belangrijke basis voor regionale woonvisies.**

Paragraaf 4.3.1, onder kopje wonen, blz. 34, bovenaan, 1e alinea:

In de regionale woonvisies komen in ieder geval de volgende onderwerpen aan bod:

- Demografie;
- Ontwikkelingen op de woningmarkt;
- Invulling van de ruimtevraag (bundeling, zorgvuldig ruimtegebruik en kernenstructuur);
- Doelgroepenbenadering (**kwalitatieve afstemming**);
- **Monitoring (uitvoering en effecten regionale woonvisie)**;

Blz. 33/34

Drie gemeenten van Noord-Drenthe maken ook deel uit van het gebied van de Regio Groningen-Assen: Assen, Noordenveld en Tynaarlo.

Wij hebben provinciegrensoverschrijdende ontwikkelingen aangegeven op kaart 6. Wonen en Sociale Componenten en verwachten dat in de regionale woonvisies invulling wordt gegeven aan afstemming met woningbouwontwikkelingen in de beïnvloedingsgebieden, voor zover deze van invloed zijn op ontwikkelingen binnen de onderscheiden afstemmingsregio's.

Nummer G.1, G.2, G.3, G.5, G.6, G.9, G.14, G.16, G.17, G.21, O.14, O.59, O.72, O.110, P.1

Hebben verschillende opvattingen over nut en noodzaak van regionale afstemming, de hoogte, verdeling en doorwerking van de gespecificeerde kwantitatieve plafonds en de verdeling van verantwoordelijkheid tussen gemeente en provincie ten aanzien van kwantitatieve en kwalitatieve woondoelstellingen.

Geven aan dat de indruk wordt gewekt dat de Provincie zich terug trekt uit de problematiek van de kleine kernen en de sociale cohesie.

Antwoord

Wij zijn van mening dat de woningmarkt primair een gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Wij verwachten dat gemeenten woonplannen opstellen, waarin op planmatige en samenhangende wijze het woonbeleid van de gemeente invulling krijgt en eigen keuzes inzichtelijk worden gemaakt. In het geval van bovenlokale, concurrerende ontwikkelingen vinden wij het van belang dat op regionaal niveau vroegtijdig afstemming plaats vindt. Vandaar dat wij in zetten op regionale afstemming van de woonplannen.

In de omgevingsvisie hebben wij spelregels aangegeven waarbinnen gemeenten tot regionale afstemming van de woningbouwopgave kunnen komen (paragraaf 4.3.1, blz. 34). Wij hebben naar een balans gezocht tussen het bieden van ruimte voor gemeenten en gezamenlijke uitgangspunten voor de regio. Eén van onze spelregels is het kwantitatieve plafond. Wij vinden het van belang om op regionaal niveau goed inzicht te bieden in de gewenste toename van de woningvoorraad om enerzijds voldoende en gevarieerd woningaanbod te bieden en anderzijds onrendabele

investeringen in planontwikkeling en grondaankoop voor plannen die geen doorgang vinden te voorkomen.

In de door ons berekende gewenste toename van de woningvoorraad, op basis van de prognose 2009 en woningmarktverkenningen, zijn grensoverschrijdende ontwikkelingen zoals binnenlandse en buitenlandse verhuisbewegingen meegenomen. Hierin zijn ook de woningbouwafspraken die in de Regiovisie Groningen – Assen zijn gemaakt overgenomen.

Het kwantitatieve plafond beschouwen wij als richtinggevende bouwopgave waarvoor het gewenst is om tijdig plancapaciteit te ontwikkelen. Wij vinden dit een belangrijk uitgangspunt voor de regionale woonvisies.

Wij zien de verdeling van de woonopgave over hoofdkernen en kleine kernen als gemeentelijke verantwoordelijkheid. Wij stellen vanuit het principe van bundeling wel de voorwaarde dat 2/3 van de woonopgave wordt toegewezen aan de (sub)streekcentra en 1/3 aan de overige kernen. Hiermee ontstaat naar onze mening meer flexibiliteit voor maatwerk door de gemeente, passend bij de filosofie van de nieuwe Wro.

Wij vragen gemeenten om in de regionale woonvisie voor onderbouwing van de woonbehoefte aandacht te besteden aan demografische ontwikkeling en woningmarktontwikkelingen. Wij zullen initiatieven stimuleren waarin gemeenten gezamenlijk de kwantitatieve en kwalitatieve behoefte voor een regio in beeld brengen.

Wij begrijpen dat de tekst in de Bijlage over de omslag van gemeenten/woonplannen naar regio's/woonvisies tweeledig kan worden uitgelegd. Wij hebben hiermee de omslag in het provinciaal beleid bedoeld van sturing op gemeentelijk niveau naar sturing op regionale afstemming. Wij hebben de tekst aangepast om onze bedoeling duidelijk te maken.

Wijziging ontwerp

Bijlage 4, blz. 26.

1. Inleiding

~~In de sturing van de woningbouwopgave maakt het beleid een omslag van gemeente/woonplannen naar regio's / woonvisies.~~ **In de visie is de doelstelling voor wonen gericht op bovenlokale afstemming van woonplannen in een regionale woonvisie.** De regionale afstemming van de woningbouwopgave is van provinciaal belang.

Nummer G.6

Geeft aan dat de verdeling van de woningvoorraad van 2/3 voor (sub)streekcentra en 1/3 voor overige kernen in de gemeente Coevorden omgekeerd is.

Antwoord

Wij realiseren ons dat de verdeling van de bestaande woningvoorraad in de regio Zuid Oost Drenthe circa 43% in (sub)streekcentra en 57% in overige kernen is. Wij constateren ook dat:

- De woningvoorraad in de gemeente Coevorden op 1 januari 2009 als volgt is verdeeld: 46% in de kern Coevorden en 54% in overige kernen.

- De toename van de woningvoorraad in de periode 2000 – 2008 als volgt is geweest: 60% in de kern Coevorden en 40% in overige kernen.
- De harde plancapaciteit van de gemeente Coevorden die op 1 januari 2009 bij ons bekend is, als volgt is verdeeld: 90% in de kern Coevorden en 10% in overige kernen.

Op basis van het bovenstaande concluderen wij dat de bundelingsambitie voor de nieuwbouwopgave ook haalbaar is in de gemeente Coevorden.

Nummer G.9

Geeft aan dat de tekst in *Bijlage 4: Toelichting regionale afstemming wonen* de indruk wekt dat de provincie twijfelt aan de realisatie van de woningbouwopgave in Hoogeveen.

Antwoord

Wij betreuren het als de tekst de indruk wekt dat wij twijfelen aan de realisatie van de bouwopgave in de kern Hoogeveen. Wij hebben bedoeld aan te geven dat de keuze voor binnenstedelijk bouwen in Hoogeveen, welke wij ondersteunen, invloed kan hebben op het tempo van realisatie. Binnenstedelijk bouwen vergt vaak meer tijd dan bouwen op uitleglocaties. Wij stellen voor de bedoelde zinsnede te schrappen.

Wijziging ontwerp

Bijlage 4, Blz. 29

In deze regio loopt de harde plancapaciteit van de streekcentra achter vergeleken met de andere regio's. ~~Doordat Hoogeveen in haar structuurvisie heeft gekozen om vooral binnenstedelijk te gaan bouwen komt een groot deel van de opgave terecht in Meppel.~~

Nummer G.12, O.52

Vraagt verduidelijking over de voorwaarden voor nieuwe landgoederen.

Geeft aan dat het onduidelijk is of het beleid ten aanzien van landgoederen de realisatie van een woonhuis met allure toestaat.

Antwoord

Wij zien nieuwe landgoederen als een vorm van kleinschalige woonmilieus. Hieraan moet worden toegevoegd dat het gaat om een hedendaagse toevoeging aan het landschap, dat gezien mag worden als cultuurdaad van deze tijd. Het landgoed en het huis dienen als eenheid ontwikkeld te worden. Het huis mag ontwikkeld worden als één wooneenheid met eventueel ondergeschikte functies. Het huis dient allure en uitstraling te krijgen en ontleent deze voornamelijk door architectonische verbintenis met het landgoedontwerp.

De tekst over de nieuwe landgoederen zullen wij op basis van het bovenstaande aanpassen. Wij stimuleren de ontwikkeling van nieuwe landgoederen door voorlichting en begeleiding van initiatiefnemers en subsidies voor ontwerp en bosaanleg.

Wijziging ontwerp

Blz. 35

Ontwikkelen van bijzondere woonmilieus (laatste alinea).

We stimuleren de ontwikkeling van nieuwe landgoederen, als vorm van kleinschalige nieuwe woonmilieus. **Het gaat om een hedendaagse toevoeging aan het landschap, dat gezien mag worden als cultuurdaad van deze tijd. Het landgoed en het huis dienen als eenheid ontwikkeld te worden. Het huis mag ontwikkeld worden als één wooneenheid met eventueel ondergeschikte functies. Het huis dient allure en uitstraling te krijgen en ontleent deze voornamelijk door architectonische verbintenis met het landgoedontwerp.** Voor nieuwe landgoederen hanteren wij de volgende voorwaarden:

- Het landgoed bestaat minimaal uit 5 hectare bos. **De ervaring leert dat een landgoed meer is dan alleen bos en een dat een kwalitatief landgoed over het algemeen minimaal 10 tot 15 hectare groot is.**
- **Het landgoed past in het bosclusteringsbeleid zoals aangegeven in par . 4.3.3 van de Omgevingsvisie.**
- Het landgoed is in principe openbaar toegankelijk.
- Het landgoed vormt een ecologische, economische en esthetische eenheid.
- Het landgoed past in het aanwezige landschap en houdt rekening met de cultuurhistorie en de bodemgesteldheid.

Nummer M.5

Vraagt of de behoefteaming voor toevoeging van het aantal woningen inclusief of exclusief sloop is. Geeft aan dat de tekst in de Omgevingvisie niet consistent is met Bijlage 4.

Constaateert, als gevolg van een verschil in uitgangspunten tussen Primos 2009 en provinciale prognose, een verschil in berekende toename van de woningbehoefte. Stelt voor om de provinciale gegevens en Primosgegevens gezamenlijk op ambtelijk niveau te bespreken.

Antwoord

Wij begrijpen dat de opmerking over de woningbouwopgave 2008 – 2020 en de opmerking over nieuwbouw en vervanging van sloop op verschillende wijzen uitlegbaar zijn. De bouwopgave van 22.000 woningen is het aantal netto toevoegingen aan de bestaande woningvoorraad. Dit resulteert in een netto toename van de woningvoorraad met 1.850 woningen per jaar. De werkelijke woningbouwproductie zal hoger liggen door vervanging van sloop. Wij zullen de tekst hierop aanpassen en er voor zorgen dat het consistent is met de tekst in Bijlage 4.

Wij hebben de Primosgegevens 2009 en de provinciale woningbehoefteberekening vergeleken en constateren dit geen al te grote verschillen oplevert. Alleen in de regio Noord – Drenthe is sprake van een redelijk verschil. In deze regio komen wij tot een berekende nieuwbouwbehoefte van 11.800 woningen. Primos 2009 komt tot een berekende behoefte van 10.610 woningen. Dit is een verschil van 1.190 woningen wat neer komt op een verschil van 100 woningen per jaar. In de regio's Zuid-Oost en Zuid-West Drenthe komen wij tot een behoefte van 5.100 woningen. Primos 2009 komt tot een behoefte van resp. 5.170 en 5.223 woningen. Een verschil van resp. 70 en 123 woningen wat neer komt op een nihil verschil van 6 en 10 woningen per jaar. Wij kunnen ons voorstellen dat op ambtelijk niveau gekeken wordt naar de verschillen tussen beide prognoses, maar zien geen redenen om onze plafonds aan te passen.

Wijziging ontwerp

Blz. 32

Demografische ontwikkeling (laatste drie regels van de alinea)

Op basis van de behoefteberekening zijn in de periode 2008 – 2020 nog **een netto aantal toevoegingen van** circa 22.000 woningen nodig. Hierbij is uitgegaan van een positief migratiesaldo. Jaarlijks komt dit neer op een **netto** toename van de woningvoorraad met circa 1.850 woningen. **De werkelijke woningbouwproductie zal hoger moeten liggen door vervangende nieuwbouw voor gesloopte woningen.** ~~Dit is nieuwbouw én vervanging van sloop.~~

Nummer G.9

Constaateert dat uw wens om legalisatie van de parken Schoonhoven en Nuilerveld mogelijk te maken, niet wordt gehonoreerd. U kunt zich niet vinden in de aangehaalde argumenten. U ziet beide parken graag aangemerkt als uitzonderlijke gevallen.

Antwoord

Wij gaan niet akkoord met de legalisatie omdat voor deze parken niet wordt voldaan de voorwaarden zoals opgenomen in de Omgevingsvisie. Bij het toekennen van de bestemming Wonen zou de mogelijkheid ontstaan voor een reguliere woonwijk in het buitengebied. Doordat de parken niet aansluiten op kernbebouwing is een zorgvuldige overgang van kern naar landelijk gebied niet mogelijk. Volgens ons is dat geen wenselijke situatie (voorwaarde 2 VROM).

Nummer O.15

Vraagt, samen met gemeenten, in het kader van inbreiding zorgvuldig te kijken naar bebouwingmogelijkheden in linten of dorpsranden van dorpen.

Antwoord

Wij hebben in de Omgevingsvisie aangegeven dat wij staan voor 'zorgvuldig ruimtegebruik'. Wij zijn met u van mening dat een zorgvuldig ingepaste, kleinschalige, bebouwing in linten en dorpsranden ook kan vallen onder de noemer 'zorgvuldig ruimtegebruik'. Wij hebben samen met gemeenten een aantal handreikingen en praktijkvoorbeelden voor bebouwing in verschillende dorpstypen uitgewerkt.

Nummer M.5

Verzoekt ons de knelpunten in het hoofdwegennet en in stedelijke ontsluitingen te benoemen.

Antwoord

Wij hebben de knelpunten uitgewerkt in ons Provinciaal Verkeers- en Vervoersplan en bijbehorende Investeringsprogramma Verkeer en Vervoer 2011 – 2020. Wij nemen deze op in de Uitvoeringsagenda, die we opstellen na vaststelling van de Omgevingsvisie.

Nummer G.1, G.2, G.9, G.14, G.16, G.21, R.1, O.72

Pleit voor een versterking van het openbaar vervoer op het platteland. Is van mening dat in de Omgevingsvisie de dominantie van de auto op het platteland te makkelijk wordt geaccepteerd. Is van mening dat het openbaar vervoer essentieel is voor het tegengaan van de ontgroening van het rurale gebied en daarmee van belang voor versterking van de sociale kernkwaliteiten.

Ziet graag een uitwerking van recreatieve mobiliteit. Waarbij naast Beilen ook Hoogeveen en Meppel een rol kunnen spelen als recreatief transferium.

Is van mening dat de IC-status van de stations Hoogeveen en Beilen essentieel zijn voor de bereikbaarheid van het landelijk gebied.

Antwoord

Wij zien dat het gebruik van het openbaar vervoer in het landelijk gebied beperkt is. Om geen lege bussen te hoeven laten rijden wordt er sinds geruime tijd maatwerk verricht. Samen met de zorgplicht van de gemeenten in het kader van de wet maatschappelijke ondersteuning (WMO) wordt het schoolvervoer en oudervervoer gecombineerd met openbaar vervoer. Dat leidt tot een efficiënte invulling van de zogenaamde sociale functie van openbaar vervoer door de gezamenlijke overheden.

Wij delen uw mening over recreatieve mobiliteit voor wat betreft kwetsbare natuurgebieden en voor intensief bezochte attractiepunten. In deze gevallen zien wij kansen in het reguleren van mobiliteit door bijvoorbeeld de inzet van specifiek openbaar vervoer en transferia. Wij nodigen u uit om samen met recreatieondernemers, recreatieschap, gebiedsbeheerders en gemeenten hiervoor concepten uit te werken. De recreatieve infrastructuur (bijvoorbeeld het fietsnetwerk) kan daarin meegenomen worden.

In onze visie hebben Beilen, Gieten en De Punt kansen als recreatief transferium. Vanwege de directe relatie met een aantrekkelijk recreatiegebied of attractieve locatie is de kans op een aantrekkelijk (en betaalbaar) vervoersarrangement voor de recreant redelijk goed. Dat wij prioriteit geven aan deze transferia wil niet zeggen dat Hoogeveen en Meppel geen rol als recreatief transferium kunnen spelen. Wij kunnen ons voorstellen dat een insteek op een arrangement van stedelijke en landelijke recreatie een meerwaarde kan betekenen.

Een IC-status van treinstations heeft altijd een positief effect op de bereikbaarheid van het betreffende station. Wij zijn echter niet van mening dat een gebied zonder een station met IC-status niet goed bereikbaar zou zijn. Een station met 2x per uur een treinstop is zeker voor het recreatieve reismotief een goede bereikbaarheid.

Nummer O.4

Uit redenen van algemeen belang/veiligheid, wordt gepleit voor het verlagen van de snelheid op de N371, het toepassen van stil asfalt, en het tegengaan van sluipverkeer op de N371.

Antwoord

De N371 heeft (gedeeltelijk) een gebiedsontsluitende functie in het provinciale wegennet en wordt conform de landelijke richtlijnen ingericht. Op dit type wegen is 80 km/u toegestaan. Snelheidsremmende maatregelen worden in principe alleen op conflictpunten (bijvoorbeeld kruispunt of oversteken) toegepast. Wij monitoren de geluidsproductie op provinciale wegen, in geval van overschrijding van geluidsnormen overwegen wij de te nemen maatregelen.

Nummer O.107

Vraagt aandacht voor het feit dat door de aanpassingen van de N48 ter hoogte van Zuidwolde de bereikbaarheid van uw bospercelen ten noorden en ten oosten van Zuidwolde (Klein Zwitserland) problematischer wordt.

Antwoord

Wij begrijpen uw verontrusting in deze. De omgevingsvisie doet echter geen uitspraken op dit schaalniveau (zie ook het voorwoord). De gemeente De Wolden en in deze ook Rijkswaterstaat zullen uw belangen bij de aanpassingen aan de N48 mee moeten nemen.

Nummer O.14, O.122, G.1, G.2, G.9, G.14, G.16, G.21.

Stelt voor een provinciale visie op de ontwikkeling en ondersteuning van (zorg)voorzieningen te ontwikkelen in verband met de bevolkingsontwikkeling. Pleit voor kleinschalige hoogwaardige voorzieningen, waarbij de instanties en voorzieningen dienend zijn aan de bewoners. Geeft aan dat de sociale component onvoldoende recht wordt gedaan en u stelt dat de focus niet enkel dient te liggen op de fysieke kant, maar ook op leefbaarheid.

Antwoord

Wij willen de leefkwaliteit in onze provincie op een hoog niveau houden, zowel op het platteland als in de kernen. Gezien de demografische veranderingen zien wij het behoud van de leefkwaliteit als een majeure opgave in sociaal, ruimtelijk en economisch opzicht. Deze ambitie gaan wij samen met gemeenten, woningcorporaties, marktpartijen, maatschappelijke instellingen en niet in de laatste plaats de bewoners van Drenthe invullen. Een veranderende bevolkingssamenstelling vraagt om een integrale provinciale visie. Als eerste stap hebben wij gezamenlijk met vijf gemeenten, waar de krimp op dit moment aan de orde is, onderzoek gedaan naar de gevolgen van bevolkingsdaling voor verschillende thema's. Als vervolg willen wij gezamenlijk een strategie ontwikkelen voor het opvangen van de gevolgen van bevolkingsdaling. Wij zien ook dat gemeenten die te maken hebben met een veranderende bevolkingssamenstelling te maken krijgen met leefbaarheids- en woonvragen. Het is belangrijk dat deze vragen samen met onder andere woningcorporaties en de bevolking wordt uitgewerkt. Wij zien het als onze rol om de ontwikkeling van een gemeentelijke visie, alsmede de regionale afstemming van woon- en leefbaarheidsvragen, met kennis en informatie te faciliteren. Wij passen de tekst aan om onze insteek verder te verduidelijken.

Wijziging ontwerp

Blz. 37

Voorzieningen

~~De manier waarop mensen hun leven vandaag de dag inrichten, stelt nieuwe eisen aan het voorzieningenniveau en de toegankelijkheid daarvan. Het combineren van de wensen op het gebied van sociale contacten, gezin en werk blijkt lastig te zijn. Het levenspatroon van de afnemers van voorzieningen (de '7-tot-7-dynamiek') sluit niet aan bij het ritme dat de voorzieningen zelf aanhouden (de '9-tot-5-dynamiek'). Door het afnemende aantal voorzieningen en de verspreide ligging ervan, levert dit in het landelijk gebied problemen op.~~

~~De demografische ontwikkeling leidt er bovendien toe dat het in sommige gevallen niet meer rendabel is om publieke voorzieningen zoals scholen en kinderopvang te continueren. Ook het openbaar vervoer is moeilijk rendabel te houden. Daarnaast hebben maatschappelijke organisa-~~

ties de tendens om te centraliseren. Hierdoor zijn veel mensen met meerdere taken, de zogenoemde ‘taakcombineerders’, steeds minder goed in staat om werk en privé te combineren. Vanuit ruimtelijk perspectief kunnen we het combineren van werk en privé vergemakkelijken door goede verbindingen te creëren tussen de plek(ken) waar we wonen, werken en zorgen. Dit stelt eisen aan de locatie van voorzieningen, de ruimtelijke invulling van de locatie, de clustering van voorzieningen en de bereikbaarheid. Wij gaan er vanuit dat gemeenten aandacht hebben voor deze aspecten wanneer ze keuzes moeten maken. Ook gaan we er van uit dat de kernenstructuur, die gemeenten opnemen in de woonopgave, bepalend is voor (de spreiding van) het aanbod van voorzieningen binnen de gemeente.

Doordat voorzieningen verdwijnen, gaan ‘autonome dorpen’ (met diverse voorzieningen) over in dorpen waarin voornamelijk gewoond wordt. Of deze dorpen hun aantrekkelijkheid kunnen behouden, hangt voor een belangrijk deel af van de vraag of de bewoners in staat zijn een moderne sociale cohesie te ontwikkelen.

Drenthe is de op twee na (Flevoland en Zeeland) dunst bevolkte provincie van Nederland. Het gevolg van een lagere bevolkingsdichtheid is dat aspecten die grotendeels afhankelijk zijn van een hogere bevolkingsdichtheid zoals werk, openbaar vervoer, cultuuraanbod, voorzieningen en winkels, extra aandacht behoeven. Door demografische veranderingen (krimp) zal de aandacht voor deze aspecten noodzakelijkerwijs groter worden.

De leefbaarheid in het landelijke gebied van Drenthe komt onder druk te staan. In een aantal delen van Drenthe speelt deze ontwikkeling in hoge mate: de lokale economie is veelal niet sterk, voorzieningen worden gecentraliseerd in grotere plaatsen, het buitengebied is relatief groot, het aantal kernen verspreid. Ook is er in de nabije toekomst sprake van een bevolkingsafname. Een afnemende bevolkingsomvang kan negatieve gevolgen hebben voor de leefbaarheid van een gebied. Hierbij kan onder andere gedacht worden aan leegstand, sociale tweedeling, waardedaling van de woningen en een afnemende bereikbaarheid van het buitengebied. Een goede ontsluiting van de steden en dorpen in het buitengebied is van belang voor de bereikbaarheid van noodzakelijke voorzieningen.

We willen de leefkwaliteit in onze provincie op een hoog niveau houden, zowel op het platteland als in de kernen. Het behoud van de leefkwaliteit is voor ons een majeure opgave in sociaal, ruimtelijk en economisch opzicht. Deze ambitie gaan wij samen met gemeenten, woningcorporaties, marktpartijen, maatschappelijke instellingen en niet in de laatste plaats de bewoners van Drenthe waarmaken. Een veranderende bevolkingssamenstelling vraagt om een integrale provinciale visie. We vinden het noodzakelijk dat het beleid voor de fysieke leefomgeving in dit omgevingsbeleid wordt gekoppeld aan de sociale aspecten zoals die zijn neergelegd in ons sociaal beleid. Hierbij maken wij onder andere gebruik van de instrumenten die binnen het tijdenbeleid zijn ontwikkeld. Binnen tijdenbeleid denken wij niet enkel vanuit een ruimtelijk perspectief (waar plaats je welke voorziening?), maar ook vanuit het tijdscomponent (welke voorzieningen zijn waar nodig? én hoe maken we deze beschikbaar en bereikbaar?). Hierbij betrekken wij zowel commerciële voorzieningen als voorzieningen voor onder andere welzijn, sport, onderwijs, cultuur, maar ook digitale bereikbaarheid.

Gemeenten die te maken hebben met een veranderende bevolkingssamenstelling krijgen te maken met leefbaarheids- en woonvragen. Het is belangrijk dat deze vragen samen met

onder andere woningcorporaties en de bevolking wordt uitgewerkt. Wij zien het als onze rol om de ontwikkeling van een gemeentelijke visie, alsmede de regionale afstemming van woon- en leefbaarheidsvragen, met kennis en informatie te ondersteunen.

Nummer O.110

Geeft aan dat met de discussie 'Provincie Nieuwe Stijl' de weg vrij is om de koppeling te maken van sociaal beleid aan het omgevingsbeleid. Stelt voor om dit te doen door zorg te dragen voor een basisinfrastructuur van kennis, netwerken en agendering.

Antwoord

Wij zijn met de vaststelling van de Sociale Agenda in december 2008 een traject gestart om een kennisinfrastructuur op te zetten. Wij zien dat een kennisinfrastructuur op het sociale domein onder meer bestaat uit taken als *signalering en innoveren* van kennis. Daarnaast zien wij het uitvoeren en operationaliseren van *netwerken*, organiseren van *bijeenkomsten* op thema's en het uitvoeren van *pilots* als een belangrijk onderdeel van deze infrastructuur. Vertrekpunt is uit te gaan en aan te sluiten bij bestaande netwerken en samenwerkingsverbanden (zoals VDG). Ook *onderzoek* en *monitoring* behoren bij de kennisinfrastructurele taken.

4.3.2 Robuust en klimaatbestendig watersysteem

Nummer G.1, G.2, G.14, G.16, O.107

Achten het te voorbarig om in de Omgevingsvisie doelen vast te leggen voor de speerpuntgebieden Uffelte-Ruinen en vragen ons in de visie ruimte te laten voor de invulling van de opgaven voor de gebiedscommissie Zuidwest Drenthe. Wensen voor het gebied 'Darperweiden' en de 'Oude Vaart' (het hoefijzer) vast te houden aan een gedegen onderzoek naar oplossingen in de sfeer van functiecombinaties.

Antwoord

Onze insteek is om de wateropgave indien mogelijk te combineren met de groene opgave. Juist in het gebied Uffelte-Ruinen kunnen deze elkaar versterken. Daarbij hoeft functiewijziging niet per definitie aan de orde te zijn. Omdat wij in de wateropgave Uffelte-Ruinen nadrukkelijk ook de kansen voor sociaal-economische ontwikkelingen meenemen, dekt de aanduiding op de kaart "Combinatie opgave water/natuur" de lading niet goed. Daarom hebben we besloten deze aanduiding van kaart 1 te verwijderen.

Wijziging ontwerp

Kaart 1. Visie 2020: aanduiding "Combinatie opgave water/natuur" wijzigen in de aanduiding "Gebiedsopgave Uffelte-Ruinen" en de begrenzing van de opgave vergroten.

Nummer G.3

Het benoemen van grondwaterbeschermingsgebieden wordt van belang geacht, dit ter voorkoming van contaminatie van "het blauwe goud".

Antwoord

Wij onderschrijven dit belang hebben de grondwaterbeschermingsgebieden dan ook als zodanig benoemd.

Nummer W.5

Vraagt om aandacht te hebben voor de realisatie van natuur- en waterdoelen in het Hunzedal met name rond Tusschenwater.

Antwoord

Wij hebben al een aantal jaren veel aandacht voor het realiseren van natuur- en waterdoelen in het Hunzedal. De ontwikkelingen in het gebied weerspiegelen dat. De ontwikkelingen rond het Tusschenwater die we in samenwerking met het Waterbedrijf Groningen voorstaan zijn ongewijzigd.

Nummer N.2

Is van mening dat voor een robuust watersysteem, dat in staat is om de gevolgen van klimaatverandering op te vangen, ruimte voor water in alle beekdalen leidend moet zijn.

Antwoord

Wij zijn van mening dat wij met het voorliggende beleid het aspect water in de beekdalen een zeer belangrijke plek hebben gegeven. In het antwoord “verduidelijking beekdalenbeleid (6.2.2.)” wordt een nadere toelichting op dit beleid gegeven.

Wijziging ontwerp

Zie wijziging onder “verduidelijking beekdalenbeleid (6.2.2.)”

Nummer O.62

Benadrukken dat de provincie ten behoeve van de bestrijding van de wateroverlast op basis van de WB 21ste eeuw afspraken heeft gemaakt met de waterschappen, waarbij het middenscenario het uitgangspunt was.

Nummer L.28

De provincie gebruikt de meest recente klimaatscenario's. Dit suggereert nieuwe ambities t.o.v. bestaande afspraken.

Antwoord

Voor de huidige beleidsopgaven is het zogenaamde Middenscenario van WB21 het uitgangspunt. Om na te kunnen gaan in hoeverre deze maatregelen bijdragen aan een robuust watersysteem worden de meest recente klimaatscenario's gebruikt. Dit kan er in de toekomst toe leiden dat maatregelen worden geselecteerd die 'goed scoren' binnen deze scenario's.

Wijziging ontwerp

Blz. 38

Ruimte voor Water

De klimaatverandering vraagt om meer **aandacht** en ruimte voor water. **Voor de huidige beleidsopgaven is het zogenaamde Middenscenario van WB21 het uitgangspunt. Om de bandbreedte en daarmee de robuustheid van de gekozen maatregelen te kunnen bepalen wordt gebruikt gemaakt van Om de aard en de omvang van de klimaatverandering vast te stellen, gebruiken we de meest recente klimaatscenario's van het KNMI, in het bijzonder het G en**

W+ scenario. In het gebiedsproces wordt nagegaan of de maatregelen op basis van het middenscenario robuuster moeten worden aangepast uitgevoerd en op welke manier.

Nummer O.72

Hebben behoefte aan een strategie ter bescherming van de bebouwde omgeving in relatie tot de gevolgen van klimaatverandering.

Antwoord

De strategie en het wettelijk kader voor het stedelijk gebied zijn te vinden in paragraaf 6.5. van de Omgevingsvisie. Door het veranderende klimaat ontstaat ongetwijfeld vaker wateroverlast en vaker droogte. De kans dat daarbij in Drenthe de veiligheid in het geding komt is echter heel klein. De waterschappen en gemeenten hebben een aantal uitgangspunten en normen geformuleerd voor stedelijk waterbeheer met zo weinig mogelijk overlast:

- Afwenteling is niet langer aan de orde. Gemeenten voorkomen afwenteling door bergingscapaciteit aan te leggen in stedelijk water of door neerslag te laten infiltreren in de bodem.
 - Voor nieuw stedelijk gebied hanteren de waterschappen een maatgevende afvoer (gebaseerd op het huidige landbouwkundig gebruik) die zeker niet hoger is dan 1,2 liter per seconde per hectare.
 - De afvoer uit nieuw stedelijk gebied mag ook in een extreme afvoersituatie niet toenemen ten opzichte van de huidige.
 - Sinds 2008 zijn perceelseigenaren verplicht om het eigen hemelwater op te vangen, wat zeker zal bijdragen aan het beheersbaar houden van wateroverlast.
 - Daarnaast is het belangrijk dat water in de openbare ruimte zichtbaar blijft of wordt. Een zichtbaar afwateringsstelsel heeft dan ook de voorkeur boven een onzichtbaar hemelwaterriool.
- Verder zijn de gemeentelijke zorgplichten voor hemel- en grondwater sinds 2008 verankerd in de Wet verbrede gemeentelijke watertaken die op 1 januari 2008 in werking is getreden. Voor 2013 zullen de gemeenten deze zorgplicht uitwerken in hun verbreed gemeentelijk rioleringsplan (GRP). De gemeente heeft al langer de zorgplicht voor de doelmatige inzameling en het transport van 'stedelijk' afvalwater.

Nummer O.102

Stelt voor om het beekdal van de Oude Vaart ten zuiden van Dieverbrug op dezelfde wijze te ontwikkelen als en aan te sluiten op de Anser Hooilanden.

Antwoord

Wij vinden dat het gebied terecht is aangeduid met de hoofdfuncties landbouw en multifunctioneel gebied in beekdalen.

4.3.3 Robuuste natuur

Nummer G.1, G.2, G.9, G.14, G.16

Onderschrijft de noodzaak van een robuust en duurzaam natuurnetwerk, maar is van mening dat dit niet allemaal via het instrument van de EHS plaats hoeft te vinden.

Vindt daarnaast dat de provincie te zwaar inzet op de EHS waar het cultuurgronden betreft die in het Natuurplan Drenthe als 'agrarisch natuurgebied' zijn weergegeven.

Pleit ervoor dat uitloopgebieden rond dorpen en veelal de EVZ's niet onder het EHS regime moeten vallen, dit vanwege schaduwwerking.

Doet een dringend beroep op de provincie om de aanwijzing van de EHS als een aparte agenda te bespreken met als inzet te komen tot minder EHS en meer natuur(waarden) en nemen de visie op de toekomstige EHS op kaart 4 voor kennisgeving aan.

Antwoord

Wij streven naar het robuust(er) maken van de EHS. Van een aantal natuurgebieden is de EHS status opgeheven die een onvoldoende bijdrage leveren aan een robuust samenhangend systeem. In de bijlage is een kaartje opgenomen van gebieden waar dit aan de orde is. Nieuwe natuur wordt door ons alleen voorgestaan in samenhang met de grotere gebieden door daar de EHS te concentreren. Dit voorkomt onnodige beperkingen van economische activiteiten door natuurgebieden buiten de grotere eenheden. Deze benadering sluit aan bij uw pleidooi voor een robuust en duurzaam natuurnetwerk.

Binnen dit robuuste natuursysteem neemt de realisering van de EHS een centrale plaats in. De EHS, onderdeel van het rijksnatuurbeleid is een wezenlijk onderdeel van de AmvB en zal naar verwachting een verplicht onderdeel zijn van de ruimtelijke verordening. Daar waar geen functieverandering noodzakelijk is zetten wij in op agrarisch natuurbeheer. Het Natuurbeheerplan Drenthe is daarvoor het subsidiekader.

Ecologische verbindingszones (EVZ's) hebben we steeds als onderdelen van de EHS opgevat. Wij hebben de opgaven met betrekking tot de EVZ's in dit plan geactualiseerd. Uitloopgebiedjes rond de dorpen hebben we als zodanig niet als onderdeel van de EHS geformuleerd.

Uw aanbod om met ons in gesprek te gaan over de realisering van de EHS en in bredere zin de realisering van een duurzaam natuurnetwerk vinden wij een positief signaal en zal door ons worden opgepakt. Kaart 4 geeft onze ambitie weer voor de korte en lange termijn. De kans van slagen hangt hierbij af van veel factoren, waarbij beschikbaarheid van budgetten een niet onbelangrijke is.

Nummer G.2

Maakt zich zorgen over de snelheid waarmee exact duidelijk wordt welke gevolgen Natura 2000 gebieden hebben voor bedrijven die in de nabijheid daarvan liggen.

Antwoord

Wij hebben begrip voor uw zorgen (en die van bedrijven) over het gevoelsmatig trage tempo waarin duidelijk wordt wat de gevolgen van Natura 2000 gebieden zijn. Het gaat om complexe materie met veel betrokken partijen op verschillende velden waarbij er een spanningsveld ligt tussen de snelheid en de zorgvuldigheid van het proces.

In 2007 zijn de ontwerpbesluiten bekendgemaakt en besproken en er zijn zienswijzen tegen ingediend. Deze zienswijzen en onze recente adviezen worden door de Minister bij de besluitvorming betrokken. De aanwijzingsbesluiten voor Mantingerzand en Drouwenerzand zijn voorzien omstreeks april 2010, die voor Mantingerbos en Norgerholt omstreeks september 2010 en die

voor de gebieden Dwingelderveld, Fochteloërveen, Havelte Oost en Leekstermeer rond december 2010. De Minister zal zelf over deze besluiten en de procedure communiceren.

Voor de beheerplannen is de planning dat die van Mantingerzand, Drouwenerzand, Mantingerbos en Norgerholt rond de zomer van 2010 gereed zijn.

Nummer G.3, G.21, W.1, W.2, W.3, W.4

Vraagt verduidelijking over de invulling van de verantwoordelijkheid van gemeenten en waterschappen voor natuurwaarden buiten de EHS. Vraagt wat wordt verstaan onder kennisoverdracht.

Antwoord

Van waterschappen en gemeentes verwachten wij eigen beleid dat er op is gericht om deze natuurwaarden buiten de EHS in stand te houden. Dit zullen wij in de omgevingsvisie vermelden. Om dit beleid vorm te kunnen geven wil de provincie bijdragen met natuurinformatie, en het delen van kennis. Als concreet voorbeeld wijzen wij op de recente samenwerking met het inventariseren van flora en vegetatie (in relatie tot uw bestemmingsplan buitengebied).

Wijziging ontwerp

Blz. 40

Wij zijn primair verantwoordelijk voor het realiseren van de EHS **en het instandhouden van de natuurwaarden in de EHS.** ~~Gemeenten en waterschappen zijn verantwoordelijk voor natuurwaarden buiten de EHS.~~ **Van waterschappen en gemeentes verwachten wij eigen beleid dat er op is gericht om natuurwaarden binnen de beheersgrenzen in stand te houden.**

Een gedeeld belang is ~~dit is~~ een actueel natuurinformatiebestand, het delen van beleid- en beheerskennis en het onderhouden van maatschappelijk draagvlak (waaronder de inzet van vrijwilligers en natuurorganisaties). Op deze vlakken willen we dan ook met onze partners samenwerken. Ook het soortenbeleid, met de leefgebiedenbenadering, willen we samen met de gemeenten uitvoeren.

Nummer G.3

Vraagt om de ecologische verbinding Zeijen – Zeegse (EVZ-25) de status van EHS te laten behouden of de gemeentelijke opgave financieel mogelijk te maken. Geeft verder aan dat de tekst 'de EHS status van de te verbinden vervalt hiermee ook' bij EVZ-25 in de Bijlage niet overeenkomst met de aanduiding op kaart 4. Robuuste EHS.

Vraagt om de kaart 'Gebieden waar EHS status vervalt' ook digitaal beschikbaar te maken, bij voorkeur op perceelsniveau.

Antwoord

Wij weten dat u de betekenis van de ecologische verbinding EVZ-25 onderkent en heeft opgenomen in de structuurvisie LOP Tynaarlo. Terecht wijst u ons op de in de inspanningen die in de afgelopen jaren zijn verricht om deze verbinding te realiseren. Wij hebben in de Bijlage aangegeven waarom de EVZ-25 geen deel meer uitmaakt van de EHS als provinciale verantwoordelijkheid. Een verdere versterking van deze verbinding conflicteert met het ons doel om een kleiner aantal ecologische verbindingen robuuster te maken.

De financiering van natuurbeheer in bestaande natuurterreinen buiten de EHS is (ook nu al) geregeld in het Subsidiestelsel voor Natuur – en Landschapsbeheer (SNL). Het vervallen van de EHS status heeft wat ons betreft geen invloed op dit subsidiestelsel en de bijbehorende natuurdoelen, zoals vastgelegd in het Natuurbeheerplan Drenthe (september 2009). U kunt de ambitie voor deze verbinding wellicht verder vorm geven door de zone te benutten als voorkeursgebied voor compensatie van bos of natuur of voor realisatie van nieuwe landgoederen.

De nieuwe EHS kaart is, net als andere andere kaarten, na vaststelling van de Omgevingsvisie digitaal beschikbaar.

Nummer G.5

Is van mening dat de ontwikkelingen in en om het Bargerveen en de rol van de provincie onvoldoende tot uiting komt in de visie. Ook wekt de landbouwaanduiding ten zuiden van Bargerveen de verwachting dat de landbouw hier maximale speelruimte heeft.

Verwacht van de provincie een initiërende rol om met betrokken partijen te komen tot een gecoördineerde inzet ten aanzien van het Bargerveen en verwacht dit terug te zien in de Omgevingsvisie (zie ook bijlage 2).

Antwoord

Wij zijn met u van mening dat in en om het Bargerveen een aantal belangrijke ontwikkelingen spelen, zoals de realisering van natuurdoelen (Natura 2000), hydrologische aanpassingen, etc.

De provincie heeft een duidelijke rol om de verschillende processen op elkaar af te stemmen. De bestuurscommissie Schoonebeek is daarvoor het uitvoerende kader.

Nummer G.12

Is positief over de prominente plaats van het Drentsche Aa gebied en geeft aan een visie op het gebied op te stellen en vraagt de provincie hierin te participeren.

Vraagt om de toevoeging van een ecologische verbindingszones tussen het Asserbos en het buitengebied (Drentse Aa gebied) en tussen Geelbroek en het Witterveld.

Pleit voor het verschuiven van vervallen EHS hectares naar de Drentse Aa kant van de stadsrand Assen en neemt aan dat de versterkte aandacht voor natuur in beekdalen betrekking heeft op de hele oostelijke stadsrand van Assen.

Stelt voor om de sportvelden op het Dijkveld buiten de EHS te laten en de ontwikkeling van de toegangspoort Dijkveld tot de Drentsche Aa in de visie te benoemen.

Antwoord

Wij zijn bekend met uw visie ontwikkeling op de Drentsche Aa en willen graag met u nadere afspraken maken over deelname aan het proces.

Wij vinden het positief dat u wijst op twee potentiële ecologische verbindingen en we onderkennen dat er ecologische kansen liggen voor verbetering. Deze verbindingen maken voor ons echter geen onderdeel uit van een robuuste EHS.

De beschikbare middelen voor EHS zetten wij in voor de op kaart 4. Robuuste EHS aangeduide gebieden, afhankelijk van concrete knelpunten en kansen in dit gebied ten opzichte van andere delen van de EHS.

Inderdaad geldt voor de hele oostelijke stadsrand dat er versterkte aandacht voor natuur in het beekdal is.

Binnen de EHS liggen tal van functies (o.a. landbouw, wonen, recreatie) waarbij de feitelijke inrichting en of gebruik geen toegevoegde ecologische waarde heeft. Bestaand gebruik van niet-natuur functies binnen de EHS kan in beginsel worden voortgezet. Zo ook voor uw sportvelden. Daar waar wij een functieverandering voorstaan of een andere inrichting of beheer, zijn gronden begrensd in het natuurbeheerplan Drenthe.

De toegangspoort Dijkveld is een goed voorbeeld van de wijze waarop wij en onze partners het recreatieve gebruik van het nationaal landschap willen stimuleren. Het past dan ook goed in het uitvoeringsprogramma Nationaal Landschap Drentse Aa. Wij vinden echter het opnemen van het voorbeeld Dijkveld niet passen bij het schaalniveau van de Omgevingsvisie.

Nummer G.14

Wil geen verdere inzet op het robuust maken van de EHS in Westerveld en wil dat natuurgebieden, buiten de grote gebieden geen beperking vormen voor economische activiteiten. Geeft aan zelf een nee, tenzij beleid ten aanzien van nieuwe natuur te hanteren.

Heeft de indruk dat de waarde van landbouwgronden voor flora en fauna onvoldoende onderkend worden.

Antwoord

Nieuwe natuur wordt door ons alleen voorgestaan in samenhang met de grotere gebieden door daar de EHS te concentreren. Het klopt dat een deel van deze ambitie in Westerveld ligt. Wij zien hierin echter voor de korte termijn geen discrepantie tussen onze benadering en die van de gemeente. Wij hebben immers in het kader van het gebiedsprogramma Zuidwest Drenthe afspraken gemaakt over de realisatie van de EHS op uw grondgebied. De ontsnippering van de EHS heeft tot doel dat het minder beperkingen geeft voor andere economische activiteiten.

Verschillende soorten planten en dieren zijn sterk afhankelijk van agrarisch grondgebruik en een aantal laat in agrarische gebieden ook een positievere populatieontwikkeling zien dan in natuurgebieden (zie bijvoorbeeld http://www.drenthemonitor.nl/index/9/Natuur_en_bos.html). In Drenthe ondersteunen wij het behoud van natuurwaarden in het agrarische gebied met diverse pakketten van beheerssubsidies voor weidevogels, akkerfauna en botanische waarden in grasland of op akkers. De gebieden waar dit van toepassing is zijn opgenomen in het natuurbeheerplan Drenthe 2009. Wij onderkennen dus met u de waarde van landbouwgronden voor flora en fauna.

Nummer G.21

Merkt op dat het toetsen aan het beleid voor EHS geldt voor alle economische ontwikkelingen en niet alleen voor vestiging en uitbreiding van verblijfsrecreatie.

Antwoord

Uw opmerking is correct. Wij hebben de aspecten verblijfsrecreatie en waterhuishouding hier alleen expliciet genoemd

Nummer W.1, W.2, W.3, W.4

Het is de waterschappen niet duidelijk hoe precies om te gaan met de randzones in de EHS.

Antwoord

De natuurgebieden met de Natura2000-status, vallen onder de bescherming van de Natuurbeschermingswet. Zowel voor deze gebieden, als voor de waterhuishoudkundige inrichting en beheer voor de randzones van de rest van de EHS, gaan wij ervan uit dat u dit meeneemt in het GGOR proces. Wij zullen in de Omgevingsvisie daarvoor een aantal handvatten opnemen.

Wijziging ontwerp

Blz. 69

Gewenste Grond- en Oppervlaktewaterregime (GGOR) (toevoegen na eerste alinea)

Wij vinden dat maatregelen buiten de EHS niet zodanig mogen worden uitgevoerd dat hiermee gebieden in de EHS negatief worden beïnvloed. Naast beïnvloeding van landbouw op natuur geldt het omgekeerde ook. Bij anti-verdrogingsmaatregelen in natuurgebieden moet schade op andere functies, zoals landbouw en recreatie, worden voorkomen. De volgende stappen worden gezet indien bij herstelprojecten ongewenste vernatting zou kunnen optreden:

1. voorkomen;
2. ondervangen door technische maatregelen;
3. ondervangen met behulp van kavelruil, aankoop van natuurontwikkelingsgebieden en bosuitbreiding;
4. compenseren met geld en/of grond;
5. indien schadecompensatie niet mogelijk is, of te duur blijkt te zijn, dan is bestuurlijke heroverweging van het hersteltempo, herstelwijze of natuurambitie nodig (indien dit past binnen de wettelijke mogelijkheden).

De waterschappen nemen op grond van het GGOR in de keur nadere regels op, waarmee het vergunningstelsel voor lozingen van toepassing wordt verklaard op een in de GGOR nader te bepalen zone. Op grond van dit artikel kunnen vergunningaanvragen voor lozing uit drainage mede op het effect op de grondwaterstand beoordeeld worden. Daarnaast kunnen aan een vergunning voorschriften worden verbonden ter bescherming van de waterhuishouding. Hiermee heeft het waterschap een instrument in handen om de GGOR te handhaven.

Nummer W.1, W.2, W.3, W.4

Op pagina 42 wordt gezegd dat in de Natura 2000 gebieden voorrang wordt gegeven aan "het herstel van oorspronkelijke hydrologische situatie". Is van mening dat dat veranderd moet worden in: "het herstel van de hydrologische situatie gericht op de instandhoudingdoelen".

Antwoord

Wij zijn het eens met uw voorstel.

Wijziging ontwerp

Blz. 42

Daarnaast zetten we het beleid voort voor het Nationaal Park Dwingelderveld, het Nationaal Park Drents-Friese Wold en het nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa. Ook voeren we de Natura 2000-taken uit. Wij geven in deze gebieden voorrang aan:

- het bereiken van de instandhoudingsdoelen van Natura 2000;
- het verminderen van de belasting door licht, geluid en gemotoriseerd verkeer;
- het herstel van de ~~oorspronkelijke~~ hydrologische situatie **gericht op de instandhoudingdoelen.**

Nummer W.3

Vraagt zich af of de wijziging van de EHS-status van het Amerdiep niet in dit plan moet worden vastgelegd.

Antwoord

De begrenzing van het deel van het Amerdiep waar extra water wordt vastgehouden is nog onderwerp van studie. De formele statuswijziging met bijbehorende procedure vindt plaats in het kader van een actualisatie van het Natuurbeheerplan Drenthe (waarschijnlijk in 2011). Pas daarna kan de functie formeel worden aangepast.

Nummer W.5

Pleit voor extra aandacht voor de realisatie van natuur- en waterdoelen in het Hunzedal, gezien de natuurontwikkelingen Tusschenwater wat bijdraagt aan een klimaatbestendig Hunzesysteem.

Antwoord

Wij hebben al een aantal jaren veel aandacht voor het realiseren van natuur- en waterdoelen in het Hunzedal. De ontwikkelingen in het gebied weerspiegelen dat. De ontwikkelingen rond het Tusschenwater die we o.a. met het Waterbedrijf Groningen voorstaan wijzigen niet.

Nummer P.1

Vraagt om aanduiding van Natura 2000 gebieden (vlak) buiten de provinciegrens om de samenhang met de Drentse gebieden zichtbaar te maken en stelt voor om de aanduiding van het Nationaal Landschap Drentsche Aa te laten aansluiten op die in de provincie Groningen.

Antwoord

Wij hebben inderdaad niet op alle kaarten de Natura 2000 gebieden buiten de provincie aangegevoerd. Wij zullen onder andere kaart 4. Robuuste EHS hierop aanpassen.

Wij passen de kaarten aan opdat het Nationaal Landschap Drentsche Aa doorloopt in het Groningse deel.

Wijziging ontwerp

Kaart 4 Robuuste EHS; toevoegen grensoverschrijdende Natura 2000 gebieden

Kaart 3 Ruimtelijk-economische ontwikkeling en mobiliteit en kaart 7 Recreatie en Toerisme; toevoegen grensoverschrijdende natuurgebieden, waaronder het doortrekken van de "Nationaal

Landschap Drentse Aa” arcering met het in de provincie Groningen begrensde deel om de samenhang daarmee inzichtelijk te maken.

Nummer N.1

Pleit er voor om in de Omgevingsvisie het Nationaal Park Dwingelderveld een prominentere, centralere plaats te geven dan nu het geval is, waarbij de relatie tussen het nationale park en haar omgeving benadrukt kan worden.

Vraagt in hoeverre het op kaart 1. Visie 2020 aangeduide landschapspanorama past binnen de contouren van het Inrichtingsplan Dwingelderveld (de bouw van het ecoduct ter plaatse zal het landschapsbeeld behoorlijk veranderen).

Merkt op in gesprek te willen over de realisatie van de ambities voor Nationale Parken.

Antwoord

De Nationale parken zijn voor ons essentieel in de aantrekkingskracht van Drenthe. Om deze reden hebben de Nationale parken ook een prominente plaats in onze Omgevingsvisie gekregen.

Door de Bestuurcommissie Dwingelderveld (BCD) is een prijsvraag uitgeschreven richting een drietal bureaus voor landschapsarchitectuur met de opgave een landschappelijk passende of ingepaste grondwal vorm te geven dat recht doet aan landschap, geluidreductie en natuurwaarden. Met het resultaat van deze opgave wordt in het kader van het Inrichtingsplan Dwingelderveld inhoud gegeven aan de betekenis van “landschapspanorama”, zoals wij dit in de Omgevingsvisie voor ogen hebben. Wij vragen bij de inrichting van omgeving en de wegvakken die de aanduiding weg- of landschapspanorama hebben gekregen, extra aandacht voor de beleving van het landschap vanaf de weg en de inpassing van de infrastructuur. Tot dit laatste rekenen wij ook eventuele ecoducten.

In de verschillende overlegorganen van de Nationale parken is de provincie vertegenwoordigd.

Wijziging ontwerp

Kaart 2.C Duisternis en Stille: legenda wijzigen Nationale parken én **Nationaal** beek- en Esdorpenlandschap Drentsche Aa.

Nummer G.5, G.14, N.2, L.28

Vraagt om in aanvulling op de landelijke Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) op korte termijn duidelijkheid te geven over het beleid ten aanzien van ammoniakemissie en stelt voor het ammoniakbeleid te verbreden naar de totale stikstofdepositie.

Bestrijdt de stelling dat de ammoniakbelasting niet afneemt. Vindt de uitstoot door Drentse veehouderijberijvenrelatief beperkt.

Antwoord

Wij streven er naar om op zo kort mogelijke termijn duidelijkheid te geven over het Beleidskader Stikstof. Dit doen wij na overleg met onze partners, onder andere LTO en MFD. Voor de zomer 2010 willen wij knopen over ons beleidskader doorhakken.

Het stikstofprobleem in Drentse Natura 2000-gebieden wordt voor circa driekwart door bronnen buiten de landbouw in Drenthe veroorzaakt. Wij zijn dus voor een belangrijk deel afhankelijk van

landelijke afspraken over maatregelen elders. Om deze reden onderschrijven we de noodzaak tot een Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) zoals landelijk in ontwikkeling. Daar worden afspraken rondom bijvoorbeeld reductiedoelstellingen voor de verschillende sectoren (o.a. landbouw, industrie, verkeer en vervoer) en op de verschillende bestuursniveaus (generiek, provincies) gemaakt. Ons Beleidskader Stikstof werkt aanvullend op deze PAS.

Nummer N.2

Gaat er van uit dat vestiging van verblijfsrecreatie binnen de EHS niet mogelijk is, dit wordt volgens u wel gesuggereerd in de tekst.

Antwoord

Vestiging van verblijfsrecreatie binnen de EHS is inderdaad niet mogelijk.

Nummer N.3

Ziet graag de benoeming van de Nationale Parken met een kwalitatieve uitspraak over het belang hiervan in de toekomst in de visie terug.

Antwoord

De Nationale parken zijn voor ons essentieel in de aantrekkingskracht van Drenthe. Om deze reden hebben de Nationale parken ook een prominente plaats in onze Omgevingsvisie gekregen.

Nummer N.3

Vindt dat een duidelijker onderscheid gemaakt moet worden tussen de begrippen Natuurbeleving en Intrinsieke Natuurwaarde, waardoor in het proces van belangenafweging meer prioriteit gegeven kan worden aan de natuur zelf. Vraagt om een helder onderscheid tussen de begrippen EHS en Natura 2000.

Antwoord

Wij zijn het met u eens dat voor een goede belangenafweging het begrippenkader helder moet zijn. Definiëring van de twee door u genoemde begrippen 'natuurbeleving' en "Intrinsieke Natuurwaarde" in de omgevingsvisie lost dit probleem echter niet op. Voor de duiding van de begrippen EHS en Natura2000 verwijzen wij u naar respectievelijk onze site www.drenthe.nl en de site van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: www.minlnv.nl

Nummer N.3

Kan zich niet vinden in de keuze om ten koste van 2500 ha aan kleinere natuurgebieden een robuuste EHS te vormen en vraagt om de bestaande natuurwaarden en beheermogelijkheden in deze kleine gebieden te onderzoeken.

Vraagt om een standpunt over het beheer van de EHS.

Geeft aan ambitie (en maatregelen) te missen om de biodiversiteit in stand te houden of te versterken.

Antwoord

Wij hebben de effecten van een gewijzigde EHS onderzocht in de duurzaamheidsbeoordeling. Daaruit blijkt dat er op lokaal niveau wel (versnelde) achteruitgang van natuurwaarden mogelijk

is, maar dat de biodiversiteit in de EHS als geheel op termijn kan profiteren van de beleidswijziging.

Het beheer van de EHS wordt niet in het omgevingsbeleid geregeld. De natuurwaarden die wij willen realiseren zijn vastgelegd in het subsidiekader zoals beschreven in het Natuurbeheerplan Drenthe 2009.

Wij hebben aangegeven dat het behoud en waar mogelijk herstel van biodiversiteit de onderliggende drijfveer is voor ons EHS beleid. De maatregelen die wij ons hierbij voorstellen zijn in paragraaf 4.3.3. uiteen gezet.

Nummer L.18

Vraagt om verduidelijking van de bestemming, begrenzing en gevolgen voor de landbouw van het op kaart 4 aangeduide "boerenbos" bij Gasselternijveen.

Antwoord

Het "boerenbos" is een onderdeel van het robuuste natuurnetwerk en vormt een verbindende schakel met natuurgebieden in de provincie Groningen. De planologische bestemming is geregeld in het gemeentelijk bestemmingsplan. De gevolgen voor de in en omliggende agrarische bedrijven wijken niet af van andere bosgebieden. In dit geval is van belang dat nieuw aangelegde bossen (per definitie) niet als verzuringsgevoelig worden aangemerkt.

Nummer L.28

Verzoekt een aantal gebieden te schrappen als EHS.

Antwoord

De door u genoemde gebieden liggen grotendeels binnen de zoekgebieden voor EVZ's en zijn daarmee onderdeel van de EHS. Bij de invulling van die EVZ's (planuitwerking) komt de selectie van elementen die de verbinding vormen op de kaart; de arcering en de overige gebiedjes buiten de gerealiseerde verbinding komt dan te vervallen. De door u met 1 en 2 genummerde gebieden zijn bijvoorbeeld onderdeel van EVZ's.

Kleinere gebieden zoals genoemd in uw bijlage, behoren tot de EHS als ze bijzondere natuurkwaliteit herbergen, een belangrijke schakel zijn tussen gebieden of anderszins een belangrijke bijdrage leveren aan de EHS. De door u met 4 genummerde Broekenlaar en andere oude bosgebieden ten westen van Dwingeloo zijn en blijven onderdeel van de robuuste EHS. Het bos heeft een functionele samenhang met de grotere natuurgebieden in de omgeving.

Verder noemt u in uw bijlage een aantal voorbeelden van voor uw gevoel functionele discrepantie tussen EHS en gebiedsgebruik (bijvoorbeeld nummer 8: waterwingebied, en nummer 9, 11 en 12: productiebos). Binnen de EHS ligt niet uitsluitend natuurgebied. De beheersgebieden (agrarisch natuurbeheer) zijn onderdeel van de EHS, maar wij willen deze niet omvormen naar natuurgebied. Ook waterwingebieden en productiebossen kunnen, afhankelijk van hun ligging, zodoende een onderdeel vormen van de EHS. Het door u met nummer 12 genoemde voorbeeld van productiebos bij Meppen (Zwarte Hurenweg) is een meer dan 150 ha groot bosgebied waarbinnen

ook grote natuurwaarden aanwezig zijn. Voor de agrarische sector is van belang dat de nieuwe productiebossen (voorbeeld 9 en 11) per definitie zijn aangemerkt als niet verzuringsgevoelig.

Nummer O.3

Vraagt om handhaving van de EHS-status van een perceel bosgrond in Nieuw-Buinen.

Antwoord

Wij zetten in op een robuuste EHS. In bijlage 2 hebben wij toegelicht hoe wij tot een robuuste EHS zijn gekomen. Het door u aangegeven perceel bosgrond behoort niet tot dit robuuste systeem. Dit betekent niet dat dit perceel en eventueel omliggende gebieden als natuurgebied verdwijnt. Ook kunnen zonder de EHS-status natuur- en recreatieve waarden worden ontwikkeld. De verantwoordelijkheid voor de instandhouding leggen we hierbij echter bij de gemeente.

Nummer O.4

Geeft aan dat er in de ecologische verbindingen knelpunten zijn m.b.t. de infrastructuur (in het bijzonder de N371 en Drentse Hoofdvaart).

Antwoord

De faunaknelpunten zijn bekend bij de beheerders van de infrastructuur (rijkswaterstaat, provincie en gemeenten). Bij reconstructie en groot onderhoud gebruiken de beheerders het overzicht om de aanleg van faunavoorzieningen mee te nemen in het bestek. Voor grote fauna in robuuste verbindingen worden andere oplossingen gerealiseerd, bijvoorbeeld ecoducten. Dit zijn afzonderlijke projecten die een eigen planning kennen.

Nummer O.9

Is van mening dat het perceel waarop het intensief veehouderijbedrijf is gevestigd niet zou moeten worden aangeduid als multifunctioneel gebied. Maakt ook bezwaar tegen de aanduiding natuur voor percelen nabij het bedrijf, aangezien het in gebruik is als landbouwgrond.

Is van mening dat de kaarten met de aanwijzing van de EHS niet bruikbaar zijn aangezien er niet op detailniveau kan worden bepaald welk gebied het betreft.

Geeft aan dat EHS nabij het bedrijf beperkingen geeft voor het bedrijf, waardedaling met zich meebrengt en doet een suggestie voor een andere situering van de EHS.

Antwoord

Vergeleken met POP II heeft er in dit gebied geen beleidswijziging plaatsgevonden. POP zone III is vertaald naar multifunctioneel gebied en POP zone IV en V grotendeels naar natuur. De gronden tegenover Wezuperweg 1 te Orvelte zijn door ons begrensd als nieuwe natuur. Er ligt voor deze gronden een aankooptitel. De aanduiding natuur op de visiekaart is daarom terecht. De begrenzing van deze gebieden vindt plaats op basis van vooral ecologische en landschapshistorische criteria en potenties, steeds in overleg met ook de landbouworganisaties. Realisatie van nieuwe natuur vindt plaats op basis van vrijwilligheid. Begrensde cultuurgronden kunnen daarom in agrarisch gebruik zijn en blijven tot de eigenaar zelf besluit om te verkopen of om als particulier zelf natuur te ontwikkelen.

We kunnen ons voorstellen dat het schaalniveau zeker met betrekking tot de EHS voor u onduidelijk is. Dit is echter inherent aan het karakter en de status van de visie. In het voorwoord bij deze nota gaan we hier nader op in, als ook op juridische status van deze visie.

Nummer O.63

De kaarten van de EHS laten onduidelijkheid over de begrenzing op perceelsniveau. Geconstateerd wordt dat, wanneer de grens van de EHS nabij de zandwinning samenvalt met de begrenzing van het Natura 2000-gebied, de beoogde uitbreiding van de zandwinning buiten de EHS zal blijven.

Antwoord

We kunnen ons voorstellen dat het schaalniveau zeker met betrekking tot de EHS/Natura2000 voor u onduidelijk is. Dit is echter inherent aan het karakter en de status van de visie. In het voorwoord bij deze nota gaan we hier nader op in, als ook op juridische status van deze visie.

Nummer O.46, O.49, O.60, G.21

Stelt dat de ontwerp Omgevingsvisie niet in overeenstemming is met het Herinrichtingsplan Roden-Norg.

Antwoord

We kunnen ons voorstellen dat het schaalniveau zeker met betrekking tot Natuur en EHS voor u onduidelijk is. Dit is echter inherent aan het karakter en de status van de visie. In het voorwoord bij deze nota gaan we hier nader op in, als ook op juridische status van deze visie.

Daarnaast willen we nadrukkelijk aangeven dat afspraken in het kader van het Herinrichtingsplan Roden-Norg leidend zijn voor de uiteindelijke (eind)bestemming van de grond. De afspraken van de herinrichting worden dan ook gerespecteerd. Specifiek voor de in 1997 begrensde EHS in het kader van de herinrichting Roden-Norg zeggen we toe om binnen niet al te lange tijd tot een eindbeeld van dit gebied te willen komen.

Wijziging ontwerp

Kaart 1 Visie 2020. Ten zuiden van Roderwolde is, aan de hand van de herinrichtingskaart de functie Natuur iets teruggelegd naar het Peizerdiep en vervangen door de functie Multifunctioneel gebied.

Nummer O.43

Het landgoed en productiebossen van de familie Tonckens zijn in strijd met de herinrichting Roden-Norg in de omgevingsvisie opgenomen als natuur en EHS.

Antwoord

De aanduiding natuur op kaart 1. Visie 2020 en de aanduiding natuur/EHS op de kaart 2A Natuur en kaart 4. Robuuste EHS is in overeenstemming met vigerend beleid. Er is geen nieuwe natuur of EHS toegevoegd. De toedeling in de herinrichting en feitelijke bestemming of gebruik van gronden (als bijvoorbeeld landbouwgrond of productiebos) zijn niet van invloed op de begrenzing van de EHS. De begrenzing van deze gebieden vindt plaats op basis van (vooral) ecologische en landschapshistorische criteria en potenties, steeds in overleg met ook de landbouworganisaties en de landinrichtingscommissie Roden-Norg. Agrarische gronden of productiebossen binnen de

EHS konden en kunnen als zodanig worden bewerkt en beheerd. Particulieren en landbouwers kunnen in door ons begrensde gebieden een bijdrage leveren aan realisatie van de natuurdoelen in de vorm van beheersovereenkomsten of particulier natuurbeheer.

We kunnen ons voorstellen dat het schaalniveau zeker met betrekking tot Natuur en EHS voor u onduidelijk is. Dit is echter inherent aan het karakter en de status van de visie. In het voorwoord bij deze nota gaan we hier nader op in, als ook op juridische status van deze visie.

Nummer O.45.

Mist op kaart 2 (kernkwaliteiten) de landbouwfunctie die wel op de visiekaart (kaart 1) staat.

Antwoord

In het omgevingsbeleid maken wij onderscheid tussen hoofdfuncties en kernkwaliteiten. Uw bedrijf ligt in gebied met een landbouwfunctie (kaart 1). Dat betekent dat de ontwikkeling van andere functies geen significant negatieve invloed mag hebben op het functioneren van de hoofdfunctie (pag 3; omgevingsvisie). Voor alle ontwikkelingen, ook voor de hoofdfunctie (hier landbouw), geldt dat de ruimtelijke kwaliteit er door moet worden versterkt. De ruimtelijke kwaliteiten waar het om gaat zijn, voor zover van provinciaal belang, weergegeven op kaart 2. Kernkwaliteiten. Het gaat in uw geval vooral om de landschappelijke en cultuurhistorische waarden.

Nummer O.49.

Het gebied waar het landbouwbedrijf ligt heeft geen kernkwaliteiten, maar wordt op kaart 4 wel als robuuste EHS weergegeven

Antwoord

Op kaart 2A Natuur is ten zuiden van de Meerweg het gebied aangegeven dat in het kader van het Natuurbeheerplan Drenthe is aangeduid als beheersgebied. Ten noorden van de Meerweg zijn inderdaad geen kernkwaliteiten aangegeven. De aanduiding robuuste EHS in dit gebied (kaart 4) is globaal en kan niet op perceelsniveau worden beoordeeld.

We kunnen ons voorstellen dat het schaalniveau zeker met betrekking tot Natuur en EHS voor u onduidelijk is. Dit is echter inherent aan het karakter en de status van de visie. In het voorwoord bij deze nota gaan we hier nader op in, als ook op juridische status van deze visie.

Nummer O.50

Leidt uit de gepubliceerde kaart af dat thans een groter deel van de landerijen in de Nijenslekerpolder als robuuste verbinding zijn ingetekend

Antwoord

Ten opzichte van POPII is niets gewijzigd. De robuuste verbinding is globaal aangegeven en in de omgevingsvisie alleen kartografisch anders ingetekend dan in POPII, ook niet qua beleidsintenties.

Nummer O.51

Vraagt nadrukkelijk om de robuuste natuurverbinding niet over en pal lang het bedrijf te laten lopen.

Antwoord

De ligging van de robuuste verbinding tussen de Sallandse Heuvelrug en het Drents Plateau is op de visiekaart globaal weergegeven. Inmiddels is in overleg en samenwerking met o.a. de landbouw een nadere begrenzing van deze robuuste verbinding overeengekomen. De begrenzing ervan hebben wij weergegeven op kaart 2A Natuur.

Nummer O.52

Is van mening dat de doelstelling voor de te realiseren oppervlakten en natuurdoelen onvoldoende duidelijk zijn en vraagt hoeveel hectare landbouwgrond wordt omgezet in natuur.

Geeft aan deel te willen nemen in alle gebiedscommissies die in het kader van PMJP in het leven zijn geroepen.

Vraagt of er aanvullende mogelijkheden te verwachten zijn van de rood voor groen en/of ruimte voor ruimte regeling.

Vindt dat particulieren op eenzelfde wijze als de terreinbeherende organisaties in de gelegenheid moeten worden gesteld de grond voor natuurontwikkeling te kunnen verwerven.

Vindt het onduidelijk welk oppervlakte Wildernis wordt nagestreefd en wat de consequenties zijn voor particulieren. Ziet bij voorkeur een beperking tot één aangewezen gebied.

Merkt op dat de bestuurlijke behandeling van het beheerplan van de waterschappen en de provinciale Natura2000 beheerplannen uit de pas lopen, wat kan leiden tot een onmogelijke situatie voor de beheerplannen.

Verzoekt een gedegen onderzoek naar de externe effecten van de interne verhoging van de waterstand binnen de Natura2000 gebieden.

Antwoord

Een belangrijke consequentie van het schrappen van gebieden uit de EHS is o.a. dat een kleine 400 hectare natuur geen WAV-status meer heeft. Tot 2018 moet nog ongeveer 5000 hectare EHS moet worden verworven, ingericht en beheerd als natuur. Hiervan is circa 500 hectare landbouwgrond nog niet belegd door concrete afspraken. Deze willen wij inzetten voor de robuuste EHS. Op de veel langere termijn (2020-2040) schatten wij dat er nog 300 ha nieuwe natuur (op landbouwgronden) noodzakelijk is om het robuuste systeem te realiseren (zie Bijlage 2).

De gebiedscommissies zijn ruim 3 jaar actief. In het kader van de Mid Term Review, de tussenevaluatie van het pMJP en het ILG, wordt de organisatiestructuur geëvalueerd. Hierbij wordt uw verzoek betrokken.

De door u genoemde verklaring van Linschoten is een afspraak tussen het Rijk en particuliere grondbezitters waar de provincies (in IPO-verband) niet bij betrokken zijn geweest. Deze afspraak is door de provincies ook niet achteraf onderschreven maar nog in beraad. Wij voorzien momenteel geen eigen extra of nieuw instrumentarium.

In het omgevingsbeleid spreken wij alleen van een robuuste EHS (par 4.3.3.). Daarbinnen zijn verschillende (natuur)doelen en functies aan de orde. Gebieden waar omvorming tot diverse typen van wildernis-natuur wordt nagestreefd zijn opgenomen in het natuurbeheerplan Drenthe (ambitiekaart van 1 september 2009).

In de omgevingsvisie (par 4.3.3) maken Natura 2000 gebieden deel uit van de robuuste natuur. De begrenzing van Natura 2000 gebieden is een taak en bevoegdheid van het Rijk. De provincie

is belast met vergunningverlening op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 en het opstellen van beheerplannen voor acht (van de 14) gebieden die onder deze wet vallen. Wij stellen de beheerplannen in nauw overleg met de waterschappen op. Afspraken over de interne waterstand worden mede gemaakt op basis van een evaluatie van de externe effecten.

Nummer O.56

Acht de aanduiding Nationaal Park op kaart 4 Robuuste EHS te beperkt omdat het gaat om een Nationaal Park met een verbrede doelstelling, waar gewoond en gewerkt wordt.

Antwoord

De aanduiding is indicatief bedoeld. Wij zullen de de legenda aanpassen.

Wijziging ontwerp

Kaart 4. Robuuste EHS: aanpassen legenda in Nationale Parken Dwingelderveld en Drents Friese Wold en Nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa. Daarnaast onderscheid nationaal park en nationaal landschap ook aanbrengen op kaart 3 Ruimtelijk-economische ontwikkeling en mobiliteit en kaart 7 Recreatie en Toerisme.

Nummer O.61

Vreest waardedaling van eigendomsgronden door indeling in beekdalen, natuur en multifunctioneel. Verzoekt een indeling in de categorie landbouw.

Antwoord

Ten opzichte van POP II is er voor uw bedrijf, volgens ons geen verzwarende opgetreden, De beekdalen stonden bij POP II op een andere kaart, de functie natuur zijn de vroegere POP-zones 5 en 6 en de functie multifunctioneel de vroegere zones 3 en 4. In de multifunctionele gebieden als ook in de gebieden met de functie beekdal is landbouw een belangrijke functie.

We kunnen ons voorstellen dat het schaalniveau zeker met betrekking tot Natuur en multifunctioneel voor u onduidelijk is. Dit is echter inherent aan het karakter en de status van de visie. In het voorwoord bij deze nota gaan we hier nader op in, als ook op juridische status van deze visie.

Nummer O.68, O.111

Maakt bezwaar tegen de EHS en de verbindingzone over het landgoed Willemsveen en de aangrenzende gronden in Huis ter Heide en vraagt dit gebied uit de EHS en de ecologische verbindingzone te halen.

Antwoord

De aanduiding natuur op kaart 1. Visie 2020 en de aanduiding natuur/EHS op de kaart 2A Natuur en kaart 4 Robuuste EHS is in overeenstemming met vigerend beleid. Er is geen nieuwe natuur of EHS toegevoegd.

We kunnen ons voorstellen dat het schaalniveau zeker met betrekking tot Natuur en multifunctioneel voor u onduidelijk is. Dit is echter inherent aan het karakter en de status van de visie. In het voorwoord bij deze nota gaan we hier nader op in, als ook op juridische status van deze visie.

Nummer O.97

Maakt bezwaar tegen de aanwijzing EHS ter plaatse van het melkveehouderijbedrijf. Stelt dat de ruimtelijke scheiding tussen natuur en het melkveebedrijf zodanig moet zijn dat het melkveebedrijf niet beperkt wordt. Vraagt een dergelijke beleidsuitspraak in de Omgevingsvisie op te nemen.

Vermoedt op basis van het schaalniveau van de kaarten dat er sprake is van een EHS zoekgebied en vraagt zich af in hoeverre dat het geval is. Vraagt zich af in hoeverre er gekeken is naar de ligging van de verbindingzones.

Antwoord

De aanduiding natuur op kaart 1. Visie 2020 en de aanduiding natuur/EHS op de kaart 2A Natuur en kaart 4 Robuuste EHS is in overeenstemming met vigerend beleid. Er is geen nieuwe natuur of EHS toegevoegd. Hetzelfde geldt voor de verbindingzones.

We kunnen ons voorstellen dat het schaalniveau zeker met betrekking tot de grens tussen Natuur en multifunctioneel en Natuur en landbouw voor u onduidelijk is. Dit is echter inherent aan het karakter en de status van de visie. In het voorwoord bij deze nota gaan we hier nader op in, als ook op juridische status van deze visie.

Nummer O 107

U maakt bezwaar tegen de aanduiding "robuuste verbinding landelijk netwerk" op de visiekaart omdat deze de eigendomspositie aantast

Antwoord

Deze aanduiding op kaart 1. Visie 2020 (en ook kaart 2A Natuur en kaart 4 Robuuste EHS) is in overeenstemming met vigerend beleid. Er is geen nieuwe verbindingzone toegevoegd in de visie

Nummer O.104

Vraagt om de aanwijzing van het natuurgebiedje, 23 ha groot en in gebruik als recreatieterrein, als EHS, liggend tegenover het bedrijf te heroverwegen. Het gebiedje ligt solitair en levert vanuit de WAV flinke beperkingen op voor de bedrijfsvoering

Antwoord

De aanduiding natuur op kaart 1. Visie 2020 en de aanduiding natuur/EHS op de kaart 2A Natuur en kaart 4 Robuuste EHS is in overeenstemming met vigerend beleid. Er is geen nieuwe natuur of EHS toegevoegd.

We kunnen ons voorstellen dat het schaalniveau zeker met betrekking tot de grens tussen Natuur en multifunctioneel en Natuur en landbouw voor u onduidelijk is. Dit is echter inherent aan het karakter en de status van de visie. In het voorwoord bij deze nota gaan we hier nader op in, als ook op juridische status van deze visie.

Nummer O.109

Geeft aan dat u van een zone II in POPII naar een EHS indeling in de ontwerp Omgevingsvisie bent gegaan en ziet dat de productiebossen van SBB zomaar als EHS zijn bestempeld.

Antwoord

Ten opzichte van POPII is er voor uw bedrijf, volgens ons geen verzwaring opgetreden. Er is geen nieuwe natuur of EHS toegevoegd. De toedeling in de herinrichting en feitelijke bestemming of gebruik van gronden (als bijvoorbeeld landbouwgrond of productiebos) zijn niet van invloed op de begrenzing van de EHS.

We kunnen ons overigens goed voorstellen dat het schaalniveau, zeker met betrekking tot Natuur, Landbouw en EHS onduidelijk is. Dit is echter inherent aan het karakter en de status van de visie. In het voorwoord bij deze nota gaan we hier nader op in, als ook op juridische status van deze visie.

Nummer O.117

Vermoedt op basis van de kaarten dat het melkveebedrijf zal worden opgeslokt door de EHS. Acht de inkleuring op de kaart als een blokkering van een gezonde bedrijfsontwikkeling. Vertrouwen erop dat bezwaren serieus worden overwogen en wordt overgegaan tot aanpassing van de Omgevingsvisie.

Antwoord

De aanduiding natuur op kaart 1. Visie 2020 en de aanduiding natuur/EHS op de kaart 2A Natuur en kaart 4 Robuuste EHS is in overeenstemming met vigerend beleid. Er is geen nieuwe natuur of EHS toegevoegd.

We kunnen ons voorstellen dat het schaalniveau zeker met betrekking tot de grens tussen Natuur en multifunctioneel en Natuur en landbouw voor u onduidelijk is. Dit is echter inherent aan het karakter en de status van de visie. In het voorwoord bij deze nota gaan we hier nader op in, als ook op juridische status van deze visie.

Nummer O.116

Vraagt om duidelijkheid over de consequenties van de aanduiding Nationaal landschap (kaart 2B Landschap), Natura2000 (kaart 3. Ruimtelijk-economische ontwikkeling en mobiliteit) en verdroging (kaart 9. Oppervlaktewater).

Antwoord

Het rijksbeleid ten aanzien van nationale landschappen schrijft voor dat binnen nationale landschappen ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk zijn, mits de kwaliteit van het landschap wordt behouden of wordt versterkt. De aanduiding Nationaal Landschap zet vooral een rem op grootschalige verstedelijkingslocaties en bedrijventerreinen, nieuwe grootschalige glastuinbouwlocaties en nieuwe grootschalige infrastructurele projecten (niet anders dan POPII).

De consequenties van de Natura 2000 liggen vooral in de beperktere ontwikkelingsmogelijkheden voor agrarische bedrijven in de nabijheid van deze gebieden; dit vanuit instandhoudingsdoelen voor deze wettelijk te borgen gebieden. De aanpak van de verdroging is ook geconcentreerd op de grotere natuurgebieden (vaak ook Natura 2000).

We kunnen ons overigens voorstellen dat het schaalniveau van kaart 2b, 3 en 9 voor u onduidelijk is. Dit is echter inherent aan het karakter en de status van de visie. In het voorwoord bij deze nota gaan we hier nader op in, als ook op juridische status van deze visie.

Nummer O.62

Maakt bezwaar tegen de aanduiding 'ecologische/multifunctionele verbinding' op kaart 4. Robuuste EHS.

Antwoord

Wij hebben op kaart 4. Robuuste EHS op globale wijze de EHS aangeduid, alsmede onze ambities. De precieze begrenzing van eventuele nieuwe onderdelen van de EHS, waaronder de ecologische/ multifunctionele verbinding, vindt te zijner tijd plaats in de bestemmingsplannen van gemeenten, in overleg en samenwerking met belanghebbenden in het gebied. Op dat moment (wanneer de exacte functietoekenning duidelijk wordt) is bezwaar mogelijk.

Nummer O.65

Is van mening dat bij geplande uitbreiding van natuur onvoldoende rekening wordt gehouden met de belangen van het bedrijf en vreest beperking van de bedrijfsvoering en schade.

Antwoord

Kaart 4. Robuuste EHS geeft de ambities weer voor natuur en geeft geen concrete beperking voor de bedrijfsvoering dan wel planologische schaduwerking. De precieze begrenzing van eventuele nieuwe onderdelen van de EHS, waaronder de ecologische/ multifunctionele verbinding, vindt te zijner tijd plaats in de bestemmingsplannen van gemeenten, in overleg en samenwerking met belanghebbenden in het gebied. Op dat moment (wanneer de exacte functietoekenning duidelijk wordt) is bezwaar mogelijk.

We kunnen ons voorstellen dat het schaalniveau zeker met betrekking tot de grens tussen Natuur en landbouw voor u onduidelijk is. Dit is echter inherent aan het karakter en de status van de visie. In het voorwoord bij deze nota gaan we hier nader op in, als ook op juridische status van deze visie.

Nummer O.124

Heeft kritiek op de aangewezen ecologische verbindingzone's met als argument dat er geen sprake zou zijn van kernkwaliteiten in het betreffende gebied (Steenbergeroosterveld). Stelt dat een woonbestemming die voorheen een agrarische bestemming had, weer omgezet zou moeten kunnen worden naar agrarisch gebruik. Geeft aan dat in januari 2010 door de gemeente is besloten in principe medewerking te verlenen aan de nieuwsvestiging van een grondgebonden biologische melkschapenhouderij aan De Stuw 16 in Zuidwolde.

Antwoord

De ligging van de robuuste verbinding tussen de Sallandse Heuvelrug en het Drents Plateau is op de visiekaart globaal weergegeven. Inmiddels is in overleg en samenwerking met o.a. de landbouw een nadere begrenzing van deze robuuste verbinding overeengekomen. De begrenzing ervan hebben wij weergegeven op kaart 2A Natuur.

We kunnen ons voorstellen dat het schaalniveau zeker met betrekking tot kernwaarden, EHS, grens tussen Natuur en landbouw voor u onduidelijk is. Dit is echter inherent aan het karakter en de status van de visie. In het voorwoord bij deze nota gaan we hier nader op in, als ook op juridische status van deze visie. Uit dit voorwoord wordt ook onze rol t.o.v. de gemeente duidelijk in de zin waar welke verantwoordelijkheid ligt. De afweging met betrekking tot de nieuwvestiging van het melkschapenbedrijf ligt in eerste instantie dan ook bij de gemeente.

Nummer R.1, R3.

Stelt dat de huidige verblijfsrecreatie binnen de robuuste zones buiten de regelgeving in relatie tot de EHS dient te blijven. Ook moet er ontwikkelingsruimte voor deze bedrijven zijn. Het EHS-regime dient dus niet op deze bedrijven en rondom onze bedrijven komen te liggen. Extra regelgeving voor deze bedrijven is niet nodig.

Antwoord

Wij zien geen reden om het huidige beleid ten aanzien van de wisselwerking tussen verblijfsrecreatie en EHS zo drastisch te veranderen als u wenst. Ten eerste vanwege onze ambities met betrekking tot de EHS. Ten tweede omdat er maatwerkoplossingen mogelijk zijn o.a. via het project Natuurlijke recreatie Drenthe. Ten derde omdat er wettelijke regels gelden rond/in de EHS.

Nummer 0.118

Vraagt bij robuuste verbindingzones aandacht voor recreatieve ontsluitingsstructuren. Is van mening dat de kernkwaliteiten niet van toepassing zijn op uw bedrijfspercelen.

Antwoord

Wij hebben bij de realisatie van robuuste ecologische verbindingen aandacht voor de recreatieve ontsluiting.

De kernkwaliteitenkaart is gemaakt op een schaalniveau die geen beoordeling geeft op het detail van individuele bedrijven of percelen. Bij eventuele ontwikkelingen zal er altijd een verdiepingsslag nodig zijn om te beoordelen of een nieuwe ontwikkeling kernkwaliteiten raakt of niet en zo ja, of deze ontwikkeling aanvaardbaar is vanuit provinciaal belang. De afweging ligt primair bij de gemeente op het moment dat de betreffende ontwikkeling planologisch geregeld moet worden.

Nummer G.17, G.21, R.3, L.18, L.28, O.62, O.124

Geeft aan dat de doelen en implicaties van het concept Klimaatmantels niet duidelijk zijn aangegeven. Het concept Klimaatmantels wordt opgevat als nieuwe Drentse regelgeving die extra belemmeringen oproept.

Antwoord

Het concept van klimaatmantels is bedoeld om die delen van de EHS die kwetsbaar zijn voor klimaatverandering te kunnen beschermen door de groen-blaue dooradering te versterken.

Het concept is niet bedoeld als uitbreiding van de EHS maar als invulling van de multifunctionele gebieden rond klimaatgevoelige EHS. In multifunctionele gebieden worden de mogelijkheden voor groen-blaue dooradering altijd in samenhang met het huidige landgebruik beoordeeld. Wij

hebben in de tekst het doel, de potentiële gebieden en de werkwijze met betrekking tot klimaatmantels verder verduidelijkt. Wij hebben de aanduiding 'klimaatmantel' verwijderd van kaart 4. Robuuste EHS.

Wijziging ontwerp

Blz. 42

Betere 'doorlaatbaarheid' van het tussenliggende landschap (klimaatmantels)

Sommige delen van de EHS zijn meer kwetsbaar voor klimaatverandering dan andere delen. **Uit onderzoek is gebleken dat in deze kwetsbare EHS gebieden de dichtheid van soorten substantieel toeneemt als het gebied er om heen een betere groen-blaauwe dooradering heeft.**

Onder deze dooradering verstaan wij de verweving van ~~Op die plekken kan het omliggende gebied als een klimaatmantel functioneren, waardoor de kwetsbaarheid voor klimaatverandering afneemt. Daarbinnen zijn de 'groene' landschapselementen (zoals houtwallen, singels, kleinere natuurgebieden, gebieden voor dagrecreatie en groene verblijfsrecreatie) en 'blauwe' elementen (zoals sloten, wijken, kanalen en gebieden waarin water wordt vastgehouden of geborgen) van belang. In een klimaatmantel streven we daarom naar het instandhouden of versterken van de al aanwezige 'groen-blaauwe dooradering'. In de praktijk valt dit vaak samen met de aanwezigheid van kleinschalige of verbrede landbouw. Indien in zo'n gebied, een gebiedsontwikkeling wordt gestart, streven we ernaar de groen-blaauwe dooradering te versterken. Wij noemen dit concept 'klimaatmantel'. De potentiële gebieden voor de klimaatmantels liggen grotendeels in de multifunctionele gebieden in beekdalen en op de flanken van de Hondsrug.~~

Wij willen in multifunctionele gebieden die grenzen aan klimaatgevoelige EHS de mogelijkheden voor het versterken van de groen-blaauwe dooradering verkennen. In deze gebieden worden de voordelen van het versterken van de dooradering afgewogen tegen de effecten op het huidige landgebruik, waarbij geldt dat het huidige landgebruik gecontinueerd moet kunnen worden.

Om te voorkomen dat bestaande afspraken en lopende processen worden doorkruist, zal alleen invulling worden gegeven aan het concept klimaatmantel wanneer potentiële gebieden samenvallen met toekomstige gebiedsgerichte projecten. Dit is bijvoorbeeld het geval in de Oude Vaart nabij Ansen en in het Hunzebeekdal.

~~De gebieden die in verband met klimaatgevoeligheid het meest in aanmerking komen als klimaatmantel zijn met een symbool weergegeven op kaart 4: Robuuste EHS natuur 2020/2040.~~

Blz. 66, Paragraaf 6.2.2.

Oude Vaart, ter hoogte van Ansen (als onderdeel van het convenant Meppelerdiep): inrichting voor natuur en vasthouden van water om daarmee natuurgebieden te verbinden **en te versterken met het oog op klimaatverandering ('klimaatmantel')** en de wateropgave in het stroomgebied van de Oude Vaart en de Wold Aa te realiseren.

Het Hunzebeekdal: onderzoek naar de mogelijkheden van grondwaterwinning in combinatie met het vasthouden van water in relatie tot de landbouw- en natuurfunctie **en met het oog op de klimaatgevoeligheid van de EHS op de Hondsrug ('klimaatmantel')**.

Loodiep: onderzoek naar de ontwikkeling van een nieuw beekdal ten westen van Coevorden.

Kaart 4. Robuuste EHS: weghalen klimaatmantels.

Nummer L.27

Vindt dat de aanwezigheid van de robuuste ecologische verbindingen en ecologische/multifunctionele verbindingen in de gemeente Westerveld het perspectief voor de landbouw wegnemen.

Antwoord

Wij zijn van mening dat er voor de landbouw in de gemeente wel degelijk perspectief blijft. Ons streven is om in de robuuste ecologische verbingszone bestaand instrumentarium (boshectares, compensatiegronden) zoveel mogelijk geconcentreerd in te zetten. De multifunctionele verbinding kenmerkt zich juist door een verweving van landbouw, natuur en andere functies.

De realisatie van beide typen verbinding vindt plaats op basis van een beoordeling van de gevolgen voor de landbouw en in overleg met de landbouw. Uiteraard kan niet worden gesteld dat er voor individuele bedrijven nooit een belemmering zal ontstaan voor de bedrijfsvoering en uitbreiding van het agrarische bedrijf.

Nummer L.27

Verzoekt om aanpassing van het natuurbeheer in het Reestdal, in het bijzonder het beperken van de populatie ooievaars in het gebied.

Antwoord

Wij regelen in de Omgevingsvisie Drenthe niet het beheer van specifieke gebieden.

4.3.4

Robuuste landbouw

Nummer G.3

Verzoekt de ontwikkeling van groen/blauwe diensten te benoemen in de Omgevingsvisie.

Antwoord

Het inzetten van groen/blauwe diensten speelt vooral in de multifunctionele gebieden, waar wij verschillende ontwikkelingen en ambities willen verenigen. Wij beschouwen het inzetten van groen/blauwe diensten als één van de instrumenten om binnen een gebiedsgerichte aanpak doelen te bereiken. Wij beperken ons voornamelijk tot subsidie voor akkerrandenbeheer. Wij vinden het daarom niet noodzakelijk om in de Omgevingsvisie expliciet te wijzen op de ontwikkeling van deze diensten.

Nummer G.5

Verzoekt de aanduiding van de gebieden rondom Schoonebeek en Nieuw Schoonebeek te wijzigen van de functie Landbouw naar de functie Multifunctioneel, in het licht van de ontwikkelingen rond het Schoonebeekerdiep en het Bargerveen.

Antwoord

In oktober 2009 is het Inrichtingsplan Nieuw Schoonebeek door ons vastgesteld. In het kader van de GGOR Bargerveen (vastgesteld in 2009 door het Algemeen Bestuur van het Waterschap Velt en Vecht en goedgekeurd door ons) is besloten de peilen rondom de bufferzone op landbouwkundig peil te brengen, zijnde 1 m – maaiveld. Hiermee worden de omstandigheden gecreëerd

om het gebied de functie landbouw te laten behouden. De bufferzone aan de zuidkant van het Bargerveen is aangeduid als natuur van provinciaal belang. Deze strook krijgt op termijn de functie Natuur. Wij achten het dan ook niet wenselijk om de door u voorgestelde functieverandering op de visiekaart 2020 door te voeren.

Nummer L.13, L.18, L.23, L.24, O.9, G.6, G.17, O.59, O.119, L.28, L.29

Maakt zich zorgen over het beeld dat over de intensieve veehouderij leeft en de beperking van de ontwikkelingsmogelijkheden van de intensieve veehouderij in Drenthe. Meer specifiek: de koppeling van de ontwikkeling aan de samenvoeging of sanering van kleinere bedrijven en het onwenselijk verklaren van nieuw vestiging en de ontwikkeling van een intensieve neventak.

Geeft aan dat het onderscheid tussen intensief en grondgebonden niet meer reëel is, en vraagt om de omschakeling van grondgebonden naar intensief op basis van maatwerk mogelijk te maken, mede in het licht van de gerealiseerde innovaties en milieuwinst.

Ziet in de beperking van intensieve veehouderij een tegenstelling met de onze ambities voor robuuste landbouw.

Pleit voor mogelijke ontwikkeling van intensieve bedrijven binnen de huidige wet- en regelgeving zonder aanvullende voorwaarden.

Antwoord

Als de indruk wordt gewekt dat wij de intensieve veehouderijbedrijven stigmatiseren, dan willen wij deze wegnemen. Wij hebben respect voor de wijze waarop de intensieve veehouderij haar verantwoordelijkheid ten aanzien van investeringen dier- en milieuvriendelijke technologieën heeft genomen. Wij zullen de tekst waardeneutraal formuleren.

Wij sluiten nieuw vestiging van niet- grondgebonden intensieve veehouderij uit. Dat geldt ook voor het starten van een neventak intensieve veehouderij en voor het omschakelen van een grondgebonden landbouwbedrijf naar een intensief veehouderijbedrijf. Dit is een voortzetting van het beleid zoals dat in POP II is aangegeven.

In tegenstelling tot de grondgebonden veehouderij willen we voor intensieve niet grondgebonden veehouderij werken met een maximale oppervlaktemaat, te weten 1,5 ha. Achterliggende gedachte is dat wij primair een melkveehouderij (en akkerbouw) provincie willen zijn en blijven en de ontwikkelruimte in Drenthe daar ook voor benutten. Dit geldt ook voor de robuuste landbouwgebieden.

Wel willen we verplaatsing van bedrijven naar de robuuste landbouwgebieden niet uitsluiten als dit het gevolg is van sanering of samenvoegen van kleinere bedrijven op de oude locatie(s) waar verdere groei vanuit de beperkingen niet mogelijk is. Ook hier geldt maatwerk.

Wijziging ontwerp

Blz. 43, 4.3.4 Robuuste landbouw, kopje bouwvlak wordt vervangen door

Grondgebonden agrarische bedrijven
.....(bestaande tekst)

Blz. 45, paragraaf 4.3.4 Robuuste landbouw, Intensieve niet-grondgebonden veehouderij

Intensieve niet-grondgebonden veehouderij

~~Wij willen geen nieuwvestiging van niet-grondgebonden intensieve veehouderijbedrijven in Drenthe. Dat geldt ook voor het starten van een neventak intensieve veehouderij en voor het omschakelen van een grondgebonden landbouwbedrijf naar een intensief veehouderijbedrijf. Intensieve veehouderijbedrijven tasten de belevingswaarde van het buitengebied aan en leiden tot een grotere milieudruk.~~

Wij bieden alleen ontwikkelkansen aan bestaande intensieve veehouderijbedrijven in Drenthe, onder de voorwaarde dat de ontwikkeling ontstaat:

- ~~• door een zorgvuldige maatwerkbenadering, passend bij de kernkwaliteiten (kaart 2, Kernkwaliteiten);~~
- ~~• door sanering en samenvoegen van kleinere bedrijven (bijvoorbeeld uit gebieden waar verdere groei niet of nauwelijks mogelijk is).~~

Wij voorzien dat een te sterke groei van de intensieve veehouderij de toch al beperkte milieuruimte voor de landbouw in zijn totaliteit onder druk zet. Om deze reden kiezen wij in onze visie voor de focus op de grondgebonden melkveehouderij en de akkerbouw. Wij willen de niet grondgebonden landbouw in zijn totaliteit niet verder te laten groeien in Drenthe. Nieuw vestiging van intensieve veehouderijbedrijven wordt uitgesloten. Onder intensieve veehouderijbedrijven vallen de hokdierbedrijven(CBS/LEI) met varkens, pluimvee, vleeskalveren of pelsdieren. Ook het starten van een neventak intensieve veehouderij is uitgesloten, als ook de omschakeling van grondgebonden landbouw naar een veehouderijbedrijf of naar een hokdierbedrijf.

Bestaande niet-grondgebonden veehouderijbedrijven mogen uitbreiden tot een bouwperceel van maximaal 1,5 ha. Voorwaarde hierbij is dat er milieuwinst moeten worden behaald en/of dat er winst wordt geboekt op het gebied van dierenwelzijn. Er zijn geen mogelijkheden voor een verdere uitbreiding boven deze 1.5 ha. Daarnaast geldt dat er slechts sprake kan zijn van maximaal 1 bouwlaag.

Voor een intensieve tak bij een grondgebonden bedrijf geldt dat een vergroting van het oppervlak alleen mogelijk is als gevolg van aangescherpte normen op het gebied van milieu en dierenwelzijn.

Indien een bestaand intensief veehouderijbedrijf al groter is dan een bouwperceel van 1.5 ha. kan alleen nog sprake zijn van uitbreiding als dit rechtstreeks voorkomt uit aangescherpte normen op het gebied van milieu en dierenwelzijn

Verplaatsing van bedrijven naar de robuuste landbouwgebieden is mogelijk, als dit het gevolg is van sanering en samenvoegen van kleinere bedrijven uit gebieden waar verdere groei niet mogelijk is, vanwege geldende beperkingen, maar dient wel een maatwerk benadering te worden gekozen die aansluit bij de kernkwaliteiten (kaart 2).

Nummer G.14

Is van mening dat grondgebonden landbouw op economische grondslag mogelijk moet blijven in Westerveld en verwijst naar de kadernota voor het buitengebied. Vindt het onbegrijpelijk dat gekozen wordt voor beperking of sanering van agrarisch grondgebruik in Westerveld om elders ontwikkeling te stimuleren. Verwijst hierbij naar het opstellen van een beeldkwaliteitsplan voor het buitengebied.

Antwoord

Wij begrijpen dat door de keuze die in de omgevingsvisie is gemaakt voor een robuust en klimaatbestendig watersysteem er discussie kan ontstaan over de agrarische hoofdstructuur zoals u die heeft vastgesteld in uw kadernota voor het buitengebied.

Wij wijzen u er op dat de daadwerkelijke functionele bestemming van gronden in multifunctionele gebieden uw eigen verantwoordelijkheid is. Wij hebben onze visie op de functionele indeling van uw grondgebied gegeven. De uiteindelijke begrenzing vindt plaats in uw bestemmingsplan buitengebied.

Wij zijn van mening dat er voldoende oplossingsmogelijkheden aanwezig zijn om de door u aangegeven hoofdstructuur in stand te houden en de landbouw voldoende ontwikkelingsmogelijkheden te bieden. Wij delen uw opvatting dan ook niet dat om elders in Drenthe agrarische ontwikkeling te stimuleren er gekozen wordt voor een beperking en sanering van het agrarische grondgebruik in de gemeente Westerveld. Ons uitgangspunt is dat de gebieden met de functie Landbouw ingericht blijven voor de landbouw en daar ook de maximale ontwikkelingsmogelijkheden kennen. In multifunctionele gebieden en (delen van) van beekdalen vertrouwen wij er op dat u in overleg met het waterschap en andere belanghebbenden tot een indeling komt die de wederzijdse belangen behartigt. De landbouw maakt hier nadrukkelijk deel van uit.

Nummer N.2

Vraagt om een visie op de ontwikkeling van de landbouw en dit te vertalen in concreet beleid. Mist een uitwerking van de visie op schaalvergroting van de landbouw in de gebieden met de functie landbouw.

Vraagt om in de functie landbouw de ontwikkeling van de grondgebonden landbouw voor op te stellen.

Antwoord

Wij hebben onze visie op de landbouw gegeven. Met ons beleid willen wij de Drentse agribusiness in staat stellen haar positie op de Europese en wereldmarkt te versterken. Hiervoor moet de landbouw de ruimte krijgen voor schaalvergroting. Door het landbouwbeleid te differentiëren naar functie (landbouw, multifunctioneel, beekdal) en type landbouwgebied (functie Landbouw, robuust landbouwgebied en proefgebied landbouw) en door voorwaarden te stellen aan de schaalvergroting (rekening houden met kernkwaliteiten, ruimtelijke inpassing etc.) en het gebruik (waterhuishouding, milieu en dierenwelzijn) geven wij sturing op de kwaliteit van de ontwikkeling van de landbouw.

Overigens zullen wij de tekst ten aanzien van de relatie tussen de functie landbouw en de kernkwaliteiten herformuleren op basis van de inspraakreactie L28. Ook na herformulering hebben wij voldoende sturingsmogelijkheden in handen voor de gewenste ontwikkelingen binnen de aangegeven functies. Overigens is uw interpretatie dat in de gebieden met de functie landbouw de grondgebonden landbouw het primaat heeft juist.

Nummer O.2

Vraagt om de aanduiding van het proefgebied landbouw bij Nieuw Schoonebeek zodanig te plaatsen dat het lopende project van de indiener in het gebied valt.

Antwoord

Wij wijzen er op dat de aanduiding indicatief en niet specifiek begrensd is. Voor alle duidelijkheid passen wij de begrenzing van de aanduiding aan conform het verzoek.

Wijziging ontwerp

Kaart 5. Landbouw: sterren naar links verplaatst.

Nummer L.13, L.28, O.45

Vindt dat de functie Landbouw ook als kernkwaliteit van Drenthe moet worden aangemerkt.

Antwoord

De kernkwaliteiten, zoals benoemd in de Omgevingsvisie, zijn het resultaat van de interactieve eerste fase van proces van totstandkoming van het nieuwe omgevingsbeleid (Dit Tekent Drenthe). Landbouw is in deze eerste fase nadrukkelijk naar voren gekomen als economische en landschappelijke kwaliteit van Drenthe. Wij zijn van mening dat de status van 'robuust systeem' meer recht doet aan de waarde van landbouw voor Drenthe dan de status van 'kernkwaliteit'. Daarnaast is de landbouw als functie geïntegreerd in de Omgevingsvisie. Op deze manier kunnen wij beter de ontwikkelkansen voor de landbouw en de verhouding ten opzichte van andere functies benoemen.

Nummer O.116, O.120, O.108, L.28

Geeft aan dat landbouwgebieden die in het POPII in zone I en II liggen, in de Omgevingsvisie niet langer zijn aangeduid als functie 'Landbouw'

Antwoord

In de Omgevingsvisie zijn de 6 zone's uit het POPII vervangen door drie functie aanduidingen. De zone's uit het POPII die een relatie hebben met de landbouw (zone I, II, III en IV) zijn gewijzigd in twee functies: de functie Landbouw (POP II zone I en II) en de functie Multifunctioneel (POP II zone III en IV). In principe moeten alle gronden die in POPII de status zone I en II hebben, nu aangeduid worden met de functie Landbouw. Wij zullen uw opmerkingen bestuderen en waar nodig de Visiekaart 2020 aanpassen.

Wijziging ontwerp

Kaart 1. Visie 2020: voormalige zone I en II van POPII aanduiden als functie Landbouw.

Nummer O.107

U pleit voor een blijvend agrarische status van uw agrarisch percelen bij Zuidwolde (Klein Zwitserland, noordrand Ruinen, noordrand Zuidwolde, nabij Oosteinde en langs de Havelterweg (hoek Oude vaart/Harderweg)

Antwoord

In deze Omgevingsvisie wordt geen verandering van de functie van de door u genoemde percelen voorgestaan. Gezien het karakter van deze visie en het gegeven dat deze alleen voor de provincie bindend is, kan hier in z'n algemeenheid geen sprake zijn (zie ook het voorwoord). Alleen

in het bestemmingsplan buitengebied van de betreffende gemeenten (voornamelijk de Wolden in dit geval) kan dit eventueel aan de orde zijn.

Nummer O.45

Verzoekt om hetzelfde ontwikkelingsperspectief als in POPII onder zone II.

Antwoord

De percelen die bij POP II in zone II vielen, zijn nu onderdeel van de functie Landbouw. In deze gebieden staat de functie landbouw centraal, vergelijkbaar met zone II van het POPII. Daarnaast hebben wij indicatief een aantal robuuste landbouwgebieden benoemd, met meer uitgebreide ontwikkelkansen. Het is aan de gemeenten om het ontwikkelingsperspectief voor de landbouw in hun structuurplannen dan wel bestemmingsplannen buitengebied nader te detailleren.

Nummer L.28

Verzoekt om de randvoorwaarde te stellen voor de ontwikkeling van Agroparken dat dit niet ten koste mag gaan van de ontwikkelingen van de bestaande agrarische bedrijven op de huidige locaties en verzoekt om betrokkenheid bij de nadere uitwerking van Agroparken.

Antwoord

Wij zien de ontwikkeling met betrekking tot Agroparken die nu in Nederland en mondiaal ontstaat als een aanvulling op de bestaande landbouwbedrijven op de huidige locaties. Wij vinden het daarom niet noodzakelijk om als randvoorwaarde op te nemen dat het niet ten koste mag gaan van de ontwikkeling van bestaande bedrijven. Wij zeggen toe dat wij u bij de nadere uitwerking van Agroparken betrekken.

Nummer O.119

Verzoekt om landbouwgebieden die in het POPII in zone III liggen als functie Landbouw in plaats van functie Multifunctioneel op te nemen in de omgevingsvisie.

Antwoord

Effectief wordt voor de landbouw in de functie Multifunctioneel het POPII beleid voor zone III voortgezet. Wij zien dan ook geen reden om over te gaan tot een andere indeling. Wij wijzen u er op dat de daadwerkelijke mogelijkheden voor de verschillende functies door de gemeente worden vastgelegd in bestemmingsplannen (bijv. bestemmingsplan buitengebied). Wij adviseren u om uw verzoek tot functiewijziging in te brengen op het moment dat deze in uw gemeente aan de orde worden gesteld.

Nummer L.28

Vraagt binnen de functie Landbouw ook schaalvergroting mogelijk te maken .
Vraagt binnen de functie landbouw geen ruimte te bieden voor andere grootschalige functies, zoals grootschalige verblijfsrecreatie en natuur. Verzoekt geen ruimte te bieden voor de ontwikkeling van landgoederen en bijzondere woonmilieus binnen de functie Landbouw.
Stelt voor de omschrijving van de functie landbouw als volgt aan te passen:
'bij te nemen inrichtingsmaatregelen voor de landbouw zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met de kernkwaliteiten' in plaats van 'dat de landbouwontwikkeling moet plaats vinden binnen de kaders van de kernkwaliteiten'.

Antwoord

Wij gaan niet in op het verzoek om in het geheel geen ruimte te bieden voor andere grootschalige functies, zoals grootschalige verblijfsrecreatie en natuur en de ontwikkeling van landgoederen en woonmilieus. Dit zou te veel beperkingen opleggen aan ontwikkeling van deze functies. Wel geven we aan dat in de landbouwgebieden die een nadere aanduiding “robuust” hebben, inpassing van grootschalige verblijfsrecreatie zou moeten worden voorkomen. De zorg wordt naar onze mening ondervangen door de zinsnede dat ontwikkelingen in deze gebieden geen negatief effect mogen hebben op de landbouw.

Wij zien het voorstel om bij de omschrijving van de functie landbouw de tekst zodanig aan te passen dat ‘bij te nemen inrichtingsmaatregelen voor de landbouw zoveel mogelijk rekening wordt gehouden met de kernkwaliteiten’ in plaats van ‘dat de landbouwontwikkeling moet plaats vinden binnen de kaders van de kernkwaliteiten’ als een dusdanige verduidelijking van de tekst, dat wij dit voorstel overnemen. Hiermee blijft in deze gebieden schaalvergroting tot de mogelijkheid behoren, echter wel rekening houdend met de kernkwaliteiten. Dit in tegenstelling tot de multifunctionele gebieden waar functies en kernkwaliteiten elkaar sterker beïnvloeden. Overigens geldt ook hier dat de precieze indeling van gebieden een gemeentelijke verantwoordelijkheid is en de indeling in de visie een globaal kader.

Wijziging ontwerp

Blz. 43 paragraaf 4.3.4 Robuuste landbouw, functionele indeling landbouw.

Functionele indeling Landbouw

Wij bieden de landbouw maximale speelruimte in de gebieden die op de visiekaart (kaart 1, Visie 2020) als landbouwgebieden zijn aangeduid, ~~binnen de kaders van de kernkwaliteiten~~. Bij te nemen inrichtingsmaatregelen voor de landbouw wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de kernkwaliteiten (kaart 2, Kernkwaliteiten). Dat betekent dat ook ontwikkelingen in deze gebieden geen negatief effect mogen hebben op de landbouw. In deze gebieden wordt gestreefd naar een waterhuishoudkundige inrichting die is afgestemd op de functie landbouw (zie paragraaf 6.2.3).

Nummer L.28

Verzoekt om een keuze tussen of het beschikbaar stellen van de benodigde middelen en instrumenten om solitair liggende glastuinbouwbedrijven te kunnen verplaatsen naar de concentratiegebieden, of deze bedrijven op hun huidige locatie ontwikkelingsmogelijkheden te bieden.

Antwoord

Wij ondersteunen en dragen bij aan de ontwikkeling en uitvoering van de revitalisering van de glastuinbouw in Emmen. In de concentratiegebieden glastuinbouw in gemeente Emmen zijn voldoende mogelijkheden en randvoorwaarden voor de hervestiging van glastuinbouwbedrijven uit andere gemeenten. In het kader van de evaluatie van de provinciale ruimte voor ruimte regeling is voorgesteld om sanering van glas mee te nemen in de nieuw te ontwerpen ruimte voor ruimte regeling.

Wij leggen geen beperking op aan uitbreidingsmogelijkheden van individuele glastuinbouwbedrijven. Ook niet aan solitaire bedrijven. De uitbreidingsmogelijkheden voor individuele glastuinbouwbedrijven worden geregeld in de gemeentelijke bestemmingsplannen.

Nummer L.18, O.6, L.28

Vraagt zich af hoe de begrenzing van het proefgebied landbouw tot stand is gekomen en geeft aan dat de aanduiding van het proefgebied landbouw ook voor het noordelijk deel van de veenkoloniën moet gelden.

Antwoord

Het proefgebied landbouw geldt voor de gehele Veenkoloniën. Wij passen de tekst en de kaart 5 Landbouw daarop aan. In het gezamenlijke gebiedsprogramma van ons met de provincie Groningen, de gemeenten en waterschappen, de 'Agenda voor de Veenkoloniën', positioneert het gebied zich als 'proeftuin' voor de landbouw; een gebied waar ruimte en ambities liggen om innovaties in de landbouw in de praktijk te brengen. Met het aanwijzen van het proefgebied ondersteunen wij de ambities van de Agenda. Er gelden dan ook geen beperkingen vanuit deze aanduiding.

Wijziging ontwerp

Blz.45

Proefgebied landbouw

~~Een groot deel van~~ De Veenkoloniën is aangewezen als proefgebied landbouw (kaart 1, Visie 2020).

Nieuwe ontwikkelingen op landbouwgebied kunnen als eerste hier worden geïntroduceerd. Dit willen wij actief ondersteunen. Het kan hierbij gaan om innovaties op het gebied van huisvesting, nieuwe teelten, verduurzaming en duurzame energie. Het initiëren van deze nieuwe mogelijkheden loopt via de 'Agenda voor de Veenkoloniën' (een gezamenlijke gebiedsopgave van gemeenten en provincies in Groningen en Drenthe).

Kaart 5. Landbouw: gehele veenkoloniën aanduiden als proefgebied landbouw

Nummer G.1, G.2, G.9, G.14, G.16, L.13, N.2, O.62, O.82, O.8, O.119, O.96, L.28

Zetten vraagtekens bij de toegevoegde waarde van de aanwijzing van robuuste landbouwgebieden en wijzen op inconsistenties in de aanduiding van robuuste landbouwgebieden in relatie tot de aanduiding van EHS, natuur en beekdalen.

Vragen het areaal van robuuste landbouwgebieden te vergroten.

Vragen de meerwaarde van robuuste gebieden te beperken tot het mogelijk maken van meer geïndustrialiseerde vormen van landbouw, en de aanwijzing van voorkeursgebieden voor verplaatsing en inplaatsing van agrarische bedrijven.

Geven aan dat naar hun mening in de robuuste gebieden de kernkwaliteiten een ondergeschikte rol spelen en er geen ruimte is voor andere grootschalige functies, bijvoorbeeld nieuwe grootschalige verblijfsrecreatie en natuur of de vestiging van landgoederen.

Antwoord

De op kaart 5 gearceerde robuuste landbouw hebben wij indicatief aangegeven. Het zijn voorbeelden van gebieden in Drenthe, waar wij denken dat de ontwikkeling van een grootschalige en efficiënte landbouw kan plaats vinden. Dit sluit niet uit dat er andere vergelijkbare grote of kleinere gebieden in Drenthe zijn waar een vergelijkbaar perspectief mogelijk is. De robuuste gebieden liggen in de functie landbouw en onderscheiden zich doordat ze een zeer goede landbouwkundige en een efficiënte verkavelingstructuur bezitten. De meerwaarde van de robuuste gebieden

wordt gevormd doordat meer geïndustrialiseerde vormen van landbouw er mogelijk zijn, het voorkeursgebieden voor verplaatsing en inplaatsing van agrarische bedrijven zijn, de kernkwaliteiten er een ondergeschikte rol spelen en wij geen ruimte bieden voor andere grootschalige functies. Deze gebieden geven de functie landbouw daarmee een plus en hebben voor de functie landbouw op zich geen nadelige gevolgen. Wij zien dan ook geen redenen om de robuuste landbouwgebieden niet te benoemen in de Omgevingsvisie. Hierbij willen we ook opmerken dat er geen "plicht" is voor gemeenten om de mogelijkheden die wij in deze gebieden zien te benutten in hun gemeentelijk beleid (bestemmingsplan Buitengebied), vandaar ook de indicatieve en niet specifieke begrenzing. Dit is maatwerk dat al dan niet neerdaalt in het gemeentelijke beleid. Wel zeggen we toe de aanduidingen op kaart 5 te checken op de door u aangegeven onderdelen.

In de tekst geven wij aan dat wij geen ruimte bieden voor andere grootschalige functies. Wij verstaan hier ook natuur, landgoederen en woonmilieus onder. Dit zullen wij in de tekst verduidelijken.

Wijziging ontwerp

Blz.43

Robuuste gebieden

Binnen de functie landbouw zijn robuuste landbouwgebieden aangegeven (kaart 5, Landbouw). In deze gebieden staat de landbouw voorop. Dit maakt schaalvergroting en meer geïndustrialiseerde vormen van landbouw mogelijk. Ook zijn dit de voorkeursgebieden voor het verplaatsen en inplaatsen van agrarische bedrijven. De kernkwaliteiten (kaart 2, Kernkwaliteiten) spelen in deze gebieden een ondergeschikte rol. Er is in deze gebieden geen ruimte voor andere grootschalige functies, bijvoorbeeld nieuwe grootschalige verblijfsrecreatie, **natuur en vestiging van landgoederen en woonmilieus**.

4.4 Multifunctionele gebieden

Nummer G.1, G.2, G.9, G.14, G.16

Betreuren het dat in het voortraject geen afstemming heeft plaatsgevonden over het proefgebied verweving. Vragen ruimte te laten voor de invulling van de opgaven voor het gebied binnen het gebiedsproces en niet de doelen in de Omgevingsvisie vast te leggen.

Antwoord

Wij hebben in het voortraject met u van gedachten gewisseld over onze concept Ontwerp Omgevingsvisie. Het concept 'Proefgebied Verweving' is hierbij ook aan de orde gekomen.

Wij hebben geen doelen vastgelegd voor het proefgebied, aangezien het ons gaat om gezamenlijk proceservaring op te doen in de verweving van verschillende belangen en opgaven. De aanduiding hebben we dan ook laten vervallen op de visiekaart, omdat dat teveel suggereert dat het om een concrete gebiedsopgave gaat. Voor de verdere uitwerking zoeken we uw samenwerking.

Nummer O.44, O.113

U vindt het onduidelijk wat de hoofdfunctie van gebied rondom Amen (Amerdiep) wordt en ziet graag dat er in de visie wordt opgenomen dat de landbouw in de multifunctionele gebieden en grenzend aan deze gebieden gewaarborgd wordt.

Antwoord

In de multifunctionele gebieden is en blijft landbouw in z'n algemeenheid een zeer belangrijke functie. Wel is het zo dat juist in het gebied rond Amen ook ambities liggen op het gebied van water en natuur. Dit maakt het lastig om te zeggen dat de functie landbouw hier over een aantal jaren nog op dezelfde wijze opereert.

Nummer O.57

U acht de indeling van het akkerbouwbedrijf te Orvelte in de functie Multifunctioneel niet juist en verzoekt ons deze indeling te wijzigen naar open landbouwgebied.

Antwoord

De functie multifunctioneel is een samenvoeging van zone 3 en 4 uit het POP II en geldt slecht als een globale functieindeling. De preciese bestemming voor uw bedrijf vindt plaats in het bestemmingsplan buitengebied van de gemeente.

Voor de status en het karakter van onze omgevingsvisie en de juridische betekenis verwijzen we u naar het voorwoord bij deze nota van beantwoording.

Nummer O.61, O.67, L.25

Is van mening dat in alle gebieden met de functie landbouw moet gelden dat landbouw het priemaat krijgt. Dit houdt in dat groei van het bouwblok te allen tijde tot 2 hectare mogelijk moet zijn.

Antwoord

In de multifunctionele gebieden is en blijft landbouw een zeer belangrijke functie. De functie multifunctioneel is een samenvoeging van zone 3 en 4 uit het POP II en geldt slecht als een globale functieindeling. De preciese bestemming voor uw bedrijf vindt plaats in het bestemmingsplan buitengebied van de gemeente. Voor de status en het karakter van onze omgevingsvisie en de juridische betekenis verwijzen we u naar het voorwoord bij deze nota van beantwoording.

Met betrekking tot het bouwvlak geldt er wat de provincie betreft straks geen maximum oppervlakte (voor grondgebonden bedrijven), Wat we hebben aangegeven in de visie is dat we in de multifunctionele gebieden graag betrokken zijn bij de vergroting van het agrarisch bedrijf boven de 1,5 ha om gezamenlijk met de gemeente en initiatiefnemer te komen tot een optimale landschappelijk inpassing. Overigens stellen we voor bestaande intensieve veehouderijbedrijven wel een maximum bouwvlak voor (1,5 ha).

Nummer O.97, O.120, L.25

U acht de aanduiding Multifunctioneel ter hoogte van het bedrijf niet juist. Het gaat om gronden die puur landbouwkundig worden gebruikt.

Antwoord

In de multifunctionele gebieden is en blijft landbouw een zeer belangrijke functie. De functie multifunctioneel is een samenvoeging van zone 3 en 4 uit het POP II en geldt slecht als een globale functieindeling. De preciese bestemming voor uw bedrijf vindt plaats in het bestemmingsplan buitengebied van de gemeente. Voor de status en het karakter van onze omgevingsvisie en de juridische betekenis verwijzen we u naar het voorwoord bij deze nota van beantwoording

Nummer O.114

Gaat ervan uit dat de functie-indeling multifunctioneel geen beperkingen voor de bedrijfsvoering oplevert.

Antwoord

Wij zien geen beperkingen voor de landbouwkundige bedrijfsvoering, of het zou moeten zijn dat een vergroting van het bouwvlak boven de 1,5 ha (daaronder is het de gemeentelijke verantwoordelijkheid) voor een grondgebonden bedrijf ook aan de provincie moet worden voorgelegd om gezamenlijk met de gemeente en initiatiefnemer te komen tot een optimale landschappleijk inpassing. Overigens stellen we voor bestaande intensieve veehouderijbedrijven wel een maximum bouwvlak voor (1,5 ha).

Nummer O.82

U geeft aan dat de aanduiding Nationaal Landschap Drentsche Aa voor uw gronden ongewenst is, vanwege de consequenties voor de (toekomstige) bedrijfsvoering.

Antwoord

De begrenzing van nationale landschappen is de verantwoordelijkheid van de rijksoverheid, vastgelegd in de Nota Ruimte. Wij hebben deze begrenzing overgenomen in de Omgevingsvisie.

Het rijksbeleid schrijft verder voor dat binnen nationale landschappen ruimtelijke ontwikkelingen mogelijk zijn, mits de kwaliteit van het landschap wordt behouden of wordt versterkt. De aanduiding Nationaal Landschap zet vooral een rem op grootschalige verstedelijkingslocaties en bedrijventerreinen, nieuwe grootschalige glastuinbouwlocaties en nieuwe grootschalige infrastructurele projecten.

Nummer O.121

Verzoek tot aanduiding van alle es-gronden, ook de es-gronden in de functie Landbouw, met de functie Multifunctioneel.

Antwoord

Wij zien geen reden om alle es-gronden aan te duiden als functie Multifunctioneel. De kwaliteit van het landschap wordt naar onze mening behouden door de doorwerking van de kaart 2. Kernkwaliteiten.

Nummer R.3

Is van mening dat recreatie en toerisme in het proefgebied verweving niet als volwaardige speler meegenomen wordt. Alleen zeer kleinschalige ontwikkelingen worden toegestaan, terwijl we in Drenthe juist behoefte hebben aan nieuwe grotere ontwikkelingen.

Antwoord

Het proefgebied verweving heeft tot doel ervaring op te doen met combinatieopgaven. Onze inzet is de sociaal-economische positie van het landelijk gebied te versterken. Recreatie en toerisme speelt hierin een belangrijke rol. Overigens vervalt de aanduiding proefgebied verweving, omdat het (nog) geen gebiedsopgave is, maar nog slechts een onderzoeksopdracht.

Nummer L.13, L.19, O.48, L.25, L.28

Spreken de zorg uit dat de agrarische bedrijfsvoering in multifunctionele gebieden beperkt wordt en vragen te borgen dat de inrichting van deze gebieden op de landbouw blijft afgestemd.

Antwoord

Het multifunctionele gebied waarover in paragraaf 4.4. wordt gesproken is de samenvoeging van de zones III en IV uit POP II. In deze zones geldt nu ook al dat meerdere functies samen komen. Er wordt geen wezenlijk ander beleid ingezet in deze gebieden in vergelijking met POP II. Onzes inziens verandert de economische waarde niet ten opzichte van de economische waarde die het nu heeft op basis van de POPII zone. Er kunnen uiteraard wel andere ambities in de Omgevingsvisie worden genoemd die effect kunnen hebben op de economische waarde. Dit is echter niet het gevolg van de aanduiding 'Multifunctioneel'.

Voor de verdere borging van de agrarische bedrijfsvoering in multifunctionele gebieden passen wij de tekst aan zodat benadrukt wordt dat in het gebiedsgerichte proces maatwerk wordt geleverd vanuit het uitgangspunt dat een van oudsher bestaande en/of dominante functie zo min mogelijk negatieve gevolgen mag ondervinden van de ontwikkeling van nieuwe of andere functies.

Wijziging ontwerp

Blz.45

4.4 Multifunctionele gebieden

...

De overige gebieden kenmerken zich door het naast elkaar voorkomen van meerdere functies **en thema's**. In één gebied kan bijvoorbeeld zowel landbouw, natuur, recreatie als wonen voorkomen. We noemen dit multifunctionele gebieden. Op de visiekaart (kaart 1, Visie 2020) zijn de multifunctionele gebieden aangegeven. In tegenstelling tot de robuuste systemen is in deze gebieden geen sprake van een hoofdfunctie die leidend is in de ordening. In deze gebieden zijn meerdere functies van belang. Naast water, landbouw en natuur gaat het in de meeste gevallen om recreatie. Er is in deze gebieden een duidelijke samenhang tussen de genoemde functies en de aanwezige kernkwaliteiten (kaart 2, Kernkwaliteiten). Het behouden en ontwikkelen van functies en kernkwaliteiten gebeurt hier gebiedsgericht en **waar nodig met maatwerk. Hierbij geldt als uitgangspunt dat de van oudsher bestaande en/of dominante functie zo min mogelijk negatieve gevolgen mag ondervinden van de ontwikkeling van nieuwe of andere functies.**

Nummer L.13, L.28

Pleit voor dezelfde ontwikkelingsmogelijkheden voor landbouwbedrijven in de functie Multifunctioneel als in de functie Landbouw.

Antwoord

Wij delen de opvatting dat er kansen moeten zijn voor de ontwikkeling van de landbouw in multifunctionele gebieden. De ontwikkeling in multifunctionele gebieden vraagt alleen wel maatwerk van de landbouw, net als van de andere functies in het gebied. Met een innovatieve bedrijfsvoering en onder de voorwaarde van landschappelijke inpassing is er volgens ons voldoende ontwikkelingskansen voor de landbouw in de multifunctionele gebieden.

Nummer L.28, O.67, N.2

Wijst er op dat in het overgrote deel van de aanduiding Proefgebied Verweving landbouw de hoofdfunctie is en er dus geen sprake kan zijn van multifunctionaliteit. Stelt voor het gebied aan te passen, maar bij voorkeur volledig te schrappen.

Antwoord

Indien een gebied de functie landbouw heeft, is er zoals u stelt geen sprake van multifunctionaliteit. In het proefgebied verweving richten wij ons op het combineren van diverse functies in het gebied. In de tekst staat verder vermeld dat het niet onze insteek is om een gebiedsopgave voor het gebied te realiseren, maar om ervaring op te doen met de verweving van functies en kernkwaliteiten. Aangezien het voor ons niet de bedoeling is om met deze aanduiding onrust te creëren over de functie landbouw versus multifunctioneel gebied, zullen we de aanduiding laten vervallen. Ook al omdat het geen gevolgen heeft voor de huidige functies in het gebied. Het meer algemene onderzoek naar mogelijkheden voor verweving van functies zullen we de komende tijd wel doorzetten.

Wijziging ontwerp

Blz 46, Paragraaf 4.4 Proefgebied verweving

Paragraaf vervalt evenals de aanduiding op de visiekaart (kaart 1) en kaart 5 Landbouw.

Nummer N.1

Wijst op het pleidooi van de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit om boeren meer kans te geven bij het realiseren van ecologische verbindingen, al of niet in combinatie met recreatie.

Antwoord

Wij ondersteunen het pleidooi van de minister van LNV om boeren meer kansen te geven bij de realisatie van ecologische verbindingen. In de tekst zoals die is opgenomen onder 4.4 Multifunctionele gebieden, geven wij aan dat wij zoeken naar deze mogelijkheden.

Nummer O.52

Is van mening dat in de multifunctionele gebieden kansen liggen voor leden van het DPG en wil graag betrokken worden bij eventuele pilots.

Antwoord

De uitwerking van multifunctionele gebieden vindt plaats in samenspraak met de belanghebbenden in de betreffende gebieden.

4.5 Recreatie en toerisme

Nummer R.1, R.2, R.3, G.1, G.2, G.3,, G.6, G.9, G.12, G.14, G.16, , G.17, G.21, O.24, O.45, O.59, O.72, O.122, O.124, N.2, L.18*Algemeen*

Verzoekt om in de Omgevingsvisie te benadrukken dat de sector Recreatie en Toerisme van groot economisch belang is voor Drenthe en medevormgever is van het landschap.

Verzoekt om Recreatie en Toerisme een gelijkwaardige positie naast natuur en landbouw te geven en doet de suggestie om het 'Vrijtijdslandschap' toe te voegen als vijfde robuuste systeem. Stelt dat de beleidskeuzes voor de sector gericht moeten zijn op ontwikkelingen die leiden tot meer overnachtingen, bestedingen en werkgelegenheid binnen de sector. Geeft aan dat de status van kaart 7 Recreatie en Toerisme onduidelijk is.

Verblijfsrecreatie

Ervaart de aanduiding op kaart 7. Recreatie en Toerisme van ontwikkelings- en versterkingsgebied als willekeurig en ongewenst, aangezien deze de marktwerking en vernieuwing van de sector belemmert.

Verzoekt geen verdere stimulering van kleinschalige verblijfsrecreatie voor te staan, aangezien daarmee het evenwicht in de sector wordt verstoord.

Vraagt de verantwoordelijkheid voor besluiten over nieuwvestiging bij de gemeente te leggen.

Vraagt om een ja-mits houding ten aanzien van nieuwe verblijfsrecreatie in landbouwgebieden en ruimte voor "nieuwe" uitgeplaatste bedrijven.

Dagrecreatie

Vindt de beperking van vestigingsmogelijkheden voor grootschalige dagrecreatie tot Zuidoost Drenthe ongewenst en onbegrijpelijk. U geeft aan dat elders ook sprake is van behoefte en mogelijkheden en dat een goede spreiding van belang is.

Recreatieve infrastructuur

Geeft aan dat de recreatieve infrastructuur Drenthe-breed aandacht behoeft en niet moet worden beperkt tot bepaalde zones of routes.

Natuurlijke recreatie

Mist de gemeentelijke ontwikkelperspectieven voor natuurlijke recreatie op kaart 7. Recreatie en Toerisme.

Compensatiebeginsel

Pleit voor een pragmatischer inzet van het instrument compensatie voor de toeristische sector gezien de uitvoeringsproblemen voor ondernemers.

Antwoord

Algemeen

Wij erkennen dat Recreatie en Toerisme een belangrijke economische pijler van Drenthe is. Wij betreuren het dat onze visie op R&T als ontoereikend of zelfs contraproductief wordt ervaren. Wij passen de tekst zodanig aan dat het economische belang van R&T wordt benadrukt.

Wij hebben onze keuze voor robuuste systemen gebaseerd op onze visie op de majeure ontwikkelingen voor de komende periode. Wij geven er de voorkeur aan om R&T als integraal onderdeel op te nemen en niet als afzonderlijk robuust systeem. R&T maakt voor ons deel uit van het robuuste sociaal-economische systeem. Wij hebben de paragraafindeling van de Omgevingsvisie hier op aangepast.

Wij vinden de term 'vrijtijdlandschap' een uitdagende gedachte. Wij willen deze gedachte graag gezamenlijk verder uitwerken.

Kaart 7. Recreatie en Toerisme heeft dezelfde status als het overige kaartmateriaal; het vormt de basis voor kaart 1. Visie 2020 en is geen dwingend kader dat verplicht moet worden doorvertaald door gemeenten in hun ruimtelijke panvorming.

Verblijfsrecreatie

Wij hebben de aanduiding 'ontwikkelingsgebied' op kaart 7. Recreatie en Toerisme bedoeld om aan te geven dat in deze gebieden het aanbod beperkt is of er zich kansen aandienen voor vernieuwende initiatieven. Wij begrijpen dat het ook opgevat kan worden dat uitsluitend in deze gebieden ontwikkeling mogelijk is. Wij hebben de aanduidingen daarom van de kaart verwijderd.

Wij pleiten met u voor een divers aanbod in verblijfsrecreatie dat aansluit bij de vraag van de consument. Wij hebben in onze Omgevingsvisie gebruik gemaakt van de term kleinschalig om te benadrukken dat wij graag een 'Drents eigen' ontwikkeling van de sector zien. Wij doelen meer op de beleving van kleinschaligheid of passend bij Drenthe. Wij passen de tekst aan.

Wij stellen niet ter discussie dat het primaat voor nieuwvestiging van verblijfsrecreatie bij de gemeente ligt. In het geval van nieuwvestiging van grootschalige verblijfsrecreatie zien wij ook een rol voor ons weggelegd. Wij vragen in die gevallen om aan te tonen dat er sprake is van een geheel nieuwe aanvulling op het bestaande aanbod in de provincie.

Wij sluiten nieuwvestiging uit in de EHS en in robuuste landbouwgebieden, vanwege de ontwikkelkansen voor de functies natuur en landbouw. Uitzondering hierop is de nieuwvestiging als gevolg van de ver- of uitplaatsing van bestaande bedrijven in Drenthe.

Voor deze gevallen bieden wij ook ruimte aan de randen van natuurgebieden.

Dagrecreatie

Wij hebben de aanduiding van het speerpuntgebied voor de ontwikkeling van grootschalige dagrecreatie bedoeld als inspiratie en niet als beperking. Nieuwvestiging van grootschalige dagrecreatie wordt in belangrijke mate bepaald en gestuurd door de potentie van de locatie en haar omgeving. Wij zien potentie in Zuid Oost Drenthe maar willen ontwikkelingen elders niet uitsluiten. Wij verwijderen de aanduiding van de kaart 7. Recreatie en Toerisme en passen de tekst van de Omgevingsvisie aan.

Recreatieve infrastructuur

Wij hebben op kaart 7. Recreatie en Toerisme een aantal doorgaande, grensoverschrijdende recreatieve verbindingen voor wandelen, fietsen en varen aangegeven. Deze verbindingen hebben in onze ogen potenties voor verdere versterking van aangrenzende recreatieve voorzieningen. Wij sluiten hiermee geen ontwikkelmogelijkheden rond andere verbindingen uit.

Wij zien het niet als een provinciale taak om natuurgebieden en EHS te voorzien van recreatieve infrastructuur, wel streven wij in het algemeen naar een attractief en Drenthe dekkend recreatief netwerk.

Natuurlijke recreatie

Wij ondersteunen de totstandkoming van gemeentelijke ontwikkelperspectieven voor natuurlijke recreatie. Deze horen qua schaalniveau niet thuis op het kaartmateriaal dat behoort tot de Omgevingsvisie.

Compensatie beginsel

Wij onderkennen dat de uitvoeringspraktijk vaak moeizaam verloopt. In de uitvoeringsagenda die wordt opgesteld na vaststelling van de Omgevingsvisie gaan wij dit nader uitwerken en zullen daarbij de door u aangedragen oplossingsrichtingen nader onderzoeken (compensatiefonds, compensatiegebieden).

Wijziging ontwerp

Paragraaf 4.5 Recreatie en toerisme wordt ondergebracht in 4.3.1. Robuuste sociaal-economische structuur in tekst tussen vitaal platteland en werken (blz 30).

Kaart 7 Recreatie en toerisme:

- aanduiding ontwikkelingsgebied en versterkingsgebied laten vervallen;
- aanduiding speerpunt grootschalige dagrecreatie laten vervallen;

blz 8:

Toerisme is een belangrijke economische pijler voor Drenthe. De provincie moet aantrekkelijk blijven voor recreanten en toeristen. Van provinciaal belang is daarom het verbeteren en vernieuwen van het bestaande aanbod van verblijfs- en dagrecreatie en van de toeristisch-recreatieve infrastructuur.

blz 27:

In Drenthe zijn op verschillende niveaus vrijetijdslandschappen te onderscheiden die zowel fysiek als functioneel een samenhangend aanbod bieden ten aanzien van de vrijetijdsbesteding van de inwoners en bezoekers van Drenthe enerzijds en werkgelegenheid en besteding en economische ontwikkeling anderzijds. Deze landschappen worden gevormd door mogelijkheden voor deelname aan en beleving van natuur, cultuur, cultuurhistorie, sport, dagrecreatie, steden en toeristisch verblijf. Toerisme is hierbinnen een belangrijke economische pijler en ook mede vormgever van het landschap.

Blz 46 en 47

Wij hebben aangegeven welk gebied wij vooral als versterkingsgebied voor recreatie beschouwen (kaart 7, Recreatie en Toerisme). Hier willen we inzetten op het versterken en eventueel uitbreiden van bestaande recreatiebedrijven

Daarnaast zien we in Drenthe selectief mogelijkheden voor nieuwe, grootschalige verblijfsrecreatieve initiatieven. Voor volledig nieuwe initiatieven is er in principe alleen ruimte in de gebieden die op de kaart zijn aangegeven als ontwikkelingsgebied (kaart 7, Recreatie en Toerisme). Het moet dan gaan om initiatieven die een duidelijke aanvulling vormen op het bestaande aanbod. De robuuste landbouwgebieden zijn hiervan uitgesloten.

Wij willen ten aanzien van de verblijfsrecreatie inzetten op versterking, mogelijk uitbreiding en vernieuwing van de bestaande bedrijven in samenhang met de omgeving, het vrijetijdslandschap. Nieuwvestiging van grootschalige verblijfsrecreatie is mogelijk als sprake is van een aantoonbaar nieuw concept, in aanvulling op het al bestaande aanbod in

Drenthe. Nieuwvestiging is niet mogelijk in de EHS en robuuste landbouwgebieden. Met uitzondering van nieuwvestiging als gevolg van ver- of uitplaatsing van bestaande bedrijven uit kwetsbare gebieden, daarvoor willen we ruimte zoeken aan de randen van natuurgebieden.

Blz 48

~~Voor nieuwe, grootschalige dagrecreatie vormt Zuidoost-Drenthe en het gebied rond het TT-circuit voor ons een speerpuntgebied (kaart 7, Recreatie en Toerisme).~~

Versterking van het aanbod aan dagrecreatieve voorzieningen staan wij vooral in kwalitatieve zin voor. Nieuwvestiging van grootschalige dagrecreatie wordt in belangrijke mate bepaald en gestuurd door de potentie van de locatie en haar omgeving. Wij zien ondermeer potentie in Zuid Oost Drenthe.

Blz 61

~~De verblijfsrecreatie in Zuidoost-Drenthe verdient naar onze mening een kwalitatieve impuls. Het aanbod aan moderne verblijfsrecreatie is beperkt, evenals het aanbod aan slechtweervoorzieningen. Om deze reden is Zuidoost-Drenthe aangewezen als toeristisch-recreatief ontwikkelgebied~~

Blz 47

~~We leggen een accent op het versterken en ontwikkelen van de kleinschalige verblijfsrecreatie, bijvoorbeeld gekoppeld aan doorgaande nationale lange-afstandsroutes voor wandelen en fietsen (kaart 7, Recreatie en Toerisme). Wij willen gemeenten hiervoor ruimere mogelijkheden bieden, bijvoorbeeld als het gaat om vrijkomende agrarische bebouwing.~~

Wij zien in de zones langs en gekoppeld aan de grensoverschrijdende doorgaande routes voor wandelen, fietsen of toervaart, mogelijkheden voor meer samenhang en versterking van verblijfs- en dagrecreatie (kaart 7. Recreatie en Toerisme). Deze activiteiten kunnen ook worden gevestigd in voormalige agrarische gebouwen. De uitwerking van deze mogelijkheden is een gemeentelijke verantwoordelijkheid.

Nummer G.6, O.72.

Pleiten voor het benoemen van de recreatieve waterpoortfunctie van Coevorden.

Antwoord

Wij weten dat Coevorden een belangrijke oriëntatie heeft op het water, zowel bedrijfsmatig als recreatief. Wij hebben het economische belang van de trimodale terminal aangeduid op kaart 3. Ruimtelijk economische ontwikkeling en mobiliteit. Op kaart 1. Visie 2020 kiezen wij voor de aanduiding 'Vesting' en hebben wij de waterwegen in en om Coevorden aangeduid.

Nummer G.12

Is van mening dat de KoningsAs géén ontwikkelingsgebied is voor verblijfsrecreatie.

Ziet graag als toevoeging bij dagrecreatie de versterking van de recreatieve uitloop rond Assen met de realisatie van een fietsrondje Assen.

Ziet graag aandacht voor Assen als een van dragers van cultuur en stedelijk toerisme in Drenthe.

Antwoord

Wij hebben de aanduiding ontwikkelingsgebied voor verblijfsrecreatie laten vervallen als gevolg van andere inspraakreacties. De uitwerking van de Koningsas is volgens ons nog niet in een fase waarin voorwaarden of beperkingen worden gesteld.

Wij hebben op kaart 1. Visie 2020 de stadsrandzones aangeduid. In de tekst is aangegeven dat wij samen met de steden willen komen tot een programma voor het invullen van de stadsrandzones. Hierbij kan uw suggestie voor Assen worden ingebracht.

Wij hebben het belang van de steden als onderdeel van de culturele infrastructuur en toerisme en recreatie in paragraaf 4.3.1 en 4.6 aangegeven. Dit biedt naar onze mening voldoende houvast om Assen te positioneren.

Nummer G.14

Vraagt om de aanduiding "Unesco", of eventueel een andere aanduiding voor het gebied Frederiksoord-Wilhelminaoord. Betreurt het dat in de Omgevingsvisie geen aandacht wordt besteed aan de documenten die in dat kader zijn opgesteld.

Wil een aanduiding van het tracé van de Drentse Hoofdvaart als zoekgebied voor de ontwikkeling van een secundaire multifunctionele as bespreken.

Antwoord

Wij staan welwillend tot een dergelijke aanduiding als vervolg op onze inspanningen voor Veenhuizen. Op kaart 1. Visie 2020 hebben wij hier al op voorgesorteerd door de relatie tussen de twee gebieden aan te duiden met de verbinding 'Pauperpad - UNESCO trail'.

Wij staan open voor een bespreking over de kansen die u ziet om de Drentse Hoofdvaart te betrekken in uw plan voor de ontwikkeling van de lokale economie.

Nummer G.14

Is van mening dat de koloniewoningen en Residence buiten het beoogde kwantitatieve plafond vallen.

Antwoord

In de vaststelling van het kwantitatieve plafond is met deze woonopgave rekening gehouden.

Nummer N.2

Stellen voor om bij de uitbreiding en vestiging van recreatiebedrijven als voorwaarde te stellen dat er sprake is van winst voor natuur en/of landschap. Stellen voor aan te geven dat hierbij een rol wordt gezien voor het Kwaliteitsteam natuurlijke recreatie.

Antwoord

Wij zijn niet van plan aanvullende voorwaarden te stellen aan de uitbreiding en vestiging van recreatiebedrijven.

Nummer O.102

Is van mening dat ontwikkeling van dagrecreatie bij Havelterberg ten koste gaat van Natura 2000-gebied, biodiversiteit en diverse kernkwaliteiten.

Antwoord

Wij delen uw mening niet. De kernkwaliteiten zijn de aantrekkingskracht van Drenthe en de basis voor recreatie en toerisme. Voor alle partijen is het van belang dat er een duurzaam evenwicht blijft bestaan.

4.6 Cultuur en sport

Nummer G.21

Vraagt of er een kaartbeeld is van beweegparken bij steden en ziet mogelijke strijdigheid betreffende geen nieuwe dag- en verblijfsrecreatie in bepaalde gebieden.

Antwoord

Na vaststelling van de Omgevingsvisie werken wij samen met belanghebbenden het concept 'Beweegparken' verder uit.

4.7 Duurzame energievoorziening en CO2-reductie

Nummer G.3.

Wil de wijk Nieuwe Stukken in Vries graag op kaart en in tekst aangeduid als 'de duurzaamste wijk van Nederland'.

Antwoord

Wij kennen het initiatief en onderschrijven het van harte. Naast Vries - Nieuwe Stukken zijn er echter meer voorbeelden van wijkontwikkeling met hoge energieambities. Wij kiezen er voor om geen voorbeelden te noemen.

Nummer G.6

Vraagt verduidelijking op het punt van de parapluvergunning voor locaties met masterplannen. Mist de potentiekaart voor het gebruik van de ondergrond.

Antwoord

Een masterplan kan door een gemeente worden opgesteld waarin het gebruik van de ondergrond in een bepaald gebied t.a.v. **open en gesloten** WKO-systemen zo optimaal mogelijk wordt geregeld. Dit is met name bedoeld voor gebieden waar veel WKO-systemen worden verwacht zodat op voorhand de negatieve interferentie tussen WKO-systemen kan worden voorkomen en optimaal bodemgebruik wordt gerealiseerd.

Wettelijk vallen de open WKO systemen onder de waterwet en is een vergunning vereist. De gesloten WKO systemen hebben op dit moment geen wettelijk kader en is er geen vergunning of zelfs een melding vereist. De AmvB Bodemenergie is in de maak en regelt ook dat de gesloten systemen vergunning- danwel melding-plichtig worden. Gezien het feit dat de AmvB Bodemener-

gie niet op korte termijn van kracht is gaan wij de meldingsplicht van gesloten WKO systemen en misschien voor grote gesloten systemen een vergunningplicht in onze POV opnemen.

Onze intentie is dat op basis van een masterplan (gebied met meerdere WKO systemen) een parapluvergunning af te geven. Het betreft dus 1 vergunning voor meerdere WKO systemen. Deze aanpak moet resulteren dat niet elke individueel systeem een vergunning moet aanvragen en moet leiden tot een snellere realisatie.

De uitwerking van keuzes t.a.v. gebruik ondergrond wordt in de Structuurvisie ondergrond opgenomen. De toepasbaarheid / potentiekaart t.a.v. WKO is medio juni 2010 via de website beschikbaar

Nummer G.16

U vraagt verduidelijking over de manier waarop wij visies voor de ondergrond willen stimuleren bij gemeenten.

Antwoord

Wij willen gemeenten stimuleren om WKO masterplannen op te stellen. De tekst in de Omgevingsvisie is niet voldoende duidelijk op dit punt. Wij passen dit aan.

In een WKO masterplan regelt de gemeente het gebruik van de ondergrond in een bepaald gebied t.a.v. open en gesloten WKO-systemen zo optimaal mogelijk. Dit is vooral bedoeld voor gebieden waar veel WKO-systemen worden verwacht zodat op voorhand de negatieve interferentie tussen WKO-systemen kan worden voorkomen en optimaal bodemgebruik wordt gerealiseerd.

Wij hebben de intentie om op basis van een masterplan een parapluvergunning af te geven zodat de realisatie van nieuwe WKO-systemen in het betreffende gebied snel kan worden uitgevoerd. In 2010 gaan de gemeente Assen, Hoogeveen en Emmen ieder in een pilot een WKO masterplan opstellen. Op basis van de ervaring in de pilot kunnen andere gemeenten ook aan de slag. Wij stimuleren de gemeente om een WKO masterplan op te nemen in het klimaatcontract tussen provincie en gemeente.

Wijziging ontwerp

Blz. 80

Gebiedgericht grondwaterbeheer in stedelijk gebied

De toename van het aantal WKO-installaties vraagt om een goede onderlinge afstemming. WKO-installaties kunnen elkaar, maar ook bestaande grondwaterwinningen beïnvloeden. Wij stimuleren dat gemeenten masterplannen **WKO** gaan opstellen voor de ondergrond in de grote kernen, om deze problematiek integraal aan te pakken (zie ook paragraaf 4.7).

Nummer G.21

Vraagt verduidelijking betreffende de tekst 'het is van belang dat procedures geen onnodige vertraging oplopen bij het realiseren van duurzame energieprojecten'

Antwoord

Wij vinden het van belang dat nieuwe instrumenten die bedoeld zijn voor snellere en gecoördineerde procedures, zoveel mogelijk worden toegepast. Dit wordt hier gekoppeld aan het realiseren van duurzame energieprojecten. Het voornemen geldt natuurlijk veel breder: het is altijd van

belang dat procedures zo snel mogelijk worden doorlopen en dat instrumenten die daarop zijn gericht zoveel mogelijk worden ingezet. Bedoelde tekst is daarom geschrapt.

Wijziging ontwerp

Blz. 51

'Energie en ruimtelijke ontwikkelingen'

~~Bij het realiseren van duurzame energieprojecten vinden wij het van belang dat procedures geen onnodige vertraging oplopen. Bijvoorbeeld bij de inpassing van windmolens, het realiseren van transportnetten en bij het gebruik van de diepe ondergrond.~~

Nummer M.5

De nationale Structuurvisie Buisleidingen wordt niet genoemd en er wordt geen aandacht besteed aan de naar aanleiding van de structuurvisie vast te stellen specifieke tracés.

Antwoord

De Omgevingsvisie spoort op hoofdlijnen met de uitgangspunten van de Structuurvisie Buisleidingen. Na vaststelling van de Structuurvisie Buisleidingen nemen wij de specifieke tracés in beschouwing. Overigens zullen we voor de duidelijkheid een kaart 12 Overige aanduidingen kaart toevoegen waarop ook de huidige buisleidingen tracés zullen worden opgenomen.

Wijziging ontwerp

Kaart 12 Overige aanduidingen (nieuw): buisleidingen tracés opnemen.

Nummer O.96

Ziet graag geregeld dat de vestiging van een gezamenlijke verwerkingsinstallatie van biomassa tot de mogelijkheden behoort.

Antwoord

Op dit moment is het beleidskader covergisting van toepassing. Dit kader is formeel gekoppeld aan POPII. De hoofdlijnen van het kader blijven voorsnog ook gelden in relatie tot de Omgevingsvisie. Dit betekent dat er mogelijkheden zijn voor vergistingsinstallaties (ook met mest uit de buurt) in het buitengebied, tenzij er sprake is van een industriële activiteit. De feitelijke inpassingmogelijkheden worden bepaald door locatie specifieke omstandigheden.

Nummer O.102, G.17

Spreekt zich uit tegen de opslag van kernafval in zoutkoepels.

Antwoord

Wij delen uw mening.

Nummer O.23, O.29

Het provinciale programma 'Klimaat en Energie 2010, deelprogramma Diep onder Drenthe' geeft een meer concrete visie over de functionaliteit van het VAM-MERA en Attero terrein als Energie Transitie Park (ETP) dan de Omgevingsvisie.

Antwoord

De essentie van onze strategische inzet voor Energie Transitie Parken, is beschreven in paragraaf 4.7 van de Omgevingsvisie. Dit biedt voldoende basis voor een gezamenlijke uitwerking. Deze uitwerking komt ondermeer terug in voornoemd programma en hoort naar onze mening niet thuis in de Omgevingsvisie.

Nummer L.25

Vraagt een gebied in Zuidwest Drenthe, meer specifiek rond Meppel, aan te wijzen waar duurzame energie kan worden geproduceerd.

Antwoord

Wij hebben op kaart 1. Visie 2020 geen gebieden voor de productie van duurzame energie aangeduid. Wel zijn Energie Transitie Parken (ETP's) aangeduid. Deze zijn gekozen op basis van de mogelijkheden die de betreffende terreinen bieden. In/rond Meppel is een dergelijk terrein niet aanwezig. Verder gelden voor Zuidwest Drenthe met betrekking tot duurzame energie dezelfde mogelijkheden als voor andere gebieden (met uitzondering van windenergie, zie hieronder).

Nummer G.2

Ziet graag ook op het MERA-terrein ontwikkelingsruimte voor windenergie.

Nummer G.5

Bieden nogmaals hulp aan om de Drentse opgave met betrekking tot windenergie op hun grondgebied te realiseren.

Nummer G.6

Vindt een zoekgebied voor windenergie in het gebied tussen Coevorden en Schoonebeek meer voor de hand liggen, wat andere gebieden overigens niet hoeft uit te sluiten. Wijst op lopende initiatieven in dit gebied.

Nummer G.9

Wil in de ambitie om te komen tot 20% duurzame energieopwekking in 2020 nadrukkelijk inzetten op windenergie. Is van mening dat de gezamenlijke doelstelling niet kan worden gehaald met de beoogde 60 MW van Drenthe in Emmen en Coevorden. Verzoekt om de toepassing van windmolens op andere locaties niet uit te sluiten en pleit voor het toestaan in de gemeente Hoogeveen.

Nummer G.12

Is van mening dat de Omgevingsvisie onvoldoende mogelijkheden voor grootschalige energieopwekking en –distributie, door o.a. wind, biedt.

Nummer M.5

Verzoekt ons om rekening te houden met militaire laagvliegroutes en deze op de visiekaart aan te duiden. Wil het mogelijke spanningsveld tussen de laagvliegroutes en mogelijke nieuwe locaties voor de ontwikkeling van windenergie graag benoemd zien in de tekst.

Verzoekt de meest recente versie van het ruimtelijk perspectief te betrekken bij het vaststellen van onze Omgevingsvisie en de doelstellingen voor windparken op het ambitieniveau te brengen dat bij dit perspectief past.

Nummer N.2

Pleit voor een provinciebreed debat waar windenergie gedegen en in één keer provinciebreed aan de orde komt, waarna de politiek heldere besluiten hierover kan nemen welke bindend in de Omgevingsvisie kunnen worden vastgelegd. Is van mening dat Drenthe een grotere bijdrage kan leveren aan de realisatie van windenergie dan de genoemde 60 MW. Zien de Gronings-Drentse

Veenkoloniën en Zuidoost Drenthe als mogelijk concentratiegebied voor windturbines, waarbij de rest van Drenthe hiervan vrij zou moeten blijven en vindt hierbij een goed landschapsontwerp voor de Drentse taakstelling een voorwaarde. Stelt voor het provinciale beleid op deze punten te heroverwegen.

Nummer B.1

Verzoekt om in de Omgevingsvisie Drenthe niet bij voorbaat andere windlocaties dan de genoemde parken bij Coevorden en Emmen uit te sluiten. Concreet wordt verzocht om het VAM MERA terrein in Wijster toe te voegen als mogelijk locatie voor de bouw van windturbines in de provincie Drenthe. Dit terrein zou zich bijzonder goed lenen voor het plaatsen van een windpark en zou bijdragen aan de ambities rondom (duurzame) energieopwekking in Wijster en in Drenthe als provincie. Landschappelijke inpassing zou, gezien het huidige landschapszicht, goed mogelijk zijn. Gepleit wordt voor zorgvuldige inpassing, heldere communicatie en informatieverstrekking en transparante besluitvorming.

Nummer B.2

Is van mening dat voor het in gang zetten van een echt duurzame ruimtelijke ontwikkeling er meer mogelijkheden voor de plaatsing van windturbines in Drenthe moeten komen dan nu is opgenomen. Pleit voor verhoging van de taakstelling voor windenergie en het loslaten van de eis voor het realiseren van de doelstellingen in één windpark. Verzoekt om ook mogelijkheden te scheppen voor de plaatsing van windturbines in andere Drentse regio's dan Emmen en Coevorden. Verzoekt om het wegnemen van beperking door straalpaden, aangezien deze niet meer in dienst zijn (en het verwijderen hiervan op kaart 6.3 uit de Duurzaamheidsbeoordeling). Verzoekt om de kernkwaliteiten landschap, natuur en cultuurhistorie niet als uitsluiting voor windenergie aan te merken (en ook kaart 6.3 uit de Duurzaamheidsbeoordeling aan te passen). Merkt op dat de 45 MW, genoemd in de Duurzaamheidsbeoordeling, niet voldoende is om op de in de Ontwerp Omgevingsvisie genoemde doelstelling uit te komen.

Nummer B.4

Het doel om in de periode tot 2020 maximaal 60 MW aan windenergievermogen te realiseren is een te laag ambitieniveau voor een passende bijdrage aan de landelijke windenergie doelstelling. De doelstelling zou het vijf- tot tienvoudige kunnen zijn. Daarvoor zou een groter areaal als zoekgebied aangewezen moeten worden, bijv. in de Veenkoloniën, in het agrarisch productielandschap, langs infrastructuur en in samenhang met hekenbare lijnen in het landschap. In de Duurzaamheidsbeoordeling worden mogelijke belemmeringen voor de inpassing van windenergie maximaal gewaardeerd waardoor er slechts enkele gebieden zijn waar geen uitsluitingen en beperkingen voor windenergie gelden. Ook de ontwikkeling van windturbines bij agrarische bedrijven kan niet ongenoemd blijven. De provincie wordt verzocht de een eventuele verordening pas na vaststelling van de Omgevingsvisie op te stellen en om in deze verordening niet op voorhand een belemmering op te werpen voor toekomstig landelijk windenergiebeleid.

Nummer L.21

Acht de doelstelling van 60 MW ontoereikend in het kader van de doelstellingen op het gebied van duurzame energie. Acht het veenkoloniale gebied van Drenthe bij uitstek geschikt voor het plaatsen van windturbines.

Nummer L.22

Wil ondernemerskwaliteiten inzetten om in de Gemeente Noordenveld duurzame energie opwekken. Is van mening dat er ruimte is voor windmolens, vergisters of zonnecollectoren.

Nummer L.28

Is van mening dat in Drenthe goede mogelijkheden voor windenergie zijn en de kansen daarvoor zou moeten pakken. Gaat ervan uit dat de provincie naar aanleiding van nadere studies van het Ministerie van VROM een inspanningsverplichting krijgt voor windenergie. Is van mening dat in deze visie daarop geanticipeerd moet worden op diverse initiatieven van ondernemers.

Nummer O.7

Ziet graag het Aalder- en Mepperveld aangewezen als geschikte zoeklocatie voor windmolens in de Omgevingsvisie. Is van mening dat betreffende locatie, gelegen in de gemeente Coevorden, als zoeklocatie in de Omgevingsvisie zou moeten worden opgenomen. Mogelijk is een aanvullende locatie om de doelstelling van 15 MW in Coevorden te halen, noodzakelijk. Geeft aan dat de wenselijkheid van één groot park van 45 MW in Emmen te bediscuteren valt.

Licht in de zienswijze uitgebreid toe dat er onder meer landschappelijke argumenten en argumenten betreffende natuur zijn die ervoor pleiten het Aalder- en Mepperveld wel specifiek als zoeklocatie aan te merken. Is van mening dat met name (nationale) richtlijnen en wetgeving ten aanzien van natuur en landschap en belevingsaspecten van het landschap centraal moeten staan bij de realisatie van windenergie. En geeft aan dat windmolens in het betreffende gebied juist een verrijking zouden kunnen zijn voor het landschap.

Wat betreft de eventuele belemmering van het laagvlieggebied wordt gesteld dat Defensie heeft aangegeven dat de aanwezigheid van het laagvlieggebied geen belemmering is voor de realisatie van het windpark. Ook worden toeristische mogelijkheden gezien van de realisatie van een windpark.

Nummer O.23

Verzoekt om de Attero locatie Wijster en het VAM-MERA terrein niet uit te sluiten als windparklocatie.

Nummer O.26

Is van mening dat het grootschalige landbouwgebied rondom Eerste en Tweede Exloermond, in de gemeente Borger-Odoorn, als zoeklocatie in de Omgevingsvisie moet worden opgenomen. In de concept VROM-nota Ruimtelijk Perspectief Wind op Land na 2011" wordt het veenkoloniale gebied in Drenthe expliciet als zeer geschikte locatie genoemd. Deze rijksoverwegingen moeten worden overgenomen in de Omgevingsvisie. Voorgesteld wordt om in paragraaf 4.7 het volgende op te nemen:

"Gezien de beschikbare ruimte, de goede inpassingsmogelijkheden en het geschikte windaanbod, zien wij tevens mogelijkheden voor grootschalige windenergie ontwikkeling op een locatie in het veenkoloniale gebied rondom Exloermond, in de gemeente Borger-Odoorn. Landschappelijke inpassing en versterking van de lokale economische structuur staan centraal bij deze ontwikkeling".

Nummer O.29

Verzoekt verder om het VAMMERA terrein niet uit te sluiten als windparklocatie.

Nummer O.58

Is van mening dat de ontwikkeling van één windpark niet voldoende is en dat windmolens ook buiten het te ontwikkelen windpark in het gebied Emmen-Coevorden mogelijk moet zijn. Is van mening dat het gebied vanaf Stadskanaal richting Gasselterboerveen langs het zgn. 'boerenbos'(parallel aan Gasselterboerveenschemond) zich ook prima leent voor windenergie.

Nummer O.59

Constaateert dat het beleid voor windenergie zeer terughoudend is en suggereert een project in een bosrijke omgeving. Daarnaast zou provinciale steun voor het installeren van particuliere zonne-energiecentrales zeer gewenst zijn.

Nummer O.71

Geeft ons in overweging om de doelstelling voor windenergie verder uit te breiden, waarbij projectspecifiek onderzoek de haalbaarheid en vervolgens eventuele realiseerbaarheid moet aantonen.

Nummer O.73

Is van mening dat windenergie niet kostenneutraal en zeer horizonvervuilend is waardoor kernkwaliteiten onderuit worden gehaald. Stelt voor het gebruik van andere natuurlijke bronnen te onderzoeken zoals geothermische aardwarmte en zonenergie.

Nummer O.115

Zien het uitgangspunt uit de Duurzaamheidseffectrapportage dat windmolens het LOFAR-project niet mogen hinderen, graag vertaald in de Omgevingsvisie zelf en daar waar nodig in de verordening.

Nummer O.124

Geeft aan dat het Ministerie van Defensie de windenergieplannen op het Defensierrein onlangs heeft afgekeurd.

Antwoord

De zienswijzen en het toenemend maatschappelijke draagvlak voor windenergie, hebben ons doen besluiten om meer ruimte aan windenergie te geven. We willen in 2020 tot een opgesteld vermogen van maximaal 200 MW komen. Omdat wij veel waarde hechten aan het behouden, en waar mogelijk versterken van de landschappelijke waarden van Drenthe, blijven wij bij de keuze om dit alleen in Zuidoost Drenthe toe te staan. Wij achten de maat en de schaal van het landschap daar het meest geschikt en vinden het passend bij de historie van het gebied, waarin energiewinning al decennia lang een centrale rol speelt. Wel hebben we het gebied Zuidoost anders begrensd dan in het ontwerp. In de rest van Drenthe zetten wij een ongestoorde beleving van het landschap centraal, en sluiten daar de toepassing van windenergie uit. Dit met uitzondering van de opstelling van kleine windenergie-installaties binnen het bebouwde gebied (niet zijnde buitengebied), passend bij de bestaande bebouwings- en/of beplantingshoogte.

Het gebied Zuidoost Drenthe is begrensd op kaart 8a 'Zoeklocatie windenergie' en behelst het gebied in de gemeenten Emmen en Coevorden ten zuiden van de laagvliegrouete van Defensie en het veenkoloniale gebied, ten noorden van Emmen en ten oosten van het Hunzegebied. In tegenstelling tot wat we in de ontwerp Omgevingsvisie hebben opgenomen, vervalt het noordelijke gedeelte van de gemeente Coevorden als zoekgebied, gezien de kleinschaligheid van het landschap en de aanwezigheid van kernkwaliteiten in dat gebied. Aan initiatieven voor windenergie geven wij wel de nodige randvoorwaarden en criteria mee.

Ons is niet bekend dat het Ministerie van Defensie afkeuring heeft gegeven aan de plannen voor windenergie op het Defensierrein.

Wijziging document

Blz. 51

Windenergie

~~Wij willen in 2020 minstens 60 MW (megawatt) vermogen aan windenergie geoperationaliseerd hebben. Dit is inclusief de 15 MW die op en nabij het Europark in Coevorden in voorbereiding is. Deze doelstelling willen wij halen door een windturbinepark te ontwikkelen. Omdat het landschap~~

van de gemeenten Emmen en Coevorden zich er het best voor leent, wordt in dit gebied gezocht naar een geschikte locatie voor een dergelijk windpark. De toepassing van grote windmolens buiten het te ontwikkelen windturbinepark sluiten wij uit.

Wij streven naar een opgesteld windenergievermogen van maximaal 200 MW in 2020. Omdat de maat en de schaal van het landschap van een groot deel van de gemeenten Emmen en Coevorden, en van het oostelijke veenkoloniale gebied, zich er het beste voor leent, kan in dit gebied worden gezocht naar geschikte locaties voor windturbineparken (zie kaart 8a “Zoeklocatie grootschalige Windenergie”). Buiten het aangegeven gebied sluiten wij de toepassing van windenergie uit, met uitzondering van de opstelling van kleine windenergie-installaties binnen het bebouwde gebied (niet zijnde buitengebied), passend bij de bestaande bebouwings- en/of beplantingshoogte. Dergelijke kleine installaties achten wij van gemeentelijk belang.

Aan de toepassing van windenergie geven wij de volgende randvoorwaarden en criteria mee:

- **Het vermogen van een windmolen dient tenminste 3 MW te bedragen;**
- **Solitaire windmolens zijn niet toegestaan. Molens dienen tenminste in een cluster van 5 te worden gerealiseerd;**
- **Windmolens worden in LOFAR zone 1 uitgesloten en mogen in LOFAR zone 2 het LOFAR-project niet hinderen;**
- **Er dient rekening te worden gehouden met laagvliegroutes;**
- **Er dient aan de natuur- en milieuwetgeving worden voldaan (o.a. Natura-2000, rode lijstsoorten, geluid, veiligheid);**
- **En de kernkwaliteiten dienen zoveel als mogelijk behouden te blijven.**

Naast bovenstaande randvoorwaarden en criteria gericht op de omvang en de locatie van windturbines stellen wij ook eisen aan de wijze waarop windenergieprojecten ontwikkeld moeten worden. Geïnspireerd op ervaringen in Denemarken, streven wij naar een coöperatieve vorm waarin bewoners participeren. Ook zien wij de ontwikkeling van windenergieprojecten door de landbouwsector als een kansrijke tweede tak.

4.8 Ontgrondingen

Nummer O.10

Is van mening dat de zandwinning in Exloo geen perspectief wordt geboden.

Is het niet eens met het standpunt dat er voor de toekomst geen tweede vergunning voor het winnen van beton- en metselzand in Zuidwest-Drenthe wordt verleend.

Antwoord

De zandwinning te Exloo is duidelijk begrensd in omvang en tijd. De laatste uitbreiding hebben wij toegestaan onder de uitdrukkelijke conditie dat de werkzaamheden vóór 1 januari 2011 definitief worden voltooid. Daardoor komt een einde aan de reeds veertig jaar bestaande zandwinactiviteiten die op de huidige plaats naar nu geldende maatstaven niet aanvaardbaar zijn.

Wij hebben na de nodige inspanningen bewerkstelligd dat er één toekomstige winning voor beton- en metselzand met uitbreidingsmogelijkheid tot stand is gekomen, waaraan zoveel mogelijk zandwinners kunnen deelnemen. Wij vinden dat er geen plaats is voor een tweede zandwinning voor beton- en metselzand in dit gebied.

Nummer O.16

Vindt dat ten onrechte wordt gesteld dat zandwinning vaak negatieve gevolgen heeft voor de landschappelijke kwaliteit.

Vindt de regie op zandwinning niet passen bij het rijksbeleid gericht op marktwerking. Vindt dat het niet mogelijk is om de mate van bundeling van zandwinlocaties, en de duur en de productieomvang van de zandwinlocaties vast te leggen in algemene beleidsuitgangspunten.

Vraagt om bij de doelstelling om na 2013 geen zandwinning in de EHS toe te staan onderscheid te maken tussen gerealiseerde EHS en nog te realiseren EHS.

Wijst op een onduidelijkheid in de tekst waarmee de indruk wordt gewekt dat de provincie niet bij voorbaat uitsluit dat er nog andere winlocaties voor beton- en metselzand ontwikkeld kunnen worden, zolang aan bepaalde voorwaarden wordt voldaan.

Pleit voor de mogelijkheid om bij excessieve kosten voor archeologisch onderzoek aanspraak te kunnen maken op het nationale fonds dat hiervoor beschikbaar is.

Antwoord

Wij hebben uitspraak over de negatieve gevolgen van zandwinning voor de landschappelijke kwaliteit geschrappt.

Wij staan een zo zuinig mogelijk gebruik van zand en ruimte voor zandwinning voor. Om die redenen willen wij bij zandwinning een regierol blijven vervullen.

Wij zijn van mening dat een onderscheid tussen wel en nog niet gerealiseerde EHS met betrekking tot het toestaan van zandwiningen ongewenst is. De doelstelling is ingegeven door de bescherming van de natuurkwaliteit van het gebied en niet gekoppeld aan de realisatie van de EHS.

Wij volgen het rijksbeleid dat stelt 'alleen mee te werken aan nieuwe zandwinlocaties wanneer die multifunctioneel zijn en ruimtelijke kwaliteit hebben'. Het beleid geldt voor de winning van elke zandsoort. Specifiek voor de winning van beton- en metselzand is aangegeven dat deze na 2013 geconcentreerd zal zijn de in winlocaties Echten en Ellertshaar. Daarmee wordt voor beton- en metselzand voldoende voorzien in de behoefte voor Drenthe en zijn nieuwe locaties voor deze zandsoorten niet nodig.

De verantwoordelijkheid voor de regeling voor excessieve kosten van archeologisch onderzoek ligt bij het Rijk, hier heeft de provincie geen invloed op. Wij hebben als provincie wel een andere verantwoordelijkheid, namelijk wanneer de Monumentenwet het bevoegd gezag verplicht tot archeologisch onderzoek. Soms is de provincie bevoegd gezag, bijvoorbeeld bij ontgroningen. Ons uitgangspunt is dan 'behoud in situ' van de archeologische waarden, wij proberen hoge kosten zelf te voorkomen. Daardoor komen excessieve kosten voor archeologisch onderzoek zelden voor.

Wijziging ontwerp

Paragraaf 4.8 Ontgrondingen, pagina 53.

Zandwinning

Er blijft een continue vraag naar zand in Drenthe. De winning van zand heeft echter geleid tot een versnipperd ruimtebeslag van vele honderden hectares. ~~Ook heeft zandwinning vaak negatieve gevolgen voor de landschappelijke kwaliteit.~~ Om de eigen Drentse behoefte in bouwgrondstoffen veilig te stellen, maar ook om het landschap zo veel mogelijk te ontzien, is regie op zandwinning nodig. Wij willen de winningen beperken tot wat noodzakelijk is.

Nummer O.63, O.98

Verzoek om tekstaanpassing op pagina 54 met betrekking tot uitbreidingsmogelijkheden en lange termijn voorziening.

Geeft aan dat de kaarten van de EHS onvoldoende duidelijk zijn om op perceelsniveau te kunnen beoordelen of de zandwinning van Calduran (en de beoogde uitbreiding) buiten de EHS begrenzing blijft.

Antwoord

Het beleid met betrekking tot zand voor de kalkzandsteenindustrie op de winplaats bij Hoogersmilde is niet gewijzigd. Wij zijn van mening dat de tekst, die overeenkomt met die uit POP II, voldoende basis biedt om het onderzoeksproces naar uitbreidingsmogelijkheden tot een goed einde te brengen.

De bestaande zandwinplas van Calduran is opgenomen als onderdeel van de EHS. Dit past ook in de lange termijnvisie voor de EHS. Bestaand gebruik kan binnen de geldende vergunning worden voortgezet. De beoogde uitbreiding van de zandwinning ligt voor zover ons bekend buiten de EHS. Een klein deel van het zoek/studiegebied omvat wel EHS en is eigendom van de vereniging Natuurmonumenten. Dit stukje kan geen deel uitmaken van een feitelijke uitbreiding van de zandwinning. De Omgevingsvisie omvat na vaststelling digitale kaarten waarop wel, voor wat betreft de EHS, tot op perceelsniveau kan worden ingezoomd.

Nummer 0.80, O.101

Vraagt verduidelijking over de toekomst voor de voorziening van de zandwinning te Hoogersmilde (pagina 54).

Geeft aan de doelstelling voor het toestaan van zandwinning in de EHS tot 2013 te ruim te vinden.

Vraagt verduidelijking over de 'nuttige functie' van voormalige zandwinplaatsen.

Benadrukt niet te licht te denken over het storten in zandwinplaatsen en de handhaving daarvan.

Antwoord

De voorziening voor zandwinning te Hoogersmilde heeft nog beperkte uitbreidingsmogelijkheden. Wanneer deze benut zijn, moet er gezocht worden naar een andere locatie om zand te winnen voor de kalkzandsteenindustrie.

Dat wij na 1 januari 2013 geen zandwinning in de EHS meer willen heeft betrekking op het verlenen en/of verlengen van (nieuwe) vergunningen voor zandwinning. Een aantal vergunningen in de

EHS in Drenthe loopt namelijk af op 1 januari 2013. Lopende vergunningen blijven geldig maar er worden geen nieuwe meer verstrekt of verlengd. Wij zullen de tekst van de omgevingsvisie op dit onderdeel aanpassen.

Als voorbeeld van een nuttige functie noemen wij het gebruik van zandwinplassen in Zuidwest-Drenthe voor waterberging. Verder kan aan bestaande zandwinplassen nabij grote kernen later een recreatieve functie worden toebedeeld.

Wij delen uw mening dat handhaving een belangrijk instrument is om ongewenst en illegaal storten tegen te gaan. Het onderwerp heeft zeker ons aandacht.

Wijziging ontwerp

Blz.53

....Wij werken alleen mee aan nieuwe zandwinningen wanneer die multifunctioneel zijn en ruimtelijke kwaliteit hebben. ~~Na 1 januari 2013 willen we dat er geen zand meer in de EHS wordt gewonnen.~~In de EHS is geen plaats voor nieuwe zandwinningen of uitbreiding van bestaande zandwinningen. Lopende vergunningen blijven geldig maar er worden vanaf heden geen nieuwe meer verstrekt of verlengd.

5. Uitwerking gebiedsopgaven

5.1 Groningen–Assen

Nummer O.11, O.12, O.19, O.28, O.75, O.76, O.80, O.81, O.101

Geeft aan dat de IGS Leek - Roden uit gaat van bebouwing in de gebieden met kernkwaliteiten die van provinciaal belang zijn en daarom strijdig is met de Omgevingsvisie.

Geeft aan dat de kwetsbaarheid van de gebieden blijkt uit de MER rapportage behorende bij de IGS.

Is van mening dat de realisatie van nieuwe infrastructuur vanaf de A7, in het kader de ontsluiting van IGS Roden – Leek, onwenselijk is vanwege de kernkwaliteiten in het gebied.

Geeft aan dat u twijfelt aan de noodzaak, aangezien de haalbaarheid van de woonopgave voor u ter discussie staat als gevolg van de bevolkingskrimp in de regio.

Antwoord

Wij zijn met u van mening dat de ‘Kop van Drenthe’ een gebied is met sterke landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten. De Kop van Drenthe is om die reden in trek als woonomgeving voor mensen die in de stad werken, maar die op korte afstand van de stad in een aantrekkelijke, landelijke omgeving willen wonen. Om voor het gebied een gespreide suburbanisatie te voorkomen is in het kader van de Regiovisie Groningen – Assen (1998) gekozen voor een sterkere concentratie van woningbouw en werklocaties in de steden Assen en Groningen en daarvan afgeleid Roden/Leek en Hoogezand, die een ‘schragende functie’ kregen. Ook is in de Regiovisie afgesproken de cultuurhistorische en landschappelijke waarden in de Kop van Drenthe te respecteren.

Dit regionale schaalniveau is ook het niveau waarvoor wij onze Omgevingsvisie formuleren. Wij geven in de Omgevingsvisie aan te streven naar bundeling en dat bij grootschalige planontwikkelingen de kernkwaliteiten als drager voor nieuwe plannen gebruikt moet worden. Wij zoeken een balans tussen het veilig stellen van kernkwaliteiten en het tegelijkertijd ruimte bieden voor ontwikkelingen.

Wij zijn van mening dat de IGS inderdaad de cultuurhistorische en landschappelijke structuren als drager voor het ontwerp gebruikt en keuzes binnen de verschillende delen van het gebied daarop baseert. Wij zetten bij de realisering van de IGS in op een sterke sturing vanuit de kernkwaliteiten, juist vanuit onze geformuleerde kernkwaliteiten. Wij menen dat daarvoor bij de realisering van de IGS nog voldoende ruimte zal zijn. Om deze reden delen wij uw mening niet dat de IGS strijdig is met de uitgangspunten wat betreft de kernkwaliteiten in de Omgevingsvisie.

De commissie MER geeft in haar rapportage een vergelijkbaar standpunt aan. Wij zijn van mening dat de beschrijving van de ‘plussen en minnen’ in de MER van de IGS het mogelijk maakt om in de uitvoering weloverwogen keuzes te maken met betrekking tot ontwikkelingen binnen het kader van de IGS.

Het plangebied van de IGS Leek-Roden is een gebied met veel kernkwaliteiten van provinciaal belang. Onze inzet is dat de realisatie van de IGS moet bijdragen aan het behoud en de ontwikkeling van deze kernkwaliteiten. Dit kan betekenen dat de IGS door haar schaal een forse finan-

ciële opgave is in financieel moeilijke tijden. Dit kan mogelijk leiden tot wijziging in de fasering en het tempo van realisatie.

De aanleg van nieuwe infrastructuur heeft ten doel de bereikbaarheid van de beoogde woonopgave te borgen. In ons beleid sturen wij op reistijd van deur tot deur. In de uitwerking betekent dat een vlotte afwikkeling via het hoofdwegennet. In dit geval betekent dat een ontsluiting van de woonopgave op de A7 en investeringen in de openbaar vervoer relaties Roden – Leek - Groningen. Ook voor infrastructurale werken geldt dat kernkwaliteiten moeten worden gerespecteerd. Wij delen uw mening dat de concrete uitwerking afhankelijk is van de grootte van de woonopgave. Het is echter wel van belang te realiseren dat afhankelijk van de grootte van de woonopgave passende infrastructurale aanpassingen nodig zijn.

De woonopgave van Leek – Roden is gebaseerd op een prognose. Iedere prognose is gebaseerd op aannames waarmee getracht wordt een beeld te krijgen over de nabije toekomst. Prognoses zijn dan ook geen absolute waarheden of opdrachten, maar bieden bandbreedte en zoekruimte. Concrete bouwvoornemens ontstaan bij de vaststelling van bestemmingsplannen. De IGS biedt daarvoor het ruimtelijk strategisch en financiële sturingskader. Het geprognosticeerde aantal van 5850 woningen voor de horizon 2030 voor het IGS gebied zijn voor ons geen absolute waarheid.

Zoals hierboven aangegeven zijn de afspraken over IGS Leek – Roden gemaakt in het kader van de Regiovisie Groningen – Assen. Eventuele herziening van de woonopgave moet ook in dit kader plaatsvinden. Binnen de Regio is afgesproken om uiterlijk 2011 tot een evaluatie te komen van de woningbouwprogrammering. Wij zijn van mening dat in deze evaluatie de gevolgen van de ontwikkeling van de bevolking, woningmarkt en overheidsfinanciën meegewogen moeten worden.

In de tekst van de Omgevingsvisie geven wij aan welke randvoorwaarden wij aan het proces verbinden.

Wijziging ontwerp

Blz. 56

5.1.5. Positionering Roden

~~Roden heeft, samen met Leek, in de Regio Groningen Assen een schragende functie voor wonen en werken.~~ Wij bieden ruimte voor het realiseren van de intergemeentelijke structuurvisie (**IGS**) Leek-Roden (kaart 1, Visie 2020). Deze visie brengt samenhang aan in vooral het wonen, het werken, de bereikbaarheid en de ontwikkeling van natuur en landschap. Deze visie beidt Roden de mogelijkheid zich te blijven ontwikkelen als woon- en werkgemeente met een goede bereikbaarheid, ook per openbaar vervoer.

Onze inbreng in het proces van de IGS Leek – Roden is er op gericht de woonopgave mogelijk te maken binnen de kaders van de kernkwaliteiten en de actualiteit van de woningmarkt. Op basis van een zorgvuldige en gedragen inschatting van de woonbehoefte maken wij integrale afspraken over:

- de fasering van de woonopgave;
- de bijbehorende infrastructurale en openbaar vervoersontsluiting;

- **de inpassing van de woonopgave en infrastructuur in het landschap en de cultuurhistorische structuren.**

Nummer G.3

Het is onduidelijk waarom de gemeente Assen expliciet wordt genoemd bij de ontwikkeling van een integrale gebiedsvisie voor Groningen Airport Eelde, afstemming vindt al plaats binnen de Regio Groningen-Assen.

Antwoord

Voor ons is de betrokkenheid van Assen wenselijk voor zover er gesproken wordt over het regio-tram/regiorail concept Groningen – Assen.

5.1.1 Positionering Assen in het nationaal stedelijk netwerk

Nummer G.12

Zien graag als toevoeging van de eerste alinea: 'De stadsrand wordt in groen recreatief opzicht versterkt'.

Antwoord

Wij nemen uw tekstvoorstel over.

Wijziging ontwerp

Blz. 55

5.1.1 Positionering Assen in het nationaal stedelijk netwerk (eerste alinea, laatste zin)

Ook de relatie met het nationaal park Drentsche Aa is van belang. **De stadsrand van Assen wordt in groen recreatief opzicht versterkt.**

5.1.2 Bereikbaarheid Groningen-Assen

Nummer N.2

Vraagt om de voorwaarde dat op het bedrijventerrein bij Groningen Airport Eelde uitsluitend ruimte wordt geboden aan activiteiten die aan de luchthaven gebonden zijn.

Antwoord

Wij willen samen met de luchthaven de mogelijkheden voor bedrijvigheid onderzoeken. De afstemming over het type activiteiten vindt plaats in het kader van de Regiovisie Groningen – Assen. Wij nemen uw verzoek niet over.

Nummer G.3, N.2, O.5, P.1, N.3, O.103

Vragen naar de verdere uitwerking en onderbouwing van de visie op het concept regio-tram/regiorail voor Drenthe in het algemeen en de (inpassing) van het beoogde transferium bij De Punt in het bijzonder.

Antwoord

Wij hebben onlangs de Railvisie Drenthe 2040 vastgesteld. Op basis van deze studie hebben wij geconcludeerd dat de vervoersrelaties tussen Groningen – de Punt / Vries - Assen de hoogste potentie om een systemsprong in de bereikbaarheid te maken met tram/treinverbindingen. De uitwerking van het concept regiotram / regionair willen wij in samenwerking met de Regio Groningen – Assen en de betreffende gemeenten oppakken.

Het beoogde transferium De Punt willen wij in samenwerking met Groningen Airport Eelde en de gemeente Tynaarlo verder uitwerken. Het zoekgebied voor het transferium is beperkt. De samenloop van autosnelwegen, de spoorlijn en de luchthaven zijn sturend voor de locatiekeuze. Daarmee beperkt het zoekgebied zich tot (in ieder geval) de westkant van de spoorlijn ter hoogte van de samenkomst van de A28 en de N34. Dit gebied grenst aan een gebied met belangrijke kernkwaliteiten en kan daar ook een functie voor vervullen. In de verdere uitwerking van het transferium komt de landschappelijke inpassing nadrukkelijk aan de orde.

Nummer O.103

Vraagt aandacht voor de positie van Groningen Airport Eelde in het kader van de ruimtelijk-economische ontwikkeling van het nationaal stedelijk netwerk Groningen-Assen.

Antwoord

Wij zijn met u van mening dat de ontwikkeling van de luchthaven inderdaad substantieel bijdraagt aan de regionaal-economische ontwikkeling, zoals ook door het Rijk betoogd in haar Luchtvaartnota. Niet voor niets hebben wij de afgelopen jaren ons ook samen sterk gemaakt voor het verlengen van de start- en landingsbaan, waardoor de positie van de luchthaven binnen het (inter)nationale en noordelijke netwerk van infrastructuur nog verder wordt versterkt.

Wij ondersteunen uw ambitie om de luchthaven te ontwikkelen als een duurzame, groene luchthaven waarbij u voorloper wilt worden op het ontwikkelen en toepassen van duurzame innovaties in de luchtvaart. In 2009 hebben wij daarom uw uitnodiging aangenomen om samen het project SAS (Sustainable Airport Solutions) / Green Airports vorm te geven. Dit project zelf zullen wij opnemen in de uitvoeringagenda van de Omgevingsvisie die nog zal worden opgesteld.

Wij benadrukken in de Omgevingsvisie dat Groningen Airport Eelde ruimte voor ontwikkeling moet krijgen. Wij denken daar aan bij te dragen met onze ideeën over regiotram/regionair in combinatie met het transferium De Punt. Wij hebben in de tekst de economische positie en de gezamenlijke ambities voor GAE verder benadrukt.

Wij zijn verheugd met uw initiatief om een visie op te stellen voor het luchthaventerrein. Wij willen daar graag samen met u aan werken en een relatie te leggen met de ontwikkeling Regiotram en De Punt.

Wijziging ontwerp

Blz. 56

Kader invoegen:**Ontwikkeling Groningen Airport Eelde**

In de Luchtvaartnota van het Rijk is Groningen Airport Eelde (GAE) aangewezen als luchthaven van nationale betekenis heeft daarin de ruimte zich verder te ontwikkelen als luchthaven die bijdraagt aan de internationale bereikbaarheid van met name Noord-Nederland.

Wij zien de ontwikkeling van Groningen Airport Eelde als een belangrijke bijdrage aan de versterking van de ruimtelijk-economische structuur van het stedelijk netwerk Groningen-Assen. Een sterke luchthaven verbindt de regio beter met internationale en intercontinentale netwerken. Bovendien draagt de luchthaven bij aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat. De verlenging van de start- en landingsbaan zal er toe leiden dat de positie van de luchthaven verder wordt versterkt.

Wij vinden het van belang dat de ontwikkeling van Groningen Airport Eelde gepaard gaat met zo min mogelijk overlast en milieuschade. Wij ondersteunen dan ook de ambitie van Groningen Airport Eelde om zich te ontwikkelen tot duurzame groene luchthaven en voorloper te worden op het ontwikkelen en toepassen van duurzame innovaties in de luchtvaart.

Wij vinden eveneens dat de ontwikkeling van de luchthaven goed ruimtelijk dient te worden ingepast, waarbij het gehele gebied duurzaam en kwalitatief hoogwaardig wordt ingericht. Voor dit gebied ontwikkelen we in samenwerking met de luchthaven en andere belanghebbenden (waaronder de provincie Groningen) een integrale en samenhangende ontwikkelingsvisie. Wij leggen hierbij een relatie met de hierboven geschetste ontwikkelingen rond Regiotram en De Punt.

5.1.3 Positionering Assen: label 'hoofdstad'

5.1.4 Assen in relatie tot het nationaal beek- en esdorpenlandschap Drentsche Aa

Nummer G.12

Mist de benoeming van station Assen-Zuid welke een internationale uitstraling zou kunnen krijgen.

Is van mening dat de aanduiding `Nationaal Landschap` een aansluiting van de N33 en de aanleg van het station Assen-Zuid op het te ontwikkelen bedrijventerrein Assen-Zuid niet onmogelijk moet maken.

Ziet graag de ontwikkeling van Toegangspoort Dijkveld genoemd wat onderdeel uitmaakt van het plan van aanpak voor een levend bezoekersnetwerk.

Antwoord

Wij hebben het station Assen Zuid niet afzonderlijk aangeduid, omdat het onderdeel uitmaakt van de ontwikkeling Assen Zuid.

Wij zijn gezamenlijk een oplossing aan het uitwerken voor de verknoping van de A28/N33 (waarin ook de ontsluiting van het station Assen Zuid en het te ontwikkelen bedrijventerrein wordt meegenomen) in relatie tot het NBEL Drentsche Aa.

Wij steunen de ontwikkeling van een bezoekersnetwerk, maar vinden het benoemen van de toegangspoort niet passen bij het schaalniveau van de Omgevingsvisie.

-
- 5.2 De Drentse Zuidas
5.2.1 Positionering Drentse Zuidas

Nummer O.31

Dringt aan op het betrekken van de MKB bedrijven bij de planvorming en uitvoering betreffende de samenwerking tussen gemeenten in de Zuidas.

Antwoord

Wij zijn verheugd dat u de inzet in het kader van de Drentse Zuidas ondersteunt. Bij de uitwerking van de ambities vanuit de Drentse Zuidas zullen wij het bedrijfsleven (waaronder het MKB) vanzelfsprekend bij de planvorming betrekken. De wijze waarop we dit invullen, is momenteel onderwerp van bespreking.

Nummer B.3

Geeft aan dat de Drentse Zuidas voor u meer moet zijn dan een ruimtelijk concept. U verwacht in economisch opzicht meer van netwerkvorming en praktische samenwerkingsverbanden tussen overheden, onderwijs en bedrijfsleven.

Antwoord

Wij delen uw mening over het belang van samenwerkingsverbanden tussen overheden, onderwijs en bedrijfsleven en het vormen en versterken van netwerken met omliggende regio's als bijvoorbeeld Zwolle-Kampen en Twente. Dit is voor ons onderdeel van de scope van de Drentse Zuidas.

- 5.2.2 Meppel

Nummer G.16, O.27

Benadrukt de positie van Meppel in de Drentse Zuidas
Vindt de economie, de rol van de steden en de regionale belangen van Zuidwest Drenthe en Meppel onderbelicht.
Kan zich niet vinden in de conclusies over de bedrijventerreinen in Meppel in Bijlage 3.

Antwoord

Wij zijn verheugd dat uw college zich positief uitspreekt over de ambities die zijn neergelegd in de ruimtelijk-economische ontwikkelingsvisie voor de Drentse Zuidas. Wij zijn van mening dat in de Omgevingsvisie bij de uitwerking van de gebiedsopgaven (hoofdstuk 5) een evenwichtige beschrijving is opgenomen van zowel Groningen-Assen als de Drentse Zuidas. Op basis van uw opmerkingen, zullen wij in de tekst van de Omgevingsvisie de sociaal-economische relatie met Zwolle-Kampen en de positie van Meppel als multimodaal logistiek knooppunt nog wat aanscherpen.

De ontwikkeling van de steden valt onder de ons streven naar een robuust sociaal-economisch systeem. Wij hebben de regionale ambities voor uw regio benoemd in de Omgevingsvisie. Wij vragen u om uw stadsontwikkelingsvisie op deze ambities af te stemmen.

Wij zijn het met u eens dat er ook in de toekomst voldoende ruimte moet zijn voor de ontwikkeling van de regionale economie en daarmee samenhangende bedrijvigheid in Meppel. Wij zijn echter wel van mening dat de huidige constellatie vooralsnog geen directe aanleiding geeft om prioriteit toe te kennen aan de ontwikkeling van een nieuw bedrijventerrein (bijv. Noord III). Dat neemt niet weg dat met name de ontwikkelingen rond de haven en de mogelijke transformatie van de binnenstad aanleiding kunnen geven tot een heroverweging op dit punt. Een dergelijke constatering zullen we opnemen in Bijlage 3 van de Omgevingsvisie.

Wij zijn overigens van mening dat de huidige bedrijventerreinenmarkt niet op Meppels niveau bekeken dient te worden, maar op een bredere ruimtelijke schaal. In eerste instantie horen daarbij natuurlijk de ontwikkelingen in Hoogeveen en pal over de provinciegrens in Steenwijkerland en Zwolle. Als het om regionale segmentatie gaat is echter de gehele Drentse Zuidas van belang.

Wijziging ontwerp

Blz. 57

Positionering Meppel: label 'waterpoort'

De Meppeler binnenstad wordt door zijn kleinschaligheid hoog gewaardeerd. Meppel wil deze kwaliteit versterken door een herkenbare pleinenreeks te maken, waarbij ieder binnenstadsplein een eigen vormgeving en inrichting krijgt. Daarnaast is Meppel rijk aan water- en groenstructuren en historische linten die de verbindingen vormen tussen plekken en pleinen. Ook wil Meppel haar historisch bijzonder theater Ogterop meer betrekken in het culturele leven van de binnenstad.

Door deze ingrepen versterkt Meppel haar bovenlokale functie. De entrees aan de noord- en oostzijde van de binnenstad vragen bijzondere aandacht, zodat woonwijken goed aansluiten. Meppel heeft van ons het label 'waterpoort' gekregen (kaart 1, Visie 2020). Hiermee ondersteunen we de betekenis van Meppel als poort tot Drenthe en als kleinschalige stad aan en rond het water. Meppel legt de focus op het uitbreiden van de rol voor de beroeps- en recreatievaart. **In samenwerking met Meppel willen we de functie van Meppel als multimodaal knooppunt voor de overslag van containers en bulkgoederen verder versterken. Het accent ligt daarbij op water en weg.**

Nummer G.16

Beschouwt het van belang om te investeren in de infrastructuur in Zuidwest Drenthe en legt daarbij een relatie met ontwikkelingen in en rond Zwolle, de ontwikkeling van de haven in Meppel en de ontwikkeling van Nieuwveenselanden.

Antwoord

Op dit moment zijn grote investeringen in de infrastructuur in Zuidwest Drenthe (capaciteitsuitbreiding A28 Zwolle - Meppel, reconstructie knooppunt Lankhorst A28/A32, realisatie keersluis Meppelerdiep) in uitvoering of zijn al uitgevoerd. Wij beschouwen hiermee de bovenlokale, randvoorwaardenstellende infrastructuur voor de komende periode op orde.

De verdere ontwikkeling van de infrastructuur ligt in de stedelijke bereikbaarheid van Meppel, waaronder de ontsluiting van de woonopgave Nieuwveenselanden. Wij willen met de gemeente in gesprek over een samenhangend beleid voor auto, openbaar vervoer en fiets.

Wij geven in de Omgevingsvisie aan dat wij ons een ontwikkeling van Meppel als ‘Waterpoort van Drenthe’ kunnen voorstellen. Hiermee doelen wij ook op de ontwikkeling van de haven.

5.2.3. Hoogeveen

5.2.4. Zuidoost-Drenthe

Nummer G.5

Ervaart onze missie voornamelijk als behoudend en weinig georiënteerd op (economische) ontwikkeling.

Stelt dat er een aantal omissies in de Omgevingsvisie zitten in relatie tot de Drentse Zuidas.

Vraagt aandacht voor het Dryport-concept.

Antwoord

Wij zijn van mening dat hoewel de kernkwaliteiten van Drenthe moeten worden gekoesterd, er juist ook ruimte moet zijn om te komen tot een ‘bruisend’ Drenthe passend bij die kernkwaliteiten. Die kernkwaliteiten kunnen dus ook benut worden als drager voor de economische ontwikkeling. We gaan daarbij wel zorgvuldig om met de Drentse kernkwaliteiten.

Wij geven aan dat we bruisend uitleggen als ‘een provincie waar het goed wonen en werken is, wat vervolgens aansluit bij de ambitie om te komen tot een robuuste sociaal-economische structuur. De ambities binnen de Drentse Zuidas passen binnen deze inzet, wat ook is aangegeven. Wij delen uw mening dat de inzet van de economische ambities en werkgelegenheid onvoldoende terugkomen om deze reden niet. Om u tegemoet te komen hebben wij ons standpunt verder verduidelijkt in de tekst.

De omissies met betrekking tot de Drentse Zuidas hebben wel degelijk een plaats gekregen in de Omgevingsvisie. Wij hebben de relaties met Duitsland en Noord- en Oost Europa geduid onder het kopje ‘grensoverschrijdende en interregionale samenwerking’. De relaties met andere regio’s buiten de provincie zijn eveneens geduid in paragraaf 5.2 Drentse Zuidas. Wij willen het Dryport-concept in samenwerking met onze partners verder uitwerken, mede in het kader van de Drentse Zuidas. Wij hebben de tekst van de Omgevingsvisie hier op aangepast.

Wijziging ontwerp

Blz. 8

~~Het regionale economische vestigingsklimaat is van provinciaal belang.~~ **Om werk- en werkgelegenheid te behouden en nieuwe te creëren streven wij naar de ontwikkeling van een dynamische, vitale en zichzelf vernieuwende regionale economie. Een belangrijke voorwaarde daarvoor is het kunnen bieden van voldoende, gevarieerde, aantrekkelijke en vitale vestigingsmogelijkheden op regionale bedrijventerreinen en andere stedelijke werklocaties. Ook willen we in het landelijk gebied voldoende ontwikkelingsmogelijkheden bieden voor landbouw, recreatie en toerisme en andere niet-agrarische bedrijvigheid. Het regionale economische vestigingsklimaat is voor ons van provinciaal belang.**

Blz. 57

5.2.1 Positionering Drentse Zuidas

Wij vinden het van belang om de Drentse Zuidas te positioneren als industriële en logistieke as en als logistieke hotspot. De regio moet een logische plaats gaan innemen binnen het nationale en Trans-Europese vervoersnetwerk. We vinden het bovendien van belang dat de economische structuur van de regio duurzaam wordt versterkt. Het is daarbij onder meer nodig om goede **so-ciaal-economische** relaties en netwerken te vormen met omliggende regio's als Zwolle-Kampen, Twente en de Duitse Ems-as. Wij zien bovendien volop mogelijkheden voor initiatieven op het gebied van duurzame energie. Deze initiatieven kunnen zowel bijdragen aan de concurrentiepositie als aan het imago van de regio.

Wij willen het ruimtelijk-economisch profiel van de Zuidas verder versterken langs vier sporen:

- Innovatie, kennis- en arbeidsmarktontwikkeling en (grensoverschrijdende) netwerkvorming;
- Vestigingsmogelijkheden en bereikbaarheid;
- Regionale profilering en marketing;
- Duurzame energieopwekking.

Blz. 60

Versterken van de bereikbaarheid

Essentieel voor een gunstig vestigingsklimaat van Zuidoost-Drenthe is een optimale bereikbaarheid. Om de internationale verbinding te versterken, maken wij ons sterk voor verbeterde aansluiting op het Duitse hoofdwegennet en de mogelijkheid voor personen- **en goederenvervoer** per spoor. **Dit doen wij onder meer om de positie van Emmen-Coevorden als logistieke draaischijf te versterken.**

Nummer O.1, O.73

Vindt dat de Omgevingsvisie te weinig extern georiënteerd is en te weinig rekening houdt met ontwikkelingen buiten de grenzen van Drenthe en Nederland en geeft aan dat met name de relatie zuidoost Drenthe-Duitsland alsmede de relatie Emmen/Coevorden-Hardenberg-Almelo vanuit economische perspectief zeer interessant is.

Antwoord

Wij hebben op pagina 30 een aantal ambities benoemd ten aanzien van interregionale en grensoverschrijdende samenwerking en ook in de teksten van paragraaf 5.2 'Drentse Zuidas' komt de grensoverschrijdende dimensie wat ons betreft voldoende aan de orde.

Uw suggesties ten aanzien van concrete opgaven beoordelen wij in het kader van de, na vaststelling van de Omgevingsvisie, op te stellen uitvoeringsagenda.

Nummer G.5, G.6, O.31, O.1, I.1.

Vraagt aandacht voor de bereikbaarheid van Zuidoost Drenthe.

Geeft aan dat de spoorverbinding met Duitsland via de Bentheimer Eisenbahn naast goederenvervoer ook voor personenvervoer kan dienen.

Concludeert op basis van de Bijlage dat Zuidoost Drenthe niet goed scoort op autobereikbaarheid en ziet graag concrete maatregelen voor het autoverkeer geformuleerd.

Antwoord

Wij zijn van mening dat de bereikbaarheid van Zuidoost Drenthe vooral te kort schiet voor het openbaar vervoer. Om deze reden zetten wij in op de verbetering van de spoorse bereikbaarheid, mede in het kader van het Regiospecifiek Pakket Zuiderzeelijn (RSP).

Wij beschouwen de spoorrelatie voor personenvervoer tussen Emmen-Coevorden-Nordhorn en Bentheim als een te verkennen business case. De partners rond dit project worden daartoe uitgenodigd.

Voor de verbetering van de bereikbaarheid over de weg willen wij met de gemeenten Emmen en Coevorden in gesprek over het bereikbaarheidsbeleid voor de steden. In onze visie is capaciteitsuitbreiding van de stedelijke ontsluitingstructuur niet op voorhand dé oplossing. Wij streven naar een samenhangend beleid voor auto, openbaar vervoer en fiets. Wij zijn voornemens om de wenselijkheid van capaciteitsverruiming van de N34 tussen Holsloot en Coevorden te onderzoeken, en te komen tot een maatregelenpakket voor de Rondweg Emmen en de N862. Deze projecten maken onderdeel uit van de uitvoeringsagenda die na vaststelling van de Omgevingsvisie door ons wordt opgesteld.

5.3

Hondsrug

Nummer N.3

Ondersteunt onze ambitie om de Hondsrug aan te laten wijzen als UNESCO European Geopark. U pleit ervoor om de beeksystemen Drentsche Aa en Hunze toe te voegen aan dit gebied.

Antwoord

Wij voeren over de begrenzing van het geopark nog overleg met verschillende partijen. Voor het bepalen van de begrenzing van het Geopark de Hondsrug is de geologische ontstaansgeschiedenis en geomorfologie en de daarmee samenhangende cultuurhistorische ontwikkeling belangrijk. Verder zijn de mogelijkheden voor een duurzame gebiedsontwikkeling, toeristisch-recreatieve ontwikkeling en de gebiedsprofilering van belang. Wij zien veel samenhang met het project Hondsrugspoor en willen beide projecten dan ook als één integraal project oppakken. We hebben de tekst in de Omgevingsvisie daar op aangepast.

Wijziging ontwerp

Blz. 62 paragraaf 5.3.3

Bij de integrale gebiedsvisie voor de Hondsrug worden de volgende bestaande programmaonderdelen betrokken:

Hondsrugspoor

~~Dit project richt zich op het in samenhang ontsluiten van de vele verhalen die in de Hondsrug besloten liggen voor Drenten en toeristen. Hiermee wordt op creatieve wijze de cultuurhistorische en geologische waarde van de Hondsrug geprofileerd. Belangrijke ankerpunten (zoals publiekstrekkingen, musea, artefacten en monumenten) worden opgenomen in thematische routes die de historische rijkdom van het gebied laten zien.~~

Hondsrug Geopark de Hondsrug

~~Met dit project streven we~~ **Wij streven** naar de aanwijzing van de Hondsrug als eerste UNESCO European Geopark **van Nederland**. Deze status biedt kansen voor het behouden en ontwikkelen van de aardkundige en cultuurhistorische waarden, voor toeristisch-recreatieve voorzieningen en voor netwerkvorming. Voorbeelden in het buitenland laten zien dat een Geopark een positieve invloed heeft op de ontwikkeling en profilering van de regio.

Het project richt zich op het in samenhang ontsluiten van de vele verhalen die in de Hondsrug besloten liggen voor Drenten en toeristen. Hiermee wordt op creatieve wijze de cultuurhistorische en geologische waarde van de Hondsrug geprofileerd. Belangrijke ankerpunten (zoals publiekstrekkingen, musea, geologische objecten, artefacten en monumenten) worden opgenomen in thematische routes die de historische rijkdom van het gebied laten zien. Het project is daarmee ook een voorbeeld van een regionaal beeldverhaal.

5.3.1 Karakteristiek van de Hondrug

5.3.2 Identiteit van de Hondsrug

Nummer P.1

Stelt voor om te komen tot afstemming en samenwerking aan de vormgeving voor grensoverschrijdende landschappen (veenkoloniën, essen op de Hondsrug, houtsingels op het Drents Plateau, bescherming van de Hondsrug) waar het de bescherming van waarden betreft.

Stelt voor de aanpak van De Hondsrug en de daarmee samenhangende fenomenen af te stemmen.

Stelt voor om onze bestuurlijke en ambtelijke samenwerking aan de ontwikkeling en ruimtelijke kwaliteit van onze provincies te intensiveren, en zo met minder middelen en menskracht toch de beoogde doelen te kunnen realiseren.

Antwoord

Wij willen graag samenwerking voor grensoverschrijdende gebieden, waar wederzijdse belangen in elkaars verlengde liggen. Voor ons is de insteek breder dan alleen kernkwaliteiten, bijvoorbeeld ook regionale belangen voor landbouw, wonen etc kunnen aan de orde komen.

5.3.3 Ruimtelijke kwaliteit gekoppeld aan economische ontwikkeling

6. Regionaal Waterplan

6.1.1 Provinciaal belang regionaal waterplan

Nummer D.2, N.2

Verzoekt ons de Omgevingsvisie in lijn te brengen met het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water door streefwaarden op te nemen.

Antwoord

In bijlage 6 hebben wij het “Besluit vaststelling doelen en maatregelen oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen in Drenthe (op grond van de Europese Kaderrichtlijn Water)” beschreven. Wij citeren: ‘Het aanvullende beleidskader is specifiek gericht op de KRW-waterlichamen. Het beoogt het realiseren van de milieukwaliteitseisen zoals deze zijn vastgelegd in het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water 2009 (BKMW) en het voorkomen van ‘achteruitgang’.

Nummer O.52.

Vraagt aandacht voor de bestuurlijke afstemming tussen provincie en waterschappen als het gaat over het uitvoeren van noodzakelijke werkzaamheden en is van mening dat de ambitie groot is.

Antwoord

Wij denken dat de ambitie ten aanzien van water in lijn is met de opgaven waar we voor staan. Wij zullen zorgdragen voor een goede bestuurlijke afstemming met de waterschappen.

6.1.2 Uitvoering door en samenwerking met onze waterpartners

Nummer W.5

Acht de financiering van de benodigde beschermingsmaatregelen als een taak van de provincie als grondwaterbeheerder.

Antwoord

Zie O.69

Nummer O.69

Is van mening dat de kosten van KRW-maatregelen in eerste instantie voor rekening komen van de overheid die dit kan verhalen op de veroorzaker/vervuiler. Zijn wel bereid om tot een integrale overeenkomst over de totale opgaven voor de winning Havelterberg te komen, waarvan een financiële paragraaf deel uit maakt.

Antwoord

Wij hechten sterk aan een goede samenwerking met de waterleidingbedrijven in het licht van een goede (grond)waterkwaliteit. De gebiedsdossiers vinden wij een geschikt instrument om de grondwaterkwaliteit voor drinkwater te waarborgen/verbeteren. Wij zijn van mening dat wij daarbij een beroep moeten kunnen doen op de waterleidingbedrijven om een deel van de uitvoering te financieren. Uiteraard houden wij rekening met de landelijke ontwikkelingen rondom de gebiedsdossiers, waarbij momenteel afstemming plaatsvindt over de verdeling van kosten van maatregelen over alle betrokken partijen.

6.1.3 Instrumentarium

Nummer G.6

Vindt de watertoets een belangrijk instrument voor de communicatie over water tussen gemeente en waterschap en acht een verwijzing naar de website www.watertoets.nl op zijn plaats.

Antwoord

Met dank voor deze suggestie. Wij sluiten aan bij hetgeen in het Besluit ruimtelijke ordening (Bro) hierover is vastgelegd. Het rijk is voornemens om waterkwaliteitsaspecten op te nemen in de watertoets. Ook op dit punt sluit de provincie aan bij het rijksbeleid.

Nummer W.5

Pleit er nadrukkelijk voor om de bescherming van de drinkwaterwinningen goed te regelen in de Provinciale Omgevingsverordening.

Antwoord

De Provinciale Omgevingsverordening wordt ingezet om de drinkwaterwinningen adequaat te beschermen. Daarnaast richten wij ons op de ruimtelijke bescherming via bestemmingsplannen en wordt voor de grondwaterbeschermingsgebieden een gebiedsdossier opgesteld.

Nummer W.5

Stelt voor om in de watertoets het effect van een toekomstige ruimtelijke ontwikkeling op de veiligheidstelling van de drinkwatervoorziening standaard mee te toetsen.

Antwoord

Zie O.69

Nummer O.69

Pleit voor een actieve inzet van de Watertoets ter bescherming van de grondwaterkwaliteit binnen de intrekgebieden (drinkwatertoets). Is bereid deze drinkwatertoets te verzorgen als onderdeel van de Watertoets.

Antwoord

Wij onderschrijven dat de bescherming van de drinkwatervoorziening meegenomen moet worden bij het uitvoeren van een watertoets. Wij dringen er bij de waterschappen op aan om de beschermingsaspecten daarin mee te nemen. Daarnaast zullen we in de gebiedsdossiers de bescherming van een grondwaterwinning concreet uitwerken. Bij het toepassen van de watertoets kan dan gebruik worden gemaakt van het gebiedsdossier. De tekst in Omgevingsvisie over de watertoets wordt aangevuld met de bescherming van de drinkwatervoorziening.

Wijziging ontwerp

Blz. 64, paragraaf 6.1.3 Instrumentarium

Watertoets

De watertoets beoogt water een belangrijkere rol bij ruimtelijke ontwikkelingen te geven. Hoe de watertoets moet worden toegepast, is vastgelegd in het Besluit ruimtelijke ordening (Bro). Hierin

zijn afspraken opgenomen over de betrokkenheid van de waterbeheerder, meestal het waterschap. Het waterschap neemt in het waterbeheerplan op hoe het de watertoets toepast. Wij vinden de watertoets een belangrijk instrument voor de communicatie tussen de waterschappen en de gemeenten. **Wij dringen er bij de waterschappen op aan om ook de grondwaterbeschermingsaspecten rond grondwaterwinningen voor de drinkwatervoorziening mee te nemen in de watertoets.** Bij ruimtelijke plannen zien wij erop toe dat de provinciale belangen voldoende aandacht krijgen.

- 6.2 Oppervlaktewaterkwantiteit 'De wateropgave'
- 6.2.1 Hoofddlijn van het beleid

Nummer W.1, W.2, W.3, W.4

Vinden het jammer dat het plan niet start met een duidelijke analyse van de huidige toestand en de opgaven waar we voor staan, waardoor keuzen die de provincie maakt duidelijker gekoppeld worden aan de problematiek van de opgaven. Daardoor kan op de invulling van de opgave worden getoetst en kan de uitwerking aan de waterschappen worden gelaten. Vraagt hiervoor aandacht bij de volgende planperiode.

Antwoord

Veel van de opgaven waarvoor de provincie samen met de waterschappen staan, zijn verwoord in het geactualiseerde Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW). Dit akkoord dient als leidraad voor het provinciale waterbeleid en de waterbeheerplannen van de Waterschappen. Ook in diverse andere recente rapporten, beleidsstukken en beleidsinitiatieven zijn analyses van de huidige toestand en de daaruit volgende (beleids)keuzen beschreven. Als voorbeeld noemen wij de doelstellingen en maatregelen in het kader van de Kaderrichtlijnwater, onderzoeken naar de knelpunten die voortkomen uit de toepassing van de normen voor regionale wateroverlast – uitgevoerd door de waterschappen -, de hoogwaterstudies in Groningen en Noord-Drenthe, het convenant Meppelerdiep, de aanwijzing van TOP-gebieden, de kadernotitie GGOR en de verplichtingen voor de Natura2000 gebieden. Wij hebben het niet nodig geacht om deze analyses ook in de Omgevingsvisie op te nemen, maar zullen in de visie wel een verwijzing maken naar de waterbeheerplannen van de Waterschappen.

Wijziging ontwerp

Blz. 65, paragraaf 6.2.1 Hoofddlijnen van het beleid

Om onze ambitie te kunnen bewerkstelligen, heeft het watersysteem meer ruimte nodig dan het nu heeft. We willen daarom de natuurlijke veerkracht van het watersysteem handhaven en waar nodig herstellen. De wateropgave realiseren wij grotendeels in de beekdalen. **Voor de wateropgave per waterschap wordt verwezen naar de Waterbeheerplannen van de Waterschappen.** ~~Om zoveel mogelijk water vast te houden, richten wij ons op een zo natuurlijk mogelijke inrichting van deze beekdalen. Daar waar mogelijk combineren we de wateropgave met de natuuropgave.~~

Nummer W.1, W.2, W.3, W.4

Kunnen de opgave "Alle maatregelen voor het oplossen van watertekort zijn uitgevoerd" niet plaatsen en vragen om een nadere toelichting.

Antwoord

Wij zijn het met u eens dat de door u genoemde laatste opgave niet in het NBW voor komt en ook niet realistisch is. Wij stellen voor om in 2015 uitgezocht te hebben welke maatregelen hiervoor noodzakelijk zijn.

Wijziging ontwerp

Blz. 65, paragraaf 6.2.1 Hoofdlijn van het beleid

In 2015 willen we dat het watersysteem op orde is. Dat betekent:

- Het gehele watersysteem voldoet aan de normen voor regionale wateroverlast.
- De regionale keringen voldaan aan de daarvoor vastgestelde normen.
- Alle aanwezen bergingsgebieden zijn gerealiseerd.
- ~~Alle maatregelen voor het oplossen van watertekorten zijn uitgevoerd.~~

Daarnaast is er een strategie voor het oplossen van mogelijke toekomstige watertekorten opgesteld.

Nummer O.91

Benadrukt het belang van de kwel in de Peizer- en Eeldermeden. Vanuit cultuurhistorisch oogpunt wordt verzocht om de Grote Matsloot af te koppelen van de oude Schipsloot. Daarnaast is het verzoek om het Peizerdiep te laten hermeanderen.

Antwoord

Het gebied waar de zienswijze op doelt, ligt in de herinrichting Roden-Norg en Peize. Daarvoor zijn plannen gemaakt die de vernieuwde inrichting beschrijven. In de Omgevingsvisie worden geen nieuwe voorstellen voor dit gebied gedaan. De vastgestelde plannen worden uitgevoerd.

Nummer O.109

Is van mening is dat waterpeilverhoging, na het uitvoeren van het Waterschapsplan Veenhuizen, wat een goede ontwatering voor de landbouw en waterpeilverhoging voor de natuur ten doel heeft, kapitaalvernietiging is.

Antwoord

Maatregelen gericht op het verhogen van de grondwaterstand in de EHS (bijvoorbeeld in De Slokker of het Fochteloerveen) hebben als doel de natuurwaarden in die gebieden te ondersteunen. Het is daarbij niet de bedoeling om de omgeving met negatieve effecten te belasten. De initiatiefnemer van het project moet daarbij de onderbouwing leveren. Het waterschap is vervolgens verantwoordelijk voor de beoordeling van de plannen (watervergunning).

6.2.2 Beekdalen

Nummer G.1, G.2, G.9, G.14, G.16, G.21, W.1, W.2, W.3, W.4, N.2, O.48, O.52, O.55, O.61, O.62, O.97, O.107

Vraagt verduidelijking van het beekdalenbeleid, vooral daar waar het gaat om de betekenis van de aanduiding beekdal voor de landbouwfunctie.

Geeft aan het schaalniveau van de kaarten te grof te vinden om bijvoorbeeld het beekdalbeleid te kunnen toetsen in een watertoets. Geeft aan de komende periode te willen gebruiken om gezamenlijk met gemeenten en provincie de grenzen van de beekdalen en functies gedetailleerder op kaart te zetten.

Antwoord “Verduidelijking beekdalenbeleid”

Betekenis beekdalenbeleid

De beekdalen vangen van nature water op. De kans op wateroverlast in een beekdal is daardoor groter dan in andere gebieden. Met POP 2 hebben we ervoor gekozen om de beekdalen vrij te houden en water vast te houden in de beekdalen. Met de ontwerp Omgevingsvisie bouwen we daar op voort en geven we een concretere invulling aan dit beekdalenbeleid. De klimaatverandering vraagt **namelijk** om meer ruimte voor water.

De verbijzondering van de aanduiding beekdal betekent dat in die gebieden de onderstaande uitgangspunten en randvoorwaarden gelden voor de onderliggende functies landbouw, natuur en multifunctioneel:

- In de beekdalen moet er ruimte voor water behouden blijven. Hiervoor is het “Nee, tenzij beleid” ontwikkeld;
- Water mag niet versneld worden afgevoerd, omdat benedenstroomse gebieden hierdoor in de problemen kunnen komen. De waterhuishoudkundige (her)inrichting mag derhalve niet leiden tot wateroverlast benedenstrooms;
- De grondwatervoorraad moet minimaal behouden blijven. Dit kan in drogere perioden mogelijk watertekort voorkomen.

De aanduiding beekdal gaat daarmee vóór de functietoekenning.

Het beekdalenbeleid kan op termijn, of bij herinrichting, consequenties hebben voor de landbouw-functie. Voor de landbouwgebieden met de aanduiding beekdal geldt dat de waterhuishouding, binnen de mogelijkheden van het watersysteem, afgestemd wordt op landbouwproductieomstandigheden, met daarbij de randvoorwaarden zoals hierboven genoemd. Dit kan ertoe leiden dat niet overal het voor de landbouw gewenste optimale waterbeheer gegarandeerd kan worden.

Bij beekdalen met een natuurfunctie wordt de waterhuishoudkundige inrichting afgestemd op de natuurdoelen. Daarbij willen we het realiseren van de natuurdoelen (groene opgave) combineren met het vasthouden van extra water (wateropgave). Van deze wateropgave dient het benedenstrooms liggende gebied te kunnen profiteren.

Het is aan de waterschappen om uitvoering te geven aan het provinciaal beekdalenbeleid. De waterschappen zullen via een gebiedsproces met gedragen voorstellen moeten komen. De na te streven grondwaterstand wordt via het GGOR proces vastgelegd. Het resultaat wordt ter beoordeling aan GS voorgelegd. De ontwerp Omgevingsvisie geeft aan dat bij deze beoordeling door GS gelet wordt op de benoemde randvoorwaarden: het voorkómen van afwenteling, ruimte beschikbaar houden voor water, en de grondwatervoorraad op peil houden.

Aanduiding beekdalen op de visiekaart

Op de visiekaart zijn de huidige beekdalen en de laagte hierom heen opgenomen. Daarnaast zijn enkele oude beeklopen meegenomen, die in het landschap of in de bodemgesteldheid nog als laagten herkenbaar zijn. In zowel de beekdalen als de laagten is in het verleden bij zeer natte omstandigheden wateroverlast opgetreden. Uit de NBW/WB21 berekeningen naar de kans op wateroverlast komen deze gebieden ook naar voren. De aanduiding op de visiekaart komt gro-

tendeels overeen met de kaarten van POP 2, afgezien van enkele bovenlopen, het Rundedal en de verbinding Loodiep – Vecht.

Uitvoering in beekdalgebieden

Het detailniveau van de waterkaarten is afgestemd op het abstractieniveau van de ontwerp Omgevingsvisie. Bij de uitwerking van het “nee, tenzij beleid” en bij de uitwerking van herinrichting-projecten zal het waterschap altijd in detail naar de invulling kijken. Zij zullen dan een vertaling van de provinciale kaart(en) naar het schaalniveau van peilvakken of percelen maken.

Aanpassing ontwerp

Paragraaf 4.3.2

Ruimte voor water

Ruimte voor water zoeken we vooral in de ~~bovenlopen van de~~ beekdalen. Door hier water vast te houden, wordt wateroverlast in de lager gelegen gebieden voorkomen, vermindert de verdroging ~~bovenstrooms~~, verbetert de waterkwaliteit en neemt de grondwatervoorraad toe. Om de ruimte voor water te garanderen, voeren wij een ‘nee, tenzij-beleid’. Dit betekent dat kapitaalintensieve functies zo veel mogelijk worden geweerd. Daarbij gaat het vooral om woon- en werkgebieden en bepaalde vormen van agrarisch grondgebruik, zoals glastuinbouw, kwekerijen en intensieve veehouderijen (zie paragraaf 6.2.2).

Functionele indeling beekdalen

De beekdalen zijn als functie opgenomen op de visiekaart (kaart 1, Visie 2020). Deze aanduiding geeft een verbijzondering aan van de functies landbouw en natuur. Voor een beekdal met een natuurfunctie streven we naar het combineren van de natuur- en wateropgave. In de beekdalen met een landbouwfunctie streven we ~~naar een betere waterkwaliteit en~~ naar een waterhuishoudkundige inrichting die **onder randvoorwaarden** op de landbouw is afgestemd (zie paragraaf 6.2.3).

Specifieke opgaven

De (her)inrichting van een beekdal wordt integraal opgepakt, waarbij de **toegekende** functies ~~na-
tuur, landbouw en recreatie~~ zo veel mogelijk worden verenigd. Voor de beekdalen van de Oude Vaart, ter hoogte van Ansen, voor de Hunzebeekdal en het Loodiep gelden specifieke opgaven (zie paragraaf 6.2.2).

6.2.2 Beekdalen

Uit diverse studies blijkt dat de klimaatverandering in ons land gaat leiden tot een grotere hoeveelheid neerslag, vooral in de winterperiode. Dit regenwater moet zo veel mogelijk worden vastgehouden in de **bovenstroomse gebieden** ~~bovenlopen van de beekdalen~~. Dit voorkomt wateroverlast in de lager gelegen gebieden. Het bovenstrooms vasthouden van water heeft nog meer voordelen. Het vermindert de verdroging, verbetert de waterkwaliteit en leidt tot een grotere grondwatervoorraad. Bij het herstellen van beekdalen is er nadrukkelijk aandacht voor het verruimen van mogelijkheden voor wateropvang en het verbeteren van de waterkwaliteit.

De beekdalen zijn aangegeven op de visiekaart (kaart 1, Visie 2020) **en zijn bovengeschild aan de functies**. Deze aanduiding betekent een ~~verbijzondering~~ **dat randvoorwaarden en uitgangspunten de inrichting bepalen** van de onderliggende functies landbouw, **multifunctioneel**

en natuur. In de beekdalen met een landbouwfunctie wordt gestreefd naar een **goede betere** waterkwaliteit en naar een waterhuishoudkundige inrichting die **onder randvoorwaarden (zie par 6.2.3)** op de landbouw is afgestemd. In perioden van intensieve neerslag kan in het beekdal, vanwege de natuurlijke lage ligging, wateroverlast worden verwacht. Door de klimaatverandering komt dit in de toekomst waarschijnlijk vaker voor. Bij het inrichten en beheren van het beekdal geldt dat wateroverlast niet mag worden afgewenteld op benedenstrooms gelegen gebieden. Ook moet de grondwatervoorraad onder het Drents Plateau in ieder geval behouden blijven. **Voor Verder is er aandacht nodig voor de aanpak van maaiveld daling als gevolg van veenoxidatie wordt beleid ontwikkeld.** Voor een beekdal met een natuurfunctie streven we naar het combineren van de natuur- en wateropgave.

Bij het (her)inrichten van een beekdal gaan beekherstel en maatregelen voor het vasthouden van het water hand in hand. Hierbij worden ~~ook~~ **alle toegekende** functies ~~als natuur en recreatie~~ en het behouden en zo mogelijk versterken van de kernkwaliteiten betrokken. Zo willen we verschillende ambities en ontwikkelingen verenigen. Voor beekdalen met een landbouwfunctie kan bijvoorbeeld een relatief smalle zone (enkele tientallen meters tot 100 à 200 meter) als een 'winterbed' worden ingericht, wat jaarlijks kan overstromen. Inmiddels zijn hierover met de waterschappen afspraken gemaakt (zie kader). Voor onderstaande beekdalen gelden de volgende opgaven:

- Oude Vaart, ter hoogte van Ansen (als onderdeel van het convenant Meppelerdiep):.
- Het Hunzebeekdal: onderzoek naar de mogelijkheden van grondwaterwinning, in combinatie met het vasthouden van water voor landbouw en natuur.
- Loodiep: onderzoek naar de ontwikkeling van een nieuw beekdal ten westen van Coevorden **als ecologische verbinding tussen Loodiep en Vecht.**

'Nee-tenzijbeleid'

In perioden van intensieve neerslag kan over de gehele lengte van een beekdal wateroverlast worden verwacht. **Om de ruimte in het beekdal te behouden hebben we het** ~~In de beekdalen mogen daarom geen werken worden uitgevoerd die de afvoer van water versnellen. Dit hebben we omschreven in ons 'Nee-tenzijbeleid'.~~ Dit beleid geldt in alle beekdalen en gebieden die zijn aangeduid als 'beekdal' op kaart 9 (Oppervlaktewater).

6.2.3 ~~Dagelijks~~ **Functioneel** waterbeheer

Functie-indeling van het landelijke gebied

Het dagelijkse of operationele waterbeheer wordt afgestemd op de aanwezige functies. Daarbij wordt zo veel mogelijk gebruik gemaakt van de natuurlijke veerkracht van het watersysteem. Er wordt geanticipeerd op de gevolgen van klimaatverandering.

Onze provincie is, met uitzondering van het bebouwde gebied, ingedeeld in gebieden met een hoofdfunctie (voor natuur en landbouw) en multifunctionele gebieden (zie kaart 1, Visie 2020). Hieronder wordt per type gebied aangegeven welke waterhuishoudkundige aspecten van belang zijn.

Gebieden met hoofdfunctie landbouw

Binnen de gebieden met hoofdfunctie landbouw staat de uitoefening van grondgebonden landbouw op bedrijfseconomische grondslag voorop. Dit betekent voor het watersysteem het volgende:

- De waterhuishouding is, binnen de mogelijkheden van het watersysteem, afgestemd op optimale productieomstandigheden voor de landbouw.
- Het hierbij behorende grondwaterregime is afhankelijk van de combinatie van grondgebruik en grondsoort. Afhankelijk van het grondgebruik realiseert het waterschap per peilvak het gewenste grondwaterregime.
- De beekdalen zijn als een aparte aanduiding op de kaart aangegeven. Deze aanduiding betekent een **randvoorwaarden voor** ~~verbijzondering van~~ de onderliggende functie landbouw. De ruimte voor water moet behouden blijven, de waterhuishoudkundige inrichting mag niet leiden tot wateroverlast benedenstrooms en tot een vermindering van de grondwatervoorraad (zie paragraaf 6.2.2).
- Om in droge periodes over voldoende water te kunnen beschikken, is het peilbeheer erop gericht de grondwaterstand niet verder uit te laten zakken dan noodzakelijk is voor landbouwkundig gebruik (optimale conservering).
- De aanvoer van en beregening met oppervlaktewater is mogelijk. Hierbij geldt als voorwaarde dat dit technisch mogelijk moet zijn en moet passen binnen de huidige aanvoercapaciteit van de provincie.
- De doelstelling voor de oppervlaktewaterkwaliteit is per oppervlaktewaterlichaam vastgelegd onder de uitwerking van de Europese Kaderrichtlijn water (zie paragraaf 6.3.1).

Multifunctionele gebieden

In de multifunctionele gebieden (paragraaf 4.4) zijn meerdere functies van belang, zoals landbouw, natuur, landschap en cultuurhistorie. De onderlinge verhouding verschilt per gebied. Het waterbeleid richt zich op het versterken van de samenhang tussen de functies landbouw en natuur.

- De waterhuishouding is, binnen de mogelijkheden van het watersysteem, afgestemd op optimale productieomstandigheden voor de landbouw, met instandhouding van de natuurlijke verschillen tussen hoog en laag.
- Om het karakter van de laaggelegen grond niet aan te tasten, geven de waterschappen bij het bepalen van het optimum voor de waterhuishouding, voorrang aan een grondgebruik dat past bij een relatief nat grondwaterregime.
- De beekdalen zijn als een aparte aanduiding op de kaart aangegeven. Deze aanduiding betekent **randvoorwaarden voor** ~~een verbijzondering van~~ de onderliggende functie. De ruimte voor water moet behouden blijven en de waterhuishoudkundige inrichting mag niet leiden tot wateroverlast benedenstrooms en tot een vermindering van de grondwatervoorraad (zie paragraaf 6.2.2).
- Om in droge periodes over voldoende water te kunnen beschikken, is het peilbeheer erop gericht de grondwaterstand niet verder uit te laten zakken dan noodzakelijk is voor landbouwkundig gebruik (optimale conservering).
- De aanvoer van en de beregening met oppervlaktewater blijft beperkt tot de huidige mogelijkheden van het gebied.
- De doelstelling voor de oppervlaktewaterkwaliteit is per oppervlaktewaterlichaam vastgelegd op basis van de Europese Kaderrichtlijn water (zie paragraaf 6.3.1).

Nummer L.30

Is van mening dat het vasthouden en bergen van water in de beekdalen niet ten koste mag gaan van de landbouw zonder compensatie. Stelt dat alleen ten tijde van wateroverlast afgeweken kan worden van een waterpeil afgestemd op de landbouw. Het verwijderen van waterstuwen wordt niet acceptabel geacht. Is van mening dat het waterschap te ver gaande ambities m.b.t. het inrichten van deze beekdalen heeft en deze dan wil bestempelen als natuurgebieden.

Antwoord

Zie "verduidelijking beekdalbeleid" hierboven. In veel gebieden, ook in enkele beekdalen, is het waterpeil redelijk beheersbaar. In situaties met intensieve neerslag zal er echter wateroverlast optreden. Het verwijderen van stuwen en de inrichting van de beekdalen wordt door het waterschap in plannen benoemd en in de inspraak gebracht. De ambities van het waterschap passen binnen het omgevingsbeleid.

Nummer G.6

Leest dat de wateropgave grotendeels wordt gerealiseerd in de beekdalen. Stelt voor dit aan te vullen met natuurlijke laagtes. Geeft aan dat afspraken over de invulling van de wateropgave in 2009 zijn vastgelegd in een bestuursakkoord

Antwoord

Het lijkt ons goed om afspraken over natuurlijke laagtes op te nemen in een Lokaal Bestuursakkoord Waterbeheer. Wij gaan er van uit dat door de ondertekening de betrokken gemeenten en waterschappen zorgvuldig omgaan met de natuurlijke laagtes.

Nummer G.17

Geeft aan dat een streefbeeld voor beekdalgebied met een multifunctionele functie (bijvoorbeeld het Amerdiep) ontbreekt. Voor bestaande hoofdfuncties is het van belang dat uitgangspunten c.q. randvoorwaarden worden opgenomen.

Antwoord

Wij verwijzen naar de "verduidelijking beekdalenbeleid" hierboven. Daarin is aangegeven dat er randvoorwaarden gelden in een multifunctioneel gebied met de aanduiding beekdal.

Nummer W.1, W.2, W.3, W.4

De waterschappen houden bij de realisatie van de WB21 opgaven, KRW en GGOR rekening met de specifieke eigenschappen van de beekdalen en verwachten niet te komen met een generieke norm of oplossing voor de specifieke thema's.

Antwoord

Zie N.2

Nummer N.2

Stellen voor om voor de beekdalen geen inundatienorm vast te stellen.

Antwoord

Wij hebben als provincie een kaderstellende rol aangaande de regionale waterhuishouding. Wij hechten eraan om samen met de waterschappen na te denken over hoe de waterhuishouding op

de lange termijn op orde kan worden gehouden en hoe alle functies daarin bediend kunnen worden. Gezien de specifieke Drentse hydrologische situatie zal deze discussie zich in hoofdzaak richten op de door u genoemde thema's. Uiteraard moet steeds goed gekeken worden naar specifieke eigenschappen van beekdalen.

Nummer W.1, W.2, W.3, W.4

Geven aan het MKBA-rapport waar naar verwezen wordt niet te kennen en kunnen derhalve de conclusies van dit rapport bij voorbaat niet onderschrijven.

Antwoord

Het bedoelde rapport met de titel "Maatschappelijke kosten- batenanalyse waterbeheer zuidwest Drenthe" (Witteveen en Bos) is recentelijk beschikbaar gekomen en inderdaad nog niet besproken met de waterschappen. Hiervoor zullen wij het initiatief nemen.

Nummer W1, W2, W3, W4

Constateren dat de tekst 'in beekdalen met een landbouwfunctie streven we naar een betere waterkwaliteit en naar een waterhuishoudkundige inrichting die op de landbouw is afgestemd' mogelijk in strijd is met de tekst 'in perioden van intensieve neerslag kan in de beekdalen, vanwege hun natuurlijke lage ligging, wateroverlast worden verwacht. Bij de inrichting en het beheer van het beekdal wordt hiermee rekening gehouden'. Ook kan dit strijdig zijn met het Nee, tenzij beleid van pagina 66 "in de beekdalen mogen geen werken worden uitgevoerd die de afvoer van water versnellen".

Antwoord

Wij zien geen tegenstrijdigheid in de aanduiding beekdal en de landbouwkundige functie. Ook in landbouwkundig ingerichte delen van de beekdalen moet de ruimte voor water behouden blijven. Afwentelen naar benedenstrooms gebied is in principe niet de bedoeling. Het kan zijn dat je binnen een gebied specifieke delen gebruikt om de ruimte cq capaciteit te realiseren. Dit is het maatwerk in de uitwerking waarbij de waterschappen als eerste aan zet zijn. Voor de verdere beantwoording van deze zienswijze wordt verwezen naar de "verduidelijking beekdalenbeleid".

Nummer W.1, W.2, W.3, W.4

Achten het wenselijk om duidelijkheid te geven wie de kosten voor compenserende maatregelen behorend bij het 'Nee, tenzij'-beleid dienen te dragen. Stellen voor om diegene, die belang heeft bij de kapitaalintensieve functie ook de kosten te laten betalen voor de compenserende maatregelen. Achten het van belang dat de compenserende maatregelen worden getroffen voordat de kapitaalintensieve functie in gebruik wordt genomen.

Antwoord

In het nee, tenzij beleid is als 4^e punt opgenomen: "Het negatieve effect op het watersysteem wordt in het plan gecompenseerd". Hiermee geven we aan dat de compenserende maatregelen door de initiatiefnemer worden uitgevoerd.

Nummer W.3

Verzoekt ons om de beekdalgrens Hunze gestippeld op de kaart weer te geven.

Antwoord

Zie N.2

Nummer N.2

Is van mening dat de begrenzing van het beekdal Hunze correct op de kaart staat en niet hoeft te worden aangepast.

Antwoord

Wij hebben met het Waterschap afgesproken om de begrenzing van de aanduiding "beekdal" voor de Hunze later definitief vast te stellen. Naar verwachting dienen dan ook de gebiedsnormen voor regionale wateroverlast in het Hunzedal te worden aangepast. Dientengevolge zal de kaart met de gebiedsnormen die in het POV is opgenomen eveneens worden aangepast. Daarmee wordt invulling gegeven aan uw voorstel.

Nummer W1, W2, W3, W4

Zijn van mening dat de tekst over het 'Nee, tenzij' beleid onduidelijkheden schept. Stelt voor om in de tekst op pagina 66 toe te voegen dat geen werken ten behoeve van kapitaalintensieve functie mogen worden uitgevoerd, of er dient een toevoeging te komen (bij voorkeur in de komende planperiode middels GGOR) waarbij het 'Nee, tenzij' beleid voor werken in de beekdalen verder wordt uitgewerkt.

Antwoord

Het "nee, tenzij-beleid" is specifiek gericht op kapitaal intensieve functies (woon- en werkgebieden en kapitaalintensieve vormen van agrarisch grondgebruik) en heeft geen betrekking op (waterstaatkundige) werken. Nieuwe kapitaalintensieve functies zijn alleen toegestaan als aan vier voorwaarden is voldaan:

1. Er is sprake van een zwaarwegend maatschappelijk belang;
2. Er zijn geen alternatieven;
3. De functie vormt op de locatie geen feitelijke belemmering om in de toekomst de afvoer- en bergingscapaciteit van het regionale watersysteem te vergroten;
4. Het negatieve effect op het watersysteem wordt in het plan gecompenseerd..

De voorwaarden 3 en 4 geven antwoord op uw vraag: **òf** de nieuwe functie geeft op de locatie nu en in de toekomst geen feitelijke belemmering voor de waterhuishouding **òf** de belemmeringen op het watersysteem worden gecompenseerd.

Naar onze mening ontstaat daardoor geen onduidelijkheid.

Het waterschap oordeelt wanneer sprake is van belemmeringen in het watersysteem. Het waterschap kan haar oordeel kenbaar maken in haar advies in de watertoets ten behoeve van planologische procedures met betrekking tot een initiatief.

Nummer W3

Verzoek om de aanvullende zin “verder worden in de Hunze drie waterbergingsgebieden ingericht” te verwijderen, omdat deze waterbergingsgebieden (overigens twee in plaats van drie) ook in de EHS zijn gelegen. De zin wordt overbodig en verwarrend geacht.

Antwoord

Alleen het gebied Tusschenwater (3,5 miljoen m³) is officieel als bergingsgebied (conform de definitie in de Waterwet) aangewezen in het stroomgebied van de Hunze. De rest van de wateropgave in het Hunzegebied wordt met water vasthouden opgelost.

Wijziging ontwerp

Blz. 67, Nee tenzij beleid

Maatwerk beekherstel en wateropgave

- Met waterschap Reest en Wieden hebben we in het convenant Meppelerdiep afspraken gemaakt om de wateropgave te realiseren.
- Waterschap Velt en Vecht lost de wateropgave deels op met waterbergingsgebieden en deels met ‘winterbedden’ langs beken, zoals de Aalder- en Westerstream, de Sleenerstream, het Loodiep en het Schoonebeekerdiep.
- Waterschap Hunze en Aa's heeft in het project Waterdrager met de omgeving uitgewerkt hoe de gevolgen van de klimaatveranderingen kunnen worden opgevangen in de bovenstroomse delen. Het waterschap ziet mogelijkheden om de wateropgave tot 2050 te realiseren binnen de EHS Drentsche Aa en Hunze. ~~Verder worden in de Hunze drie waterbergingsgebieden ingericht.~~ Verder wordt in het Hunzegebied het waterbergingsgebied (Tusschenwater) ingericht.
- In de benedenloop van het Peizerdiep richt waterschap Noorderzijlvest een waterbergingsgebied in, in combinatie met het inrichten van de EHS. Hiermee realiseert het waterschap al een groot deel van de wateropgave.

Nummer O.8, O.17, O.18, O.20, O.21, O.22, O.32, O.33, O.34, O.35, O.36, O.37, O.38, O.39, O.40, O.54, O.77, O.78, O.83, O.84, O.85, O.86, O.87, O.88, O.89, O.92, O.93, O.94, O.95, O.100

De zienswijzen hebben betrekking op de herinrichting van het Loodiep en de aanduiding “beekdal” ten westen van Coevorden. Vaak wordt ingegaan op individuele belangen zoals waardedaling van het bedrijf, beperking van de ontwikkelingsmogelijkheden, gevolgen voor bedrijfsvoering, huiskavel, kans op schade. Daarnaast zijn er ook algemene opmerkingen gemaakt over de aanduiding beekdal.

Antwoord

Wij verwijzen naar de “verduidelijking beekdalenbeleid (begin 6.2.2.)” en “nadeelcompensatie/schadevergoeding Waterwet bij rechmatige overheidsdaad (7.5)”

Voor het beekdal Loodiep zijn inrichtings- en beheermaatregelen vastgesteld op grond van de Kaderrichtlijn Water (KRW). Deze maatregelen hebben betrekking op de huidige beekloop. De maatregelen zijn benoemd in de factsheets per waterlichaam (bijlage 3 in het Waterbeheerplan van het Waterschap Velt en Vecht). Deze maatregelen zijn in zogenaamde gebiedsprocessen afgestemd met LTO vertegenwoordigers en vastgelegd in het Waterbeheerplan 2010-2015, dat in

2009 is goedgekeurd door het Algemeen Bestuur. De KRW doelstellingen voor de oppervlaktewateren zijn in december vorig jaar door Provinciale Staten vastgesteld.

Op grond van het Nationaal Bestuursakkoord Water moeten de provincies en de waterschappen maatregelen nemen om wateroverlast in de toekomst te voorkomen. Berekend is dat in het Drentse deel van het beheersgebied van Waterschap Velt en Vecht ruimte gezocht moet worden voor ongeveer 7 miljoen m³ water voor vasthouden en bergen. Het Algemeen Bestuur van het waterschap Velt en Vecht heeft besloten dat ongeveer 3,5 miljoen m³ via beekinrichtingsprojecten wordt vastgehouden. Hiervan is ongeveer 1,1 miljoen m³ gerealiseerd in de gebieden Roonboom (Geeserstream) en Steigerswijk. De rest zal via beekinrichtingswerken in de stroomgebieden van het Loodiep, Drostendiep en Sleenerstream worden gerealiseerd. De opgave in het stroomgebied van het Loodiep (als onderdeel van de bovengenoemde 3,5 miljoen m³) bedraagt 400.000 m³. In het Waterbeheerplan 2010-2015 is het beekinrichtingsproject voor het Loodiep opgenomen.

Voor ongeveer 4 miljoen m³ worden waterbergingsgebieden aangewezen. In oktober 2009 zijn de waterbergingsgebieden aangewezen door de Provincie en daarmee is impliciet akkoord gegaan met het feit dat ongeveer 3,5 miljoen m³ van de wateropgave wordt opgelost in de vorm van beekinrichtingsprojecten.

De totale zoekruimte (3,5 + 4,0 miljoen m³) is groter dan de totale opgave (7 miljoen m³). De reden daarvan is dat verwacht wordt dat niet overal 100% daadwerkelijk kan worden gerealiseerd.

De Provincie is van mening dat een koppeling tussen Loodiep en Vecht ten westen van Coevorden bijdraagt aan het realiseren van de KRW-doelstellingen in het Loodiep en de Geeserstream. Tevens biedt deze oplossingsrichting eventueel mogelijkheden om de wateropgave voor het Loodiep te spreiden over een groter gebied dan in de huidige situatie mogelijk is.

Het Waterschap Velt en Vecht stelt in het Waterbeheerplan 2010-2015 dat het Loodiep weer aan de oude benedenloop gekoppeld moet worden. De Geeserstream staat daarna weer rechtstreeks in verbinding met de Vecht. Dat is tevens de reden dat het waterschap het ambitieniveau 'midden' voor de ecologie aan het Loodiep heeft toegekend.

De Provincie heeft mede in het licht van het bovenstaande de aanduiding "beekdal" ten westen van Coevorden in de ontwerp Omgevingsvisie opgenomen.

Wij verwijzen voor detailinformatie ook naar de antwoordnota behorende bij het Waterbeheerplan 2010-2015 van Waterschap Velt en Vecht.

Nummer L.28

Wensen het uitgangspunt dat op geen enkele wijze het waterbezwaar mag worden afgewenteld te rigide en willen het reeds vastgestelde beleid als uitgangspunt te laten dienen. Vinden ook dat diverse beekdalen erg ruim zijn ingetekend en dat de term beekdal te ruim is gedefinieerd.

Antwoord

In de "verduidelijking beekdalenbeleid (begin 6.2.2)" is aangegeven welke rol de beekdalen speelt in relatie tot de wateropgave. De specifieke invulling voor de bovenlopen komt te vervallen. De bovenlopen zouden een rol kunnen spelen bij grondwateraanvulling, maar – zoals opgenomen in

het plan – is een nadere onderbouwing en uitwerking van het concept van de “Waterfabriek” nodig voor dat er een concrete invulling aan kan worden gegeven.

Nummer L.28

Heeft geen kennis genomen van een convenant Meppelderdiep dat tussen diverse overheden is afgesloten. Op basis van de tekst kan worden geconcludeerd dat dit convenant tot een grotere opgave in het gebied Zuidwest Drenthe leidt. Indien dit het geval is, wordt dit afgewezen.

Antwoord

Het convenant Meppelderdiep heeft tot doel gehad een goede afstemming tussen de verschillende waterbeheerders. Vanuit het Nationaal Bestuursakkoord Water is bepaald dat de wateroverlast ten gevolge van de verwachte klimaatveranderingen niet mag worden afgewenteld. Het waterschap heeft de wateropgave bepaald die in elk stroomgebied zal moeten worden gerealiseerd. In het Werkatelier Oude Vaart en Wold Aa dat op 3 oktober 2006 heeft plaatsgevonden zijn de oplossingsrichtingen met onder andere u besproken. De bevindingen uit het Werkatelier Oude Diep – Reest zijn in het Algemeen Bestuur in januari 2007 vastgesteld.

Bij het tot stand komen van het convenant Meppelderdiep is de LTO niet betrokken geweest. Het convenant bouwt echter voort op de uitkomsten van het Werkatelier Oude Vaart en Wold Aa. In het convenant Meppelderdiep zijn maatregelen met elkaar afgestemd zodat wateroverlast in Meppel en Zwartsluis wordt voorkomen en niet door te hoge kades naar het bovenstreams gelegen Meppel wordt afgewenteld. Daarbij zijn de bestaande afspraken en opgaven voor Zuidwest Drenthe meegenomen. Het convenant heeft juist voorkomen dat de wateropgave niet groter is geworden in het gebied Zuidwest-Drenthe. In het convenant Meppelderdiep is een evenwichtig maatregelenpakket opgenomen. Eén van de maatregelen is het vergroten van de capaciteit van het gemaal Zedemuden.

Nummer O.41, O.42

Maken bezwaar tegen de aanduiding beekdal voor de Steenbergerloop, omdat in het kader van de herinrichting is afgesproken dat dit een (wit) landbouwgebied blijft.

Antwoord

Op de visiekaart is het gebied van de Steenbergerloop aangegeven met een landbouwfunctie. Hiermee geven we aan dat het gebied onderdeel van de robuuste landbouwstructuur. De aanduiding beekdal betekent niet dat de landbouwfunctie in het gebied ter discussie staat. Zie voor de betekenis van de aanduiding beekdal “verduidelijking beekdalenbeleid (begin 6.2.2.)”.

Nummer O.44

Is van mening dat, alvorens water en natuuropgaven te combineren, er eerst meer onderzoek moet worden gedaan. Is van mening dat in de visie moet worden opgenomen dat men de wateropgave wil realiseren met een minimale behoefte aan landbouwareaal.

Antwoord

Wij zien het combineren van de water- en natuuropgave niet als vanzelfsprekend de beste oplossing. Een Maatschappelijke Kosten Baten analyse heeft dit ook aangetoond. Onze insteek is dat de wateropgave tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten gerealiseerd moet worden.

Nummer O.56

Is van mening dat wanneer een gebied wordt aangeduid als landbouwgebied, ook al is het beekdal, dat de overige functies daar ook op gericht moeten zijn.

Antwoord O.56

In het nieuwe omgevingsbeleid is sprake van het versterkt doorzetten van het huidige beleid in de beekdalen. Dit geldt ook voor het Rolderdiep. Het centrum van het beekdal heeft de natuurfunctie toegekend gekregen en de flanken zijn als multifunctioneel ingedeeld met daarover heen de beekdal aanduiding. De wijze waarop per beekdal water wordt vastgehouden is maatwerk en verschilt van beekdal tot beekdal. Onder 6.2.2. "verduidelijking beekdalenbeleid" wordt nader ingegaan op ons beekdalenbeleid.

Nummer O.90

Maakt bezwaar tegen het plan vanwege de bestemmingswijziging van agrarisch tot natuur, en aantasting van de bedrijfsvoering door voorgesteld waterbeleid. Vreest voor waardedaling van het bedrijf vanwege ligging ten opzichte van natuur.

Antwoord

In de directe omgeving van uw woning is ons inziens geen functie natuur. Wel is er de aanduiding beekdal. Zie hiervoor de tekst over beekdalbeleid (begin 6.2.2.). Het waterschap zal hier invulling aan geven. Op plannen die hiervoor gemaakt zullen worden kunt u inspreken. Pas dan is het eventueel mogelijk om vermeende schade te claimen.

Nummer O.113

Vraagt om verduidelijking van de betekenis multifunctioneel en is van mening dat de wateropgave gerealiseerd moet worden met zo min mogelijk landbouwgrond.

Antwoord O.113

Zie "verduidelijking beekdalenbeleid (begin 6.2.2)". Onze insteek is dat de wateropgave tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten gerealiseerd moet worden.

Zowel de begrenzing als de inrichting van het deel van het Amerdiep waar extra water wordt vastgehouden zijn nog onderwerp van studie. Daarbij wordt niet alleen naar het Amerdiep gekeken maar ook naar de totale hoeveelheid water die in samenhang met Holmers-Halkenbroek kan worden vastgehouden. Juist door het vasthouden van water in Holmers-Halkenbroek in periodes van extreme neerslag wordt benedenstrooms de Drentsche Aa ontlast.

De begrenzing hangt overigens niet alleen af van de realisatiemogelijkheden voor het extra vasthouden van water. Het gaat namelijk ook om het realiseren van doelen vanuit de Kader Richtlijn Water en het inrichten van een robuuste EHS.

Nummer N.2

Stelt dat op de Visiekaart de aanduiding beekdalen ontbreekt bij de bovenloop van het Ooster-voorste Diep ten zuiden van Peest en de Eekhoornse loop ten zuiden van Bunne.

Antwoord

Op de beekdalenkaart zijn de belangrijkste waterlopen opgenomen. Mochten er uit de gebiedsprocessen voorstellen komen die het nodig maken de beekdalaanduidingen te wijzigen, dan kan bij herziening van de Omgevingsvisie worden meegenomen.

Nummer O.82

De inkleuring TOP-verdroging (kaart 9. Oppervlaktewater) op landbouwgrond wordt niet nodig geacht, omdat antiverdrogingsmaatregelen alleen op percelen met de functie natuur mogen plaatsvinden.

Antwoord

Verwezen wordt naar de algemene tekst over het beekdalenbeleid (begin 6.2.2.). De TOP gebieden verdroging zijn ruimer begrensd dan de natuurgebieden alleen. Hierdoor kunnen we de beschikbare middelen niet alleen inzetten om de verdroging te bestrijden maar ook om indien nodig compenserende maatregelen te treffen in de omgeving waardoor de waterhuishouding ook voor aangrenzende functies wordt verbeterd.

6.2.3 Dagelijks waterbeheer

Nummer W.1, W.2, W.3, W.4

Verzoeken ons om bij Multifunctionele- en inzigggebieden gebieden de volgende twee zinnen toe te voegen; "als dit nadelige gevolgen voor de huidige functies heeft, gaan we samen met de betrokken partijen tot een oplossing zien te komen. Te denken valt aan compensatie of het inzetten van subsidies".

Antwoord

De aanduiding multifunctionele gebieden betekent op voorhand geen wijziging van het waterhuishoudkundig beleid. Compensatie is dan op voorhand ook niet aan de orde. De waterschappen zijn bij wet verantwoordelijk voor de waterhuishouding. Voor de financiering van deze taakstelling is een belastingstelsel ingesteld. De normering voor regionale wateroverlast is bepalend voor de reikwijdte van de verantwoordelijkheid van de waterschappen en de daaruit voortvloeiende financiële lasten.

Op grond van bovenstaande overwegingen zijn wij het niet met u eens om op voorhand alle nadelige gevolgen te compenseren in de vorm van flankerend beleid. Overigens staat het u vrij om een dergelijk flankerend beleid wel te overwegen en te bekostigen uit de waterschapsbelastingen. Wel zijn wij voornemens, en dat is de strekking van de door u geciteerde tekst, naar maatwerkoplossingen te zoeken in geval van uitzonderlijke situaties en uitzonderlijk nadeel.

Verwezen wordt naar de algemene beantwoording "nadeelcompensatie/schadevergoeding Waterwet bij rechtmatige overheidsdaad (7.5)"

Wat voor wat betreft de inzigggebieden, kan gesteld worden dat het concept van het vergroten van de grondwatervoorraad nog verder uitgewerkt moet worden. In dat verband zal zeker gekeken worden naar gevolgen voor de huidige functies.

6.2.4 Wateroverlast door extreme weersomstandigheden

Nummer G.12

Vraagt zich af welke functie maatgevend is voor de normering regionale wateroverlast, indien er in een gebied sprake is van meerdere functies. Wil graag betrokken worden als de provincie een risicobeheerplan op grond van de Richtlijn Overstromingsrisico's (ROR) gaat opstellen.

Antwoord G.12

Het waterschap doet een voorstel voor de normering op basis van het meest voorkomende grondgebruik en de toestand van het watersysteem. Wij zullen deze normen vastleggen in de Provinciale Omgevingsverordening. Bij het opstellen van de ROR zullen wij alle partijen zo goed mogelijk betrekken. Ook voor de onderdelen die door het Rijk worden getrokken, streven wij naar een goede betrokkenheid van een ieder.

Nummer W.2

Stelt voor de tekst op pagina 70 te wijzigen. De regionale keringen moeten voldoen aan de veiligheidsnorm van eens in de honderd jaar. Dit houdt in dat de waterkering niet mag falen bij een waterstand die een kans heeft eens in de honderd jaar op te treden. Op dat moment is er nog niet direct sprake van overstromingen zoals bij de norm voor wateroverlast.

Antwoord

Wij nemen uw voorstel grotendeels over.

Wijziging ontwerp

Blz. 70, paragraaf 6.2.4 Wateroverlast door extreme weersomstandigheden

4. De regionale waterkeringen moeten voldoen aan de veiligheidsnorm van eens in de honderd of tweehonderd jaar. ~~Waarbij de kans op overstromingen slechts één keer per honderd jaar is.~~ **Dit houdt in dat de waterkering niet mag falen bij een waterstand die optreedt bij die norm. Op dat moment is er nog niet direct sprake van overstroming.** Dit moet grote schade en maatschappelijke ontwrichting voorkomen.

Nummer W.2

Het waterschap wil graag gezamenlijk nader onderzoek doen naar de mogelijkheden voor andere functiecombinaties of een ander alternatief voor waterberging Darperweiden ten behoeve van lagere maatschappelijke kosten. Het waterschap hoopt dat de provincie zich zal blijven inzetten om een bijdrage te leveren aan de veiligheid in zuidwest Drenthe.

Het waterschap stelt voor pas onderzoek naar nieuwe locaties voor waterberging te doen indien er noodzaak voor is, en ziet geen noodzaak voor nieuwe gebieden anders dan een alternatief voor Darperweiden.

Antwoord

Hierover hebben we met uw waterschap een uitgebreide discussie gevoerd in het kader van de aanwijzing van de waterbergingsgebieden. De besluitvorming over de aanwijzing van de bergingsgebieden is in 2009 afgerond en de aangewezen gebieden worden conform deze besluitvorming opgenomen in de Omgevingsvisie.

In het kader van het Convenant Meppelerdiep heeft de provincie een bijdrage van in totaal 1 miljoen euro toegezegd voor alle vijf bergingsgebieden tezamen in het Drentse deel van het stroomgebied van het Meppelerdiep. Tevens draagt de provincie uit het Programma Klimaat en Energie 0,5 miljoen euro bij aan het vasthouden van water in het Dwingelderveld.

Op pagina 70 wordt uiteengezet dat de provincie niet al eerste denkt aan het aanwijzen van nieuwe waterbergingsgebieden. De provincie is van mening dat de wateroverlast zoveel mogelijk wordt opgelost door het vasthouden van water in de natuurgebieden en de beekdalen. Wanneer vasthouden niet toereikend is voor het oplossen van de wateroverlast, gaat naar nieuwe waterbergingsgebieden worden gezocht.

Wijziging ontwerp

Blz. 63, Paragraaf 6.1.1.

Van provinciaal belang is/zijn:

- **De waterbergingsgebieden zoals deze zijn aangeduid op kaart 9 .**

Nummer W.2

Verzoekt ons de begrenzing van het waterbergingsgebied Engelaarde aan te passen en de gronden van Rijkswaterstaat aan het begrensde gebied toe te voegen.

Antwoord

We kunnen instemmen met dit verzoek en zullen de bedoelde gebieden toevoegen aan kaart 9

Wijziging ontwerp

Kaart 9. Oppervlaktewater: gebieden met de codes 01, 02 en 03 op de kaart toevoegen.

Nummer L.27

Er wordt in de Omgevingsvisie te gemakkelijk aan de belangen van de betrokkenen in de beekdalen voorbij gegaan.

Antwoord

De beekdalaanduiding was ook al in het vorige omgevingsbeleid opgenomen. Ook het 'nee-tenzij beleid' is een voortzetting van beleid. Daarin zit ruimte voor ontwikkeling, maar wel onder voorwaarden.

De normering regionale wateroverlast is bedoeld om aan te geven wat u van het waterschap kan verwachten ten aanzien van wateroverlast. Tot nu toe zijn er geen inundatienormen op kaart vastgelegd. Alleen de normen voor het grondgebruik zijn opgenomen in het plan en de verordening. Van een vastgelegde norm van 1:25 in het beekdal is dus geen sprake. De norm voor de beekdalen moet door de waterschappen nog nader worden bepaald. De vastlegging van de normering in de POV staat gepland voor dit jaar.

De plannen voor beekdalen worden altijd met de streek ontwikkeld en in de inspraak gebracht. Daarbij kunnen delen van de beekdalen worden gebruikt voor opvang van water om de kans op overlast voor de rest te verkleinen. Op deze manier blijft landbouwgrond op termijn ook bruikbaar.

Voor de beantwoording van deze vraag wordt verder verwezen naar de algemene beantwoording beekdalenbeleid en schade.

Nummer L.28

Verzoekt ons de 1:10 norm als maximumnorm te hanteren en merken daarbij op dat deze afhankelijk van het grondgebruik opgerekt moet worden.

Antwoord L.28

De normering regionale wateroverlast biedt rechtsbescherming aan landeigenaren waaronder agrariërs. In het Nationaal Waterplan is voor beekdalen geen norm voorgesteld omdat deze gebieden van nature regelmatig wateroverlast kennen. Oorspronkelijk hadden we een norm van 1:10 jaar voor de landbouwgebieden in de beekdalen in gedachte. Op verzoek van de waterschappen hebben wij deze norm laten vervallen en afgesproken dat de waterschappen per beekdal normen gaan uitwerken.

De waterschappen leveren de gebiedsnormen en de bijbehorende kaart aan bij de provincie aan. Deze worden vervolgens opgenomen in de Provinciale Omgevingsverordening.

Nummer O.47

Maakt bezwaar tegen de aanwijzing van waterbergingsgebied Oosterhesselenlanden/Broeklanden.

Antwoord O.47

In oktober 2009 hebben wij het betreffende waterbergingsgebied aangewezen. Dit besluit staat nu niet opnieuw ter discussie.

Nummer O.62

Vraagt zich af of bij de voorgestelde inrichting van het Amerdiep voldoende rekening wordt gehouden met het grote reliëf verschil van het hoogste punt van Holmers Halkenbroeken en eigendomspercelen. Verwacht grote inundatieproblemen bij extreme buien.

Antwoord

Zie O.67

Nummer O.67

Vraagt om verduidelijking van de betekenis van het waterbergingsgebied tussen Halkenbroeken en de huiskavel, en de aanwijzing EHS aldaar.

Antwoord

Bij extreme weersomstandigheden is het dagelijkse waterbeheer niet toereikend om wateroverlast te voorkomen. Er zijn daarom extra maatregelen nodig om de kans op inundatie tot een aanvaardbaar risico te beperken. De provincie heeft daartoe onder andere bergingsgebieden aangewezen.

Naast bergingsgebieden zijn er ook gebieden nodig waar bij extreme regenval extra water kan worden vastgehouden. We proberen die opgave zoveel mogelijk te combineren met de groene opgave (natuur). Daarbij worden onder andere beekdalen ingericht voor het vasthouden van water. Het Amerdiep hoort daar ook bij.

Zowel de begrenzing als de inrichting van het deel van het Amerdiep waar extra water wordt vastgehouden zijn nog onderwerp van studie. Daarbij wordt niet alleen naar het Amerdiep gekeken maar ook naar de totale hoeveelheid water die in samenhang met Holmers-Halkenbroek kan worden vastgehouden. Juist door het vasthouden van water in Holmers-Halkenbroek in periodes van extreme neerslag, wordt de Drentsche Aa benedenstrooms ontlast.

De begrenzing hangt overigens niet alleen af van de realisatiemogelijkheden voor het extra vasthouden van water. Het gaat namelijk ook om het realiseren van doelen vanuit de Kader Richtlijn Water en het inrichten van een robuuste EHS. Bij de geplande inrichting wordt nadrukkelijk gekeken naar het bovengelegen beekdal.

6.2.5 Watertekort

Nummer W.2

Ziet graag dat de provincie samen met andere provincies op de hoge zandgronden zich mengt in de discussie over watertekorten om voor de toekomst voldoende zoet water voor onze regio veilig te stellen.

Antwoord W.2

Wij zijn betrokken bij het Deltaprogramma en in het bijzonder bij het Deelprogramma Zoetwater. De zoetwatervoorziening voor geheel Nederland wordt daar bekeken en alle regio's hebben hun stem daarin. Via de droogtestudie Noord-Nederland waar u ook bij betrokken bent, proberen wij voor een goede uitgangssituatie voor de regio te zorgen en te zien hoe we ons kunnen voorbereiden op de toekomst. Met het voorgestelde beleid trachten we de afhankelijk te verkleinen van wateraanvoer uit het IJsselmeer. Uiteraard maken we gebruik van wateraanvoer zolang dat mogelijk is.

6.3 Oppervlaktewaterkwaliteit

6.3.1 Oppervlaktewaterlichamen

Nummer W.2

Geeft aan dat in het beheergebied slechts in zeer beperkte mate mogelijkheden zijn om de inrichting van kanalen milieuvriendelijker te maken. Acht het vanwege het type water niet bijzonder zinvol om de kanalen meer mogelijkheden te geven voor vismigratie.

Antwoord

De doelen en maatregelen voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) zijn voor alle waterlichamen, waaronder de kanalen, vastgelegd in uw Beheersplan 2010-2015 en in het "Besluit vaststelling doelen en maatregelen oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen in Drenthe op grond van de Europese Kaderrichtlijn Water".

Nummer D.2

Verzoekt ons om uit te gaan van het behalen van de KRW-doelen in 2015 en alleen onderbouwd en onder voorwaarden uitstel tot 2027 mogelijk te maken.

Antwoord

Zie W.5

Nummer W.5

Pleit ervoor om in de Omgevingsvisie de KRW-deadline van 2015 op te nemen en, daar waar fasering aan de orde is, deze te onderbouwen. Dit geldt des te sterker voor de grondwaterbeschermingsgebieden en de Drentsche Aa, omdat die binnen de KRW zijn aangewezen als beschermde gebieden.

Verzoekt ons om in de teksten (pag 76 en pag 81) over waterkwaliteit het belang van de Drentsche Aa in relatie tot drinkwaterbereiding aan te geven en daarbij een relatie te leggen met de vermindering van de zuiveringsinspanning .

Antwoord*Fasering:*

De fasering van de maatregelen voor de KRW is vastgelegd in het besluit vaststelling doelen en maatregelen oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen in Drenthe op grond van de Europese Kaderrichtlijn Water van december 2009. In het besluit is de fasering als volgt beargumenteerd:

“Volgens de KRW moeten de doelen in 2015 gerealiseerd zijn. Fasering is echter mogelijk als de realisatie in 2015 tot disproportionele kosten leidt. De doelen moeten dan volgens de KRW uiterlijk in 2027 gerealiseerd zijn. Het Rijk adviseert de deelstroomgebieden te faseren tot uiterlijk 2027. Faseren is zinvol en ook ingezet bij het bepalen van de maatregelen:

- vanuit oogpunt van kostenbesparing voor burgers en bedrijven. Fasering leidt tot spreiding van kosten. De lastenontwikkeling voor de burgers en bedrijven dient niet te groot te worden;
- vanuit technische en praktische overwegingen. Het uitvoeren van projecten kost tijd en menskracht. Dit is een belangrijke reden om projecten in de tijd te spreiden;
- vanuit uitvoeringsefficiëncyoverwegingen. Fasering vergroot de baten en mogelijkheden tot koppeling met ruimtelijke ontwikkelingen in stad en land, doordat efficiënter gewerkt kan worden. Door te faseren kunnen wij aansluiten op inrichtingsmaatregelen ten behoeve van het waterkwantiteitsbeleid, van WB21 en van de provinciale ILGuitvoeringsprogramma's (onder meer realisatie van de ecologische hoofdstructuur);
- fasering biedt voorts meer kansen voor ontwikkeling van innovaties, onder meer in de vorm van pilots, in de periode 2009 tot en met 2015 en het toepassen van succesvolle innovaties in de daaropvolgende beheerperiodes 2015-2021 en 2021-2027. Daardoor kunnen de doelen beter bereikt worden en de kosten verder beperkt.”

Ten aanzien van de grondwaterbeschermingsgebieden is het volgende in het KRW besluit opgenomen (samengevat): De kwetsbaarheid van een grondwaterbeschermingsgebied en de aard van de belasting van activiteiten en functies worden leidend in het nieuwe risicogerichte grondwaterbeschermingsbeleid (maatwerk per gebied). Maatregelen worden uitgewerkt in een nader op te stellen gebiedsdossier voor alle grondwaterwinningen. Maatregelen zijn daarbij vooral gericht op de input van stoffen. Stoffen die al onderweg zijn naar de grondwaterwinning kunnen veelal niet kosteneffectief worden beïnvloed, in dat geval wordt een tijdelijke achteruitgang van de grondwaterkwaliteit geaccepteerd. Binnen de grondwaterbeschermingsgebieden ligt een groot aantal puntbronnen dat binnen het bestaande bodemsaneringsbeleid tot dusverre nog onvoldoende aandacht heeft gekregen. Nader onderzoek zal moeten uitwijzen of er daadwerkelijk sprake is van een verontreiniging. Afhankelijk van het beschikbaar komen van aanvullende middelen worden de maatregelen uitgevoerd voor 2015, dan wel worden ze gefaseerd. De risicovolle puntbronnen zullen echter voor 2015 worden gesaneerd.

Drentsche Aa:

In het Besluit vaststelling doelen en maatregelen oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen (bijlage 6) worden de maatregelen benoemd die nodig zijn om de oppervlaktewaterlichamen, waaronder ook de Drentsche Aa, te laten voldoen aan de geldende richt- en streefwaarden voor oppervlaktewaterlichamen die gebruikt worden voor de drinkwaterbereiding.

Onze inspanning is er in het verleden op gericht geweest om samen met u en andere partners de kwaliteit van de het oppervlaktewater in de Drentsche op een gewenst niveau te houden. Deze inspanning zetten wij samen met u in de planperiode door.

Wijziging ontwerp

Bijlage 6, blz. 61, tweede alinea

Doelstellingen met betrekking tot “water voor menselijke consumptie” uit oppervlaktewater

~~Het Drentsche Aa gebied neemt een aparte plaats in aangezien hier oppervlaktewater wordt gewonnen voor de openbare drinkwatervoorziening ten behoeve van menselijke consumptie.~~ **De Drentsche Aa neemt onder de Drentse beken een aparte plaats in omdat hieruit oppervlaktewater wordt gewonnen voor de openbare drinkwatervoorziening en ten behoeve van menselijke consumptie.** Voor oppervlaktewaterlichamen waaruit water wordt onttrokken voor de productie van drinkwater gelden – in aanvulling op de kwaliteitseisen van KRW – ~~richt- en streefwaarden~~ **extra milieukwaliteitseisen.** ~~Aan de milieukwaliteitseisen dient met ingang van 22 december 2009 te worden voldaan. Streefwaarden zijn er op gericht dat de kwaliteit van oppervlaktewaterlichamen waarin een waterwinlocatie voor de bereiding van drinkwater is gelegen, zodanig verbetert dat het niveau van zuivering van het onttrokken water kan worden verlaagd.~~ **De milieukwaliteitseisen die gelden voor oppervlaktewaterlichamen waaruit drinkwater wordt gewonnen zijn vastgelegd in het Besluit Kwaliteitseisen en Monitoring Water 2009 (BKMW). De kwaliteitseisen zijn er op gericht dat de waterkwaliteit van het oppervlaktewaterlichaam waarin een waterwinlocatie voor de bereiding van drinkwater is gelegen, zodanig verbetert dat het niveau van zuivering van het onttrokken water kan worden verlaagd.**

Nummer N.2

Maakt bezwaar tegen het naar achteren schuiven van termijnen en het terugschroeven van ambities met betrekking tot de KRW en het opheffen van verdroging in de EHS. Stelt dat niet terug te vinden is dat GS bij de behandeling van het Besluit KRW heeft aangekondigd dat de nieuwe functieindeling leidend zal zijn voor de volgende KRW-fase.

Antwoord

De KRW doelstelling (met daarin de termijnen en ambities) zijn in december 2009 voor de eerste keer vastgesteld. In die zin is er geen verschuiving en is het logisch dat dit recente beleid onveranderd wordt voortgezet zoals dit is afgesproken met partijen.

Wat betreft de EHS zijn er knelpunten die maken dat het niet realistisch is vast te houden aan doelen die niet gehaald worden. Wij proberen op alle mogelijke manieren om de verdroging zo snel mogelijk op te heffen.

Het Besluit vaststelling doelen en maatregelen oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen in Drenthe op grond van de Europese Kaderrichtlijn Water is gebaseerd op POP II. Feitelijk is er niet veel veranderd en passen de doelen bij de functies. Het ligt voor de hand om bij de volgende KRW fase (2015-2021) de dan geldende functie indeling leidend te laten zijn.

Wijziging ontwerp

Blz. 63, 6.1.1. voetnoot

¹ Het 'Besluit vaststelling doelen en maatregelen oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen Drenthe Kaderrichtlijn Water', opgenomen als bijlage 6. Deze **is vastgesteld in een eigen procedure met besluitvorming** in de Statenvergadering van 16 december 2009 (www.provincie.drenthe.nl).

6.3.2 Zwemwaterkwaliteit

6.3.3 Diffuse bronnen

Nummer W.5

Verzoekt ons in de teksten van de Omgevingsvisie aandacht te geven aan de normoverschrijdingen van vijf gewasbeschermingsmiddelen in het water van de Drentsche Aa.

Verzoekt om de volledige strekking van artikel 7 van de KRW mee te nemen in ons besluit, waarin wordt gesproken van verlaging van de zuiveringsinspanning op termijn.

Antwoord

Onderdeel van de Omgevingsvisie is het Besluit vaststelling doelen en maatregelen oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen (bijlage 6). In dit Besluit worden de maatregelen benoemd die nodig zijn om de oppervlaktewaterlichamen, waaronder ook de Drentsche Aa, te laten voldoen aan de geldende richt- en streefwaarden voor oppervlaktewaterlichamen die gebruikt worden voor de drinkwaterbereiding.

Met het mogelijk starten van het project Schone bron Drentsche Aa in 2010, een initiatief van uw zijde, waarin wij zowel inhoudelijk als financieel in participeren, geven wij invulling aan dit beleid en aan uw verzoek door onderzoek te doen naar het verlagen van de concentraties van de gewasbeschermingsmiddelen in de Drentsche Aa. Tevens is bij dit project de waterkwaliteitsbeheerder van de Drentsche Aa "waterschap Hunze en Aa's" betrokken. Dergelijke projecten ondersteunen we van harte.

Nummer N.2

Mist een verwijzing naar de provinciale Beleidsnotitie Gewasbeschermingsmiddelen van 2009.

Antwoord

De provinciale Beleidsnotitie Gewasbeschermingsmiddelen van 2009 is via onze website ontsloten. Deze notitie is een uitwerking van het nationale Uitvoeringsprogramma diffuse bronnen watterverontreiniging 2007.

Nummer O.55

Is van mening dat de ontwerp Omgevingsvisie grote nadelige gevolgen voor het bedrijf zal hebben met name door het minimaliseren van het gebruik van meststoffen, gewasbeschermingsmiddelen alsmede diergeneesmiddelen.

Antwoord

Zie O.62

Nummer O.62

Acht het aanscherpen van gewasbeschermingsmiddelen en of diergeneesmiddelenbeleid niet acceptabel in betreffende deel van de Drentsche Aa.

Antwoord

Het grondwaterbeschermingsgebied Drentsche Aa behoudt de bestaande status. Ons beleid m.b.t. tot het gebruik van meststoffen, gewasbeschermingsmiddelen en diergeneesmiddelen wordt ongewijzigd voortgezet.

- 6.3.4 Waterbodems
- 6.4 Grondwater
- 6.4.1 Hoofdlijn van het beleid

Nummer W.4

Acht het te vroeg om het voorgestelde beleid gericht op de aanvulling van grondwater onder het Drents Plateau over te nemen en binnen het beheergebied in de praktijk te brengen. Het belang van de grondwatervoorraad van voldoende omvang wordt onderschreven. Acht nader onderzoek nodig om definitieve keuzes te maken over de rol die de beekdalen daarin spelen. Stellen voor om, samen met de provincie, de komende tijd te gebruiken om één en ander nader uit te werken.

Antwoord

Wij zijn het met u eens dat nader onderzoek naar de invulling van de inzigggebieden voor de aanvulling van het grondwater ("het blauwe goud") gewenst is. Onderaan bladzijde 79 staat als zodanig vermeld dat onderzoek in de komende planperiode zal plaatsvinden.

- 6.4.2 Onze innovatieve grondwatervisie 'De waterfabriek van Drenthe'

Nummer G.16

(WKO) Vraagt verduidelijking over de manier waarop wij visies voor de ondergrond willen stimuleren bij gemeenten.

Antwoord

Wij willen gemeenten stimuleren om WKO masterplannen op te stellen. De tekst in de Omgevingsvisie is niet voldoende duidelijk op dit punt. Wij passen dit aan.

In een WKO masterplan regelt de gemeente het gebruik van de ondergrond in een bepaald gebied t.a.v. open en gesloten WKO-systemen zo optimaal mogelijk. Dit is vooral bedoeld voor gebieden waar veel WKO-systemen worden verwacht zodat op voorhand de negatieve interferentie tussen WKO-systemen kan worden voorkomen en optimaal bodemgebruik wordt gerealiseerd. Wij hebben de intentie om op basis van een masterplan een paraplu-vergunning af te geven zodat de realisatie van nieuwe WKO-systemen in het betreffende gebied snel kan worden uitgevoerd.

In 2010 gaan de gemeente Assen, Hoogeveen en Emmen ieder in een pilot een WKO masterplan opstellen. Op basis van de ervaring in de pilot kunnen andere gemeenten ook aan de slag. Wij stimuleren de gemeente om een WKO masterplan op te nemen in het klimaatcontract tussen provincie en gemeente.

Wijziging ontwerp

Blz 80 Gebiedgericht grondwaterbeheer in stedelijk gebied

De toename van het aantal WKO-installaties vraagt om een goede onderlinge afstemming. WKO-installaties kunnen elkaar, maar ook bestaande grondwaterwinningen beïnvloeden. Wij stimuleren dat gemeenten masterplannen **WKO** gaan opstellen voor de ondergrond in de grote kernen, om deze problematiek integraal aan te pakken (zie ook paragraaf 4.7).

Nummer L.28

Missen in het voorgestelde waterbeleid respect voor de huidige landbouwstructuur en agrariërs.

Antwoord

Het grondwater in Drenthe is van belang voor zowel de natuur, de drinkwatervoorziening als de landbouw. Vanwege dat belang hebben wij een visie voor de lange termijn ontwikkeld. Het is een visie die nog nader uitgewerkt moet worden, maar een aantal uitgangspunten willen nu al wel vast opnemen in ons beleid. Hierbij gaat het niet alleen om het behoud van de grondwatervoorraad met een goede kwaliteit, maar ook om het benutten van het grondwater. Dit geldt ook voor de landbouw. Denk hierbij aan het beschikbaar stellen van grondwater voor beregening of het toepassen van nieuwe concepten, waarbij water door agrariërs zelf wordt benut voor watervoorziening of andere economische activiteiten. Het is nu nog niet duidelijk of deze concepten rendement opleveren, maar met het oog op mogelijke consequenties van klimaatverandering willen wij ruimte in ons plan opnemen om deze concepten in de toekomst mogelijk te maken.

Nummer G.17

Vraagt ten aanzien van de watervoorziening in de Veenkolonien, aandacht voor de afspraken die hierover zijn gemaakt in het Hunzegebied.

Antwoord

Zie N.2

Nummer N.2

Stelt dat bij de uitwerking van het wateroogstgebied Hunze als strikte voorwaarde gesteld moet worden dat er sprake is van een duurzame combinatie van waterwinning en natuurontwikkeling. Stelt dat bepaalde gebieden om die reden vrijgesteld moeten worden van waterwinning.

Antwoord

Het concept van wateroogsten zal in de planperiode worden uitgewerkt. Zowel voor de drinkwatervoorziening, de natuur als de landbouw is het van belang dat duurzame oplossingen worden gevonden. In dat verband ligt het bijvoorbeeld minder voor de hand om bovenstreams in het Hunzedal grondwater te winnen. Er zijn echter concepten denkbaar waarbij kwelwater, nadat het op een natuurlijke manier aan het oppervlak is uitgetreden, wordt benut voor andere doelen. Wij willen daarom op voorhand geen gebied uitsluiten. Wel vinden wij het van belang dat voor de Hunze een intergaal plan wordt uitgewerkt, waarin alle functies in het Hunzedal worden betrokken. Het plan wordt samen met onze partners uitgewerkt.

Nummer O.6

Spreekt zorgen uit over nieuwe ontwikkelingen in het Hunzedal. Verzoeken ons om de gemaakte afspraken met agrariërs in het Hunzeproject in stand te houden, hier zorgvuldig mee om te gaan en hiervoor gezamenlijk de verantwoordelijkheid te nemen zoals afgesproken in het jarenlange traject van afstemming.

Antwoord

Het grondwater in Drenthe is van belang voor zowel de natuur, de drinkwatervoorziening als de landbouw. Het wateroogstgebied voor de Hunze is een onderdeel van onze lange termijn visie voor het grondwater, die nog nader uitgewerkt moet worden. Dat geldt ook voor de aanduiding 'wateroogstgebied'. Bij de uitwerking worden alle relevante partijen betrokken, waarbij we ook willen onderzoeken of er kansen liggen voor een duurzame bedrijfseconomische ontwikkeling voor de landbouw. Op basis van de aanduiding "wateroogstgebied" zal de huidige begrenzings van de EHS niet worden aangepast.

Nummer O.62

Het uitwerken van de "Waterfabriek van Drenthe" mag niet ten koste gaan van de inkomens- en vermogenspositie, en moet dan ook volledig gecompenseerd worden.

Antwoord

Het principe van "de waterfabriek van Drenthe" moet nog verder worden uitgewerkt. Hiermee willen we de Drentse grondwatervoorraad vergroten en benutten. Dit grondwater is van groot belang voor verschillende gebruikers, waaronder de landbouw. De klimaatsverandering zal leiden tot drogere zomers. Dan zullen diverse gebruikers meer behoefte hebben aan de beschikbaarheid van voldoende grondwater.

Voor compensatie verwijzen wij naar de toelichting onder: "Nadeelcompensatie/schadevergoeding Waterwet bij rechtmatige overheidsdaad" (7.5).

Nummer O.124

Vraagt om verduidelijking van het begrip Waterfabriek

Antwoord O.124

Het grondwater in Drenthe is van belang voor zowel de natuur, de drinkwatervoorziening als de landbouw. Vanwege dat belang hebben wij een visie voor de lange termijn ontwikkeld. Onderdeel van de visie is het vergroten van de grondwatervoorraad onder het Drents Plateau, zodat we het grondwater zo goed mogelijk kunnen benutten voor de drinkwatervoorziening. Met deze grondwatervoorraad willen we ook de landbouw en de natuur zo veel mogelijk bedienen. In het stedelijk gebied kan het grondwater worden benut voor bedrijfseconomische ontwikkelingen en energie-toepassingen. Het grondwater zou in Drenthe kunnen functioneren als "motor" voor economische ontwikkeling. In de komende periode willen wij samen met onze partners een verdere invulling geven aan dit concept.

Nummer O.45

Constateert onduidelijkheden ten aanzien van kaart 11. Grondwater en uit zorgen over de grondwatersituatie in relatie tot maatregelen gericht op Fochteloeveen en Slokkert. Verzoekt om de nulsituatie vast te leggen en aanvullende maatregelen te nemen. Is van mening dat eventuele nadelige gevolgen moeten worden gecompenseerd.

Antwoord

Op kaart 11 zijn die gebieden aangegeven die een meer specifieke betekenis hebben in relatie tot de grondwatervoorraad. Het gaat dan zowel om de bescherming van de grondwaterkwaliteit als om maatregelen gericht op het aanvullen van de voorraad. Voor het gebied Veenhuizen gelden geen specifieke aanduidingen.

U spreekt de zorg uit dat de grondwaterstand zal wijzigen door maatregelen in onder andere het Fochteloerveen en De Slokkert. De maatregelen hebben als doel de natuurwaarden in genoemde gebieden te ondersteunen. Het is daarbij niet de bedoeling om de omgeving met negatieve effecten te belasten. De initiatiefnemer van het project moet daarbij de onderbouwing leveren. Het waterschap is vervolgens verantwoordelijk voor de beoordeling van de plannen (watervergunning).

Voor aanvullende wensen op het gebied van afwatering ten gevolge van maatregelen in De Slokkert kunt u zich tot het waterschap wenden.

Het waterschap is als freatisch grondwater beheerder verantwoordelijk voor het monitoren van de grondwaterstand. U zult zich dan ook tot het waterschap moeten wenden met de wens om de nul situatie vast te leggen.

Wat betreft schade verwijzen wij naar de algemene beantwoording "schade en schadevergoeding" (7.5)

6.4.3 Verdrogingsbestrijding (TOP-gebieden natuur)

Nummer N.2

Verzoeken ons om als doelstelling te hanteren dat de verdroging in 2015 in alle TOP-gebieden is opgelost en te streven naar volledig herstel van de verdroogde natuurgebieden in 2018.

Antwoord

Onze aanpak moet ertoe leiden dat in drie van de acht TOP-gebieden de verdroging in 2015 is opgelost. In de overige TOP-gebieden moet de situatie aanzienlijk verbeterd zijn. De overige verdroogde gebieden in Drenthe komen na 2015 aan bod.

Nummer W.1, W.2, W.3, W.4

Constateren dat in de tekst over de TOP-gebieden gesproken wordt over drie urgente gebieden, terwijl in de tabel maar twee zijn aangegeven.

Antwoord

Er zijn inderdaad fouten in de tabel geslopen. Vanuit de Natura2000-doelstelling zijn er twee gebieden urgent. Voor drie gebieden streven wij naar volledig herstel in 2015.

Wijziging ontwerp

Blz. 81, paragraaf 6.4.3 Verdrogingsbestrijding (TOP-gebieden natuur)

Verdroogd gebied	Doelstelling 2015	Relatie met natuur en KRW
------------------	-------------------	---------------------------

Fochteloërveen	geen verdroging	EHS, N2000
Drentsche Aa	geen verdroging	EHS, N2000 en KRW
Elperstroom	matig verdroogd	EHS, N2000 (urgent) en KRW
Drents Friese Wold en Leggelderveld	matig verdroogd	EHS, N2000
Dwingelderveld	matig verdroogd	EHS, N2000
Bargerveen	matig verdroogd	EHS, N2000 (urgent) en KRW
Peizerdiep	geen verdroging	EHS en KRW
Reest	matig verdroogd	EHS, N2000 en KRW

Tabel 6.2 Doelstellingen TOP-gebieden

Nummer R.3

Is van mening dat rekening moet worden gehouden met het feit dat recreatiebedrijven het gehele jaar door “droge voeten” moeten houden. De overheid moet daar garant voor staan. Ook de kosten om de bedrijven droog te houden, moeten duidelijk zijn en liggen bij de overheid en niet bij de ondernemer.

Antwoord

Enkele recreatieterreinen liggen nabij natte natuurgebieden. Dit brengt met zich mee dat er in natte perioden ook natte omstandigheden op het recreatieterrein kunnen voorkomen. Bij concrete knelpunten moet er contact op worden genomen met het waterschap.

Bij de uitvoering van maatregelen voor de verdrogingsbestrijding moeten de effecten op andere functies zoveel mogelijk worden voorkomen. Als er effecten worden verwacht op aangrenzende functies, dan moeten mitigerende maatregelen onderdeel zijn van het inrichtingsplan. Bovenstaande is ook van toepassing bij de aanleg van waterbergingsgebieden.

In paragraaf 6.2.3. onder *Gewenst Grond- en Oppervlaktewaterregiem* wordt opgenomen hoe omgegaan wordt met vernattingsmaatregelen (zie beantwoording W.1, W.2, W.3 en W.4 onder 4.3.3).

Nummer O.24

Vernatting van het Dwingelderveld leidt tot vernatting van recreatieterrein RCN de Noordster en tot toename het aantal stekende insecten. Is van mening dat provincie en waterschap verantwoordelijk zijn voor ‘droge voeten’ en beperken overlast insecten. Extra kosten dienen voor rekening van de overheid te komen.

Antwoord

In het Dwingelderveld is sprake van verdroging en om die reden is het gebied opgenomen in de TOP-lijst verdroogde gebieden. De inrichtingsmaatregelen in het Dwingelderveld zijn gericht op het herstellen van een voedselarme natuur. Het gebied wordt echter niet ingericht als waterbergingsgebied. Bij de uitvoering van maatregelen voor de verdrogingsbestrijding moeten de effecten op andere functies zoveel mogelijk worden voorkomen. In paragraaf 6.2.3. onder *Gewenst Grond- en Oppervlaktewaterregiem* wordt opgenomen hoe omgegaan wordt met vernattingsmaatregelen.

De ligging van de Noordster vlak bij het natte heidegebied brengt met zich mee dat er in natte periodes ook natte omstandigheden op uw terreinen kunnen voorkomen. In het recente verleden heeft het waterschap werken uitgevoerd om wateroverlast op het terrein zoveel mogelijk te voorkomen.

In paragraaf 6.2.3. onder *Gewenst Grond- en Oppervlaktewaterregiem* wordt opgenomen hoe omgegaan wordt met vernattingsmaatregelen (zie beantwoording W.1, W.2, W.3 en W.4 onder 4.3.3).

Nummer L.27

Stelt dat de afspraken die het kader van het PMJP zijn gemaakt over de aanpak van de verdroging van het Drents-Friese Wold en het Dwingelderveld geen effect op de landbouwkundige grondwaterstand rond de Natura2000-gebieden mogen hebben.

Antwoord

Uitgangspunt is om bij maatregelen voor het Natura2000 gebied geen effecten in het landbouwgebied te laten ontstaan. Dit is echter niet altijd mogelijk. De TOP gebieden verdroging zijn ruimer begrensd dan de natuurgebieden alleen. Hierdoor kunnen we de beschikbare middelen niet alleen inzetten om de verdroging te bestrijden maar ook om, indien nodig, compenserende maatregelen te treffen in de omgeving waardoor de waterhuishouding ook voor aangrenzende functies wordt verbeterd. Indien dit niet mogelijk is, zal er financiële compensatie plaatsvinden.

Nummer O.45, O.62, O.116

Vragen zich af of anti-verdrogingsmaatregelen alleen mogen worden uitgevoerd op percelen met de functie natuur.

Maakt bezwaar tegen de onnauwkeurige aanduiding van de TOP-verdrogingsgebieden op kaart 9.

Antwoord

De TOP gebieden verdroging zijn ruimer begrensd dan de natuurgebieden alleen. Hierdoor kunnen we de beschikbare middelen niet alleen inzetten om de verdroging te bestrijden maar ook om indien nodig compenserende maatregelen te treffen in de omgeving waardoor de waterhuishouding ook voor aangrenzende functies wordt verbeterd.

De ruime en niet gedetailleerde begrenzing past bij de provinciale schaal van het plan. Tevens was dit nodig omdat bij de begrenzing nog niet alle maatregelen in beeld waren en dus ook de compenserende maatregelen niet.

6.4.4 Grondwaterkwaliteit (KRW)

6.4.5 Grondwaterbescherming

Nummer W.5

Verzoekt ons om de teksten over waterkwaliteit op pagina 76 of pagina 81 in lijn te brengen met het belang van de Drentsche Aa voor de drinkwaterbereiding en vraagt ons een relatie te leggen met vermindering van de zuiveringsinspanning.

Antwoord

Uw verzoek met betrekking tot het aanpassen van de waterkwaliteit gericht op de Drentsche Aa is reeds beschreven in bijlage 6 “Besluit vaststelling doelen en maatregelen oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen in Drenthe (op grond van de Europese Kaderrichtlijn Water)”. In bijlage B (onderdeel van bijlage 6) onder kopje “Beoordeling winningen” op blz 60-61 wordt op uw verzoek ingegaan. Wij citeren: “Het Drentsche Aa gebied neemt een aparte plaats in aangezien hier oppervlaktewater wordt gewonnen voor de openbare drinkwatervoorziening ten behoeve van menselijke consumptie. Voor oppervlaktewaterlichamen....., zodanig verbetert dat het niveau van zuivering van het onttrokken water kan worden verlaagd.”

Nummer W.5

Pleit ervoor om aan de gebiedsdossiers en de uitvoeringsprogramma’s een formele status toe te kennen, zodat uitvoering van de benoemde maatregelen verzekerd is.

Antwoord

Ten aanzien van de formele status, verankering en uniformiteit van de gebiedsdossiers, wachten wij de uitkomsten van de landelijke discussie af.

Nummer W.5

Constaateert dat tabel 6.3 verwarrend werkt, omdat niet alle erboven genoemde zones die samen een beschermingsgebied vormen in de tabel terugkomen.

Antwoord

Wij hebben de indeling van de verschillende zones genoemd en zone “waterwingebieden” komt inderdaad niet tot uiting in tabel 6.3. Wij zullen de waterwingebieden in tabel 6.3 opnemen.

Wijziging ontwerp

Blz. 83, Provinciale Omgevingsverordening (POV)

Tabel 6.3: Indeling 18 beschermingsgebieden

Grondwaterlichaam	Naam	Indeling gebied	Kwetsbaarheid
Zand Rijn-Oost	Holtien	Waterwingebied , verbodzone diepe boringen (50m)	niet kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Zuidwolde	Waterwingebied , verbodzone diepe boringen (50m)	niet kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Hoogeveen	Waterwingebied , verbodzone diepe boringen (50m)	niet kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Ruinerwold	Waterwingebied , grondwaterbeschermingsgebied	minder kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Kruidhaars	Waterwingebied , gebied tegen fysische bodemaantasting	minder kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Havelterberg	Waterwingebied , grondwaterbeschermingsgebied	kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Beilen	Waterwingebied , grondwaterbeschermingsgebied	kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Dalen	Waterwingebied , grondwaterbeschermingsgebied	kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Leggelo	Waterwingebied , grondwaterbeschermingsgebied	kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Valtherbos	Waterwingebied , grondwaterbeschermingsgebied	kwetsbaar
Zand Rijn-Oost	Noordbargeres	Waterwingebied , grondwaterbeschermingsgebied	kwetsbaar

Grondwaterlichaam	Naam	Indeling gebied	Kwetsbaarheid
Zand Rijn-Noord	Nietap	Waterwingebied , grondwaterbeschermingsgebied en verbodzone diepe boringen (15m)	minder kwetsbaar
Zand Eems	Assen	Waterwingebied , verbodzone diepe boringen (15m)	niet kwetsbaar
Zand Eems	Annen / Breevenen	Waterwingebied , gebied tegen fysische bodemaantasting	niet kwetsbaar
Zand Eems	De Groeve	Waterwingebied , gebied tegen fysische bodemaantasting	minder kwetsbaar
Zand Eems	Gasselte	Waterwingebied , grondwaterbeschermingsgebied	kwetsbaar
Zand Eems	Onnen/De Punt	Waterwingebied , gebied tegen fysische bodemaantasting	minder kwetsbaar
R5 Beek op zand	Drentsche Aa	grondwaterbeschermingsgebied de Drentsche Aa, oppervlaktewaterwinning	kwetsbaar

Nummer D.2

Verwacht dat de provincie via het nee, tenzij principe de regie behoud over de juiste grondwaterbescherming zodat drinkwaterbelangen te allen tijde op een goede manier worden meegenomen in gemeentelijke bestemmingsplannen en vergunningverlening. Ziet de POV als belangrijke 'stok achter de deur' om dit te bereiken. Gaat ervan uit dat de nieuwe POV m.b.t. grondwaterbescherming een verbetering laat zien. Voor wat betreft het aanleggen van WKO systemen in beschermingsgebieden wordt gepleit voor eenzelfde nee-tenzij principe en risicogeoriënteerde benadering

Antwoord

Zie O.69

Nummer W.5

Pleit ervoor om WKO installaties in alle omstandigheden niet toe te laten in grondwaterbeschermingsgebieden.

Antwoord

Zie O.69

Nummer O.69

Geeft aan dat het beschermen van het grondwater een duidelijk beleidskader vereist waaraan bestemmingsplannen en besluiten kunnen worden getoetst. Pleit ervoor om WKO installaties in alle omstandigheden niet toe te laten in grondwaterbeschermingsgebieden.

Antwoord

Wij zijn voornemens om met de Omgevingsvisie de grondwaterbescherming op de volgende wijze te realiseren:

- blz 84 "Wij zien tot op het verankeren van grondwaterbeschermingsgebieden in ruimtelijke plannen. Grondwaterbeschermingsgebieden worden daarom bij ruimtelijke ontwikkelingen aangemerkt als een provinciaal belang;
- blz 84, onder kopje "Gebiedsdossiers". De gebiedsdossiers worden ontwikkeld samen met betrokken partijen zoals de waterleidingsbedrijven, de gemeenten, de waterschappen en andere

doelgroepen. Het aanleggen van de gebiedsdossiers leidt tot een gemeenschappelijk inzicht in de factoren die van belang zijn voor de kwaliteit van het onttrokken grondwater en in de feitelijke bedreigingen van die kwaliteit.

- Blz 92, onder kopje “Inzet instrumenten”. Momenteel krijgt een aanpak op basis van gelijkwaardigheid gestalte via ons zogenaamde relatiebeheer. Wij willen het vroegtijdig overleg over ruimtelijke voornemens van gemeenten die aan een provinciaal belang raken, voortzetten, professionaliseren en uitbouwen.

Daarnaast is het u bekend dat de POV wordt aangepast. Wij zullen de regelgeving voor de gebieden ter bescherming van het grondwater actualiseren en waar nodig aanscherpen en meer in overeenstemming brengen met landelijke ontwikkelingen.

Met toepassing van de vorenstaande punten denken wij een zodanige bescherming te realiseren dat de kwaliteit van het grondwater nu en ook in de toekomst voldoende wordt beschermd.

WKO-systemen kunnen een negatieve invloed hebben op de kwaliteit van het grondwater. In het de Omgevingsvisie wordt opgenomen dat binnen de grondwaterbeschermingsgebieden geen WKO-systemen mogen worden aangelegd.

Aanvullend op blz 52 van het de Omgevingsvisie onder kopje “Bodemenergie” wordt een restrictie opgenomen met betrekking tot de toepassingen van bodemenergie in gebieden ter bescherming van het grondwater (zie figuur “Mogelijkheden benutten ondergrond”).

Wijziging ontwerp

Blz. 83

Ruimtelijke bescherming

Het is cruciaal dat het grondwater binnen de grondwaterbeschermingsgebieden niet verontreinigd raakt. Via het ruimtelijke ordeningsbeleid kan het risico op verontreiniging door grondwaterbelastende functies worden verkleind. Het ordeningsbeleid moet:

Ruimtelijke functies bevorderen die bijdragen aan kwalitatief goed grondwater.

Voorwaarden stellen aan ruimtelijke functies om het risico op grondwaterverontreiniging te verkleinen.

Functies weren die een risico op grondwaterverontreiniging met zich meebrengen. Deze functies mogen alleen worden toegelaten als alternatieven ontbreken en als er zwaarwegende maatschappelijke argumenten voor zijn (‘nee-tenzijbeleid’). Het gaat daarbij in elk geval om de volgende functies:

- Nieuwe infrastructurele werken;
- Woningbouwontwikkelingen;
- Grootschalige recreatieve ontwikkelingen;

Functies verbieden die een te groot risico vormen voor de kwaliteit van het grondwater

- Industriële ontwikkelingen en/of nieuwe bedrijventerreinen;
- Nieuwe begraafplaatsen of terreinen waar verstrooiing van as plaatsvindt;
- WKO installaties.

Nummer O.69

Verzoekt ons om in de Omgevingsvisie aan te geven hoe de kwaliteitstoestand van het te winnen grondwater gemonitord gaat worden en wil met ons in overleg treden over aanvullende afspraken op de overeenkomst.

Antwoord

Nadere besluitvorming over de wijze waarop wij de kwaliteit van het gewonnen grondwater voor de drinkwatervoorziening zullen gebruiken bij de karakterisering en toestandsbeoordeling van de grondwaterlichamen hangt af van de landelijke te ontwikkelen protocollen op dat punt. Mocht dat niet tot resultaten leiden dan zullen wij te zijner tijd hierover met de drinkwaterbedrijven in overleg treden.

6.5 Stad en keten

6.5.1 Stedelijk water

Nummer G.12, G.17

Vraagt ons om het principe om waterberging vanuit de stedelijke gebieden niet af te wentelen niet te rigide toe te passen. Ziet mogelijkheden voor maatwerkoplossingen die natuurwinst opleveren en daarnaast kosteneffectiever zijn.

Antwoord

De toepassing zal veelal geschieden in overleg met het waterschap. Het is daarbij van belang dat er goede technische en financiële oplossingen komen, die zowel door de gemeente als het waterschap worden gedragen. Het is van belang dat het probleem wordt opgelost en niet op een andere partij of andere locatie wordt afgewenteld. Dit geldt voor bestaand stedelijk gebied, en helemaal voor nieuw stedelijk gebied.

6.5.2 Waterketen

Nummer W.1, W.2, W.3, W.4

De waterschappen geven aan dat in relatie tot de actie STORM, niet uit te sluiten is dat, uit effectiviteits- en/of efficiëntieoverwegingen, de afspraken rondom de waterketen ook gevolgen zullen hebben voor de organisatiestructuur.

Antwoord

De provincie is voorstander van kostenbeheersing/-reductie in de waterketen. Voorstellen van de waterschappen om dit doel op een andere wijze te realiseren zien wij met belangstelling tegemoet.

6.6 Monitoring, onderzoeksprogramma en gegevensbeheer

Nummer G.12

Constateert dat ook de gemeenten, waaronder Assen, participeren in het grondwatermodel MIPWA en vraagt dit op te nemen in de tekst.

Antwoord

Wij zullen de tekst aanpassen zodat de gemeente Assen in de tekst worden genoemd.

Wijziging ontwerp

Blz. 90, paragraaf 6.6 Monitoring, onderzoeksprogramma en gegevensbeheer

Wij participeren in het noordelijke grondwatermodel MIPWA. Dit model van de noordelijke waterschappen en provincies **en de gemeente Assen** maakt het mogelijk om snel antwoord te krijgen op beleidsmatige vragen.

6.7 Financiën

Nummer W.5

Constaateert op grond van tabel 6.4 dat de provincie geen middelen heeft opgenomen voor grondwaterbescherming en pleit voor duidelijkheid op dit punt, met als basis het principe dat het verwijderen van bedreigingen, dan wel (historische) vervuilingen worden betaald door de veroorzakers.

Antwoord

Wij zijn van mening dat wij voor een deel van de financiering van de uitvoering een beroep moeten kunnen doen op de waterleidingbedrijven (pag 64, 1 e alinea). Uiteraard houden wij rekening met de landelijke ontwikkelingen rondom de gebiedsdossiers, waarbij momenteel afstemming plaatsvindt over de verdeling van kosten van maatregelen over alle betrokken partijen.

Bijlage

Nummer W.5

Mist de factsheets van de oppervlaktewaterlichamen in bijlage 6. Op pagina 60 van de bijlage wordt een beoordeling van de winningen gekregen. De winning van Nietap met score 2 heeft in de tabel een groene kleur gekregen, deze zou geel moeten zijn.

Antwoord

De factsheets zijn inderdaad niet in de ontwerp Omgevingsvisie opgenomen. Wij zullen er voor zorgen dat de factsheets via de website van de provincie te raadplegen zijn.

Het is juist dat de winning Nietap in de tabel een groene in plaats van een gele kleur heeft gekregen.

Wijziging ontwerp

Bijlage 6, blz. 60

Tabel: wijzigen groene kleur in gele kleur (winning Nietap, geldt voor kwaliteitscriterium "geen effecten van andere intrusie (puntbronnen), heeft score 2 en moet gele kleur worden).

7. Sturing en instrumenten

7.1 Sturingsprincipes

Nummer G.6

Ervaart in de Omgevingsvisie weinig vertrouwen in wat gemeenten zelf kunnen regelen. Dit betreft onder andere stedelijke centra, woonmilieus, sport- en cultuurinfrastructuur.

Antwoord

Wij zien voor ons op de genoemde beleidsterreinen inderdaad een rol weggelegd. Hieraan ligt geen wantrouwen ten aanzien van de gemeente ten grondslag, maar een vertrouwen in de meerwaarde van een gezamenlijke verantwoordelijkheid.

Nummer G.14

Geeft aan zelf te kunnen beoordelen wanneer sprake is van een zorgvuldig ruimtegebruik en hierin geen provinciale rol te zien.

Antwoord

Wij zijn verheugd dat de gemeente het met ons eens is waar het de principes van zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik betreft. Wij zien op dit vlak voor onszelf een kaderstellende rol. Wij willen het proces waarlangs zuinig en zorgvuldig ruimtegebruik tot stand komt, vastleggen zonder op voorhand een voorschot te nemen op de uitkomst van dat proces. Wij menen dat op deze manier zowel het gemeentelijk als het provinciaal belang hiermee recht wordt gedaan.

Nummer G.21

Vraagt zich af waarop de keuzen voor provinciale verantwoordelijkheid zijn gebaseerd en wanneer iets van bovenlokaal belang is.

Antwoord

De keuzen voor de verantwoordelijkheid zijn gebaseerd op de provinciale beleidsdoelen. De nieuwe Wro geeft geen blauwdruk wat wel en niet een provinciale verantwoordelijkheid is. Deze keuzevrijheid ligt bij de provincie zelf en kan per provincie verschillend worden ingevuld. Wij hebben bovenlokaal vertaald als dat; wat gemeentegrens-overschrijdend is (regionaal)

Nummer P.1

Stelt voor om te komen tot afstemming en samenwerking aan de vormgeving voor grensoverschrijdende landschappen (veenkoloniën, essen op de Hondsrug, houtsingels op het Drents Plateau, bescherming van de Hondsrug) waar het de bescherming van waarden betreft. Stelt voor om bestuurlijke en ambtelijke samenwerking aan de ontwikkeling en ruimtelijke kwaliteit tussen provincie Groningen en Drenthe te intensiveren, en zo met minder middelen en menskracht toch de beoogde doelen te kunnen realiseren.

Antwoord

De door u genoemde landschappelijke kwaliteiten van Drenthe behoren tot de kernkwaliteiten van onze provincie. Wij willen dan ook graag afstemming zoeken over de samenwerking voor deze gebieden, zonder dat voor ons daarbij het doel voorop staat deze op precies eenzelfde wijze te beschermen (sturingsfilosofie).

Met betrekking tot de ontwikkeling van ruimtelijke kwaliteit zijn we recent gestart met "Atelier mooi-Drenthe". Vanuit dit atelier zal ook de samenwerking gezocht worden met uw provincie als het gaat over thema's die ons beiden raken.

Nummer B.4

Verzoekt een eventuele ruimtelijke verordening pas na vaststelling van de Omgevingsvisie op te stellen.

Verzoekt in een eventuele ruimtelijke verordening geen belemmeringen op te werpen voor toekomstig landelijk beleid na 2012.

Antwoord

Wij zullen inderdaad geen ruimtelijke verordening vaststellen voorafgaand aan vaststelling van de Omgevingsvisie. Op de specifieke bepalingen ervan lopen wij hier niet vooruit, zodat op dit moment niet te zeggen is welke betekenis een dergelijke verordening voor toekomstig landelijk beleid zal hebben.

7.2

Inzet instrumenten

Nummer M.5

Verzoekt ons om de nationale belangen, zoals opgenomen in de AMVB Ruimte via een verordening te waarborgen.

Antwoord

Wij zullen binnen de wettelijke eisen, waaronder de AMVB Ruimte, handelen. Wij hebben in hoofdstuk 7 benoemd dat wij deze AMVB naar een provinciale verordening zullen doorvertalen. Mede op basis van andere ingediende zienswijzen zien wij daarnaast beperkt een meerwaarde in het instrument. Dit heeft geleid tot een aangepaste paragraaf 7.2. Wij denken hiermee tegemoet te komen aan de wens van het ministerie.

Wijziging ontwerp

Blz. 11 paragraaf 3.3 Rol en Sturing, derde alinea

Dit vertrouwen uit zich de instrumenten die we kiezen om onze ambities te realiseren.. Door in een vroeg stadium het overleg te zoeken, vertrouwen wij er op dat er voldoende draagvlak is voor een gezamenlijk gedragen standpunt. ~~Mocht na verloop van tijd blijken dat deze werkwijze onvoldoende effect sorteert, dan nemen we meer verplichtende instrumenten alsnog in overweging. De juridische consequenties van de algemene maatregel van bestuur Ruimte van het Rijk vertalen we door nadat provinciale staten de Omgevingsvisie heeft vastgesteld (zie paragraaf 7.2).~~

Wij zien daarnaast een aantal redenen om een ruimtelijke verordening vast te stellen ter borging van provinciale en nationale belangen. In paragraaf 7.2 gaan wij hierop nader in, alsmede op de wijze waarop wij van de overige Wro-instrumenten gebruik willen gaan maken.

Blz. 93, paragraaf 7.2 Inzet instrumenten, eerste alinea

Ruimtelijke Omgevingsverordening

Het zwaarste generieke Wro-instrument is de ruimtelijke verordening. Met een verordening leggen wij als provincie regels op aan de gemeenten die zij binnen een bepaalde periode in be-

stemmingsplannen moeten neerleggen. Doen zij dat niet tijdig, dan gelden de regels zelfstandig naar burgers. Het instrument verordening willen we slechts terughoudend inzetten om onze doelen te bereiken en belangen te behartigen (zie ook 7.1 sturingsprincipes). ~~We willen we na de besluitvorming over onze Omgevingsvisie het instrument verordening gebruiken daar waar het moet vanwege landelijke regelgeving (AMvB Ruimte).~~

We willen de verordening inzetten:

- **daar waar hogere regelgeving (AMvB Ruimte) dit vereist;**
- **daar waar beleidskeuzes ‘hard’ zijn (een voorbeeld zou het weren van nieuwe intensieve veehouderij in de provincie kunnen zijn);**
- **daar waar we zorgvuldigheid van besluitvorming willen borgen (een voorbeeld zou het borgen van het in regionaal verband totstandkomen van woningbouwafspraken kunnen zijn).**

Onderwerpen die gezien het voorgaande in aanmerking lijken te komen voor een verordening zouden kernkwaliteiten, ondergrondse opslag van afval, intensieve veehouderij, windmolens en Ecologische Hoofdstructuur kunnen zijn. Na de zomer gaan wij het traject dat leidt tot vaststelling van de verordening formeel inzetten en dan zal de discussie over inhoud ervan ook kunnen worden gevoerd.

Uit het voorgaande valt af te leiden dat niet alle provinciale belangen in een ruimtelijke verordening zullen worden neergelegd. Hierin moeten wij een meerwaarde zien die tot een van de hiervoor genoemde redenen te herleiden valt. Het is ook niet nodig elk provinciaal belang via een verordening te borgen, omdat wij over meer juridische instrumenten beschikken die wij kunnen inzetten als de situatie dat zou vereisen. Wij gaan hierna in op de wijze waarop we die instrumenten willen gebruiken.

Nummer N.2

Ondersteunen de centrale plaats die de Drentse kernkwaliteiten innemen maar missen een samenhangende provinciale landschapsvisie. Vinden het essentieel dat de landschapskwaliteiten en andere kernkwaliteiten goed in de gemeentelijke ruimtelijke plannen geborgd worden. Stelt nader genoemde procesafspraken in een provinciale verordening voor.

Stellen voor om een samenhangend provinciaal landschapsbeleid te formuleren en een goede doorwerking van alle kernkwaliteiten in gemeentelijke plannen te borgen via een bestuurlijk bonus-malus systeem.

Zijn van mening dat de wijze van sturing en de inzet van instrumentarium onduidelijk wordt geschetst waarbij het risico bestaat dat het beleid onvoldoende kan worden geëffectueerd. Stelt voor om de rol en de inzet van instrumenten nader uit te werken door per beleidsdoel aan te geven welke rol de provincie wil vervullen en welk instrumentarium hiervoor zal worden ingezet.

Stellen voor om de rol en de inzet van instrumenten nader uit te werken door per beleidsdoel aan te geven welke rol de provincie wil vervullen en welk instrumentarium hiervoor zal worden ingezet.

Antwoord

In de uitvoeringsparagraaf volgend op de vaststelling van de visie zullen we nadrukkelijk ingaan op de wijze waarop we de borging, maar ook borging van de verschillende kerwaarden kunnen organiseren (niet alleen een samenhangend provinciaal landschapsbeleid). Vanuit de filosofie van de wet gaan we voor een duidelijk onderscheid in provinciale en gemeentelijke verantwoordelijk-

heid. Een bonus-malus systeem past daar naar onze mening niet in. De inzet van een verordening om onze belangen te borgen sluiten we niet uit (zie beantwoording M5 7,2. inzet instrumenten).

Nummer O.5

Adviseert daarnaast sturing op uitwerking van de visie in eerste instantie via het instrument van een verordening cq. sturingskader te laten lopen.

Antwoord

Wij gaan in onze sturingsfilosofie uit van gelijkwaardigheid en vertrouwen. Dit uit zich in de instrumenten die we kiezen om onze ambities te realiseren. In eerste instantie blijven we weg bij verplichtende instrumenten, zoals een verordening. Door in een vroeg stadium het overleg te zoeken, vertrouwen wij er op dat er voldoende draagvlak is voor een gezamenlijk gedragen standpunt. Wij zien daarnaast een aantal redenen om ook een ruimtelijke verordening vast te stellen ter borging van provinciale en nationale belangen. In paragraaf 7.2 gaan wij hierop nader in, alsmede op de wijze waarop wij van de overige Wro-instrumenten gebruik willen gaan maken.

Nummer O.59

Vindt de nadruk op samenwerking tussen partijen tegenstrijdig met het vervolgens verwijzen naar dwingende instrumenten, dit suggereert dat gelijkwaardigheid tussen partijen slechts schijn is.

Antwoord

Onze insteek van gelijkwaardigheid en vertrouwen uit zich in de nadruk op het Relatiebeheer als middel om onze doelstellingen uit de Omgevingsvisie te bereiken. Daarnaast beschikken wij over andere instrumenten die wij slechts terughoudend inzetten. Wij handelen daarmee ons inziens binnen de geschetste uitgangspunten.

Nummer O.72

Zijn van mening dat met de keuze meer bevoegdheden over te dragen aan het lokale niveau, de provincie ook de keuze moet maken om te werken aan het versterken van de gemeentelijke bestuurskracht. Dat begint met het intensiever laten samenwerken tussen gemeentes maar verdergaande opties moeten zeker worden overwogen.

Adviseert een verordening te hanteren wat ook duidelijkheid schept naar alle partijen.

Antwoord

Wij willen voor bepaalde onderdelen gebruik gaan maken van het instrument verordening. Voor de vraag of een bepaald onderwerp van provinciaal belang is, verwijzen wij echter naar de Omgevingsvisie, die daarvoor doorgslaggevend is.

Wat betreft bestuurskracht van gemeenten; daar zijn we positief over. We zien nu al dat een aantal gemeenten intensiever gaan samenwerken, bijvoorbeeld bij het opstarten van regionale woon- en werk afspraken.

Nummer O.102

Vraagt zich af hoe de kwaliteit van de natuurgebieden die onder gemeentelijke verantwoordelijkheid gaan vallen wordt geborgd.

Antwoord

Wij gaan ervan uit dat de gemeenten hier hun verantwoordelijkheid nemen. Onderschat hierbij echter ook niet de borging van kwaliteit vanuit de eigenaar/beheerder van de betreffende gronden

Nummer O.110

Geeft specifieke suggesties voor instrumenten betreffende leefbaarheid, woningbouw en krimp.

Antwoord

Uw suggesties nemen we mee bij het opstellen van de uitvoeringsagenda volgend op de Omgevingsvisie, na de zomer.

- 7.3 Monitoring
- 7.4 Handhaving
- 7.5 Compensatiebeginsel

Nummer R.3

Is van mening dat niet voor alle kernkwaliteiten compensatie geeist kan en mag worden. Veel recreatiebedrijven zitten in of tegen natuurgebieden aan. De ervaring leert dat het compensatiebeginsel vertraagt, kostenverhogend werkt en zelfs tot het afketsen van goede recreatieve ontwikkelingen kan leiden. Is van mening dat het instrument compensatie terughoudend moet worden ingezet en pragmatisch en simpel moet zijn, bijvoorbeeld door het ontwikkelen van een compensatiefonds of grondbank of het aanwijzen van compensatiegebieden.

Nummer W.1, W.2, W.3, W.4, O.45, O.62

Betreffen zienswijzen over compensatie en/of schadevergoeding in relatie tot de wateropgave.

Antwoord**“Nadeelcompensatie/schadevergoeding Waterwet bij rechtmatige overheidsdaad”**

In de Waterwet is in Hoofdstuk 7, paragraaf 3, een uniforme regeling opgenomen voor schadevergoedingen die in het verleden vielen onder de Wet op de Waterhuishouding, de Wet verontreiniging oppervlaktewateren, de Waterstaatswet en de Grondwaterwet. In artikel 7.14 is een regeling opgenomen voor degene die schade lijdt of zal lijden die een gevolg is van de rechtmatige uitoefening van een taak of bevoegdheid in het kader van het waterbeheer. Deze schade kan zijn ontstaan als gevolg van een besluit of een feitelijk handelen. Dat ook plannen zoals deze zijn opgenomen in de Waterwet een schadeveroorzakende gebeurtenis zouden kunnen zijn, ligt minder voor de hand. **Een functietoekenning of aanduiding beekdal op zich lijdt niet tot schade.** Een plan vergt immers concrete uitvoering door middel van besluiten of feitelijk handelen. Alsdan zal veelal niet het plan de schadeveroorzakende gebeurtenis zijn, maar het benodigde uitvoeringsbesluit of de benodigde uitvoeringshandeling. Deze worden doorgaans genomen door de waterschappen.

Veelal zullen waterschappen bij de uitwerking van het beleid zorgen dat eventuele schade zoveel mogelijk wordt voorkomen of ondervangen.

In artikel 7.15 is nog een verbijzondering opgenomen over het recht op schadevergoeding. Ook schade in verband met wateroverlast of overstromingen vallen onder artikel 7.14. Hierbij moet

dan wel sprake zijn van de verlegging van een waterkering of van andere maatregelen die zijn gericht op het vergroten van de afvoer- of bergingscapaciteit van watersystemen. Daarnaast geldt dat er een verzoek tot schadevergoeding ook ingediend kan worden voor schade als gevolg van de plicht opgenomen in artikel 5.26, om wateroverlast en overstromingen als gevolg van de afvoer of tijdelijke berging van oppervlaktewater te dulden.

Overigens gelden uiteraard voor alle verzoeken de normale vereisten die zijn opgenomen in artikel 7.14.

Wijzigingen kaarten

Kaart 1 Visie 2020

- legenda beekdal gewijzigd
- legenda aanduiding combinatie opgave water/natuur vervangen door gebiedsopgave Uffelte/Ruinen (plus kleine aanpassing ter hoogte Uffelte)
- nieuwe functie overige functies toegevoegd
- ecologische/multifunctionele verbinding ingekort Fochterloërveen
- proefgebied verweving vervallen
- kern Coevorden aangevuld met grensoverschrijdende aanduiding Europark
- N34 (Coevorden – Holsloot) aangeduid als zoekgebied weginfrastructuur internationaal N862
- nieuwe aanduiding Lofar aangebracht
- diverse aanpassingen begrenzing functie natuur versus multifunctioneel
- diverse aanpassingen begrenzing functie natuur versus landbouw
- grenscorrectie zuidwest kant Meppel (Bergierslanden)

Kaart 2 Kernkwaliteiten

- aangepast op basis van aanpassingen overige kaarten

Kaart 2B Landschap

- legenda aangepast

Kaart 2C Duisternis en Stille

- legenda aangepast

Kaart 2D Aardkundige Waarden

- aangepast op basis van categorieïndeling respecteren, voorwaarden stellen

Kaart 2F Cultuurhistorie

- Norgerholt en jonge stuifzandbossen Norg toegevoegd

Kaart 3 Ruimtelijk economische ontwikkeling en mobiliteit

- legenda Natura 2000/Nationaal Park gewijzigd in Nationaal Landschap
- legenda benaming kaartlaag economische kernzones gewijzigd in 'stedelijke netwerken'
- pictogram Terminal Coevorden verplaatsen naar de plaats van het Europark, op die wijze dat het precies op de grens ligt van Nederland en Duitsland
- natura 2000 gebieden buiten Drenthe toegevoegd
- Nationaal Landschap Drentse Aa doorgetrokken tot in provincie Groningen

Kaart 4 Robuuste EHS 2020/2040

- legenda aanduiding klimaatmantels geschrapt
- natura 2000 gebieden buiten Drenthe toegevoegd
- aanduiding kansrijk gebied voor klimaatmantels verwijderd

Kaart 5 Landbouw

- aanduiding proefgebied verweving verwijderd
- aanduiding proefgebied experimenten aangevuld
- aanduiding robuuste landbouw aangepast aan natuur en beekdalen

Kaart 7 Recreatie en Toerisme

- aanduiding ontwikkelingsgebied verblijfsrecreatie verwijderd
- aanduiding versterking bestaand aanbod geschrapt
- aanduiding speerpuntgebied ontwikkeling grootschalige dagrecreatie verwijderd
- aanduiding Nationaal Landschap toegevoegd
- aanduiding Natura 2000 gebieden toegevoegd
- aanduiding Entree recreatief 'groen' Drenthe (OV) toegevoegd

Nieuwe kaarten**Kaart 8A Zoekgebied grootschalige Windenergie****Kaart 12 Overige aanduidingen**

kaart met daarop relevante informatie over objecten, zonerings, locaties, infrastructuur, tracés buisleidingen en overige aanduidingen.

